

ING Bank Śląski S.A.

**Roczne Sprawozdanie Finansowe
za 2017 rok**

Spis treści

Roczne sprawozdanie finansowe
ING Banku Śląskiego S.A.

Rachunek zysków i strat	1	21 Należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	85
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	2	22 Inwestycje w jednostki kontrolowane	86
Sprawozdanie z sytuacji finansowej	3	23 Aktywa majątkowe	86
Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	4	24 Aktywa przeznaczone do sprzedaży	91
Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	5	25 Aktywa / zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	92
Polityka rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające	6	26 Inne aktywa	93
I Informacje o Banku	6	27 Zobowiązania wobec innych banków	93
II Zgodność z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej	8	28 Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	94
III Znaczące zasady rachunkowości	18	29 Zobowiązania wobec klientów	94
IV Porównywalność danych finansowych	57	30 Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	95
V Noty do sprawozdania finansowego	57	31 Zobowiązania podporządkowane	96
1 Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	57	32 Rezerwy	96
2 Wynik z tytułu odsetek	61	33 Inne zobowiązania	98
3 Wynik z tytułu prowizji	62	34 Kapitał zakładowy	98
4 Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	62	35 Kapitał z aktualizacji wyceny	98
5 Wynik na inwestycjach	63	36 Zyski zatrzymane	100
6 Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	63	37 Struktura walutowa aktywów i zobowiązań	101
7 Wynik na pozostałej działalności podstawowej	63	38 Zobowiązania warunkowe	106
8 Koszty działania	64	39 Wartość godziwa	107
9 Odpisy na utratę wartości aktywów finansowych i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	67	40 Kompensowanie instrumentów finansowych	115
10 Podatek od niektórych instytucji finansowych	68	41 Działalność powiernicza	117
11 Podatek dochodowy	68	42 Leasing operacyjny	117
12 Zysk przypadający na jedną akcję	69	43 Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych	118
13 Kasa, środki w Banku Centralnym	70	44 Podmioty powiązane	120
14 Kredyty i inne należności udzielone innym bankom	70	45 Transakcje z personelem zarządzającym i pracownikami	121
15 Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	71	46 Zatrudnienie	123
16 Wycena instrumentów pochodnych	71	47 Istotne zdarzenia po dacie bilansowej	124
17 Inwestycje	74	VI Zarządzanie ryzykiem oraz kapitałem	125
18 Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań	77	1 System zarządzania ryzykiem oraz kapitałem	125
19 Rachunkowość zabezpieczeń	78	2 Ryzyko kredytowe	134
20 Kredyty i inne należności udzielone klientom	82	3 Ryzyko rynkowe	162
		4 Ryzyko płynności i finansowania	168
		5 Ryzyko niefinansowe	181
		6 Ryzyko modeli	183
		7 Ryzyko biznesowe	184

Rachunek zysków i strat

za rok zakończony 31 grudnia

	Numer noty	2017	2016
Działalność kontynuowana*			
Przychody z tytułu odsetek	2	4 155,5	3 778,5
Koszty odsetek	2	837,2	953,5
Wynik z tytułu odsetek	2	3 318,3	2 825,0
Przychody z tytułu prowizji	3	1 285,5	1 145,4
Koszty prowizji	3	152,8	130,3
Wynik z tytułu prowizji	3	1 132,7	1 015,1
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	4	79,5	55,7
Wynik na inwestycjach	5	54,0	245,3
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	6	-9,2	-2,6
Wynik na pozostałej działalności podstawowej	7	-5,8	-2,5
Wynik na działalności podstawowej		4 569,5	4 136,0
Koszty działania	8	2 035,4	2 009,7
Odpisy na utratę wartości aktywów finansowych i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	9	399,6	268,5
Podatek od niektórych instytucji finansowych	10	330,1	280,2
Zysk brutto		1 804,4	1 577,6
Podatek dochodowy	11	455,9	368,9
Zysk netto		1 348,5	1 208,7
Średnia ważona liczba akcji zwykłych		130 100 000	130 100 000
Zysk na jedną akcję zwykłą (w zł)	12	10,37	9,29

*) W roku zakończonym 31 grudnia 2017 oraz w zakresie danych porównywalnych nie wystąpiła w Banku działalność zaniechana.

Wartość rozwodnionego zysku na jedną akcję pokrywa się z wartością zysku na jedną akcję zwykłą.

Rachunek zysków i strat należy analizować łącznie z notami do sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

za rok zakończony 31 grudnia

	Numer noty	2017	2016
Zysk netto za okres sprawozdawczy		1 348,5	1 208,7
Pozostałe całkowite dochody netto, w tym:		-83,5	-895,9
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat, w tym:		-77,1	-898,1
Zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	35	192,9	-76,2
<i>w tym podatek odroczony</i>		-45,2	17,9
Przeniesienie na wynik finansowy w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	35	-31,7	-183,7
<i>w tym podatek odroczony</i>		7,5	43,1
Rozliczenie wyceny papierów reklasyfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela kredytów i należności	35	-0,2	0,0
<i>w tym podatek odroczony</i>		0,0	0,0
Rozliczenie wyceny papierów reklasyfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności	35	-32,1	-32,2
<i>w tym podatek odroczony</i>		7,5	7,6
Efektywna część powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	35	-206,0	-606,0
<i>w tym podatek odroczony</i>		10,7	148,0
Pozycje, które nie zostaną przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat, w tym:		-6,4	2,2
Aktualizacja wyceny środków trwałych	35, 36	0,0	0,6
<i>w tym podatek odroczony</i>		0,0	-0,2
Zbycie środków trwałych	35, 36	-0,1	0,0
<i>w tym podatek odroczony</i>		4,8	0,0
Zyski / straty aktuarialne	35	-6,3	1,6
<i>w tym podatek odroczony</i>		1,4	-0,4
Całkowity dochód netto za okres sprawozdawczy		1 265,0	312,8

Sprawozdanie z całkowitych dochodów należy analizować łącznie z notami uzupełniającymi do sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

stan na 31 grudnia

	Numer noty	2017	2016
Aktywa			
Kasa, środki w Banku Centralnym	13	2 815,1	1 825,0
Kredyty i inne należności udzielone innym bankom	14	2 234,5	1 113,4
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	15	530,1	2 826,8
Wycena instrumentów pochodnych	16	784,7	1 117,1
Inwestycje	17	25 907,4	25 721,3
Pochodne instrumenty zabezpieczające	19	967,2	1 338,6
Kredyty i inne należności udzielone klientom	20	87 338,9	78 038,0
Należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	21	19,8	0,0
Inwestycje w jednostki kontrolowane	22	240,5	239,2
Aktywa majątkowe	23	961,3	991,2
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	24	11,1	31,8
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	25	130,9	154,2
Inne aktywa	26	163,7	132,8
Aktywa razem		122 105,2	113 529,4
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec innych banków	27	1 044,6	2 019,9
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	28	735,1	474,8
Wycena instrumentów pochodnych	16	979,2	1 116,0
Pochodne instrumenty zabezpieczające	19	699,2	1 468,1
Zobowiązania wobec klientów	29	104 075,8	95 168,4
Zobowiązania wobec klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu		0,0	0,0
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	30	300,3	866,4
Zobowiązania podporządkowane	31	626,9	664,9
Rezerwy	32	97,3	71,2
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	25	220,2	119,6
Inne zobowiązania	33	1 765,6	1 265,2
Zobowiązania razem		110 544,2	103 234,5
Kapitał własny			
Kapitał zakładowy	34	130,1	130,1
Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		956,3	956,3
Kapitał z aktualizacji wyceny	35	493,0	576,8
Zyski zatrzymane	36	9 981,6	8 631,7
Kapitał własny razem		11 561,0	10 294,9
Zobowiązania i kapitał własny razem		122 105,2	113 529,4
Wartość księgową		11 561,0	10 294,9
Liczba akcji		130 100 000	130 100 000
Wartość księgową na jedną akcję (w zł)		88,86	79,13

Sprawozdanie z sytuacji finansowej należy analizować łącznie z notami do sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

za okres od 01.01.2017 do 31.12.2017

Numer noty: 34, 35, 36					
	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Zyski zatrzymane	Kapitały razem
Kapitał własny na początek okresu	130,1	956,3	576,8	8 631,7	10 294,9
Wynik netto bieżącego okresu	-	-	-	1 348,5	1 348,5
Inne całkowite dochody netto, w tym:	0,0	0,0	-83,8	0,3	-83,5
zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	-	-	192,9	-	192,9
przeniesienie na wynik finansowy w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	-	-	-31,7	-	-31,7
rozliczenie wyceny papierów rekrasfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela kredytów i należności	-	-	-0,2	-	-0,2
rozliczenie wyceny papierów rekrasfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności	-	-	-32,1	-	-32,1
efektywna część powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-	-	-206,0	-	-206,0
aktualizacja wyceny środków trwałych	-	-	0,0	0,0	0,0
zbycie środków trwałych	-	-	-0,4	0,3	-0,1
zyski / straty aktuarialne	-	-	-6,3	-	-6,3
Pozostałe zmiany w kapitale własnym, w tym:	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1
wycena motywacyjnych programów pracowniczych	-	-	-	1,1	1,1
Kapitał własny na koniec okresu	130,1	956,3	493,0	9 981,6	11 561,0

za okres od 01.01.2016 do 31.12.2016

Numer noty: 34, 35, 36					
	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Zyski zatrzymane	Kapitały razem
Kapitał własny na początek okresu	130,1	956,3	1 474,1	7 924,7	10 485,2
Wynik netto bieżącego okresu	-	-	-	1 208,7	1 208,7
Inne całkowite dochody netto, w tym:	0,0	0,0	-897,4	1,5	-895,9
zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	-	-	-76,2	-	-76,2
przeniesienie na wynik finansowy w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	-	-	-183,7	-	-183,7
rozliczenie wyceny papierów rekrasfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności	-	-	-32,2	-	-32,2
efektywna część powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-	-	-606,0	-	-606,0
aktualizacja wyceny środków trwałych	-	-	0,6	-	0,6
zbycie środków trwałych	-	-	-1,5	1,5	0,0
zyski / straty aktuarialne	-	-	1,6	-	1,6
Pozostałe zmiany w kapitale własnym, w tym:	0,0	0,0	0,1	-503,2	-503,1
wycena motywacyjnych programów pracowniczych	-	-	-	1,1	1,1
rozliczenie przejęcia spółki zależnej	-	-	0,1	55,1	55,2
podział zysku z przeznaczeniem na wypłatę dywidendy	-	-	-	-559,4	-559,4
Kapitał własny na koniec okresu	130,1	956,3	576,8	8 631,7	10 294,9

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym należy analizować łącznie z notami do sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

za rok zakończony 31 grudnia

	Numer noty	2017	2016
Zysk netto		1 348,5	1 208,7
Korekty		4 249,5	-494,3
Amortyzacja	8, 23	181,3	208,8
Odsetki naliczone (z rachunku zysków i strat)	2	-3 318,3	-2 825,0
Odsetki zapłacone		-808,4	-936,6
Odsetki otrzymane		3 943,8	3 672,8
Dywidendy otrzymane	5	-14,1	-18,5
Zyski (straty) z działalności inwestycyjnej		-0,9	2,9
Podatek dochodowy (z rachunku zysków i strat)	11	455,9	368,9
Podatek dochodowy zapłacony		-332,0	-557,2
Zmiana stanu rezerw	32	26,1	7,4
Zmiana stanu kredytów i innych należności udzielonych innym bankom	14, 43	-269,3	12,5
Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	15, 43	2 296,8	-1 700,6
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	17, 43	3 070,4	-163,3
Zmiana wyceny instrumentów pochodnych	16	195,6	-13,0
Zmiana stanu pochodnych instrumentów zabezpieczających	19	-603,5	147,4
Zmiana stanu należności od klientów	20,21,43	-9 260,2	-7 084,8
Zmiana stanu pozostałych aktywów		31,2	130,2
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	27, 43	-975,3	164,4
Zmiana stanu zobowiązań wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	28	259,0	-154,6
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	29, 43	8 914,0	7 754,5
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań		457,4	489,5
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		5 598,0	714,4
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	23	-82,0	-75,1
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		0,7	3,2
Nabycie wartości niematerialnych	23	-73,1	-111,3
Nabycie udziałów w jednostkach stowarzyszonych	22	-1,3	0,0
Zbycie aktywów przeznaczonych do sprzedaży		8,1	11,8
Nabycie aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności	17	-3 211,3	-2 416,4
Odsetki otrzymane od aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności		186,7	140,5
Otrzymane dywidendy	5	14,1	18,5
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-3 158,1	-2 428,8
Zaciągnięcie kredytów długoterminowych	31	0,0	654,8
Splata odsetek od kredytów długoterminowych		-12,4	-10,1
Odsetki od wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych		-23,0	-22,6
Wykup dłużnych papierów wartościowych	30	-565,0	0,0
Dywidendy wypłacone		0,0	-559,4
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		-600,4	62,7
Zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		-359,1	135,9
Zwiększenie / zmniejszenie środków pieniężnych netto		1 839,5	-1 651,7
Środki pieniężne na początek okresu		2 758,7	4 410,4
Środki pieniężne na koniec okresu	43	4 598,2	2 758,7

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych należy analizować łącznie z notami do sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część sprawozdania finansowego.

Polityka rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające

I. Informacje o Banku

1. Podstawowe informacje o Banku

ING Bank Śląski S.A. („Bank”, „Spółka”) z siedzibą Centrali w Katowicach, przy ul. Sokolskiej 34, został wpisany do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Katowicach, Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS 5459. Bankowi nadano numer statystyczny REGON 271514909 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 634-013-54-75.

2. Zakres działania, czas trwania

ING Bank Śląski S.A. oferuje szeroki zakres usług bankowych świadczonych na rzecz klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych zgodnie z zakresem usług określonym w statucie Banku. Bank prowadzi operacje zarówno w złotych, jak i w walutach obcych oraz aktywnie uczestniczy w obrocie na krajowym i zagranicznych rynkach finansowych. Czas trwania Spółki został określony jako nieoznaczony w statucie Banku.

3. Kapitał zakładowy

Kapitał zakładowy ING Banku Śląskiego S.A. wynosi 130.100.000 zł i dzieli się na 130.100.000 sztuk akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 1,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych (sektor banki).

4. Akcjonariat ING Banku Śląskiego S.A.

ING Bank Śląski S.A. jest spółką zależną od ING Bank NV, który według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku posiadał 75% udziału w kapitale zakładowym ING Banku Śląskiego oraz 75% udziałów w ogólnej liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu ING Banku Śląskiego S.A. ING Bank NV wchodzi w skład Grupy Kapitałowej, określanej na potrzeby niniejszego sprawozdania finansowego jako Grupa ING.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku akcjonariuszami posiadającymi 5 i więcej procent głosów na Walnym Zgromadzeniu ING Banku Śląskiego S.A. były następujące podmioty:

Lp.	Podmiot	Liczba akcji i głosów	% ogólnej liczby akcji i głosów na WZ
1.	ING Bank NV	97.575.000	75,00
2.	AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny AVIVA BZ WBK	10 396 594	7,99

5. Skład Zarządu oraz Rady Nadzorczej Banku

W dniu 21 kwietnia 2017 roku na ręce Przewodniczącego Rady Nadzorczej ING Banku Śląskiego S.A. została złożona przez Pana Mirosława Boda rezygnacja z funkcji Wiceprezesa Zarządu ING Banku Śląskiego S.A., z dniem 31 maja 2017 roku. Równocześnie w dniu 21 kwietnia 2017 roku Rada Nadzorcza powołała Panią Bożenę Graczyk na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku, z dniem 1 czerwca 2017 roku.

Na koniec 2017 roku skład Zarządu ING Banku Śląskiego S.A. przedstawiał się następująco:

- p. Brunon Bartkiewicz - Prezes Zarządu Banku,
- p. Bożena Graczyk - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Michał Bolesławski - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Joanna Erdman - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Marcin Giżycki - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Justyna Kesler - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Patrick Roesink - Wiceprezes Zarządu Banku.

W dniu 15 marca 2017 roku na ręce Przewodniczącego Rady Nadzorczej ING Banku Śląskiego S.A., wpłynęła rezygnacja złożona przez Pana Rolanda Boekhouta - rezygnacja z funkcji członka Rady Nadzorczej ING Banku Śląskiego S.A. z dniem 15 marca 2017 roku. Powodem złożenia rezygnacji jest zamiar objęcia przez Pana Rolanda Boekhouta innego stanowiska w Grupie ING.

Na koniec 2017 roku Rada Nadzorcza ING Banku Śląskiego S.A. działała w następującym składzie:

- p. Antoni Reczek - Przewodniczący,
- p. Małgorzata Kołakowska - Wiceprzewodniczący,
- p. Aleksander Galos - Sekretarz Rady,
- p. Adrianus Johannes Antonius Kas (Ad Kas) - Członek,
- p. Norman Tambach - Członek,
- p. Aleksander Kutela - Członek,
- p. Christopher Steane - Członek.

6. Podmiot uprawniony do badania sprawozdania finansowego

Podmiotem uprawnionym do badania jest KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp.k. z siedzibą w Warszawie.

7. Zatwierdzenie sprawozdania

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe ING Banku Śląskiego S.A. za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w dniu 6 marca 2018 roku.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A. za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku zostanie opublikowane i zatwierdzone z tą samą datą, co sprawozdanie jednostkowe.

Roczne sprawozdanie finansowe ING Banku Śląskiego S.A. za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku zostało zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie ING Banku Śląskiego S.A. w dniu 2 marca 2017 roku.

II. Zgodność z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe ING Banku Śląskiego S.A. za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) zatwierdzonymi przez UE. Sprawozdanie finansowe uwzględnia wymogi zatwierdzonych przez UE standardów oraz interpretacji za wyjątkiem wymienionych w punkcie 1 poniżej standardów i interpretacji, które oczekują na zatwierdzenie przez UE bądź zostały zatwierdzone przez UE, ale wchodzą w życie po dniu bilansowym.

1. Zmiany w standardach rachunkowości

W niniejszym rocznym sprawozdaniu finansowym Bank uwzględnił następujące zmiany do standardów i nowe interpretacje zatwierdzone przez Unię Europejską i obowiązujące dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie:

Zmiana (w nawiasie data zastosowania w Unii Europejskiej)	Wpływ na sprawozdanie Banku
MSR 12 „Rozpoznanie aktywa z tytułu podatku odroczonego na niezrealizowane straty” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 lub później)	Implementacja zmiany nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSR 7 „Inicjatywa w zakresie ujawnień” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 lub później)	Zastosowanie zmiany do standardu będzie miało wpływ jedynie na zakres i strukturę informacji analitycznej ujawnianej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych Banku.

Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zatwierdzone przez Unię Europejską na dzień 31 grudnia 2017, ale nie zostały wcześniej zastosowane przez Bank:

Zmiana (w nawiasie data zastosowania w Unii Europejskiej)	Wpływ na sprawozdanie Banku
MSSF 9 „Instrumenty finansowe” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 r. lub później)	Oczekuje się, że w momencie początkowego zastosowania, nowy standard będzie miał wpływ na sprawozdanie finansowe, w związku z koniecznością retrospektywnego zastosowania. Na bazie zrealizowanych prac projektowych Bank nie zdecydował o wcześniejszym zastosowaniu standardu. Bardziej szczegółowe informacje o wpływie zastosowania nowego standardu zostały zaprezentowane w punkcie/nocie 1.1.
MSSF 15 „Przychody wynikające z umów z klientami” z uwzględnieniem zmiany w zakresie daty zastosowania (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 r. lub później)	Z przeprowadzonych analiz wynika, że zastosowanie przedmiotowych wyjaśnień do standardu nie będzie wywierało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 16 „Leasing” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później)	Z analiz Banku wynika, że zastosowanie nowego standardu będzie miało wpływ na ujmowanie, prezentację, wycenę oraz ujawnienia aktywów będących przedmiotem leasingu operacyjnego w sprawozdaniu finansowym Banku, jako leasingobiorcy. Z analiz Banku wynika, że implementacja nowego standardu będzie miała wpływ na sumę bilansową aktywów Banku, niemniej jednak nie będzie wywierała istotnego wpływu na wyniki finansowe Banku. Płatności leasingowe według terminów zapadalności zaprezentowane zostały w nodzie 42.1

<p>MSSF 4 „Zastosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe.” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później)</p>	<p>Zmiana nie będzie wywierała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
<p>MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później)</p>	<p>Bank przeprowadził szczegółową analizę wymagań oraz ocenę wpływu MSSF 15 na sprawozdanie finansowe Banku. W szczególności, ocenie zostały poddane umowy, których przedmiotem jest dostarczenie towarów lub usług dla klienta po uwzględnieniu następujących wymagań nowego standardu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ towary i usługi są przedmiotem zwykłej działalności ➤ towary i usługi dostarczana w zamian za wynagrodzenie. <p>Bank stwierdził, że pozycje rachunku wyników, które będą rozpoznawane zgodnie z wytycznymi MSSF 15, to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ przychody z tytułu prowizji ➤ pozostałe przychody/koszty, <p>w zakresie nieobjętym innymi standardami tj.: za wyjątkiem pozycji, które zostały wyłączone z zakresu MSSF 15. Szczegółowa analiza ujęcia przychodów, z uwzględnieniem zasady pięciu kroków zgodnie z wymaganiami MSSF 15, nie wykazała różnic pomiędzy aktualnym ujęciem przychodów, a ujęciem według MSSF 15. Bank nie zidentyfikował pozycji, dla których wymagana byłaby zmiana ujęcia księgowego. W związku z powyższym, Bank ocenia, że wdrożenie MSSF 15 nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>

Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale nie zostały zatwierdzone przez Unię Europejską na dzień 31 grudnia 2017 i nie zostały wcześniej zastosowane przez Bank:

Zmiana (w nawiasie oczekiwana data zastosowania przez IASB)	Wpływ na sprawozdanie Banku
<p>MSSF 10 i MSR 28 „Sprzedaż lub przekazanie aktywów pomiędzy inwestorem a spółką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później)</p> <p>Zatwierdzenie przez UE zostało odroczone bezterminowo</p>	<p>Status zatwierdzania przedmiotowych zmian nie zmienił się od 12 lutego 2016 roku. Niemniej jednak potencjalna implementacja zmian w opublikowanym kształcie nie będzie wywierała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
<p>MSSF 2 „Klasyfikacja i wycena transakcji płatności w formie akcji” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później)</p>	<p>Grupa jest w trakcie analizy wpływu zmian do standardu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
<p>Zmiany wynikające z przeglądu MSSF realizowanych w ramach cyklu 2014-2016 (opublikowane w grudniu 2016 roku). Dotyczą MSSF 1, MSSF 12 i MSR 28. (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 r./ 1 stycznia 2017).</p>	<p>Zmiany nie będą wywierały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
<p>KIMSF 22 Transakcje w walutach obcych i płatności zaliczek. (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 r.)</p>	<p>Zmiany nie będą wywierały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
<p>MSR 40 Reklasyfikacja nieruchomości inwestycyjnych (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 r.)</p>	<p>Zmiana nie będzie wywierała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
<p>MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2021)</p>	<p>Nie dotyczy</p>

KIMSF 23 Niepewność w traktowaniu przychodu podatkowego (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019)	Grupa jest w trakcie analizy wpływu nowej interpretacji na sprawozdanie finansowe Banku
MSSF 9 Opcje przedpłaty z ujemną kompensatą (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019)	Zmiana nie będzie wywierała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSR 28 Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019)	Z dotychczasowych analiza wynika, że implementacja zmiany do standardu nie będzie wywierała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku
Zmiany wynikające z przeglądu MSSF realizowanych w ramach cyklu 2015-2017 (opublikowane w grudniu 2017 roku). Dotyczą MSSF 3, MSSF 11, MSR 12 i MSR 23. (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019)	Grupa jest w trakcie analizy wpływu zmian do standardów na sprawozdanie finansowe Banku.

Unia Europejska zdecydowała się nie rozpoczynać procesu zatwierdzania MSSF 14 „Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe” (rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 r. lub później) i czekać na finalną wersję standardu.

1.1. MSSF 9 Instrumenty finansowe

MSSF 9 „Instrumenty Finansowe” został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w lipcu 2014 roku i został zatwierdzony do stosowania przez Unię Europejską w listopadzie 2016 roku. MSSF 9 zastępuje MSR 39 „Instrumenty Finansowe: Ujmowanie i wycena” i zawiera wymagania w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, utraty wartości aktywów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń. Nowe wymagania obowiązują od 1 stycznia 2018 roku. Bank podjął decyzję o retrospektywnym zastosowaniu zasad w zakresie klasyfikacji, wyceny oraz utraty wartości poprzez korektę bilansu otwarcia na dzień 1 stycznia 2018, bez korygowania okresów porównawczych.

W październiku 2017 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała zmianę do MSSF 9 w zakresie opcji przedpłaty z negatywną kompensatą. Wprowadzona zmiana miała na celu umożliwienie wyceny zamortyzowanym kosztem lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody aktywów finansowych, które zawierają tego typu warunki umowne. Zmiana będzie obowiązywała od 1 stycznia 2019 roku. Bank nie zdecydował się na wcześniejsze zastosowanie tej zmiany, niemniej jednak implementacja tej zmiany nie będzie wywierała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Zarządzanie projektem wdrożenia MSSF 9 i status prac

Struktura projektu implementacji MSSF 9 została określona w oparciu o dwa obszary prac w zakresie Klasyfikacji i Wyceny oraz Rachunkowości zabezpieczeń koordynowany przez Pion Finansów oraz Utraty wartości koordynowany przez Pion Ryzyka. W prace w ramach tych obszarów zaangażowani byli eksperci z Pionu Finansów i Pionu Ryzyka. Eksperci z pozostałych jednostek organizacyjnych Banku takich jak Pion Skarbu, Operacji, IT i jednostek biznesowych byli angażowani w realizację określonych zadań w zakresie swoich merytorycznych odpowiedzialności. Organem decyzyjnym projektu jest Komitet Sterujący MSSF 9, w skład którego wchodzi kadra zarządzająca Pionem Finansów, Pionem Ryzyka Kredytowego i Rynkowego, Pionem Skarbu oraz IT. Zarząd Banku oraz Komitet Audytu byli cyklicznie informowani o postępie prac projektu implementacyjnego.

W 2017 roku prace projektu skupiały się na:

- prowadzeniu równoległego raportowania w celu zapewnienia gotowości na datę zastosowania po raz pierwszy nowych wytycznych MSSF 9, tj. 1 stycznia 2018;

- implementacji i walidacji modeli ryzyka kredytowego;
- finalizacji technicznych interpretacji wymagań MSSF 9;
- finalizacji oceny oraz implementacji procesów zarządzania modelami biznesowych w Banku;
- finalizacji wniosków oraz implementacji procesów zarządzania kryterium, opierającym się na ocenie charakterystyki przepływów pieniężnych (ang.: SPPI);
- aktualizacji instrukcji, procesów operacyjnych i raportowych poprzez wbudowanie punktów kontrolnych w zakresie nowych wytycznych;
- implementacji i testowania zmian systemowych.

W trakcie 2017 roku prace projektowe były przedmiotem inspekcji nadzorczych oraz audytu zewnętrznego i wewnętrznego.

Aktualnie w Banku finalizowane są prace związane z bilansem otwarcia na datę 1 stycznia 2018 roku. Raportowany wpływ zastosowania zasad MSSF 9 na datę 1 stycznia 2018 roku może ulec zmianie, w szczególności z uwagi na fakt, iż:

- w sektorze bankowym w Polsce nadal trwają dyskusje w zakresie interpretacji nowych wymagań w niektórych obszarach np. prezentacji wartości brutto należności kredytowych czy wyceny należności kredytowych według wartości godziwej przez rachunek wyników;
- ze strony KNF spodziewane są rekomendacje nadzorcze w zakresie poszczególnych elementów składowych procesu klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości, w szczególności w związku z oczekiwaną przez sektor bankowy nowelizacją Rekomendacji R Komisji Nadzoru Finansowego;
- biorąc pod uwagę wczesny etap prac związanych z tworzeniem Banku Hipotecznego (spółki zależnej od Banku), na moment publikacji niniejszego sprawozdania Bank nie zakończył identyfikacji umów kredytowych przeznaczonych do transferu z Banku do nowotworzonego podmiotu, które na dzień 1 stycznia 2018 nie będą zakwalifikowane jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

W związku z powyższym, korekta bilansu otwarcia na dzień 1 stycznia 2018 roku z tytułu zastosowania zasad MSSF 9 może jeszcze ulec zmianie.

Klasyfikacja i wycena

MSSF 9 bazuje na jednolitym podejściu do klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych w oparciu o model biznesowy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi oraz charakterystykę wynikających z umowy przepływów pieniężnych dla składnika aktywów finansowych.

Zgodnie z MSSF 9 aktywa finansowe klasyfikowane są do jednej z następujących kategorii:

- wycenianych w zamortyzowanym koszcie;
- wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody;
- wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy.

MSSF 9 wprowadza dwa kryteria, które determinują klasyfikację i wycenę aktywów finansowych:

- ocenę modelu biznesowego - przeprowadzana jest w celu ustalenia, w jaki sposób składnik aktywów finansowych jest zarządzany pod kątem jego klasyfikacji do kategorii:
  - utrzymywanych zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy,
  - utrzymywanych zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy jak i sprzedaż składnika aktywów finansowych lub
  - utrzymywanych w innych celach biznesowych oraz

- ocenę czy przepływy pieniężne wynikające z umowy są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (ang.: *Solely Payments of Principal and Interest*) w walucie, w której denominowany jest składnik aktywów finansowych. Wnioski z analizy stanowią potwierdzenie czy aktywne będzie wyceniane zgodnie z modelem biznesowym czy też w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Modele biznesowe

Struktura modeli biznesowych bazuje na aktualnej strukturze organizacyjnej Banku. Została ona szczegółowo przeanalizowana oraz oceniona w oparciu o czynniki wpływające na decyzje biznesowe w zakresie zarządzania aktywami finansowymi.

W rezultacie oceny, Bank przyporządkował wszystkie instrumenty dłużne i należności o charakterze kredytowym do jednego z modeli biznesowych:

- „Utrzymywanie” zakładającego utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, do którego zaliczono aktywa finansowe, które były kwalifikowane zgodnie z wytycznymi MSR 39 do kategorii „Pożyczki i należności” oraz „Inwestycji utrzymywanych do terminu wymagalności”; wyjątkiem jest klasyfikacja części kredytów hipotecznych przeznaczonych do zbycia do nowotworzonego Banku Hipotecznego, które zostały zakwalifikowane do portfela „Inne”
- „Utrzymywanie i Sprzedaż” tj. aktywów finansowych utrzymywanych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy jak i sprzedaży, do którego zakwalifikowano aktywa finansowe, które były kwalifikowane zgodnie z wytycznymi MSR 39 do kategorii „Aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży”;
- „Inne” - utrzymywanych w innych celach biznesowych, które zgodnie z wytycznymi MSR 39 były zakwalifikowane jako aktywa finansowe przeznaczone do obrotu.

Analiza charakterystyki przepływów pieniężnych

Aktywa finansowe utrzymywane w ramach poszczególnych modeli biznesowych zostały podzielone na mniejsze portfele na podstawie analizy warunków umownych oferty produktowej. Ocena charakterystyki przepływów pieniężnych została zrealizowana dla wybranej próby umów z tych portfeli poprzez analizę warunków umownych oraz na podstawie analizy danych systemowych, które określają rozkład w czasie i kwotę realizowanych przepływów pieniężnych. Celem analizy była identyfikacja elementów, których nie można by uznać za spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. W trakcie oceny analizowano następujące obszary umów:

- warunki wcześniejszej spłaty,
- dźwignie finansowe, które zwiększają zmienność przepływów pieniężnych w wyniku czego nie mają one ekonomicznych cech właściwych odsetkom,
- warunki, które potencjalnie mogłyby ograniczać roszczenia prawne do określonych aktywów kredytobiorcy,
- warunki, które modyfikują zapłatę za wartość pieniądza w czasie.

Aktywa finansowe, dla których przepływy pieniężne nie stanowią spłaty kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty obligatoryjnie wyceniane są w wartości godziwej przez wynik finansowy niezależnie od modelu biznesowego.

Zobowiązania finansowe

MSSF 9 nie zmienia istotnie wymagań w zakresie zobowiązań finansowych w porównaniu do wymagań wynikających z MSR 39. Jedyna zmiana dotyczy prezentacji komponentu wyceny, odzwierciedlającego ryzyko kredytowe w zakresie zobowiązań desygnowanych do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy na moment początkowego ujęcia. Komponent ten

prezentowany jest w odpowiedniej pozycji innych całkowitych dochodów. Zmiana wymagań w tym zakresie nie miała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku, ponieważ Bank nie desygnował zobowiązań do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Wpływ zmian w klasyfikacji i wycenie

Zastosowanie wytycznych MSSF 9 w obszarze klasyfikacji i wyceny spowodowało następujące najistotniejsze zmiany:

- W ramach składników aktywów finansowych Banku zidentyfikowane zostały ekspozycje kredytowe, które w konstrukcji oprocentowania zawierają dźwignię finansową. Przepływy pieniężne realizowane z tego typu aktywów, zgodnie z wymaganiami MSSF 9, nie stanowią wyłącznie spłaty kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostającej do spłaty, w związku z tym są obligatoryjnie wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Wartość bilansowa tych ekspozycji kredytowych na datę 1 stycznia 2018 roku wynosi 278 mln złotych. Różnica wartości godziwej tych aktywów w stosunku do wyceny wg zamortyzowanego kosztu (wg MSR 39) jest niematerialna, w związku z tym kwestia ta nie ma wpływu na poziom kapitałów Banku a jedynie na ujawnienia dotyczące kredytów i należności. Z uwagi na brak jednoznacznej interpretacji oraz toczące się dyskusje, w tej części portfela nie zostały uwzględnione przez Grupę ekspozycje, które w formule oprocentowania nie zawierają elementu dźwigni finansowej, niemniej jednak ten element został wprowadzony do opisu formuły odsetek maksymalnych.
- Mniejszościowe strategiczne inwestycje kapitałowe Banku zgodnie z MSR 39 były wyceniane w oparciu o cenę nabycia. Bank podjął nieodwołalną decyzję o klasyfikacji przedmiotowych inwestycji kapitałowych do wyceny przez inne całkowite dochody, zgodnie z wymaganiami MSSF 9. Wytyczne MSSF 9 w tym zakresie ograniczają możliwość zastosowania wyceny tych aktywów według ceny nabycia. Ujęcie oszacowanej wartości godziwej tych aktywów finansowych na datę pierwszego zastosowania MSSF 9 spowodowało powiększenie kapitału z aktualizacji wyceny na kwotę 62,2 mln złotych (bez efektu podatkowego; Korekta nr 2 w tabeli z podsumowanie wpływu poniżej).
- Przed zastosowaniem zasad MSSF 9 pewne portfele aktywów były przedmiotem reklasyfikacji pomiędzy kategoriami finansowymi zgodnie z wytycznymi MSR 39. W ramach reklasyfikowanych aktywów były pozycje objęte rachunkowością zabezpieczeń wartości godziwej, dla której w wyniku reklasyfikacji unieważnione zostały powiązania zabezpieczające. Retrospektywne zastosowanie zasad MSSF 9 spowodowało usunięcie z bilansu niezamortyzowanych korekt ewidencyjnych wprowadzonych zgodnie z wytycznymi MSR 39 w tym zakresie. Na dzień 1 stycznia 2018 korekta ma ujemny wpływ na kapitały w wysokości 77,6 mln złotych (bez efektu podatkowego, Korekta nr 3 w tabeli z podsumowanie wpływu poniżej).
- Część aktywów finansowych z tytułu kredytów hipotecznych Banku jest przeznaczona do zbycia do nowo tworzonego Banku Hipotecznego w ramach Grupy Kapitałowej Banku Śląskiego S.A. Zastosowanie zasad MSSF 9 w zakresie modelu biznesowego oznacza, że ta część portfela jest wyceniana w wartości godziwej. Biorąc pod uwagę wczesny etap prac związanych z tworzeniem Banku Hipotecznego (spółki zależnej od Banku), na moment publikacji niniejszego sprawozdania Bank nie zakończył identyfikacji umów kredytowych przeznaczonych do transferu do Banku Hipotecznego. Zgodnie z oczekiwaniem Banku, wartość godziwa portfela przeznaczonego do transferu nie będzie istotnie różna od wartości bilansowej tego portfela, w związku z tym kwestia ta nie ma wpływu na poziom kapitałów Banku a jedynie na ujawnienia dotyczące kredytów i należności.

Rachunkowość zabezpieczeń

Na podstawie przepisów przejściowych MSSF 9, Bank dokonał wyboru polityki, który oznacza, że będzie nadal stosowała wymogi MSR 39 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń. Od 1 stycznia 2018

Bank zastosuje nowe wymogi dotyczące ujawnień w zakresie rachunkowości zabezpieczeń zgodnie ze zmienionym MSSF 7 „Instrumenty Finansowe: Ujawnienia”.

Utrata wartości

Implementacja zasad MSSF 9 miała istotny wpływ na metodologię szacowania odpisów aktualizujących wartość składników aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

Koncepcja oczekiwanej straty kredytowej (ECL, ang. *expected credit losses*) opiera się na podejściu zorientowanym na przyszłości (ang. *forward-looking approach*). Wycena oczekiwanych strat kredytowych jest prowadzona w sposób uwzględniający nieobciążoną i ważoną prawdopodobieństwem kwotę, ustalaną poprzez ocenę szeregu możliwych wyników, uwzględniającą racjonalne i możliwe do udokumentowania informacje dotyczące przeszłych zdarzeń, obecnych warunków oraz prognoz dotyczących przyszłych warunków gospodarczych. Wartość oczekiwanych strat kredytowych odzwierciedla wpływ kilku (najczęściej trzech) scenariuszy makroekonomicznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i uwzględnia zmianę wartości pieniądza w czasie. Nowy model szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe ma zastosowanie do aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody oraz zobowiązań pozabilansowych i gwarancji finansowych.

Do wyceny oczekiwanej straty kredytowej Bank wykorzystuje dostosowane do wymagań MSSF 9 regulacyjne modele szacowania parametrów ryzyka, które zostały zbudowane dla potrzeb zaawansowanej metody wewnętrznych ratingów. Dla portfeli objętych metodą standardową na potrzeby kapitału regulacyjnego, Bank przygotował nowe modele wyceny oczekiwanych strat kredytowych zgodnie z wymaganiami MSSF 9.

Podejście oparte na 3 etapach

Do wyliczenia oczekiwanych strat kredytowych Bank stosuje trój etapowe podejście:

- **Etap 1:** wycena odpisu równego kwocie 12 miesięcznym oczekiwanych stratom kredytowym w stosunku do aktywów finansowych, dla których nie nastąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego (prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania - PD) od daty początkowego ujęcia. Odpis w Etapie 1 jest kalkulowany w oparciu o 12-miesięczną oczekiwaną stratę kredytową, odzwierciedlającą stratę oczekiwaną aktywów, które z określonym prawdopodobieństwem mogą wejść w stan niewykonania zobowiązania w okresie nie dłuższym niż następne 12 miesięcy.
- **Etap 2:** wycena odpisu równego oczekiwanych stratom kredytowym w całym okresie życia w stosunku do aktywów finansowych, dla których wystąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego od daty początkowego ujęcia. Odpis w Etapie 2 jest liczony w oparciu o stratę oczekiwaną w całym okresie życia, odzwierciedlającą stratę oczekiwaną aktywów, które z określonym prawdopodobieństwem wejdą w stan niewykonania zobowiązania w całym okresie pozostałym do daty zapadalności.
- **Etap 3:** wycena odpisu równego oczekiwanych stratom kredytowym w całym okresie życia instrumentu w stosunku do aktywów z rozpoznaną utratą wartości, czyli w stanie niewykonania zobowiązania (PD = 100%). Odpis w Etapie 3 jest liczony w oparciu o stratę oczekiwaną w całym okresie życia aktywa finansowego.

Etapy są określane na poziomie pojedynczego składnika aktywów finansowych.

Dodatkowo, dla zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe/POCI (ang. *purchased or originated credit impaired*) oczekiwane straty są rozpoznawane dla całego okresu życia instrumentu. W momencie początkowego ujęcia POCI ujmowane są w wartości godziwej z uwzględnieniem oczekiwanych strat kredytowych.

Ustalenie znaczącego wzrost ryzyka kredytowego

Na każdy dzień sprawozdawczy Bank będzie dokonywał oceny, czy ryzyko kredytowe związane z danym instrumentem finansowym znacznie wzrosło od dnia jego początkowego ujęcia. Bank identyfikuje istotny wzrost ryzyka kredytowego, skutkujący klasyfikacją ekspozycji do Etapu 2, na podstawie następujących przesłanek:

- Istotny wzrost prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w całym okresie życia ekspozycji,
- Zaklasyfikowanie ekspozycji klienta do tzw. listy obserwacyjnej (ang.: watch list),
- Przyznanie udogodnienia w spłacie (ang.: forbearance),
- Przeterminowanie płatności o ponad 30 dni,
- Zmiana warunków emisji obligacji klienta z powodów kredytowych.
- Klient posiada kredyt hipoteczny w CHF w Banku ING BSK lub w innym banku

Istotny wzrost prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w całym okresie życia instrumentu finansowego jest główną przesłanką migracji pomiędzy Etapem 1 a Etapem 2. Przesłanka ta wyznaczana jest poprzez porównanie prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania z momentu początkowego ujęcia do prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w dacie sprawozdawczej w oparciu o analizę części krzywych PD, które w dacie sprawozdawczej pokrywają okres do zapadalności.

Kryterium klasyfikacji aktywa finansowego do Etapu 3: utrata wartości

Kryteria klasyfikacji aktywów finansowych do Etapu 3 zgodnie z wytycznymi MSSF 9 są takie same jak kryteria klasyfikacji aktywów finansowych do aktywów z utratą wartości zgodnie z wymaganiami MSR 39.

Scenariusze makroekonomiczne

Zgodnie z wymaganiami MSSF 9 strata oczekiwana powinna być określana jako kwota ważona prawdopodobieństwem, co zostało zrealizowane poprzez kalkulację oczekiwanej straty kredytowej jako średniej ważonej z wyników dla kilku scenariuszy makroekonomicznych (zwykle trzech: optymistycznego, najlepszej estymacji i stresowego). Strata oczekiwana jest obliczana dla każdego scenariusza osobno, a średnia wartość EL ważona prawdopodobieństwem wynika z wag przypisanych do każdego scenariusza.

Pomiar

Wycena oczekiwanych strat kredytowych opiera się na modelowych parametrach straty oczekiwanej (PD, LGD, EAD) wykorzystywanych obecnie do szacowania kapitału regulacyjnego, kapitału wewnętrznego i odpisów kolektywnych według standardu MSR 39. Modele zostały dostosowane poprzez:

1. usunięcie nałożonego na parametry konserwatywno-ostrożnościowy (taki jak np. minimalny dopuszczalny poziom PD) i
2. uwzględnienie oczekiwanych w przyszłości zmiany parametrów (PD, LGD, EAD) w ujęciu PIT (ang. *point-in-time*) w zależności od zmian wskaźników makroekonomicznych, tj.: stopa bezrobocia, czy wzrost PKB oraz
3. analizę ryzyka kredytowego w horyzoncie 12 miesięcznym lub w całym okresie życia.

Parametry straty oczekiwanej są określane na podstawie historycznych zależności statystycznych pomiędzy parametrami a wskaźnikami makroekonomicznymi w oparciu o aktualne prognozy makroekonomiczne dla tych wskaźników. Parametry modeli PD, LGD i EAD zostały skalibrowane według podejścia PIT.

Do obliczenia oczekiwanych strat kredytowych Bank stosuje formułę $PD \times LGD \times EAD$. Dla ekspozycji o podwyższonym ryzyku kredytowym (Etap 2) strata oczekiwana będzie liczona w całym okresie życia ekspozycji (LEL, ang. *Lifetime Expected Loss*) w oparciu o parametry PD, LGD, EAD szacowane również w całym okresie życia ekspozycji. Bank definiuje LEL jako zdyskontowaną sumę cząstkowych strat w okresie życia ekspozycji, odnoszących się do zdarzeń niewykonania w każdym 12-miesięcznym oknie czasowym. W zakresie ekspozycji w utracie wartości (Etap 3) parametr PD = 100%, natomiast parametry LGD i EAD odzwierciedlają charakterystyki ekspozycji, które są w stanie niewykonania zobowiązania.

Wpływ zmian w zasadach dotyczących utraty wartości

W wyniku zastosowania nowych wymagań MSSF 9 Bank oczekuje wzrostu odpisów z tytułu ryzyka kredytowego o około 276 mln złotych (bez efektu podatkowego), w tym około 17 mln złotych dotyczy pozycji pozabilansowych (Korekta nr 1 w tabeli z podsumowaniem wpływu poniżej).

Podsumowanie wpływu wdrożenia MSSF 9 na sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 1 stycznia 2018 w porównaniu do danych wg MSR 39 na dzień 31 grudnia 2017

W poniższej tabeli zaprezentowany został wstępny szacunkowy wpływ elementów opisanych powyżej z wyodrębnieniem elementów (korekty 1-3) wpływające istotnie na kapitały Banku.

	31.12.2017 MSR 39	[1] Odpisy aktualizujące MSSF 9	[2] Wycena udziałów kapitałowych	[3] Eliminacja wpływu historycznych reklasyfikacji instrumentów finansowych	Reklasyfi- kacje w strukturze aktywów	Wpływ razem	01.01.2018 MSSF 9
Aktywa							
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	530,1	0,0	0,0	0,0	278,7	278,7	808,8
Inwestycje	25 907,4	0,0	62,2	-74,9	8,0	-4,7	25 902,7
Kredyty i inne należności udzielone klientom	87 338,9	-258,8	0,0	-1,7	-278,7	-539,2	86 799,7
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	130,9	49,0	-11,8	14,6	0,0	51,8	182,7
Inne aktywa	163,7	0,0	0,0	0,0	-8,0	-8,0	155,7
Aktywa razem	122 105,2	-209,7	50,4	-62,1	0,0	-221,4	121 883,8
Zobowiązania							
Rezerwy	97,3	16,9	0,0	0,0	0,0	16,9	114,2
Zobowiązania razem	110 544,2	16,9	0,0	0,0	0,0	16,9	110 561,1
Kapitał własny							
Kapitał zakładowy	130,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	130,1
Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	956,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	956,3
Kapitał z aktualizacji wyceny	493,0	1,3	50,4	-40,3	-9,0	2,4	495,4
Zyski zatrzymane	9 981,6	-227,9	0,0	-21,7	9,0	-240,6	9 741,0
Kapitał własny razem	11 561,0	-226,6	50,4	-62,1	0,0	-238,3	11 322,7
Zobowiązania i kapitał własny razem	122 105,2	-209,7	50,4	-62,1	0,0	-221,4	121 883,8

Wpływ na wymogi kapitałowe

Zastosowanie zasad MSSF 9 będzie miało wpływ na kapitał regulacyjny Banku w wyniku ujęcia korekt ewidencyjnych na datę pierwszego zastosowania zmienionych zasad rachunkowości. Komitet Bazylejski zwrócił uwagę, że podejście do odpisów z tytułu utraty wartości zarówno w metodzie standardowej jak i zaawansowanej metodzie wewnętrznych ratingów (AIRB) pozostaje niezmienione. Niemniej jednak w zakresie krajowych jurysdykcji dopuszcza się możliwość zastosowania do odpisów z tytułu utraty wartości opcji amortyzacji wpływu implementacji nowych zasad MSSF 9.

12 grudnia 2017 roku zostało opublikowane Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2395 w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 575/2013 w zakresie rozwiązań przejściowych, mających na celu złagodzenie skutków wprowadzenia MSSF 9 w odniesieniu do funduszy własnych oraz dotyczących traktowania niektórych ekspozycji wobec podmiotów sektora publicznego denominowanych w walucie krajowej dowolnego państwa członkowskiego jako dużych ekspozycji (ang. *Large exposure*). Celem rozporządzenia jest zastosowanie progresywnego okresu przejściowego, który złagodziłby wpływ nowego modelu odpisów MSSF 9 poprzez odwrócenie części negatywnego wpływu MSSF9 na kapitał podstawowy Tier 1.

Okres przejściowy trwa maksymalnie 5 lat i rozpoczyna się w 2018 roku. Część przewidywanych odpisów na straty kredytowe, które można odwrócić w kapitale podstawowym Tier 1, powinna z czasem zmniejszyć się do zera, aby zapewnić pełne wdrożenie MSSF 9 na dzień bezpośrednio po zakończeniu okresu przejściowego (w 2018: 0.95, w 2019: 0.85, w 2020: 0.7, w 2021: 0.5, w 2022: 0.25).

Podjęcie decyzji o zastosowaniu przejściowych rozwiązań wiąże się z koniecznością odpowiedniego poinformowania właściwego organu nadzorczego. W okresie przejściowym istnieje możliwość jednorazowego wycofania się z podjętej decyzji, pod warunkiem uzyskania uprzedniej zgody właściwego organu.

Bank podjął decyzję o skorzystaniu z rozwiązań przejściowych opisanych powyżej. W okresie przejściowym Bank będzie dokonywał ujawnień funduszy własnych, współczynników kapitałowych, jak również wskaźnika dźwigni, z uwzględnieniem jak i bez uwzględnienia, wpływu ww. rozwiązań przejściowych.

Szacowany na datę 1 stycznia 2018 łączny wpływ zastosowania nowych zasad MSSF 9 współczynnik Tier 1 (w bps) wynosi ok. 36 bps, bez uwzględniania okresu przejściowego. Z uwzględnieniem okresu przejściowego, wpływ na 1 styczeń 2018 wynosi 4 bps.

2. Kontynuacja działalności

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe ING Banku Śląskiego S.A. zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej w dającej się przewidzieć przyszłości, tzn. przez okres co najmniej 1 roku od dnia bilansowego. Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania przez Zarząd Banku nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank.

3. Działalność zaniechana

W 2017 i 2016 roku w Banku nie wystąpiło zaniechanie istotnej działalności.

4. Zakres podmiotowy i waluta sprawozdania

Bank jest podmiotem dominującym Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A. i oprócz niniejszego rocznego sprawozdania finansowego sporządza także roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodne z MSSF.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzane w złotych polskich („PLN”). Wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są po zaokrągleniu do miliona złotych. W związku z tym mogą wystąpić przypadki matematycznej niespójności w sumowaniach lub pomiędzy poszczególnymi notami.

5. Okres sprawozdania i dane porównawcze

Roczne sprawozdanie finansowe ING Banku Śląskiego S.A. obejmuje okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku i zawiera dane porównawcze:

- dla sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku,
- dla pozycji ze sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku,
- dla pozycji z rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów, sprawozdania ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku.

III. Znaczące zasady rachunkowości

Z wymagań MSSF wynikają określone opcje wyboru polityki rachunkowości. Kluczowe obszary w których MSSF dopuszczają dokonanie wyboru polityki i które odnoszą się do Polityki Rachunkowości Banku są następujące:

- wybór polityki rachunkowości w zakresie wyceny nieruchomości inwestycyjnych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- wybór polityki rachunkowości w zakresie wyceny budynków i gruntów w wartości przeszacowanej odpowiadającej wartości godziwej na dzień bilansowy. Wzrost wartości godziwej rozpoznawany jest w rezerwie rewaluacyjnej (pozostałych całkowitych dochodach) natomiast spadek wartości godziwej ujmowany jest w rachunku zysków i strat.

Polityka rachunkowości Banku zgodna z wymaganiami MSSF oraz decyzje Banku w zakresie dopuszczalnych opcji wyboru polityki zostały zaprezentowane poniżej.

1. Podstawy sporządzania sprawozdania finansowego

W sprawozdaniu finansowym zastosowano koncepcję wartości godziwej dla nieruchomości własnych i nieruchomości inwestycyjnych oraz aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej, w tym instrumentów pochodnych, oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów finansowych (w tym kredyty i pożyczki) wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości lub cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży wykazywane są w kwocie niższej z ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

2. Profesjonalny osąd

W procesie stosowania zasad rachunkowości wobec zagadnień wskazanych poniżej, największe znaczenie, oprócz szacunków księgowych, miał profesjonalny osąd kierownictwa.

2.1. Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Bank rozpoznaje aktywo z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Założenie to stałoby się nieuzasadnione w sytuacji pogorszenia uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości. Szczegółowe informacje na temat aktywów z tytułu podatku odroczonego przedstawiono w notce 25.

2.2. Klasyfikacja umów leasingowych

Bank dokonuje klasyfikacji leasingu jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim

zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Treść ekonomiczna każdej transakcji stanowi podstawę do oceny w tym zakresie. Szczegółowe informacje na temat umów leasingowych zawarto w nocie 42.

2.3. Klasyfikacja aktywów finansowych do kategorii aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności

Bank klasyfikuje dłużne papiery wartościowe do kategorii utrzymywanych do terminu zapadalności przy założeniu możliwości utrzymania ich w posiadaniu do upływu terminu wymagalności.

Szczegółowe informacje na temat dłużnych papierów wartościowych klasyfikowanych do aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności zawarto w nocie 17.

2.4. Klasyfikacja nieruchomości do nieruchomości inwestycyjnych

Bank klasyfikuje nieruchomości jako inwestycyjne przy założeniu, że część wykorzystywana do świadczenia usług i czynności administracyjnych jest nieistotna.

3. Zastosowanie szacunków

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga dokonania przez Bank pewnych szacunków oraz przyjęcia założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym oraz w notach objaśniających.

Szacunki i założenia, przyjęte do prezentowania wartości aktywów i pasywów oraz przychodów i kosztów, dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które są uważane za właściwe w danych warunkach. Przyjęte założenia dotyczące przyszłości i dostępne źródła danych tworzą podstawę do dokonywania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i pasywów, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Szacunki uwzględniają przewidywane na dzień bilansowy przyczyny/źródła niepewności. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeśli korekta wpływa zarówno na bieżący jak i przyszłe okresy.

Poniżej opisane zostały najistotniejsze szacunki księgowane dokonane przez Bank.

3.1. Utrata wartości

Bank ocenia czy na datę bilansową istnieją obiektywne dowody utraty wartości składników aktywów finansowych (pojedynczych lub grupy aktywów finansowych) i składników aktywów trwałych.

3.1.1. Utrata wartości aktywów finansowych

Istnienie obiektywnego dowodu utraty wartości aktywów finansowych jest następstwem jednego lub większej ilości zdarzeń, których wystąpienie wpływa bezpośrednio na szacowanie przyszłych przepływów finansowych związanych z tymi aktywami. Szacunki mogą uwzględniać możliwe do zaobserwowania dane wskazujące na wystąpienie niekorzystnej zmiany sytuacji płatniczej kredytobiorców należących do określonej grupy lub sytuacji gospodarczej w danym kraju lub jego części, co ma związek z problemami występującymi w tej grupie aktywów. Dla istotnych aktywów zaklasyfikowanych do portfela ISFA (Individually Significant Financial Assets), kwota odpisu ustalana jest jako różnica pomiędzy bieżącą wartością ekspozycji kredytowej a oczekiwanymi zdyskontowanymi przyszłymi przepływami związanymi z daną ekspozycją.

Dla aktywów z portfeli IBNR (Incurred But Not Reported) i INSFA (Individually Non-Significant Financial Assets) wyliczenia prowadzone są w stosunku do bieżącego zaangażowania w oparciu o parametry określające prawdopodobieństwo wystąpienia przesłanki utraty wartości, wskaźnik oczekiwanej straty oraz okres ujawnienia.

Szczegółowe informacje dotyczące stosowanych w Banku modeli do szacowania ryzyka kredytowego przedstawione zostały w niniejszym sprawozdaniu finansowym, w Rozdziale Zarządzanie ryzykiem w ING Banku Śląskim S.A., w punkcie poświęconym zarządzaniu ryzykiem kredytowym (punkt I).

Do określenia utraty wartości (lub jej odwrócenia) niezbędne jest wyliczenie bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy szacowaniu zarówno wysokości jak i momentów przyszłych przepływów pieniężnych są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby.

Opis przykładowych przesłanek identyfikacji utraty wartości aktywów finansowych, metodologia kalkulacji odpisów oraz stosowane zasady ewidencyjne opisane zostały w punkcie *Utrata wartości* (punkt 6.11. w niniejszym rozdziale).

Tabela poniżej prezentuje szacunkowy wpływ zmiany wartości bieżącej oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych w portfelu ISFA na zmianę odpisów z tytułu utraty wartości ekspozycji oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe.

2017

	Scenariusz (zmiana wartości FCF)	
	-10%	+10%
Szacunkowa zmiana odpisów [mln zł]	(57,91)	55,55
Szacunkowa zmiana odpisów [%]	(9,00%)	8,64%

3.1.2. Utrata wartości innych aktywów trwałych

Ocena w przedmiotowym zakresie bazuje na oszacowaniu wartości odzyskiwalnej aktywa trwałego, którą stanowi wartość użytkowa lub wartość sprzedaży netto w zależności od tego, która z wyżej wymienionych wartości na moment przeprowadzania przeglądu jest wyższa. Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w sytuacji gdy nie można ustalić wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego) wiąże się, między innymi, z przyjęciem założeń w zakresie szacunków, co do kwot, terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) oraz innych czynników. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do danego aktywa.

Szacując wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży Bank opiera się na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców, które co do zasady również opierają się na szacunkach.

Zasady ewidencyjne w tym zakresie zostały wskazane w niniejszym rozdziale, w punkcie 8.4. *Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów.*

Poniższa tabela prezentuje wrażliwość testu na utratę wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne na stopę dyskontową.

(dane w mln zł)	31.12.2017	Zmiana stopy dyskontowej	
		- 1 p.p.	+ 1 p.p.
Nadwyżka wartość netto przepływów pieniężnych nad wartością księgową netto	2.607,3	3.602,1	1.923,1

3.2. Ryzyko kredytowe związane z instrumentami pochodnymi

Podejście zastosowane przez Bank do szacowania ryzyka kredytowego związanego z instrumentami pochodnymi mającymi datę rozliczenia w przyszłości (transakcje aktywne, nierozliczone na dzień bilansowy) jest zgodne z podejściem stosowanym przez Bank dla celów oceny ryzyka kredytowego wynikającego z należności kredytowych.

Szczegółowe informacje w zakresie wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego zostały opisane w punkcie 6.8. *Pochodne instrumenty finansowe i rachunkowość zabezpieczeń.*

3.3. Wycena instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach

Wartość godziwą instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się poprzez zastosowanie technik wyceny. Dla instrumentów pochodnych o charakterze nieopcynym stosowane są modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Dla instrumentów pochodnych o charakterze opcynym stosuje się modele wyceny odpowiednie do rodzaju transakcji.

Modele wyceny stosowane przez Bank, podlegają weryfikacji przed ich zastosowaniem. W miarę możliwości do modeli wprowadzane są wyłącznie dane możliwe do obserwacji pochodzące z aktywnego rynku, jednakże w pewnych okolicznościach dobranie właściwego parametru wyceny wymaga oszacowania opartego na porównaniu instrumentu do innego o podobnej charakterystyce lub analogicznego, występującego na innym rynku. Zasadą przewodnią przy ustalaniu wyceny tym sposobem jest zastosowanie się do zasady ostrożnej wyceny nakazującej wybór niższej wyceny aktywów i wyższej wyceny pasywów jako bardziej prawdopodobnej, zwłaszcza w warunkach obniżonej płynności lub/i zmienności na rynkach finansowych. Zmiana założeń dotyczących tych czynników może wpłynąć na wyceny niektórych instrumentów finansowych.

3.4. Rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe

Bank tworzy rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe zgodnie z MSR 19. Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe przyznane w ramach świadczeń z tytułu regulacji wynikających z Kodeksu Pracy wyliczana jest metodą aktuarialną przez niezależnego aktuarium jako wartość obecna przyszłych, długoterminowych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji.

Wyliczenie rezerw jest oparte na szeregu założeń, zarówno co do stóp dyskontowych, prognozowanych podwyżek wynagrodzeń jak i założeń dotyczących rotacji pracowników, ryzyka śmierci i innych. Założenia są weryfikowane na koniec roku obrotowego.

Poniższa tabela prezentuje wrażliwość modelu na przyjęte wartości poszczególnych założeń.

	Rezerwy na odpisy emerytalne i rentowe		
	Dolny przedział	Wariant Bazowy	Górny przedział
Stopa dyskontowa (+1% / wariant bazowy / - 1%)	35,15	39,03	43,65
Wzrost wynagrodzeń (-0,25% / wariant bazowy / +0,25)	37,99	39,03	43,65

3.5. Wycena programów motywacyjnych

3.5.1. Wycena wartości świadczeń wynikających z programu zmiennych składników wynagrodzeń

Na dzień bilansowy Bank wykazuje w księgach szacunki dotyczące wartości bieżącej świadczeń, które będą realizowane w ramach programu zmiennych składników wynagrodzeń. Świadczenia te zostaną przyznane pracownikom objętym programem w oparciu o ocenę ich wyników pracy za dany rok. Program został zainicjowany w 2012 roku.

Podstawą oszacowania wartości świadczeń przyznawanych w formie akcji fantomowych jest mediana cen zamknięcia akcji Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w odpowiednim okresie.

Wartość godziwa odroczonej części świadczenia korygowana jest o współczynnik redukcji, który uwzględnia prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność skorygowania wartości przyznanego świadczenia, do którego pracownik na dzień bilansowy nie nabył jeszcze pełnych uprawnień. Katalog zdarzeń ściśle określają założenia programu.

Wartość bieżąca przedmiotowych świadczeń ustalana jest w oparciu o rynkową stopę dyskontową.

3.5.2. Wycena opcji przyznanych w ramach programu motywacyjnego Grupy ING

Wartości godziwe opcji przyznanych w ramach programu motywacyjnego Grupy ING zostały określone za pomocą symulacji Monte Carlo. Model ten uwzględnia oprocentowanie wolne od ryzyka (od 2,02% do 4,62%) jak również spodziewany termin realizacji udzielonych opcji (od 5 do 9 lat), cenę wykonania opcji, bieżącą cenę akcji (2,9 euro – 26,05 euro), spodziewaną zmienność świadectw udziałowych Grupy ING (25% - 84%) i spodziewany dochód z dywidendy (od 0,94% do 8,99%).

Źródłem zmienności przyjętej dla wyceny opcji udziałowych jest system inwestycyjny ING. Zmienność w tym systemie określana jest w oparciu o zmienność danych rynkowych, a nie o zmienność historyczną.

3.6. Wartość końcowa przedmiotu leasingu

Szacowana wartość końcowa stanowi zazwyczaj uzgodnioną przyszłą cenę wykupu środka trwałego przez klienta po zakończeniu okresu leasingu. Wartość ta jest wyliczana w momencie rozpoczęcia leasingu na podstawie wartości początkowej środka trwałego. Wartości końcowe są zazwyczaj ustalane na podstawie kwoty określonej w umowie i ujmowane są w pozycji inwestycji leasingowej netto. Odzyskanie wartości końcowej środka trwałego w leasingu jest uzależnione od wypełnienia warunków umowy leasingowej i jej zakończenia.

3.7. Okres i metoda amortyzacji aktywów niematerialnych

Okres i metoda amortyzacji aktywów niematerialnych są weryfikowane na koniec każdego roku obrotowego. Zmiany w okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie uzyskiwania korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów niematerialnych są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych. W wyniku przeprowadzonej weryfikacji stawek i ekonomicznego okresu użyteczności wartości niematerialnych ustalono, że okres ekonomicznej użyteczności dla wartości

niematerialnych realizowanych w ramach projektów strategicznych wynosi 5 lat.

Aplikacje strategiczne są realizowane w ramach strategicznych projektów, które to są kluczowe dla działalności Grupy.

Grupa ustaliła limity aktywowania wydatków w zakresie nabycia (440 tys. zł) lub wytworzenia we własnym zakresie (10 mln zł) oprogramowania komputerowego.

4. Połączenia jednostek

4.1. Prawne połączenia z jednostką zależną

W przypadku rozliczania transakcji łączenia Banku z jednostką zależną od Banku (pozostającą pod wspólną kontrolą) Bank stosuje metodę odpowiadającą warunkom metody łączenia udziałów w rozumieniu Ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, jako rezultat zastosowania wytycznych wskazanych w MSR 8.

Metoda ta polega na włączeniu do jednostkowego sprawozdania finansowego Banku poszczególnych pozycji odpowiednich aktywów i pasywów łączonej spółki zależnej, według wartości wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym podmiotu dominującego na dzień połączenia. Połączenie nie wpływa na dane porównywalne i w związku z tym nie wymaga ich przekształcenia.

4.2. Objęcie kontroli nad jednostką pozostającą pod wspólną kontrolą w rozumieniu MSSF 3

Opisaną powyżej w punkcie 4.1. metodę Bank stosuje również do ujęcia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym objęcia kontroli nad jednostką pozostającą pod wspólną kontrolą w rozumieniu MSSF 3.

Bank przyjął podejście polegające na tym, że w przypadku objęcia kontroli nad jednostką pozostającą pod wspólną kontrolą w rozumieniu MSSF 3, dane porównywalne nie są korygowane.

4.3. Jednostki stowarzyszone i pod wspólną kontrolą

Jednostkami stowarzyszonymi są te jednostki, na które Bank wywiera znaczący wpływ, ale nie sprawuje kontroli nad polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zawiera udział Banku w zyskach i stratach jednostki stowarzyszonej według wielkości posiadanych udziałów w kapitale własnym, począwszy od dnia rozpoczęcia wywierania znaczącego wpływu do dnia, w którym znaczący wpływ wygasa.

Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych ujmuje się początkowo według ceny nabycia, a następnie rozlicza się metodą praw własności. Inwestycja Banku w jednostkach stowarzyszonych obejmuje wartość firmy (pomniejszoną o ewentualne skumulowane odpisy z tytułu utraty wartości), określoną na dzień nabycia. Udział Banku w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych od dnia nabycia ujmuje się w rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych kapitałów od dnia nabycia – w innych kapitałach. Wartość bilansową inwestycji koryguje się o łączne zmiany stanu poszczególnych elementów kapitału od dnia ich nabycia.

W przypadku, gdy udział Banku w stratach przewyższa wartość udziałów w jednostce stowarzyszonej, Bank zaprzestaje ujmowania swojego udziału w dalszych stratach lub tworzy na wszelkie dodatkowe straty rezerwy tylko w takiej wysokości, w jakiej inwestor podjął prawny lub zwyczajowy obowiązek lub dokonał płatności w imieniu spółki stowarzyszonej.

Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych spełniające kryteria klasyfikacji jako przeznaczona do sprzedaży ujmowane są zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 10.3. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana.

4.4. Objęcie kontroli nad jednostką spoza Grupy ING

Metoda przejścia stosowana jest przy rozliczaniu nabycia jednostek od stron niepowiązanych. W dniu przejścia Bank ujmuje, osobno od wartości firmy, możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania z uwzględnieniem warunków ujmowania oraz wszelkie niekontrolujące udziały w jednostce przejmowanej.

5. Waluty obce

5.1. Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych Banku wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Banku.

5.2. Transakcje w walutach obcych

Transakcje w walutach obcych są przeliczane po kursie obowiązującym w dniu transakcji. Wynikające z tych transakcji aktywa i zobowiązania pieniężne denominowane w walutach obcych, przeliczane są po kursie obowiązującym w danym dniu. Różnice kursowe powstające z rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych rozpoznawane są w rachunku zysków i strat w pozycji szczegółowej *Wynik z pozycji wymiany*, będącej elementem linii *Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany*.

Różnice kursowe wynikające od zmian wartości godziwej instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży ujmuje się w kapitale z aktualizacji wyceny aktywów finansowych klasyfikowanych do tej kategorii finansowej.

6. Aktywa i zobowiązania finansowe

6.1. Klasyfikacja

Bank klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii: składniki aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności, pożyczki i należności, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.

6.1.1. Składniki aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Są to składniki aktywów lub zobowiązań finansowych spełniające jeden z poniższych warunków:

- są klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu. Składniki aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, jeśli są nabyte lub zaciągnięte głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w nieodległym terminie lub są częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie w celu generowania zysków osiąganych w krótkich terminach. Instrumenty pochodne klasyfikuje się również jako przeznaczone do obrotu, chyba że instrument pochodny jest wyznaczony i efektywnym instrumentem zabezpieczającym,
- przy początkowym ujęciu został wyznaczony przez Bank jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy. Wyznaczenie takie Bank może zastosować tylko wówczas gdy:
  - wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym

zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione;

- zastosowanie takiej kwalifikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat);
- grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Banku.

6.1.2. Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności

Są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami oraz o ustalonym terminie wymagalności, względem których Bank ma stanowczy zamiar i jest w stanie utrzymać w posiadaniu do upływu terminu wymagalności, inne niż spełniające definicję pożyczek i należności. W przypadku sprzedaży lub przekwalifikowania inwestycji utrzymywanych do terminu wymagalności o wartości większej niż nieznaczną w stosunku do całkowitej kwoty inwestycji utrzymywanych do terminu wymagalności przed terminem wymagalności, cała kategoria inwestycji podlega przeklasyfikowaniu do kategorii aktywów dostępnych do sprzedaży. W takim przypadku przez okres 2 lat Bank nie może kwalifikować do kategorii inwestycji utrzymywanych do terminu wymagalności żadnych aktywów finansowych.

Sankcji wskazanej powyżej nie stosuje się, w sytuacji gdy:

- sprzedaż była realizowana na tyle blisko terminu zapadalności inwestycji, że zmiany rynkowych stóp procentowych nie miały większego wpływu na wartość godziwą składnika aktywów,
- po odzyskaniu zasadniczej części nominału w wyniku spłaty lub przedpłaty zgodnie z harmonogramem,
- na skutek odosobnionego zdarzenia, które nie poddaje się kontroli Banku, nie jest zdarzeniem powtarzającym się i którego nie można było przewidzieć na podstawie racjonalnych przesłanek.

6.1.3. Pożyczki i należności

Pożyczki i należności są aktywami finansowymi niebędącymi instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- aktywa finansowe, które jednostka zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie i które klasyfikowane są jako przeznaczone do obrotu bądź te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- aktywa finansowe wyznaczone przez jednostkę przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży,
- aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które klasyfikuje się jako dostępne do sprzedaży.

Do kategorii pożyczek i należności należą kredyty i pożyczki udzielone innym bankom i klientom włączając skupione wierzytelności, dłużne papiery wartościowe reklasyfikowane z portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, spełniające definicję pożyczek i należności.

6.1.4. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub niebędące pożyczkami i należnościami, inwestycjami utrzymywanymi do terminu wymagalności, ani aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez wynik finansowy.

6.1.5. Pozostałe zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe będące wynikiem z umowy obowiązkiem wydania środków pieniężnych lub innego składnika aktywów finansowych innej jednostce niezakwalifikowane do grupy wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy mające charakter depozytu lub pożyczki otrzymanej.

6.1.6. Gwarancje finansowe

Gwarancja finansowa jest kontraktem, na mocy którego wystawca zobowiązuje się do wykonania na rzecz beneficjenta określonych płatności w celu zrekompensowania poniesionych przez beneficjenta strat, spowodowanych zaniechaniem przez określonego dłużnika spłat wynikających z oryginalnych bądź zmodyfikowanych warunków umowy instrumentu dłużnego.

6.2. Ujmowanie

Bank ujmuje składnik aktywów lub zobowiązanie finansowe w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu. Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, utrzymywanym do terminu zapadalności i dostępnymi do sprzedaży ujmuje się stosownie z przyjętą dla wszystkich tego typu operacji metodą księgowania w dniu rozliczenia transakcji – dniu, w którym składnik aktywów jest dostarczony jednostce lub dostarczony przez jednostkę. Pożyczki i należności są rozpoznawane w momencie wypłaty środków do kredytobiorcy.

6.3. Usunięcie z bilansu

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany z bilansu Banku w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych.

Przenosząc składnik aktywów finansowych Bank ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Bank przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych to wyłącza składnik aktywów finansowych z bilansu,
- jeżeli Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w bilansie,
- jeżeli Bank nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to Bank ustala, czy zachował kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest nadal ujmowany w bilansie Banku, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest z bilansu wyłączany do wysokości wynikającej z utrzymania zaangażowania (continuing involvement).

Bank wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypłacony, umorzony lub wygasł.

Zmiana sposobu rozliczania instrumentów pochodnych stopy procentowej za pośrednictwem

centralnego kontrahenta:

- z „zabezpieczonych do rynku” (ang.: „collateralized to market”)
- na „rozliczone do rynku” (ang.: settled to market”)

w ocenie Banku nie spełnia warunków usunięcia z bilansu wskazanych w MSR 39.

Bank usuwa pożyczki i należności lub ich części z bilansu, jeżeli prawa dotyczące umowy kredytowej wygasają, Bank zrzeknie się tych praw, dokona sprzedaży kredytu lub gdy w wyniku modyfikacji warunków umowy kredytu lub pożyczki, wartość bieżąca przyszłych przepływów pieniężnych pierwotnego zaangażowania i zaangażowania rozpoznanego w bilansie po modyfikacji różni się o więcej niż 10%.

Najczęściej Bank spisuje należności w ciężar odpisów utworzonych z tytułu utraty wartości w przypadku stwierdzenia nieściągalności aktywów finansowych, a także w przypadkach gdy koszty dochodzenia zwrotu przewyższają kwotę należności.

Kwoty należności spisanych odzyskane w późniejszych okresach pomniejszają wartość odpisów utworzonych z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat.

6.4. Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nie klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu, Bank wycenia aktywa finansowe, w tym instrumenty pochodne będące aktywami, w wartości godziwej, za wyjątkiem:

- pożyczek i należności, które wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej,
- inwestycji utrzymywanych do terminu wymagalności, które wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej,
- inwestycji w instrumenty kapitałowe nie posiadające kwotowań cen rynkowych z aktywnego rynku i których wartość godziwa nie może być wiarygodnie zmierzona, a także powiązane z nimi instrumenty pochodne, które muszą zostać rozliczone przez dostawę nie kwotowanych instrumentów kapitałowych, które wycenia się według kosztu.

Po początkowym ujęciu zobowiązania finansowe są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, za wyjątkiem:

- zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Takie zobowiązania, w tym instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, wycenia się w wartości godziwej z wyjątkiem zobowiązania będącego instrumentem pochodnym powiązany z instrumentem kapitałowym nie kwotowanym na aktywnym rynku, które musi być rozliczone przez dostawę tego instrumentu, wycenianego według kosztu, gdyż jego wartość godziwa nie może być wiarygodnie zmierzona,
- zobowiązań finansowych powstałych w wyniku przeniesienia składnika aktywów finansowych, które nie kwalifikuje się do wyłączenia z bilansu lub ujmowanych z zastosowaniem podejścia wynikającego z utrzymania zaangażowania (continuing involvement).

Pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu lub w kwocie wymaganej zapłaty.

Udzielone gwarancje finansowe wyceniane są w kwocie wyższej z:

- kwoty będącej najbardziej właściwym szacunkiem nakładów niezbędnych do wypełnienia

obecnego obowiązku wynikającego z gwarancji finansowej, przy uwzględnieniu prawdopodobieństwa jej realizacji,

- kwoty rozpoznanej w momencie początkowego ujęcia, skorygowanej o rozliczoną kwotę prowizji otrzymanej za udzielenie gwarancji.

6.5. Przeklasyfikowanie

Określony składnik aktywów finansowych zaklasyfikowany jako dostępny do sprzedaży, może zostać przeklasyfikowany z tej kategorii w przypadku, gdy spełnia definicję pożyczek i należności oraz gdy Bank ma zamiar i możliwość utrzymać ten składnik aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do terminu jego wymagalności. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu przekwalifikowania uznaje się odpowiednio za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

W przypadku składnika aktywów finansowych z określonym terminem wymagalności, zyski lub straty ujęte w kapitałach własnych do dnia przekwalifikowania, amortyzuje się i ujmuje w rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu wymagalności. Wszelkie różnice pomiędzy nowym zamortyzowanym kosztem a kwotą umorzeniową amortyzuje się przez okres do terminu wymagalności instrumentu, podobnie do amortyzacji premii lub dyskonta. Amortyzacja prowadzona jest przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej.

6.6. Zyski i straty wynikające z wyceny w terminie późniejszym

Zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego, nie stanowiących części powiązania zabezpieczającego, ujmuje się w następujący sposób:

- zyski lub straty wynikające ze składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego, zakwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- zyski lub straty wynikające z wyceny do wartości godziwej składnika aktywów finansowych zaliczonego do dostępnych do sprzedaży, ujmuje się bezpośrednio w kapitale własnym, poprzez zestawienie zmian w kapitale własnym.

Odsetki wyliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Z chwilą wystąpienia utraty wartości składników aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych Bank obciąża rachunek zysków i strat kwotą odsetek umownych niezapłaconych na dzień wystąpienia utraty wartości. Od tej chwili Bank nalicza odsetki od wartości składników aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych pomniejszonej o wartość dokonanego odpisu z tytułu utraty wartości. Odsetki są naliczane przy użyciu stopy procentowej stosowanej dla celów kalkulacji odpisów z tytułu utraty wartości składników aktywów finansowych. W dalszej kolejności wartość ta jest korygowana o spłacone w danym okresie odsetki umowne.

Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży ujmuje się w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania.

Różnice kursowe wynikające ze zmian wartości składnika aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży wyrażonego w walucie obcej ujmuje się bezpośrednio w kapitale własnym tylko w odniesieniu do aktywów niepieniężnych, natomiast różnice kursowe generowane przez aktywa pieniężne (np. papiery dłużne) zaliczane są do rachunku zysków i strat.

W momencie usunięcia składnika aktywów finansowych z bilansu skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w kapitale własnym ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, iż nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych zaliczonego do dostępnych do sprzedaży, to Bank rozpoznaje odpis aktualizujący w sposób opisany

w punkcie 6.11.2. dotyczącym utraty wartości składników aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych kwotowanych na aktywnym rynku (w tym papierów wartościowych) ustalana jest w oparciu o cenę kupna (bid price) dla pozycji długiej i sprzedaży (offer price) dla pozycji krótkiej. W przypadku braku aktywnego rynku dla danego instrumentu lub w przypadku papierów wartościowych, które nie są notowane na aktywnym rynku Bank ustala wartość godziwą przy zastosowaniu technik wyceny, do których zalicza się wykorzystanie ostatnich transakcji rynkowych, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych, modele wyceny opcji oraz inne techniki wyceny powszechnie używane przez uczestników rynku. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych ustalana jest w oparciu o zasady ostrożnej wyceny (ang.: prudent valuation) bazując na wskazówkach zawartych w standardach technicznych Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA do artykułu 105(14) Regulacji EU 575/2013 opublikowane w marcu 2014). Celem takiego podejścia jest wyznaczenie wartości godziwej na wysokim 90% poziomie ufności, z uwzględnieniem niepewności ceny rynkowej oraz kosztu zamknięcia.

Aktywność rynku ocenia się w oparciu o częstotliwość i wolumen przeprowadzanych transakcji oraz dostępność do informacji o kwotowanych cenach, które co do zasady powinny być dostarczane w sposób ciągły.

Za rynek główny i zarazem najkorzystniejszy uważa się rynek do którego Bank ma dostęp i na którym w zwykłych warunkach zawarłby transakcje sprzedaży/zakupu składnika aktywów lub przeniesienia zobowiązania.

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów/zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- poziom 1: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku,
- poziom 2: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących informacje pochodzące z aktywnego rynku lub obserwacje rynkowe,
- poziom 3: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku.

W cyklach miesięcznych Bank weryfikuje czy wystąpiły zmiany w jakości danych wejściowych stosowanych do poszczególnych technik wyceny i ustala, jakie były powody tych zmian oraz ich wpływ na kalkulację wartości godziwej składnika aktywów/zobowiązań finansowych. Każdy zidentyfikowany przypadek rozpatrywany jest indywidualnie i w oparciu o szczegółowe analizy Bank podejmuje decyzję, czy jego identyfikacja wiąże się z koniecznością aktualizacji podejścia do ustalania wartości godziwej czy też nie.

W uzasadnionych przypadkach Bank podejmuje decyzję o wprowadzeniu zmian w metodologii ustalania wartości godziwej oraz dacie ich wprowadzenia rozumianej, jako data zmiany okoliczności. Następnie uwzględnia wpływ wprowadzenia zmian na klasyfikację do poszczególnych kategorii hierarchii wyceny w wartości godziwej. Wszelkie zmiany w metodologii wyceny wraz z uzasadnieniem podlegają szczegółowym ujawnieniom w odrębnej notce do sprawozdania finansowego.

6.7. Metoda rozchodu w zakresie dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych

Dla celów szacowania wartości godziwej oraz wyniku zrealizowanego na sprzedaży papierów wartościowych, konieczne jest zastosowanie określonej metody rozchodu. Zastosowanie metody rozchodu w przedmiotowym zakresie bazuje na interpretacji, której skutkiem jest analogiczne zastosowanie wytycznych wskazanych w MSR 2 Zapasy, jednak w zakresie możliwym

do wykorzystania z uwzględnieniem określonej specyfiki tego typu instrumentów finansowych.

Bank stosuje „średnią ważoną cenę nabycia” jako obowiązującą metodę rozchodu do szacowania wartości godziwej oraz wyniku zrealizowanego w zakresie papierów wartościowych z prawem do kapitału.

Bank stosuje metodę „pierwsze weszło, pierwsze wyszło” FIFO jako obowiązującą metodę rozchodu w zakresie dłużnych papierów wartościowych.

6.8. Pochodne instrumenty finansowe i rachunkowość zabezpieczeń

Pochodne instrumenty finansowe wyceniane są w wartości godziwej bez uwzględniania kosztów transakcji, które będą poniesione przy ich sprzedaży. Podstawą do wyznaczenia wartości godziwej pochodnego instrumentu finansowego przy początkowym ujęciu jest cena transakcyjna, tj. wartość godziwa uiszczonej lub otrzymanej zapłaty.

Wartość bilansowa instrumentów pochodnych stopy procentowej rozliczanych za pośrednictwem centralnego kontrahenta uwzględnia sposób rozliczania transakcji zgodnie z podejściem „rozliczone do rynku” (ang.: „settled to market”).

W wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych uwzględniany jest komponent ryzyka kredytowego, poprzez dodatkowe korekty wyceny. Korekty wycen są szacowane na poziomie pojedynczego kontrahenta z uwzględnieniem oczekiwanej ekspozycji z tytułu przedrozliczeniowego ryzyka kredytowego (ang. presettlement) oraz analogicznego ryzyka generowanego przez Bank. Podejście to zakłada możliwość występowania ryzyka nierozliczenia przyszłych płatności po obu stronach transakcji (ang. bilateral value adjustment). Korekta wyliczana jest w oparciu o szacowaną na podstawie wielu symulacji oczekiwaną dodatnią ekspozycję (eliminowane są wyniki ze scenariuszy dające wynik negatywny) oraz bieżącą rynkową wartość (bądź jej szacunek na podstawie referencji do danych porównywalnych) instrumentów zabezpieczających przed ryzykiem kredytowym (ang. CDS). W analogiczny sposób kalkulowany jest element ryzyka własnego na poziomie Banku oraz element wystąpienia scenariusza równoczesnej niewypłacalności po stronie klienta i Banku.

Dodatkowo, dla transakcji zapadłych lub zerwanych i nierozliczonych na dzień bilansowy Bank dokonuje odpisów wykorzystując metodologię stosowaną dla oceny ryzyka należności kredytowych, dla których stwierdzono utratę wartości.

Powyższe dwa typy korekt wartości godziwej zostały w różny sposób odzwierciedlone w sprawozdaniu finansowym. Korekty wartości godziwej z tytułu ryzyka dla transakcji niezapadłych zostały zaprezentowane w pozycji *Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany*, natomiast odpisy dla transakcji zapadłych w pozycji *Odpisy na utratę wartości aktywów finansowych i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe*. Jeżeli transakcja, dla której w poprzednim okresie sprawozdawczym została dokonana korekta wartości godziwej w pozycji *Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany* stała się zapadła lub podlega restrukturyzacji, to kwota wcześniejszej korekty do wartości godziwej zostaje przeniesiona do pozycji bilansowej *Odpisy z tytułu utraty wartości*, a dotworzona część odpisu dla takiej już zapadłej transakcji jest prezentowana w rachunku zysków i strat w pozycji *Odpisy na utratę wartości aktywów finansowych i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe*. Tak więc na wynik finansowy wpływa tylko kwota nadwyżki aktualnego odpisu (lub dokonanego umorzenia) dla transakcji zapadłej nad kwotą korekty wartości godziwej utworzoną w sytuacji gdy transakcja ta była jeszcze niezapadła.

Bank oddziela i ujmuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej instrumenty pochodne będące składnikiem instrumentów hybrydowych. Instrument hybrydowy zawiera umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym oraz instrument pochodny powodujący, że część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej jest modyfikowana w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs waluty, indeks cen lub stóp lub inną zmienną.

Bank oddziela wbudowane instrumenty pochodne od umowy zasadniczej i ujmuje je analogicznie jak pozostałe instrumenty pochodne, jeżeli cechy ekonomiczne i ryzyka związane z wbudowanymi instrumentami pochodnymi nie są ściśle powiązane z cechami ekonomicznymi i ryzykami właściwymi dla umowy zasadniczej, instrument pochodny o takich samych warunkach jak wbudowany instrument pochodny spełnia definicję instrumentu pochodnego oraz umowa zasadnicza nie jest wyceniana w wartości godziwej przez wynik finansowy. Wbudowane instrumenty pochodne wyceniane są w wartości godziwej, a jej zmiany są ujmowane w rachunku zysków i strat.

Bank wykorzystuje pochodne instrumenty finansowe w celu zabezpieczenia przed ryzykiem walutowym oraz ryzykiem stóp procentowych wynikającymi z działalności Banku. Instrumenty pochodne, które nie zostały desygnowane jako instrumenty zabezpieczające zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń, klasyfikowane są jako instrumenty przeznaczone do obrotu i wyceniane w wartości godziwej.

6.8.1. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń ujmuje wpływające na rachunek zysków i strat skutki kompensowania zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz pozycji zabezpieczanej.

Bank wyznacza określone instrumenty pochodne jako zabezpieczenie wartości godziwej lub zabezpieczenie przepływów pieniężnych. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń, jeśli spełnione są następujące warunki:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia sporządzono sformalizowaną dokumentację powiązania zabezpieczającego, w której określono przyjęty przez Bank cel zarządzania ryzykiem oraz strategię zabezpieczania. W dokumentacji Bank wyznacza instrument zabezpieczający, który zabezpiecza daną pozycję lub transakcję oraz określa rodzaj ryzyka, przed którym się zabezpiecza. Bank określa sposób, w jaki będzie oceniana skuteczność instrumentu zabezpieczającego w równoważeniu zmian przepływów środków pieniężnych z tytułu zabezpieczanej transakcji, w zakresie ograniczenia ryzyka, przed którym Bank się zabezpiecza,
- zabezpieczający instrument finansowy będący przedmiotem kontraktu i zabezpieczane za jego pomocą aktywa lub pasywa charakteryzują się podobnymi cechami, a w szczególności wartością nominalną, datą zapadalności, wrażliwością na zmiany stopy procentowej lub na zmiany kursu waluty,
- Bank przewiduje, że zabezpieczenie będzie odznaczało się wysoką skutecznością w równoważeniu przepływów środków pieniężnych, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych dotyczy wysoce prawdopodobnej prognozowanej transakcji, która jest narażona na ryzyko zmian przepływów środków pieniężnych wpływających na poziom wyniku finansowego,
- skuteczność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, czyli można wiarygodnie wycenić wartość godziwą zabezpieczanej pozycji lub przepływy środków pieniężnych z niej pochodzące oraz wartość godziwą instrumentu zabezpieczającego,
- zabezpieczenie jest na bieżąco weryfikowane i stwierdza się jego wysoką skuteczność w całym okresie jego wykorzystania.

Zabezpieczenie wartości godziwej

Jest to zabezpieczenie przed ryzykiem zmiany wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej ujmowane jest w następujący sposób: zyski lub straty wynikające

ze zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj. pochodnego instrumentu zabezpieczającego) wykazuje się w rachunku zysków i strat; zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat. Z uwagi na powyższe ewentualna nieefektywność strategii (tj. brak pełnego kompensowania zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanej i zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego) ujawniana jest od razu w rachunku zysków i strat.

W przypadku pozycji zabezpieczanej będącej składnikiem aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, zyski lub straty wynikające z zabezpieczanego ryzyka ujmują się w rachunku zysków i strat, natomiast zyski lub straty wynikające z niezabezpieczonego ryzyka ujmują się w kapitale własnym.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej w celu zabezpieczenia zmian wartości godziwej instrumentów dłużnych o stałej stopie procentowej zakwalifikowanych do portfela aktywów dostępnych do sprzedaży oraz instrumentów dłużnych o stałej stopie procentowej zaklasyfikowanych do portfela pożyczek i należności przed ryzykiem wynikającym ze zmiany stóp procentowych.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych

Jest to zabezpieczenie przed ryzykiem zmienności przepływów pieniężnych, które:

- można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takimi, jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją,
- może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane jest w następujący sposób: zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego, które stanowią efektywną część powiązania zabezpieczającego, ujmują się bezpośrednio w kapitale własnym poprzez sprawozdanie z całkowitych dochodów, natomiast nieefektywną część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym ujmują się w rachunku zysków i strat.

Zyski i straty ujęte w kapitale własnym (efektywne zabezpieczenie), w momencie ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań finansowych będącego skutkiem zabezpieczanej planowanej transakcji, przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym okresie lub w okresach, w których zabezpieczany składnik aktywów lub zobowiązań ma wpływ na rachunek zysków i strat.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych w celu zabezpieczenia wielkości przyszłych przepływów pieniężnych określonego portfela aktywów/pasywów Banku lub portfela wysoce prawdopodobnych planowanych transakcji przed ryzykiem wynikającym ze zmiany stóp procentowych oraz wysoce prawdopodobnych planowanych transakcji przed ryzykiem wynikającym ze zmiany kursu walut obcych.

Ponadto Bank stosuje strategię zabezpieczającą w celu zabezpieczenia ryzyka walutowego i ryzyka bazy wynikającego z finansowania portfela kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty CHF lub EUR zobowiązaniami w złotych przy wykorzystaniu walutowych transakcji wymiany stóp procentowych tj. Currency Interest Rate Swap (CIRS).

W ramach jednego powiązania ekonomicznego pomiędzy zawartymi transakcjami CIRS a udzielonymi kredytami w CHF lub EUR oraz finansującymi je depozytami złotowymi, Bank dla celów rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych równocześnie ustanawia dwa powiązania zabezpieczające. Powyższe jest przeprowadzane poprzez wyodrębnienie części rzeczywistej transakcji CIRS zabezpieczającej portfel kredytów indeksowanych do waluty CHF lub EUR przed ryzykiem walutowym i ryzykiem stopy procentowej oraz części rzeczywistej transakcji CIRS zabezpieczającej zobowiązania w złotych przed ryzykiem stopy procentowej.

6.8.2. Instrumenty pochodne nie spełniające kryteriów rachunkowości zabezpieczeń

Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych nie spełniających kryteriów rachunkowości zabezpieczeń wykazywane są w rachunku zysków i strat bieżącego okresu. Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych stopy procentowej wynikające z bieżącego naliczania kuponu odsetkowego prezentowane są w pozycji *Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych* natomiast pozostała część zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych stopy procentowej prezentowana jest w pozycji *Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany*.

Zmiany wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych dekomponowane są na trzy elementy, które prezentowane są w następujący sposób:

- zmiany wartości godziwej wynikające z bieżącego naliczenia punktów swapowych/forwardowych prezentowane są w pozycji *Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych*,
- zmiany wartości godziwej z tytułu zmian kursów walutowych prezentowane są w pozycji *Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany*,
- pozostała część zmiany wartości godziwej (tj. z tytułu zmiany stóp procentowych) prezentowana jest w pozycji *Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany*.

6.9. Kompensowanie instrumentów finansowych

Składnik aktywów finansowych i zobowiązanie finansowe Bank kompensuje i wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz, gdy rozliczenie ma zostać dokonane w kwocie netto albo realizacja składnika aktywów i wykonanie zobowiązania następują jednocześnie.

W celu ograniczenia ryzyka strat kredytowych Bank zawiera umowy ramowe z kontrahentami, z którymi przeprowadza transakcje, uwzględniające możliwość kompensowania wzajemnych należności i zobowiązań w sytuacjach wystąpienia przypadków naruszenia takiej umowy ramowej.

6.10. Transakcje kupna/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odsprzedaży/odkupu

Bank prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywa finansowe odsprzedane z klauzulą przyrzeczenia odkupu (transakcje typu repo, sell-buy-back) jednocześnie ujmując po stronie pasywów zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. Warunkiem stosowania takiego rozwiązania jest zachowanie przez Bank ryzyk i korzyści wynikających z danego aktywa pomimo jego transferu.

W przypadku transakcji zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem sprzedaży (reverse repo, buy-sell-back) posiadane aktywa finansowe prezentowane są jako należność wynikająca z klauzuli odkupu zabezpieczona papierami wartościowymi.

Transakcje wyceniane są zgodnie z intencją ich zawarcia. W związku z tym transakcje, które realizowane są w ramach kategorii instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu wyceniane są w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, natomiast pozostałe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

6.11. Utrata wartości

6.11.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona wyłącznie, gdy istnieją dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Nie ujmuje się strat oczekiwanych w wyniku przyszłych zdarzeń bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia.

Dowodem utraty wartości jest

- identyfikacja obiektywnego dowodu utraty wartości lub
- wynik analizy (oceny) na utratę wartości wskazujący na utratę wartości.

Obiektywne dowody utraty wartości korporacyjnej lub detalicznej ekspozycji kredytowej obejmują wystąpienie co najmniej jednej z następujących sytuacji:

- zaprzestanie przez klienta spłat kapitału, odsetek lub prowizji i opóźnienie w spłacie utrzymuje się przez więcej niż 90 dni, pod warunkiem, że kwota zaległości jest wyższa niż próg istotności określony dla danego segmentu klienta lub produktu,
- wystąpienie kolejnego udogodnienia (forbearance) lub wystąpienie przeterminowania przekraczającego 30 dni w przypadku korporacyjnej ekspozycji kredytowej ze statusem „forbearance”, jednak nie dotyczy ekspozycji, które cały czas od nadania statusu forbearance były klasyfikowane jako obsługiwane (pracujące),
- złożenie wniosku o upadłość likwidacyjną, układową lub wszczęcie postępowania naprawczego przez Bank, klienta, lub inny bank. W przypadku detalicznych ekspozycji kredytowych dotyczy wyłącznie sytuacji, w której to Bank składa wniosek o upadłość klienta,
- ogłoszenie upadłości likwidacyjnej, zatwierdzenie upadłości układowej lub postępowania naprawczego wobec klienta – jeśli zakładają one brak pełnej spłaty Banku,
- ekspozycja kredytowa staje się wymagalna na skutek wypowiedzenia przez Bank umowy kredytowej,
- umorzenie lub odpisanie przez Bank istotnej kwoty należności klienta skutkującej zmniejszeniem przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów finansowych,
- wszczęcie egzekucji przez Bank,
- kwestionowanie bilansowej ekspozycji kredytowej przez klienta na drodze postępowania sądowego,
- nieznanie miejsca pobytu klienta skutkujące brakiem reprezentacji w kontaktach z Bankiem oraz nieujawniony majątek klienta,
- znaczące trudności finansowe Klienta, w szczególności:
  - w przypadku korporacyjnej ekspozycji kredytowej Bank ocenił z wysokim prawdopodobieństwem (powyżej 50%), że sytuacja klienta nie pozwoli na spłatę zadłużenia w całości w ramach analizy (testu) na utratę wartości,
  - w przypadku detalicznej ekspozycji kredytowej:
    - zła sytuacja ekonomiczno-finansowa wyrażona najniższą klasą ryzyka klienta (dotyczy klientów z segmentu Przedsiębiorców),
    - restrukturyzacja detalicznej ekspozycji kredytowej typu non-performing,

- utrata wartości na innych rachunkach w ramach segmentu produktowego klient posiada inne ekspozycje kredytowe ze zidentyfikowanymi dowodami utraty wartości,
  - w przypadku detalicznych ekspozycji kredytowych uzasadnione podejrzenie wyłudzenia kredytu.

W przypadku detalicznych ekspozycji kredytowych obiektywne dowody utraty wartości mają zastosowanie, jeśli przekroczony zostanie próg istotności w kwocie 500 złotych. W przypadku korporacyjnych ekspozycji kredytowych nieposiadających ratingu istnieje próg istotności 1000 złotych dla kredytów w rachunku bieżącym z przeterminowaniem powyżej 90 dni. Dla pozostałych korporacyjnych ekspozycji kredytowych Bank nie stosuje progu istotności.

W procesie identyfikacji utraty wartości, w pierwszej kolejności Bank ocenia, również czy występują przesłanki utraty wartości dla składników aktywów finansowych.

W przypadku detalicznych ekspozycji kredytowych uzyskanie informacji przez Bank o problemach finansowych klienta stanowi przesłankę do oceny zaistnienia obiektywnego dowodu utraty wartości.

W przypadku korporacyjnych ekspozycji kredytowych wynik analizy (testu) na utratę wartości determinuje identyfikację utraty wartości. Przeprowadzenie testu jest wynikiem identyfikacji przesłanki utraty wartości. Do przesłanek utraty wartości dla korporacyjnych ekspozycji kredytowych należą:

- zagrożenie upadłością lub inna reorganizacja finansowa, które mogą skutkować brakiem spłaty aktywa finansowego lub jej opóźnieniem,
- zaprzestanie przez klienta spłat kapitału, odsetek lub prowizji i opóźnienie w spłacie utrzymuje się przez więcej niż 45 dni,
- Bank ocenia, że klient będzie miał trudności ze spłatą zadłużenia, tzn. klient znalazł się w trudnej sytuacji finansowej, co może skutkować brakiem spłaty aktywa finansowego lub jej opóźnieniem,
- istotne naruszenie warunków umownych przez klienta, które może mieć negatywny wpływ na przyszłe przepływy pieniężne z danego składnika aktywów finansowych,
- zanik aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych znajdujących się w posiadaniu Banku ze względu na trudności finansowe emitenta/klienta, co może mieć negatywny wpływ na przyszłe przepływy pieniężne z danego składnika aktywów finansowych,
- restrukturyzacja należności kredytowej ze względów niekomercyjnych tj. związanych z istotnymi trudnościami finansowymi klienta. Dotyczy to sytuacji, kiedy klient z powyższych względów zwrócił się do Banku o udogodnienie lub Bank już przyznał klientowi takie udogodnienie, które nie miałyby miejsca, gdyby klient nie doświadczał tych trudności finansowych (w tym forbearance). W szczególności mogą to być sytuacje: wydłużenie okresu kredytowania, zmniejszenie rat kredytowych, zawieszenie płatności kapitału lub odsetek,
- znaczące pogorszenie ratingu klienta,
- poważny konflikt pomiędzy udziałowcami, utrata jedyne go/głównego kontrahenta, utrata/śmierć kluczowej osoby w podmiocie przy braku odpowiedniej sukcesji, zdarzenie losowe powodujące zniszczenie kluczowych aktywów podmiotu.

W procesie identyfikacji utraty wartości, w pierwszej kolejności Bank ocenia, również czy występują przesłanki utraty wartości dla składników aktywów finansowych.

Kontrolą pod kątem utraty wartości ekspozycji objęty jest cały portfel kredytowy klientów detalicznych, strategicznych i sieciowych klientów korporacyjnych. Ocena ekspozycji kredytowej pod kątem utraty wartości wykonywana jest w stosunku do dłużnika automatycznie w cyklu dziennym dla klientów z segmentów detalicznych oraz w obowiązujących terminach monitoringu portfela regularnego i nieregularnego w stosunku do klientów strategicznych i sieciowych klientów korporacyjnych.

Wystąpienie przesłanki utraty wartości ekspozycji kredytowej klientów strategicznych i sieciowych klientów korporacyjnych wymaga przeklasyfikowania dłużnika do portfela klientów nieregularnych i przeprowadzenia analizy (testu) pod kątem utraty wartości w oparciu o oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne. Identyfikacja obiektywnego dowodu utraty wartości wymaga przeklasyfikowania klienta do najniższej klasy ryzyka, bez konieczności przeprowadzenia analizy (testu) pod kątem utraty wartości.

Jeżeli w wyniku oceny stwierdza się, że dla danego składnika aktywów finansowych nie istnieją dowody utraty wartości składnik ten włączany jest do grup aktywów finansowych o podobnych cechach ryzyka kredytowego, które wskazują na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy. Odpis aktualizujący w tak wyznaczonych grupach wyliczany jest metodą kolektywną. Jeśli istnieją dowody, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości pożyczek i należności lub inwestycji utrzymywanych do terminu wymagalności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, to kwota odpisu aktualizującego równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej danego składnika instrumentu finansowego.

W praktyce oznacza to, że dla istotnych aktywów kalkulacja odpisu dokonywana jest bezpośrednio przy zastosowaniu zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych dla danego aktywa, a dla nieistotnych aktywów - określana jest przy użyciu metody kolektywnej kalkulacji odpisów. Podczas szacowania przyszłych przepływów pieniężnych brane są pod uwagę dostępne informacje na temat dłużnika, w szczególności ocenie podlega możliwość spłaty ekspozycji, a w przypadku, gdy ekspozycja kredytowa posiada zabezpieczenie, przy szacowaniu uwzględnia się również oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne z realizacji zabezpieczenia z uwzględnieniem m.in. czasu, kosztów oraz trudności związanych z odzyskaniem płatności w wyniku sprzedaży zabezpieczenia.

Jeżeli istniejące dowody utraty wartości składnika aktywów lub grupy aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu wskazują, że oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające z wyżej wymienionych aktywów finansowych nie wystąpią, wtedy kwota odpisu aktualizującego wartość aktywów równa jest ich wartości bilansowej.

Kwota odpisu aktualizującego wyliczana kolektywnie oparta jest na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego. Dane historyczne dotyczące strat są korygowane na podstawie dostępnych bieżących danych (w celu odzwierciedlenia oddziaływania bieżących warunków, które nie miały wpływu w ocenianym okresie) jak też, korygowane poprzez wyeliminowanie czynników mających wpływ na dane historyczne, a nie występujących obecnie.

Bank regularnie weryfikuje metodologię i założenia przyjęte do oszacowania przyszłych przepływów pieniężnych w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi a rzeczywistymi.

W celu wyliczenia kwoty odpisu na ekspozycje bilansowe i pozabilansowe, wyrażone jako EAD wykorzystuje się, między innymi, prawdopodobieństwo wystąpienia straty (zmodyfikowany parametr PD). Sposób kalkulacji parametru PD pozwala na uwzględnienie specyfiki poszczególnych produktów, okresów ujawniania się strat na tych produktach oraz korekt historycznych strat na podstawie danych dostępnych z bieżącego okresu (zgodnie z filozofią Point-in-Time). Odsetki i opłaty karne rozpoznawane są metodą kasową i nie są częścią podstawy tworzenia odpisów aktualizacyjnych.

Dla portfeli IBNR (Incurred But Not Reported) i INSFA (Individually Non- Significant Financial Assets) wyliczenia prowadzone są w oparciu o parametry PD, EAD, LGD i okres ujawnienia, zgodnie z poniższą formułą:

$$\text{Odpis aktualizacyjny} = \text{PD}_{\text{LIP}} \times (\text{EAD} + \text{EI}) \times \text{LGD}$$

Gdzie:

- PD_{LIP} – prawdopodobieństwo wystąpienia utraty wartości w horyzoncie LIP zgodnie z podejściem uwzględniającym bieżący profil ryzyka danego portfela (filozofią Point-in-Time). Okres ujawnienia straty (LIP) wyrażony w miesiącach wynosi w zależności od segmentu biznesowego:
  - 8 miesięcy dla małych przedsiębiorstw i kredytów konsumpcyjnych,
  - 9 miesięcy dla klientów strategicznych, dużych i średnich przedsiębiorstw,
  - 12 miesięcy dla detalicznych kredytów hipotecznych,
- EAD (exposure at default) – kwota bieżącego zaangażowania bilansowego powiększona o prognozowany ekwiwalent bilansowy niewykorzystanych linii kredytowych i zobowiązań pozabilansowych z uwzględnieniem współczynnika konwersji (tzw. CCF lub k-faktora) według odpowiednich modeli EAD,
- EI (effective interests) – odsetki umowne naliczone i niezapłacone z uwzględnieniem nierozliczonych prowizji wraz z korektą z tytułu efektywnej stopy procentowej dla tych zaangażowań dla których jest wyznaczana efektywna stopa procentowa oraz odsetki umowne naliczone i niezapłacone dla tych zaangażowań dla których nie jest wyznaczana efektywna stopa procentowa,
- LGD – wskaźnik oczekiwanej straty, odpowiadający dopełnieniu do jedności stosunku wartości możliwej do odzyskania i podstawy tworzenia odpisów aktualizacyjnych uwzględniający wszelkie koszty bezpośrednie poniesione od momentu wystąpienia utraty wartości do momentu zakończenia procesu windykacji. Historyczne parametry strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia wpływu aktualnych czynników rynkowych, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą obserwacje historyczne, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie.

W stosunku do ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości (INSFA) parametr PD wynosi 100%.

Poziom parametr LGD, służący do wyliczania kwoty odpisu aktualizującego metodą kolektywną dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości (niewykonaniem zobowiązania), jest uzależniony od czasu przebywania ekspozycji kredytowej w stanie utraty wartości. Dodatkowo, dla wydzielonych portfeli, które skupiają ekspozycje pozostające w stanie niewykonania zobowiązania co najmniej 2 lub 3 lata (w zależności od segmentu), również wartość parametru LGD wynosi 100%.

Bank prowadzi także proces weryfikacji wysokości współczynnika konwersji (tzw. CCF lub k-faktor) wykorzystania wolnej części limitu kredytowego w okresie od daty sprawozdawczej do wystąpienia niewykonania zobowiązania, celem zapewnienia zgodności z MSR 37 dotyczącym tworzenia rezerw na warunkowe zobowiązania pozabilansowe.

Podejście to w szczególności pozwala na wykrycie:

- już zaistniałych strat,
- strat, które wystąpiły na dzień oceny utraty wartości, lecz jeszcze nie zostały udokumentowane (tzw. rezerwa na straty kredytowe, dla których nastąpiła utrata wartości, ale nie zostały zaraportowane – IBNR).

Utrata wartości wykazywana jest jako zmniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów poprzez dokonanie odpisów aktualizujących, zaś kwota straty (utworzonego w okresie odpisu aktualizującego) obciąża rachunek zysków i strat okresu. Dla segmentu średnich i dużych korporacyjnych klientów, po upływie 2 lat pozostawania klienta w sytuacji niewykonania zobowiązania i braku możliwości przeklasyfikowania klienta do portfela bez utraty wartości, ekspozycja pozostaje w 100% pokryta odpisem lub umorzona. Dla segmentu klientów detalicznych pozostających w analogicznej sytuacji, ekspozycja pozostaje w 100% pokryta odpisem po upływie:

- 3 lat dla kredytów hipotecznych,
- 2 lat dla pozostałych zaangażowań kredytowych.

Jeżeli w kolejnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany przez rachunek zysków i strat poprzez dokonanie odpowiedniej korekty odpisów aktualizujących. W stosunku do klientów strategicznych i sieciowych klientów korporacyjnych Bank określił zdarzenia skutkujące możliwością odwrócenia utraty wartości ekspozycji kredytowej (wymagane jest spełnienie wszystkich poniższych warunków łącznie):

- okres pobytu klienta w portfelu z utratą wartości (INSFA lub ISFA) wynosi nie mniej niż 12 miesięcy oraz minęło minimum 3 miesiące od momentu uznania, że wartość bilansowa ekspozycji jest równa bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych. Jednakże w przypadku braku przesłanek utraty wartości, odwrócenie utraty wartości ekspozycji może nastąpić niezwłocznie po uprawdopodobnieniu się istotnego zdarzenia zewnętrznego wpływającego w ocenie Banku pozytywnie na sytuację klienta lub w przypadku istotnego obniżenia zaangażowania Banku czy pozyskania istotnego nowego zabezpieczenia zaangażowania Banku,
- brak opóźnień w spłacie,
- Bank ocenia, że klient spłaci wszystkie zobowiązania wobec Banku, a przeprowadzony test na utratę wartości z uwzględnieniem oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych nie wykazuje utraty wartości, a w przypadku klienta posiadającego ekspozycję ze statusem: „udzielenie udogodnienia w spłacie” (ang.: forbearance) dodatkowo wymagane jest aby był on zaklasyfikowany do portfela ekspozycji niepracujących (ang.: non performing exposure) przez co najmniej 12 miesięcy po identyfikacji forbearance.

6.11.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy wystąpiły obiektywne dowody utraty wartości aktywów finansowych klasyfikowanych do kategorii dostępne do sprzedaży.

Dowody wskazujące, że aktywo finansowe lub grupa aktywów finansowych trwale utraciła wartość mogą wynikać z jednej lub kilku przesłanek, które zaprezentowane zostały poniżej:

- znaczące trudności finansowe emitenta (np.: znaczące ujemne kapitały własne, wysokie ponoszone straty w bieżącym roku przekraczające kapitał własny, wypowiedzenie umowy kredytowej o znaczącej wartości w innym banku),
- niedotrzymanie warunków umowy, w tym w szczególności niespłacenie lub zaleganie ze spłatą wymagalnych zobowiązań (np.: odsetek lub nominału), interpretowane jako materializacja ryzyka kredytowego emitenta,
- przyznanie emitentowi przez jego wierzycieli udogodnień w spłacie zobowiązań, których by nie otrzymał w innych okolicznościach,
- wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej emitenta,
- identyfikacja utraty wartości aktywa finansowego w poprzednim okresie,

- zanik aktywnego rynku na aktywo finansowe, który może wynikać z trudności finansowych emitenta,
- opublikowane analizy oraz przewidywania agencji ratingowych lub innych jednostek, które potwierdzają określony (wysoki) profil ryzyka aktywa finansowego,
- inne możliwe do zaobserwowania dane wskazujące na możliwy do ustalenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z grupy aktywów finansowych, które pojawiły się po dacie ich początkowego ujęcia w księgach Banku. Dane o których mowa powyżej mogą dotyczyć niekorzystnych zmian w sytuacji płatniczej grupy emitentów, kraju lub lokalnych warunków ekonomicznych, które są skorelowane z brakiem spłat z grupy aktywów finansowych.

Dodatkowe przesłanki wskazujące na możliwość występowania utraty wartości, które z uwagi na ich charakter odnosi się do kapitałowych papierów wartościowych:

- znaczący lub długotrwale utrzymujący się spadek wartości godziwej papierów kapitałowych poniżej ceny/kosztu nabycia,
- spadek wartości godziwej papierów kapitałowych nieproporcjonalnie duży w stosunku do papierów kapitałowych wyemitowanych przez inne podmioty z tej samej branży,
- znaczące nieoczekiwane pogorszenie się zysków emitenta, przepływów lub aktywów netto od daty nabycia,
- redukcja lub zaprzestanie płatności dywidendy,
- znacząca redukcja ratingu kredytowego emitenta, która wystąpiła po dacie ich nabycia/początkowego ujęcia w księgach Banku.

Znaczący lub długotrwale utrzymujący się spadek wartości godziwej oceniany jest w oparciu o następujące kryteria ilościowe wskazujące na możliwość wystąpienia utraty wartości:

- aktualna cena rynkowa utrzymuje się na poziomie 25% poniżej ceny zakupu dłużej niż 6 miesięcy,
- aktualna cena rynkowa utrzymuje się na poziomie 40% poniżej ceny zakupu,
- aktualna cena rynkowa utrzymuje się na poziomie w przedziale od 10% do 25% poniżej ceny zakupu dłużej niż 12 miesięcy.

Wskazane kryteria ilościowe stosowane są w sposób obiektywny (tj. ich wystąpienie stanowi podstawę identyfikacji utraty wartości) niemniej jednak w sytuacji potwierdzenia niepodważalnych dowodów dopuszcza się możliwość:

- braku identyfikacji utraty wartości oraz
- identyfikacji utraty wartości w sytuacji gdy kryteria ilościowe tego nie wykazują, ale z innych dostępnych, zidentyfikowanych i potwierdzonych przesłanek wynika, że taka utrata wartości występuje.

W sytuacji, gdy występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym wyksięgowuje się z kapitału własnego i ujmuje w rachunku zysków i strat, nawet jeśli składnik aktywów finansowych nie został wyłączony z bilansu.

Kwota skumulowanych strat, która zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i ujęta w rachunku zysków i strat, stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat.

Straty z tytułu utraty wartości inwestycji w instrument kapitałowy kwalifikowany jako dostępny

do sprzedaży nie poddaje się odwróceniu przez rachunek zysków i strat. Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

6.11.3. Aktywa finansowe wyceniane według kosztu

Jeśli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi zostać rozliczony przez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, to kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Tak ustalonych strat z tytułu utraty wartości nie poddaje się odwróceniu.

6.12. Ekspozycje z udzielonymi udogodnieniami w spłacie i ekspozycje niepracujące

Bank ustalił zasady w zakresie identyfikacji i raportowania transakcji z udzielonym udogodnieniem w spłacie (ang.: forbearance) oraz ekspozycji niepracujących (ang.: non-performing exposures) w oparciu o Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) 2015/1278 z dnia 9 lipca 2015 roku zmieniające rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 680/2014 ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji w odniesieniu do instrukcji, wzorów i definicji.

Zgodnie z przyjętą definicją, forbearance występuje w sytuacji, w której:

- klient ma stwierdzone lub spodziewane w krótkim czasie trudności z regulowaniem swoich zobowiązań finansowych,
- ze względu na te trudności Bank zdecydował o zastosowaniu wobec klienta udogodnienia w celu umożliwienia mu wywiązania się ze zobowiązań umownych lub nie dopuszczenia do powstania trudności ze spłatą,
- udogodnienie nie wynika ze względów komercyjnych oraz zostało przyznane na warunkach odbiegających od rynkowych, w tym nie byłoby przyznane, gdyby klient nie doświadczał trudności finansowych oraz zmieniona umowa zawiera warunki bardziej korzystne od warunków rynkowych, tj. takich jakie mogliby uzyskać w Banku w tym czasie inni dłużnicy o podobnym profilu ryzyka,
- klient zaakceptował udogodnienie, tj. nastąpiła zmiana dotychczasowych warunków umowy lub zawarta została umowa o refinansowanie lub weszła w życie „wbudowana klauzula udogodnienia” albo Bank zaniechał podjęcia działań w sytuacji istotnego złamania przez klienta kluczowej klauzuli finansowej.

Forbearance jest rozpoznawany w ww. sytuacjach niezależnie od otrzymanej od klienta rekompensaty za udogodnienie oraz przyjętych przez Bank prawnych zabezpieczeń.

W segmencie detalicznym wszystkie zaangażowania objęte procesem restrukturyzacji traktowane są jako zaangażowania z udogodnieniem.

Do kategorii ekspozycji niepracujących (non-performing exposure) Bank zalicza ekspozycje, które spełniają co najmniej jedno z poniższych kryteriów:

- istotne zaangażowanie jest przeterminowane powyżej 90 dni,
- w ocenie Banku istnieje małe prawdopodobieństwo, że klient wywiąże się w całości ze swoich zobowiązań kredytowych bez konieczności podejmowania przez Bank działań

takich jak realizacja zabezpieczeń (bez względu na wartość przeterminowanej kwoty i liczbę dni przeterminowania),

- stwierdzono utratę wartości ekspozycji kredytowej.

Ekspozycje są również klasyfikowane do grupy ekspozycji niepracujących (non-performing exposure) w sytuacji pojawienia się przeterminowania powyżej 30 dni kalendarzowych na ekspozycji ze statusem forbearance lub udzielenia kolejnego udogodnienia typu forbearance na takiej ekspozycji, przy czym dotyczy to wyłącznie przypadków, w których klient ze statusem forbearance w okresie od nadania tego statusu był w portfelu niepracującym, a następnie został przekwalifikowany do portfela pracującego.

Udzielone udogodnienie może:

- nie zmieniać w znaczący sposób istotnych warunków oraz oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych istniejącego aktywa finansowego, lub
- zmieniać istotnie warunki lub oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, względem warunków lub oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z istniejącego aktywa finansowego.

W takich przypadkach odpowiednio:

- oczekiwane przyszłe przepływy ze zmienionego aktywa finansowego podlegającego udogodnieniu zostają ujęte w wycenie istniejącego aktywa finansowego w oparciu o oczekiwany okres realizacji oraz kwoty zdyskontowane pierwotną efektywną stopą procentową dla istniejącego aktywa finansowego, lub
- istniejące aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie w wartości godziwej na dzień początkowego ujęcia, a różnica pomiędzy istniejącym a nowym aktywem odnoszona jest na rachunek zysków i strat. Ujęcie takie jest niezależne od zmiany lub braku zmiany formy prawnej transakcji i opiera się na jej treści ekonomicznej.

7. Nieruchomości inwestycyjne

Nieruchomość inwestycyjna to nieruchomość (grunt, budynek, lub część budynku lub też oba te elementy), którą Bank (działając jako właściciel lub leasingobiorca w leasingu finansowym) traktuje jako źródło przychodów z czynszów lub utrzymuje w posiadaniu ze względu na przyrost jej wartości, względnie obie te korzyści. Jednocześnie nieruchomość taka:

- jest zajmowana przez Bank tylko w nieznacznym stopniu,
- nie jest przeznaczona na sprzedaż w ramach zwykłej działalności Banku.

W związku z tym przepływy środków pieniężnych uzyskiwane dzięki nieruchomości inwestycyjnej są w dużej mierze niezależne od pozostałych aktywów będących w posiadaniu Banku.

Nieruchomość inwestycyjna początkowo ujmowana jest wg ceny nabycia lub kosztu wytworzenia. Po początkowym ujęciu wartość nieruchomości inwestycyjnej nie podlega amortyzacji. Wycena prowadzona jest w oparciu o model wartości godziwej. Zysk lub strata wynikająca ze zmiany wartości odnoszona jest do zysku lub straty netto okresu, w którym wystąpiła zmiana i jest prezentowany w Wyniku na pozostałej działalności podstawowej w pozycji Wycena nieruchomości inwestycyjnej do wartości godziwej. Szacunek wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnej odzwierciedla warunki rynkowe na dzień bilansowy.

8. Aktywa niefinansowe

8.1. Rzeczowe aktywa trwałe

8.1.1. Własne składniki rzeczowych aktywów trwałych

Rzeczowe aktywa trwałe stanowią kontrolowane środki trwałe oraz nakłady na ich budowę. Do środków trwałych zaliczane są składniki rzeczowych aktywów trwałych o przewidywanym okresie wykorzystywania dłuższym niż rok, które są utrzymywane z uwagi na ich wykorzystanie na własne potrzeby lub w celu oddania ich do użytkowania innym podmiotom na podstawie umowy najmu lub w celach administracyjnych.

Rzeczowe aktywa trwałe, za wyjątkiem budynków i gruntów wykazuje się według modelu opartego na cenie nabycia lub koszcie wytworzenia tzn. po początkowym ujęciu wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o odpisy amortyzacyjne / umorzeniowe oraz z tytułu utraty wartości. Na koszt historyczny składają się cena nabycia / koszt wytworzenia i koszty bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Każda część składowa pozycji rzeczowych aktywów trwałych, której cena nabycia lub koszt wytworzenia jest istotny w porównaniu z ceną nabycia lub kosztem wytworzenia całej pozycji jest amortyzowana osobno. Bank alokuje początkową wartość pozycji rzeczowych aktywów trwałych na jej istotne części.

Budynki i grunty wykazuje się według modelu opartego na wartości przeszacowanej tzn. po początkowym ujęciu wykazuje się w wartości przeszacowanej, stanowiącej jej wartość godziwą na dzień przeszacowania, pomniejszonej o kwotę późniejszej zakumulowanej amortyzacji i późniejszych zakumulowanych odpisów aktualizacyjnych z tytułu utraty wartości. Przeszacowania przeprowadza się na tyle regularnie, aby wartość bilansowa nie różniła się w sposób istotny od wartości, która zostałaby ustalona przy zastosowaniu wartości godziwej na dzień bilansowy.

Efekt przeszacowania jest odzwierciedlony w rezerwie rewaluacyjnej/kapitale z aktualizacji w przypadku wzrostu wartości lub w rachunku zysków i strat w przypadku spadku wartości bilansowej składnika. Jednakże zwiększenie wartości ujmowane jest jako przychód w rachunku zysków i strat w takim zakresie, w jakim odwraca ono zmniejszenie wartości z tytułu przeszacowania tego samego składnika aktywów, które poprzednio ujęto jako koszt danego okresu w rachunku zysków i strat. Analogicznie zmniejszenie wartości aktywa wynikające z przeszacowania rozlicza się z odnośną nadwyżką powstałą w wyniku poprzednio dokonanego przeszacowania tego aktywa. Całość nadwyżki z przeszacowania odnoszona jest na zyski zatrzymane w momencie wycofania z użycia lub zbycia składnika aktywów.

8.1.2. Nakłady ponoszone w terminie późniejszym

Bank ujmuje w wartości bilansowej pozycji rzeczowych aktywów trwałych koszty wymiany części tych pozycji w momencie ich poniesienia, jeśli istnieje prawdopodobieństwo, że Bank uzyska przyszłe korzyści ekonomiczne związane ze składnikiem aktywów, a cenę nabycia lub koszt wytworzenia można wycenić w wiarygodny sposób. Pozostałe koszty są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

8.2. Wartości niematerialne

Składnik wartości niematerialnych to możliwy do zidentyfikowania niepieniężny składnik aktywów, który nie posiada postaci fizycznej.

Do wartości niematerialnych klasyfikowane są aktywa spełniające następujące wymagania:

- można je wyodrębnić lub wydzielić z jednostki gospodarczej i sprzedać, przekazać, licencjonować lub oddać do odpłatnego użytkowania osobom trzecim, zarówno

indywidualnie, jak też łącznie z powiązanymi z nimi umowami, składnikami aktywów lub zobowiązań,

- wynikają z tytułów umownych lub innych tytułów prawnych, bez względu na to, czy podlegają one przeniesieniu lub wyodrębnieniu z jednostki gospodarczej lub innych praw i obowiązków.

8.2.1. Wartość firmy

Wartość firmy z tytułu przejęcia jednostki jest początkowo ujmowana według ceny nabycia stanowiącej kwotę nadwyżki sumy:

- przekazanej zapłaty,
- kwoty wszelkich niekontrolujących (mniejszości) udziałów w jednostce przejmowanej oraz
- w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami, wartości godziwej na dzień przejęcia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej,

nad kwotą netto ustaloną na dzień przejęcia wartości możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań.

Wartość firmy prezentowana w sprawozdaniu finansowym Banku ujęta została w oparciu o wymagania obowiązujące na dzień zastosowania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy, tj.: według ceny nabycia stanowiącej nadwyżkę kosztów połączenia jednostek gospodarczych nad udziałem jednostki przejmującej w wartości godziwej netto możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych. Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

8.2.2. Oprogramowanie komputerowe

Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są aktywowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i jego zaimplementowania.

Nakłady związane z utrzymywaniem oprogramowania komputerowego są wykazywane jako koszty w momencie ich poniesienia.

8.2.3. Pozostałe wartości niematerialne

Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Bank, wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

8.2.4. Późniejsze nakłady

Nakłady poniesione po początkowym ujęciu nabytego składnika wartości niematerialnych są aktywowane tylko w przypadku, gdy te nakłady zwiększają przyszłe korzyści ekonomiczne danego składnika. W pozostałych przypadkach nakłady te są ujmowane w rachunku zysków i strat jako koszty w momencie ich poniesienia.

8.3. Odpisy amortyzacyjne

Odpisy amortyzacyjne od wartości podlegającej amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych dokonywane są metodą liniową zgodnie z ustalonymi stawkami amortyzacji przez przewidywany okres ich użyteczności ekonomicznej. Przez wartość podlegającą amortyzacji rozumie się cenę nabycia lub koszt wytworzenia danego składnika aktywów po pomniejszeniu o wartość końcową (rezydualną) tego składnika. Okres ekonomicznej użyteczności, stawki amortyzacji a także wartość końcowa rzeczowych aktywów trwałych i wartości

niematerialnych podlegających amortyzacji są corocznie weryfikowane. Wnioski z tej weryfikacji stanowią podstawę dla ewentualnej zmiany okresów amortyzacji rozpoznawanej prospektywnie od daty dostosowania (efekt takiej zmiany jest zgodnie z MSR 8 odnoszony do rachunku zysków i strat).

W przypadku budynków podlegających wycenie do wartości godziwej saldo zakumulowanego umorzenia w dniu przeszacowania jest eliminowane z wartości bilansowej brutto, a wartość bilansowa netto korygowana do wartości przeszacowanej.

Odpisy amortyzacyjne rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych są ujmowane w rachunku zysków i strat. Wartość firmy oraz inne wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania są systematycznie testowane pod kątem utraty wartości na każdy dzień bilansowy. Szacowane okresy użytkowania są następujące:

➤ budynki i budowle	50 lat
➤ inwestycje w obce środki trwałe	okres najmu, dzierżawy, leasingu, nie dłuższy niż 10 lat
➤ urządzenia	3 - 7 lat
➤ wyposażenie	5 lat
➤ koszty wytworzenia oprogramowania	3 lata
➤ oprogramowanie komputerowe	3 lata

8.4. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów

Na każdy dzień bilansowy Bank dokonuje oceny aktywów pod względem istnienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości. W przypadku istnienia takiej przesłanki, Bank dokonuje formalnego oszacowania wartości odzyskiwalnej. W przypadku, gdy wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwaną, uznaje się utratę jego wartości i dokonuje odpisu aktualizującego jego wartość do poziomu wartości odzyskiwalnej.

W zakresie wartości firmy test na utratę wartości przeprowadza się na dzień bilansowy bez względu na to czy istnieją przesłanki wskazujące, że taka utraty wartości wystąpiła.

8.4.1. Ujęcie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują wpływów pieniężnych niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Bank ustala wartość odzyskiwalną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgową aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną.

Utrata wartości firmy ustalana jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana wartość firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości. Odpis z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

8.4.2. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwracaniu. W przypadku innych aktywów, odpis ten podlega odwracaniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, została by wyznaczona, jeżeli nie zostałyby ujęte odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

9. Leasing i usługi faktoringowe

9.1. Bank jako leasingodawca

Bank jest stroną umów leasingowych, na mocy których oddaje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków środki trwałe lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Bank jest zakres, w jakim ryzyko i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

Umowa leasingu zaliczana jest do leasingu finansowego po spełnieniu osobno lub łącznie następujących warunków:

- umowa przenosi własność składnika aktywów na leasingobiorcę przed końcem okresu leasingu,
- umowa zawiera prawo leasingobiorcy do nabycia składnika aktywów po cenie, która zgodnie z przewidywaniami będzie na tyle niższa od wartości godziwej ustalonej na dzień, w którym realizacja prawa zakupu staje się możliwa, iż na dzień rozpoczęcia leasingu można być wystarczająco pewnym, że leasingobiorca z tego prawa skorzysta,
- okres leasingu odpowiada w przeważającej części ekonomicznemu okresowi użytkowania składnika aktywów, nawet jeśli tytuł prawny nie ulega przeniesieniu,
- wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych na dzień rozpoczęcia leasingu wynosi zasadniczo prawie tyle, ile wartość godziwa przedmiotu leasingu,
- aktywa będące przedmiotem leasingu mają na tyle specjalistyczny charakter, że tylko leasingobiorca może z nich korzystać bez dokonywania większych modyfikacji,
- leasingobiorca ma możliwość przedłużenia umowy (lub zawarcia nowej umowy) na dodatkowy okres za opłatą znacząco niższą od opłat obowiązujących na rynku,
- leasingobiorca może wypowiedzieć umowę, a wszelkie związane z tym straty leasingodawcy pokrywa leasingobiorca,
- zyski lub straty związane z wahaniami wartości końcowej składnika aktywów przypadają leasingobiorcy.

Umowy leasingowe, zgodnie, z którymi leasingodawca zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści wynikające z posiadania przedmiotu leasingu, zaliczane są do umów leasingu operacyjnego.

Umowa leasingu trwa przeciętnie od pięciu do dziesięciu lat, z przeniesieniem prawa własności przedmiotu na korzystającego (leasingobiorcę) po zakończeniu umowy leasingu. Własność przedmiotu leasingu stanowi zabezpieczenie należności z tytułu umów leasingu.

W Banku nie występują warunkowe opłaty leasingowe. W Banku nie występują niegwarantowane wartości końcowe przypadające leasingodawcy.

W przypadku umów leasingu na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy (leasing finansowy), przedmiot leasingu przestaje być ujmowany w bilansie Banku. Ujmowana jest natomiast należność w kwocie równej bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych. Rozliczenie opłat

leasingowych (podział między przychody finansowe i zmniejszenie salda należności) następuje w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy zwrotu z pozostałej do spłaty należności.

Odsetki od leasingu finansowego prezentowane są w *Przychodach z tytułu odsetek* w pozycji *Odsetki od kredytów i innych należności udzielonych klientom*, w pozycji szczegółowej *Odsetki od umów leasingowych*.

Opłaty leasingowe z tytułu umów, które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego, ujmowane są jako przychody w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

9.2. Bank jako leasingobiorca

Bank jest również stroną umów leasingowych, na podstawie których przyjmuje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków obce środki trwałe przez uzgodniony okres.

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwały i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty finansowe są ujmowane bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Środki trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego są amortyzowane w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jednakże, gdy brak jest pewności co do przejścia prawa własności przedmiotu umowy, wówczas środki trwałe używane na podstawie umów leasingu finansowego są amortyzowane przez krótszy z dwóch okresów: przewidywany okres użytkowania lub okres trwania leasingu.

Opłaty leasingowe z tytułu umów, które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego, ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu i prezentowane są w *Kosztach działania* w pozycji *Koszty ogólnoadministracyjne* w pozycji szczegółowej *Koszty rzeczowe i leasingowe*.

9.3. Usługi faktoringowe

Bank świadczy usługi faktoringowe w obrocie krajowym i zagranicznym, których istotę stanowi obsługa i finansowanie wierzytelności oraz zarządzanie ryzykiem. Ponadto w ramach działalności faktoringowej Bank świadczy usługi dodatkowe w zakresie limitów finansowych dla dłużników, windykacji oraz przejmowania ryzyka handlowego. Faktoring krajowy bez przejęcia ryzyka (z regresem) jest dominującą formą działalności faktoringowej Banku.

Należności faktoringowe kwalifikowane są na dzień nabycia (moment początkowego ujęcia) do kategorii pożyczki i należności i tym samym wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej z uwzględnieniem przychodów prowizyjnych.

Wierzytelności faktoringowe są nabywane przez Bank w ramach indywidualnie negocjowanych umów z faktorantami. Wierzytelności te ujmowane są w bilansie jako powiększenie aktywów finansowych oraz pomniejszenie środków pieniężnych lub powiększenie zobowiązań finansowych. Wierzytelności mogą być utrzymywane do terminu ich płatności lub terminy płatności mogą być przedłużane.

Wierzytelności faktoringowe z regresem i bez regresu są odmiennie prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Wierzytelności faktoringowe z regresem prezentowane są w bilansie w należnościach w kwocie netto tj.: wierzytelności tylko finansowane pomniejszone o kwotę depozytu zabezpieczającego, natomiast wierzytelności dotyczące faktoringu bez prawa regresu prezentowane są rozłącznie tj. w należnościach prezentowane są wszystkie wierzytelności finansowe i niefinansowe, w zobowiązaniach wierzytelności wyłączone z finansowania i kwota depozytu zabezpieczającego.

Podstawowe przychody z działalności faktoringowej to prowizje i odsetki od wypłaconych zaliczek

z tytułu skupionych wierzytelności. Przychody z tytułu prowizji są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie wykonania czynności wynikającej z zawartej umowy faktoringowej.

Przychody z tytułu świadczenia usług faktoringowych składają się z prowizji faktoringowych, opłat za limity, prowizji przygotowawczych, prowizji za ubezpieczenie, opłat administracyjnych oraz pozostałych opłat cennikowych.

Na przychody odsetkowe składają się odsetki procentowe i dyskonto. Odsetki procentowe są naliczane miesięcznie od rzeczywistego zaangażowania faktoringowego. Odsetki dyskontowe pobierane są z góry od wartości skupionych wierzytelności faktoringowych i z uwzględnieniem terminu zapadalności wierzytelności.

Przychody odsetkowe wykazywane są w rachunku zysków i strat w pozycji *Wynik z tytułu odsetek* natomiast przychody prowizyjne w pozycji *Wynik z tytułu prowizji*.

10. Pozostałe składniki bilansu

10.1. Pozostałe należności handlowe i inne należności

Pozostałe należności handlowe i inne należności są ujmowane i wykazywane według kwot pierwotnie zafakturowanych, z uwzględnieniem odpisu na wątpliwe należności. Odpis na należności oszacowywany jest wtedy, gdy ściągnięcie pełnej kwoty należności przestało być prawdopodobne.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu jest ujmowane jako przychody finansowe.

Pozostałe należności handlowe i inne należności obejmują w szczególności rozrachunki z odbiorcami.

Należności budżetowe prezentowane są w ramach pozostałych aktywów finansowych, z wyjątkiem należności z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, które stanowią w bilansie odrębną pozycję.

10.2. Zobowiązania

Pozostałe zobowiązania finansowe obejmują w szczególności zobowiązania wobec urzędu skarbowego z tytułu podatku od towarów i usług, rozrachunki z dostawcami oraz zobowiązania z tytułu otrzymanych zaliczek, które będą rozliczone poprzez dostawę towarów, usług lub środków trwałych. Pozostałe zobowiązania finansowe ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty.

10.3. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikowane są aktywa trwałe, w przypadku, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie poprzez ich dalsze wykorzystanie. Sytuacja taka ma miejsce, gdy pojedynczy składnik aktywów (lub grupa) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w jego bieżącym stanie z uwzględnieniem jedynie normalnych i zwyczajowo przyjętych warunków dla sprzedaży tego typu aktywów oraz jego sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży ujmuje się w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

W przypadku, gdy kryteria klasyfikacji do grupy aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży nie są dłużej spełniane, Bank zaprzestaje klasyfikacji tego składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży oraz dokonuje reklasyfikacji do odpowiedniej kategorii aktywów. W takim przypadku Bank wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży (lub nie wchodzi już w skład grupy przeznaczonej do sprzedaży) w kwocie niższej z:

- jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży;
- jego wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o braku jego sprzedaży.

Działalność zaniechana to element przedsięwzięcia Banku, który został zbyty lub jest zakwalifikowany jako przeznaczony do sprzedaży, jak również stanowi odrębną, ważną dziedzinę działalności lub jej geograficzny obszar działalności, albo jest jednostką zależną nabytą wyłącznie z zamiarem jej odsprzedaży. Klasyfikacja do działalności zaniechanej następuje w momencie zbycia lub w momencie, gdy działalność spełnia kryteria działalności przeznaczonej do sprzedaży, jeśli ten moment nastąpił wcześniej. Grupa do zbycia, która ma zostać wycofana z użytkowania, również może się kwalifikować jako działalność zaniechana.

10.4. Środki pieniężne i ekwiwalent środków pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalent środków pieniężnych – z punktu widzenia rachunku przepływów pieniężnych na stan środków pieniężnych składa się wartość gotówki (gotówka w kasach i Banku Centralnym) oraz jej ekwiwalentów, na które składają się salda na rachunkach bieżących i rachunkach lokat jednodniowych w innych bankach.

11. Kapitały

Na kapitały własne składają się: kapitał zakładowy, kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej, kapitał z aktualizacji wyceny oraz zyski zatrzymane. Wszystkie kwoty kapitałów i funduszy wykazywane są w wartości nominalnej.

11.1. Kapitał zakładowy

Kapitał zakładowy wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do rejestru handlowego jednostki dominującej.

11.1.1. Nabyte akcje własne

Jeśli Bank nabywa własne instrumenty kapitałowe, to kwotę zapłaconą, łącznie z kosztami bezpośrednio się do tego odnoszącymi, ujmuje się jako zmianę w kapitale własnym. Nabyte akcje własne ujmuje się jako akcje własne i ujawnia się je jako zmniejszenie kapitału własnego.

11.1.2. Dywidendy

Dywidendy za dany rok, które zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie, ale nie zostały wypłacone na dzień bilansowy, ujawnia się w pozycji zobowiązania z tytułu dywidendy w ramach *Pozostałych zobowiązań*.

11.2. Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Tworzony jest z premii emisyjnej uzyskanej z emisji akcji, pomniejszonej o poniesione bezpośrednio koszty z nią związane.

11.3. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny tworzony jest w wyniku:

- wyceny instrumentów finansowych zakwalifikowanych do kategorii „dostępne do sprzedaży”,
- wyceny pochodnych instrumentów finansowych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie przepływów pieniężnych,
- wyceny aktywów trwałych wycenianych według wartości godziwej.

Na kapitał z aktualizacji wyceny odnosi się zmiany aktywa lub zobowiązania z tytułu podatku odroczonego wynikające z ujęcia powyższych wycen. Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji.

11.4. Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub innych przepisach prawa. Zyski zatrzymane obejmują:

- pozostały kapitał zapasowy,
- pozostałe kapitały rezerwowe,
- fundusz ryzyka ogólnego,
- niepodzielony wynik z lat ubiegłych,
- wynik finansowy netto.

Pozostały kapitał zapasowy, pozostały kapitał rezerwowy i fundusz ryzyka ogólnego tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub innych przepisach prawa.

Fundusz ogólnego ryzyka bankowego tworzony jest zgodnie z przepisami ustawy Prawo Bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. z późniejszymi zmianami, z zysku po opodatkowaniu.

Wynik finansowy netto stanowi wynik brutto z rachunku zysków i strat roku bieżącego skorygowany obciążeniem z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych.

12. Rozliczenia międzyokresowe

12.1. Koszty rozliczane w czasie

Koszty rozliczane w czasie dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są przede wszystkim rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Banku przez kontrahentów, oraz opłacone z góry koszty ubezpieczeń, które zostaną rozliczone w następnych okresach. Koszty rozliczane w czasie prezentuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji *Pozostałe aktywa*.

12.2. Przychody przyszłych okresów

Pozycja obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Przychody rozliczane w czasie prezentuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji *Inne zobowiązania*.

13. Świadczenia pracownicze

13.1. Świadczenia wynikające z Ustawy o pracowniczych programach emerytalnych

Wydatki ponoszone w związku z programem określonych składek są ujmowane jako koszty w rachunku zysków i strat.

13.2. Krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze Banku (inne niż świadczenia z tytułu rozwiązania umowy o pracę) zawierają wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenie społeczne.

Bank ujmuje przewidywaną niezdykontowaną wartość krótkoterminowych świadczeń pracowniczych jako koszty w okresie, w którym pracownicy świadczyli związaną z nimi pracę (bez względu na termin zapłaty) w korespondencji z pozostałymi zobowiązaniami bilansu.

Kwota krótkoterminowych świadczeń pracowniczych z tytułu niewykorzystanych dni urlopowych przysługujących pracownikom Banku jest wyliczana jako suma niewykorzystanych urlopów przysługujących poszczególnym pracownikom Banku.

13.3. Długoterminowe świadczenia pracownicze

13.3.1. Świadczenia z tytułu regulacji wynikających z Kodeksu Pracy

Rezerwy na odprawy emerytalne przyznane w ramach świadczeń z tytułu regulacji wynikających z Kodeksu Pracy szacowane są na podstawie wyceny aktuarialnej. Rezerwa będąca efektem wyceny aktuarialnej ujmowana i aktualizowana jest w okresach rocznych.

Rezerwy z tytułu długoterminowych świadczeń pracowniczych ujmuje się w pozycji *Rezerwy* sprawozdania z sytuacji finansowej w korespondencji z kosztami wynagrodzeń w rachunku zysków i strat. Opis założeń metody kalkulacji i prezentacji zysków i strat aktuarialnych zawarty jest w punkcie dotyczącym zastosowanych szacunków w zakresie rezerw na odprawy emerytalne i rentowe.

13.3.2. Świadczenia z tytułu długoterminowego systemu motywacyjnego Grupy ING

Do 2012 roku Bank był uczestnikiem długoterminowego systemu motywacyjnego wprowadzonego przez Grupę ING, w ramach którego przyznawano nagrody w formie:

- opcji na akcje rozliczane w akcjach lub gotówce,
- świadczeń pieniężnych ustalanych w oparciu o ceny akcji.

Nagrody przyznawane w ramach programu mają dziesięcioletni okres zapadalności i mogą być zrealizowane po trzech latach od ich emisji pod warunkiem, że posiadacz opcji jest pracownikiem Banku (lub innej jednostki Grupy ING) lub przeszedł na emeryturę. Wartość nagrody jest ustalana jako różnica pomiędzy ceną akcji opublikowaną przez Euronext Amsterdam w dniu realizacji w tzw. okresie „otwartym” a ceną początkową, zagwarantowaną w momencie przyznania nagrody (tj.: ceną wykonania opcji).

Wartość godziwa udzielonych opcji jest wykazywana jako koszty pracownicze (drugostronnie w kapitałach) i jest alokowana w okresie nabywania uprawnień.

13.3.3. Świadczenia wynikające z programu zmiennych składników wynagrodzeń

Świadczenia przyznawane w ramach programu zmiennych składników wynagrodzeń realizowane są w dwóch wariantach:

- w wariancie pierwszym świadczenie składa się z dwóch części:
  - części płatnej w gotówce (maksymalnie 50%) oraz
  - części przyznanej w formie akcji fantomowych (minimalnie 50%, po zaokrągleniu do pełnego instrumentu), uprawniających do otrzymania środków pieniężnych, których ostateczna wysokość uzależniona jest od ceny akcji ING Banku Śląskiego,
- w wariancie drugim świadczenie jest w całości przyznawane w formie akcji fantomowych.

Cześć programu płatna w gotówce wykazywana jest zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych i jest rozliczana w czasie w okresie nabywania przez pracowników uprawnień do tych świadczeń (zarówno w okresie oceny rozumianym jako rok pracy, za który pracownicy otrzymują świadczenie, jak i w okresie odroczenia odpowiednich części tego świadczenia). Wartość świadczenia ujmowana jest jako zobowiązanie wobec pracowników w korespondencji z rachunkiem wyników.

W przypadku świadczeń przyznawanych w formie akcji fantomowych zastosowanie ma roczny termin przetrzymania akcji, który dotyczy zarówno części przyznanej po roku oceny (część nieodroczonej) jak i części odroczonej świadczenia na zasadach analogicznych jak w zakresie części gotówkowej (na okresy roczne, dwuletnie, trzyletnie). Podczas okresu przetrzymania pracownik któremu przyznano świadczenie nie może wykonać praw związanych z przyznanymi akcjami fantomowymi.

Wartość godziwa akcji fantomowych ustalana zgodnie z przyjętymi zasadami (w oparciu o dokonane szacunki z uwzględnieniem współczynnika redukcji) jest alokowana w okresie nabywania uprawnień. Wartość świadczenia ujmowana jest jako zobowiązanie wobec pracowników w korespondencji z rachunkiem wyników.

14. Rezerwy

Rezerwy, w tym na zobowiązania pozabilansowe, są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jeżeli na Banku ciąży obowiązek prawny lub wynikający z ogólnie przyjętych zwyczajów (prawo zwyczajowe) mający swe źródło w zdarzeniach przeszłych, jak również jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków. Jeżeli skutek jest istotny, kwotę rezerwy wyznacza się za pomocą zdyskontowanych oczekiwanych przepływów pieniężnych według stopy przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżącą ocenę rynku odnośnie wartości pieniądza w czasie oraz, tam gdzie to dotyczy, ryzyka związane z danym składnikiem zobowiązań. W oparciu o powyższą zasadę rozpoznawane są rezerwy na zobowiązania pozabilansowe obciążone ryzykiem takie jak: gwarancje, akredytywy dokumentowe, nieodwołalne niewykorzystane linie kredytowe.

Rezerwy na nieodwołalne niewykorzystane linie kredytowe dla zaangażowań korporacyjnych tworzone i wykazywane są łącznie z odpisami z tytułu utraty wartości należności kredytowych.

Bank tworzy rezerwy na koszty restrukturyzacji tylko wtedy, gdy zostaną spełnione ogólne kryteria dotyczące ujmowania rezerw wynikające z MSR 37, w szczególności gdy Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji określający co najmniej działalność lub część działalności, której dotyczy, podstawowe lokalizacje, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników objętych odszkodowaniem, kwotę nakładów do poniesienia oraz termin przeprowadzenia. Warunkiem niezbędnym do utworzenia rezerwy jest również rozpoczęcie restrukturyzacji albo jej publiczne ogłoszenie. Utworzone rezerwy obejmują tylko bezpośrednie i nieodzowne nakłady powstające w wyniku restrukturyzacji nie związane z bieżącą działalnością i nie obejmują przyszłych kosztów operacyjnych.

Bank prowadzi szczegółową ewidencję spraw sądowych oraz innych należności o charakterze roszczeń prawnych. Ewentualne przyszłe rozliczenia dokonywane są w ciężar utworzonych rezerw.

Bank rozpoznaje rezerwy na wszystkie szacowane straty. W niektórych, uzasadnionych przypadkach pomimo, że Bank ma prawo do zwrotów środków z tytułu utworzonych rezerw, z uwagi na niepewność dotyczącą wpływu spodziewanych korzyści ekonomicznych, Bank może odstąpić od rozpoznania aktywów z tego tytułu w sprawozdaniu finansowym.

15. Rachunek zysków i strat

15.1. Wynik z tytułu odsetek

Przychody i koszty z tytułu odsetek dla wszystkich instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat. Przychody z tytułu odsetek od aktywów finansowych zaliczanych do kategorii dostępnych do sprzedaży, kredytów i pożyczek oraz utrzymywanych do terminu zapadalności ujmowane są w rachunku zysków i strat w wysokości zamortyzowanego kosztu przy użyciu efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego (albo grupy aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych) oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego.

Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Bank dokonuje oszacowania przepływów pieniężnych, uwzględniając wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane (zewnętrzne) przez strony umowy prowizje i opłaty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki oraz prowizje (otrzymane lub należne) ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej z tytułu: kredytów z harmonogramami spłat, lokat międzybankowych oraz papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności, dostępnych do sprzedaży, przeznaczonych do obrotu oraz spełniających definicję kredytów i pożyczek klasyfikowanych do kategorii pożyczki i należności.

W przypadku aktywów finansowych lub grupy podobnych aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są naliczane od wartości bieżącej należności (to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość) przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczonych do obrotu bądź desygnowanych do wyceny w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są ujmowane w przychodach z tytułu odsetek.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych stopy procentowej oraz przychody/koszty odsetkowe wynikające z bieżącego naliczania punktów swapowych/forwardowych walutowych instrumentów pochodnych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu wykazywane są w pozycji *Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych*.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych desygnowanych, jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń prezentowane są w pozycji *Wynik z tytułu odsetek*.

15.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji

Przychody z tytułu prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Bank i obejmują m.in. opłaty za udzielenie kredytów, za zobowiązanie się Banku do udzielenia kredytu, opłaty za wydanie kart, usługi zarządzania środkami pieniężnymi, usługi maklerskie, usługi

związane z produktami ubezpieczeniowymi oraz usługi zarządzania aktywami. Przychody z tytułu prowizji obejmują również marże transakcyjne na pochodnych instrumentach walutowych.

Opłaty i prowizje (zarówno przychody, jak i koszty) bezpośrednio związane z powstaniem aktywów finansowych posiadających określone harmonogramy spłat są ujmowane w rachunku zysków i strat jako element efektywnej stopy procentowej i stanowią część przychodów odsetkowych.

Bank do prowizji korygujących efektywną stopę procentową zalicza:

- prowizje od rozpatrzenia wniosku, a także za wydanie promesy kredytowej;
- prowizje od przyznanego limitu;
- prowizje za udzielenie kredytu lub limitu;
- prowizja od wykupywanych wierzytelności / weksli, z tytułu przyjęcia weksla do dyskonta;
- prowizja od obsługi kredytu restrukturyzowanego;
- prowizja za zmiany w umowie kredytowej skutkujące zmianą kwoty, waluty lub harmonogramu spłat kredytu;
- koszty prowizji za pośrednictwo w udzieleniu kredytów i pożyczek.

Prowizje integralnie związane z powstaniem aktywów bez określonych harmonogramów rozliczane są liniowo w okresie trwania kontraktu.

Bank do prowizji rozliczanych liniowo zalicza:

- prowizje opisane jako prowizje korygujące efektywną stopę procentową jeżeli kredyty których prowizje dotyczą nie charakteryzują się możliwymi do określenia przepływami pieniężnymi (przede wszystkim kredyty w systemie rachunków bieżących, kredyty obrotowe, odnawialne);
- prowizje za wystawienie, potwierdzenie, wydłużenie terminu i podwyższenie kwoty gwarancji i akredytyw;
- prowizje z tytułu umów wieloproduktowych;
- prowizje od przyznanego kredytu/limitu za rozpoczęcie kolejnego roku kredytowania.

Jeżeli w trakcie trwania kontraktu zmienione zostaną warunki zaangażowania kredytowego, cała pozostająca do rozliczenia część prowizji rozpoznawana jest w rachunku wyników w dniu aktualizacji warunków o ile nierozliczona kwota prowizji jest nieistotna.

Opłaty za zobowiązanie się do udzielenia pożyczek, które najprawdopodobniej będą zaciągnięte, są odraczane i z chwilą powstania aktywów finansowych są rozliczane, jako element efektywnej stopy procentowej lub liniowo przy uwzględnieniu wyżej wymienionego kryterium.

Pozostałe opłaty i prowizje związane z usługami finansowymi oferowanymi przez Bank, takie jak usługi zarządzania środkami pieniężnymi, usługi maklerskie oraz usługi zarządzania aktywami, są rozpoznawane w rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi.

Przychody z tytułu prowizji, które zostały naliczone i są należne ale nie zostały zapłacone w terminie, po upływie 90 dni podlegają wyłączeniu z wyniku finansowego Banku.

15.2.1. Przychody i koszty z tytułu prowizji bancassurance

Prowizje i opłaty związane z produktami ubezpieczeniowymi są ujmowane w rachunku zysków i strat zgodnie z ich treścią ekonomiczną i klasyfikowane jako:

- prowizje stanowiące integralną część wynagrodzenia z tytułu instrumentu finansowego, z którym powiązany jest produkt ubezpieczeniowy,
- wynagrodzenie za usługę pośrednictwa,
- wynagrodzenie za świadczenie dodatkowych czynności po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego.

Przed wdrożeniem produktu ubezpieczeniowego, w celu jego właściwego ujęcia w rachunku zysków i strat, Bank analizuje charakterystyki produktu ubezpieczeniowego, a także powiązania produktu ubezpieczeniowego z produktem bankowym. Bank uwzględnia w tej analizie zasadę przewagi treści ekonomicznej nad formą prawną. Czynniki, jakie Bank analizuje to m.in.:

- sposób oferowania produktu ubezpieczeniowego, możliwość nabycia produktu bankowego bez produktu ubezpieczeniowego oraz możliwość nabycia wyłącznie produktu ubezpieczeniowego w Banku,
- warunki cenowe obu produktów sprzedawanych łącznie i odrębnie,
- rentowność produktu ubezpieczeniowego i bankowego sprzedawanych łącznie i odrębnie,
- poziom sprzedaży produktów łączonych w porównaniu do poziomu sprzedaży tych samych produktów bankowych bez ubezpieczenia,
- możliwość zawarcia umowy ubezpieczeniowej poza Bankiem,
- ilość rezygnacji i wysokość zwracanych składek ubezpieczeniowych,
- cykl rozliczeń z klientem,
- zakres czynności wykonywanych przez Bank na rzecz ubezpieczyciela oraz okres ich wykonywania.

Produkty ubezpieczeniowe oferowane do kredytów są traktowane przez Bank jako powiązane z produktami kredytowymi, przede wszystkim ze względu na brak możliwości nabycia w Banku produktu ubezpieczeniowego bez zakupu kredytu lub pożyczki.

W zdecydowanej większości funkcjonujących w Banku produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi, sposób pobierania przychodów z produktów ubezpieczeniowych opiera się na rozliczeniach miesięcznych zarówno z ubezpieczycielem jak i z klientem. Klient może w każdym momencie zrezygnować z ochrony ubezpieczeniowej na kolejny miesiąc, w związku z tym Bank traktuje takie ubezpieczenia jak odnawiane co miesiąc i rozliczane za każdy miesiąc odrębnie. W związku z powyższym, przychody z produktów ubezpieczeniowych rozliczanych miesięcznie są rozpoznawane w rachunku zysków i strat również w okresach miesięcznych. Bank prezentuje przychody z tytułu takich ubezpieczeń w przychodach prowizyjnych dotyczących produktów ubezpieczeniowych. W analogiczny sposób Bank prezentuje koszty bezpośrednio związane z tymi produktami ubezpieczeniowymi.

Podejście takie zapewnia zgodność z zasadą współmierności przychodów i kosztów. Jednocześnie Bank monitoruje poziom przychodów z tytułu produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi pod kątem zasadności podziału na przychody odsetkowe i przychody prowizyjne. Aktualnie, taki podział nie miałby istotnego wpływu na rachunek zysków i strat Banku. Analogiczne ujęcie Bank stosuje dla ubezpieczenia nieruchomości do kredytów hipotecznych. Uwzględniając zasadę istotności, Bank prezentuje przychody z tego ubezpieczenia w pełnej wysokości w wyniku prowizyjnym.

Produkty ubezpieczeniowe powiązane z produktami depozytowymi Banku (rachunkami bieżącymi i oszczędnościowymi) są w zdecydowanej większości oparte na konstrukcji rozliczeń miesięcznych. W związku z powyższym, przychody z produktów ubezpieczeniowych rozliczanych miesięcznie są rozpoznawane w rachunku zysków i strat również w okresach miesięcznych. Bank prezentuje przychody z tytułu takich ubezpieczeń w przychodach prowizyjnych dotyczących produktów ubezpieczeniowych.

Prowizje z tytułu produktów ubezpieczeniowych nie powiązanych z produktami bankowymi, rozpoznawane są w rachunku zysków i strat:

- liniowo, przez okres ważności polisy - w przypadku gdy Bank, oprócz czynności sprzedaży, świadczy także dodatkowe usługi w trakcie trwania okresu ubezpieczenia,
- jednorazowo - jeżeli Bank nie świadczy żadnych dodatkowych usług w trakcie trwania polisy.

W przypadku gdy występuje ryzyko zwrotu wynagrodzenia z tytułu produktu ubezpieczeniowego, Bank pomniejsza przychody o kwoty szacowanych rezerw. Rezerwy na zwroty są tworzone w oparciu o dane historyczne o rzeczywistych zwrotach zrealizowanych w przeszłości oraz w oparciu o przewidywania co do wysokości zwrotów w przyszłości.

15.3. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmian wartości godziwej aktywów i zobowiązań przeznaczonych do obrotu oraz desygnowanych przy początkowym ujęciu do wyceny w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany obejmuje również korekty wartości godziwej z tytułu ryzyka dla niezrealizowanych transakcji typu opcje walutowe.

Wynik z tytułu naliczenia odsetek oraz rozliczenia dyskonta bądź premii od dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu bądź klasyfikowanych do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy rozpoznawany jest jako wynik odsetkowy.

15.4. Wynik na inwestycjach

Na wynik na inwestycjach składają się zrealizowane zyski i straty powstałe na skutek zbycia aktywów finansowych zaklasyfikowanych do dostępnych do sprzedaży oraz przychody z tytułu dywidend. Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

15.5. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

W pozycji tej prezentowana jest wycena transakcji zabezpieczanych i zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz wynik z wyceny instrumentów zabezpieczających w części nieefektywnej powiązania zabezpieczającego rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

15.6. Wynik na pozostałej działalności podstawowej

Do wyniku na pozostałej działalności podstawowej zaliczane są koszty i przychody nie związane bezpośrednio z działalnością bankową. Są to w szczególności wynik z tytułu posiadania nieruchomości inwestycyjnej, zbycia aktywów (środków trwałych i wartości niematerialnych), przychody z tytułu sprzedaży pozostałych usług, przychody z tytułu odzyskanych należności nieściągalnych, otrzymane i zapłacone odszkodowania, kary i grzywny.

16. Podatki

16.1. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy ujmowany jest jako podatek bieżący oraz podatek odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub w kapitale.

Bieżący podatek jest zobowiązaniem podatkowym odnoszącym się do przychodu do opodatkowania przy użyciu stopy podatkowej obowiązującej na dzień bilansowy, wraz ze wszystkimi korektami zobowiązania podatkowego dotyczącego poprzednich lat.

16.2. Odroczonego podatek dochodowy

Bank tworzy rezerwę na przejściową różnicę z tytułu podatku dochodowego spowodowaną odmiennością momentu uznania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione w myśl przepisów rachunkowych oraz przepisów o podatku dochodowym od osób prawnych. Dodatnią różnicę netto wykazuje się w pasywach jako *Rezerwy z tytułu podatku odroczonego*. Ujemną różnicę netto wykazuje się w pozycji *Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego*.

Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego jest tworzona metodą zobowiązań bilansowych w stosunku do wszystkich dodatnich różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym, z wyjątkiem sytuacji, gdy rezerwa z tytułu podatku odroczonego wynika z:

- początkowego ujęcia wartości firmy;
- wartości firmy, której amortyzacja nie stanowi kosztów uzyskania przychodu;
- początkowego ujęcia danego składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz w czasie wystąpienia transakcji nie ma wpływu na wynik finansowy brutto, ani na dochód podlegający opodatkowaniu (stratę podatkową).

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym oraz niewykorzystanych strat podatkowych. Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są do wysokości, do której jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych, z wyjątkiem sytuacji, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji, które nie jest połączeniem jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku podlega weryfikacji na każdy dzień bilansowy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczonego wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) prawnie lub faktycznie obowiązujące na dzień bilansowy.

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym jest ujmowany w kapitale własnym.

Aktywa i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego Bank wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej po skompensowaniu na poziomie każdej ze spółek podlegającej konsolidacji. Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy, gdy posiada tytuł prawny do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz aktywa i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotyczą tego samego podatnika.

16.3. Podatek od niektórych instytucji finansowych.

Podatek od niektórych instytucji finansowych został wprowadzony Ustawą z dnia 15 stycznia 2016 roku (Dz.U. 2016 poz. 68). Podatek ten nie jest podatkiem dochodowym. Koszt wynikający z podatku prezentowany jest w linii rachunku zysków i strat: *Podatek od niektórych instytucji finansowych*.

16.4. Inne podatki

Przychody, koszty i aktywa ujmowane są w kwocie pomniejszonej o wartość podatku od towarów i usług, podatku od czynności cywilno-prawnych i innych podatków od sprzedaży, z wyjątkiem, gdy podatek od sprzedaży zapłacony przy zakupie towarów i usług nie jest możliwy do odzyskania od władz podatkowych; wtedy podatek od sprzedaży jest ujmowany odpowiednio jako część kosztów nabycia składnika aktywów lub jako element kosztów.

Kwota netto podatku od sprzedaży możliwa do odzyskania lub należna do zapłaty na rzecz władz podatkowych jest ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako część należności lub zobowiązań.

IV. Porównywalność danych finansowych

W sporządzonym za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku rocznym sprawozdaniu finansowym Bank nie dokonał zmian w sposobie prezentacji w stosunku do rocznego sprawozdania finansowego za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016.

V. Noty do sprawozdania finansowego

1. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Segmentacja działalności

Zarządzanie działalnością ING Banku Śląskiego dokonywane jest w wymiarach określonych przez model biznesowy Banku.

Model biznesowy Banku, głównie dla potrzeb sprawozdawczości zarządczej, zawiera podział klientów na dwa główne segmenty:

- segment bankowości detalicznej,
- segment bankowości korporacyjnej.

Podstawą wydzielenia poszczególnych segmentów są kryteria finansowe (w szczególności wysokość obrotów, poziom zgromadzonych aktywów) i podmiotowe. Szczegółowe zasady przypisywania klientów do poszczególnych segmentów regulują kryteria segmentacji klienta, które są określone wewnętrznymi regulacjami Banku.

W ING Banku Śląskim został wydzielony organizacyjnie obszar działalności realizowanej przez Departament Skarbu (Bank Treasury). Działalność Bank Treasury polega na zarządzaniu ryzykiem płynności krótkoterminowej i długoterminowej, zgodnie z obowiązującymi regulacjami i z wewnątrz ustalonym w Banku apetytem na ryzyko, zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej oraz inwestowaniu nadwyżek pozyskanych od linii biznesowych przy zachowaniu bufora płynności w postaci aktywów płynnych. Wynik działalności Bank Treasury podlega alokacji do segmentów biznesowych, z uwagi na jego funkcję wspierającą segmenty biznesowe Banku.

Segment bankowości detalicznej

W ramach obszaru działalności detalicznej Bank obsługuje osoby prywatne (segment klientów masowych i klientów zamożnych) oraz przedsiębiorców indywidualnych.

Działalność ta jest analizowana w ujęciu głównych produktów, obejmujących między innymi: produkty kredytowe (kredyty w rachunku bieżącym, kredyty związane z kartami, kredyty ratalne, kredyty mieszkaniowe, kredyty hipoteczne), produkty depozytowe (rachunki bieżące, lokaty terminowe, rachunki oszczędnościowe), produkty strukturyzowane, jednostki uczestnictwa funduszy ING, usługi maklerskie oraz karty bankowe.

Segment bankowości korporacyjnej

Obszar działalności korporacyjnej obejmuje:

- obsługę klientów instytucjonalnych,
- produkty rynków finansowych.

Obsługa klientów instytucjonalnych obejmuje klientów strategicznych, duże firmy oraz średnie firmy. Dla działalności korporacyjnej prowadzona jest sprawozdawczość w podziale na główne produkty, obejmujące między innymi produkty kredytowe (kredyty obrotowe, inwestycyjne), produkty depozytowe (rachunki bieżące, lokaty terminowe i negocjowane, rachunki oszczędnościowe), produkty rynków finansowych, usługi w zakresie powiernictwa, operacje na rynku kapitałowym realizowane przez podmiot dominujący.

Produkty rynków finansowych obejmują operacje dokonywane na rynkach pieniężnych i kapitałowych, prowadzone zarówno na rachunek własny jak i na rzecz klientów. W ramach tej działalności wyróżnia się produkty rynków walutowych, pieniężnych i instrumentów pochodnych, operacje papierami wartościowymi (papiery skarbowe, akcje i obligacje).

Wycena

Wycena aktywów i pasywów segmentu, przychodów i kosztów segmentu jest oparta na zasadach rachunkowości stosowanych przez Bank, zawartych w notach opisujących stosowane zasady rachunkowości. W szczególności ustalenia dochodów i kosztów odsetkowych wewnętrznych i zewnętrznych dla poszczególnych segmentów dokonuje się przy wykorzystaniu systemu cen transferowych, w ramach Systemu Transferu Ryzyka (RTS). Ceny transferowe wyznaczane są w oparciu o jedną krzywą rentowności dla danej waluty wspólną dla produktów aktywnych i pasywnych. Cena transferowa wyznaczona dla produktów aktywnych i pasywnych o tym samym położeniu na krzywej rentowności jest jednakowa. Możliwe są modyfikacje wyjściowej ceny transferowej otrzymane z wyceny produktu na krzywej rentowności, a czynnikami korygującymi cenę transferową mogą być: premia za pozyskanie długoterminowej płynności, dopasowanie pozycji Banku, koszt zabezpieczenia w przypadku produktów skomplikowanych oraz polityka cenowa. Wykorzystując równania matematyczne – na podstawie stawek kwotowań dostępnych w serwisach informacyjnych – budowane są następnie krzywe dochodowości. Przychody i koszty, wyniki, aktywa i pasywa segmentu zawierają te elementy, które bezpośrednio można przyporządkować do danego segmentu, jak również te, które można przypisać do danego segmentu w oparciu o racjonalne przesłanki. Bank prezentuje przychody segmentu z tytułu odsetek pomniejszone o koszty z tytułu odsetek. W 2017 roku Bank dokonał aktualizacji klucza alokacji w zakresie dochodów ALCO. Dane za okresy wcześniejsze prezentowane w niniejszym sprawozdaniu zostały doprowadzone do porównywalności.

Segmenty geograficzne

Bank prowadzi działalność na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

2017

	Segment bankowości detalicznej	Segment bankowości korporacyjnej	RAZEM
Przychody ogółem	2 647,3	1 922,2	4 569,5
wynik z tytułu odsetek	2 131,4	1 186,9	3 318,3
wynik z tytułu prowizji	406,4	726,3	1 132,7
pozostałe przychody/koszty	109,6	8,9	118,5
Koszty działania	1 266,2	769,2	2 035,4
Wynik segmentu	1 381,1	1 153,0	2 534,1
Odpisy na utratę wartości aktywów finansowych i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	158,2	241,4	399,6
Podatek od niektórych instytucji finansowych	126,5	203,6	330,1
Zysk brutto	1 096,4	708,0	1 804,4
Podatek dochodowy	-	-	455,9
Zysk netto	-	-	1 348,5
Aktywa segmentu	52 584,6	68 236,4	120 821,0
Inwestycje segmentu w jednostkach kontrolowanych	24,5	216,0	240,5
Pozostałe aktywa (nieprzypisane segmentom)	0,0	0,0	1 043,7
Aktywa ogółem	52 609,1	68 452,4	122 105,2
Zobowiązania segmentu	69 670,7	38 790,4	108 461,1
Pozostałe zobowiązania (nieprzypisane segmentom)	0,0	0,0	2 083,1
Kapitały własne	0,0	0,0	11 561,0
Zobowiązania ogółem	69 670,7	38 790,4	122 105,2
Nakłady inwestycyjne	96,5	58,6	155,1
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	2 232,1	3 381,1	5 613,2
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (nieprzypisane segmentom)	0,0	0,0	-15,2
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej razem	2 232,1	3 381,1	5 598,0
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-84,4	-3 073,7	-3 158,1
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	0,0	-600,4	-600,4

2016

	Segment bankowości detalicznej	Segment bankowości korporacyjnej	RAZEM
Przychody ogółem	2 440,5	1695,5	4 136,0
wynik z tytułu odsetek	1 849,5	975,5	2 825,0
wynik z tytułu prowizji	368,4	646,7	1 015,1
pozostałe przychody/koszty	222,6	73,3	295,9
Koszty działania	1 230,6	779,1	2 009,7
Wynik segmentu	1 209,9	916,4	2 126,3
Odpisy na utratę wartości aktywów finansowych i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	137,5	131,0	268,5
Podatek od niektórych instytucji finansowych	101,7	178,5	280,2
Zysk brutto	970,8	606,8	1 577,6
Podatek dochodowy	-	-	368,9
Zysk netto	-	-	1 208,7
Aktywa ogółem	46 561,2	65 882,0	113 529,4
Aktywa segmentu	46 527,8	65 675,7	112 203,5
Inwestycje segmentu w jednostkach kontrolowanych	21,0	218,2	239,2
Pozostałe aktywa (nieprzypisane segmentom)	0,0	0,0	1 086,2
Zobowiązania segmentu	65 657,1	36 121,4	101 778,5
Pozostałe zobowiązania (nieprzypisane segmentom)	0,0	0,0	1 456,0
Kapitały własne	0,0	0,0	10 294,9
Zobowiązania ogółem	65 657,1	36 121,4	113 529,4
Nakłady inwestycyjne	114,0	72,2	186,2
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	3 078,1	-2 329,2	748,9
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (nieprzypisane segmentom)	0,0	0,0	-34,5
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej razem	3 078,1	-2 329,2	714,4
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-101,7	-2 327,1	-2 428,8
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	0,0	62,7	62,7

2. Wynik z tytułu odsetek

	2017	2016
Przychody z tytułu odsetek		
Bankowość korporacyjna	1 843,7	1 690,4
odsetki od kredytów i pożyczek	1 813,3	1 669,1
odsetki od umów faktoringowych	30,2	21,1
odsetki od pozostałych należności	0,2	0,2
Bankowość detaliczna	1 561,7	1 290,2
odsetki od kredytów i pożyczek	1 561,7	1 290,2
Odsetki od kredytów i innych należności udzielonych innym bankom	56,2	51,2
Odsetki od transakcji z przyrzeczeniem odkupu zawartych z klientami	2,4	9,6
Odsetki od aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	18,1	17,5
Odsetki od aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	442,9	510,4
Odsetki od aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności	207,5	133,3
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych**	23,0	75,9
Razem przychody z tytułu odsetek	4 155,5	3 778,5
Koszty odsetek		
Bankowość korporacyjna	315,8	351,5
odsetki od depozytów	314,0	349,4
odsetki od pozostałych zobowiązań	1,8	2,1
Bankowość detaliczna	436,8	539,7
odsetki od depozytów	436,5	539,3
odsetki od pozostałych zobowiązań	0,3	0,4
Odsetki od zobowiązań wobec innych banków	47,9	27,2
Odsetki od transakcji z przyrzeczeniem odkupu zawartych z klientami	0,7	0,2
Odsetki od zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych	21,9	22,7
Odsetki od zobowiązań podporządkowanych	12,5	11,2
Odsetki od zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	1,6	1,0
Razem koszty odsetek	837,2	953,5
Wynik z tytułu odsetek	3 318,3	2 825,0

*) Bank stosuje zasady rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w stosunku do określonego portfela aktywów/zobowiązań finansowych. Stosowane strategie zabezpieczające mają na celu zabezpieczenie Banku przed ryzykiem zmiany wielkości przyszłych przepływów pieniężnych wynikającej z ryzyka stóp procentowych a w przypadku strategii stosowanej dla portfela kredytów denominowanych w walucie lub indeksowanych do waluty CHF lub EUR - zabezpieczenie zmiany wynikającej z ryzyka stóp procentowych i ryzyka walutowego równocześnie. W wyniku odsetkowym ujęto wynik rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w wysokości 407,2 mln zł w roku 2017 (w tym 494,4 mln zł w przychodach odsetkowych a 87,2 mln zł w kosztach odsetkowych) w porównaniu do 443,9 mln zł w roku 2016 (w tym 535,4 mln zł w przychodach a 91,5 mln zł w kosztach). Szczegółowe informacje na temat stosowanej w Banku rachunkowości zabezpieczeń zamieszczone są w dalszej części sprawozdania w nocie nr 19. *Rachunkowość zabezpieczeń*.

**) W wyniku odsetkowym na instrumentach pochodnych zaprezentowano wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych nie objętych rachunkowością zabezpieczeń, obejmujący wynik odsetkowy na instrumentach stopy procentowej (IRS, CIRS) oraz element odsetkowy na walutowych instrumentach pochodnych (FX Swap, FX Forward).

Dla aktywów z utratą wartości przychody odsetkowe obliczane są w oparciu o kwoty zaangażowania netto, tzn. kwoty uwzględniające dokonane odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości.

Za rok 2017 kwotę 57,1 mln zł stanowią przychody odsetkowe od aktywów finansowych, dla których rozpoznano utratę wartości. Za rok 2016 kwota ta wynosiła 37,5 mln zł.

3. Wynik z tytułu prowizji

	2017	2016
Przychody z tytułu prowizji		
marża transakcyjna na transakcjach wymiany walut*	343,1	282,0
prowadzenie rachunków klientów	273,9	252,6
udzielanie kredytów	272,1	255,4
karty płatnicze i kredytowe	113,3	115,6
dystrybucja jednostek uczestnictwa	101,4	88,6
oferowanie produktów ubezpieczeniowych	67,7	49,9
działalność powiernicza**	28,5	24,6
zagraniczne operacje handlowe	30,0	24,3
pośrednictwo w transakcjach na instrumentach finansowych	10,1	13,3
działalność maklerska	24,0	15,9
pozostałe prowizje	21,4	23,2
Razem przychody z tytułu prowizji	1 285,5	1 145,4
Koszty prowizji		
pośrednictwo w sprzedaży produktów depozytowych	42,2	37,0
udostępnienie informacji kredytowej	15,7	15,4
usługi w zakresie obsługi gotówki	12,6	12,6
działalność maklerska***	13,1	10,2
usługi bankowości elektronicznej	9,7	10,1
koszty KIR	9,1	8,1
pośrednictwo w transakcjach na instrumentach finansowych	10,7	8,1
obrót papierami wartościowymi	10,2	7,9
pozostałe prowizje	29,5	20,9
Razem koszty prowizji	152,8	130,3
Wynik z tytułu prowizji	1 132,7	1 015,1

*) Marża transakcyjna na transakcjach wymiany walut obejmuje marżę na wszystkich transakcjach kupna / sprzedaży walut z dostawą natychmiastową, dostawą na datę waluty spot i z dostawą na datę waluty forward.

**) Prowizje z działalności powierniczej dotyczą prowizji pobranych z tytułu usług powiernictwa w ramach których Bank utrzymuje lub inwestuje aktywa na rzecz swoich klientów.

4. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

	2017	2016
Wynik na wycenie do wartości godziwej instrumentów przeznaczonych do obrotu, w tym:	18,6	24,2
Wynik na instrumentach dłużnych	19,9	25,0
Wynik na instrumentach pochodnych, w tym:	-1,3	-0,8
transakcje pochodne walutowe	-27,8	4,5
transakcje pochodne na stopę procentową	26,5	-5,3
Wynik z pozycji wymiany	60,9	31,5
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	79,5	55,7

Wynik na instrumentach dłużnych zawiera wynik netto na obrocie rządowymi papierami wartościowymi oraz wynik na wycenie tych instrumentów do wartości godziwej.

Wynik na instrumentach pochodnych zawiera wynik netto na obrocie i wycenie do wartości godziwej instrumentów na stopę procentową (FRA, IRS/CIRS, opcje cap), instrumentów walutowych (swap, opcje) oraz opcji na indeks giełdowy.

Wynik odsetkowy na wymienionych wyżej instrumentach zaprezentowany jest w wyniku z tytułu odsetek.

5. Wynik na inwestycjach

	2017	2016
Przychody z tytułu dywidend	14,1	18,5
Wynik na instrumentach kapitałowych*	12,0	189,6
Wynik na instrumentach dłużnych	27,9	37,2
Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości	0,0	0,0
Wynik na inwestycjach	54,0	245,3

*) W kwocie prezentowanej za rok 2017 w pozycji wynik na instrumentach kapitałowych 11,9 dotyczy wyniku z tytułu sprzedaży w roku 2017 posiadanych przez Bank akcji Visa Inc. na rzecz ING Bank N.V. Więcej informacji na temat tej transakcji ujęto poniżej.

Kwota 189,6 mln zł prezentowana za rok 2016 dotyczy wyniku z tytułu rozliczenia w czerwcu 2016 transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc.

Transakcja sprzedaży akcji Visa Inc.

W roku 2016 roku miało miejsce przejęcie Visa Europe Limited (Visa Europe) przez Visa Inc., a ING Bank Śląski S.A. był jednym z beneficjentów transakcji (z tytułu członkostwa w Visa Europe). Jednym z efektów rozliczenia wyżej wymienionej transakcji było objęcie przez Bank uprzywilejowanych akcji Visa Inc. serii C w liczbie 12.030. W roku 2017 została podpisana umowa sprzedaży posiadanych przez Bank akcji Visa Inc. na rzecz ING Bank N.V. (podmiot dominujący ING Banku Śląskiego S.A.). Kwota wyniku brutto zrealizowanego na transakcji sprzedaży wyniosła 11,9 mln zł.

6. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

	2017	2016
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej papierów wartościowych:	-7,5	-1,7
wycena transakcji zabezpieczanej	-123,7	-276,7
wycena transakcji zabezpieczającej	116,2	275,0
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych:	-1,7	-0,9
nieefektywność wynikająca z zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-1,7	-0,9
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-9,2	-2,6

Szczegółowe informacje na temat stosowanej w Banku rachunkowości zabezpieczeń zamieszczone są w dalszej części sprawozdania w nocie nr 19. *Rachunkowość zabezpieczeń*.

7. Wynik na pozostałej działalności podstawowej

	2017	2016
Wynik z tytułu nieruchomości inwestycyjnych, w tym:	0,0	5,0
czynsze z tytułu najmu nieruchomości inwestycyjnej	0,0	6,5
koszty bezpośredniego utrzymania nieruchomości inwestycyjnej	0,0	-1,5
wycena nieruchomości inwestycyjnej do wartości godziwej	0,0	0,0
Odszkodowania i straty związane z działalnością bankową	-3,6	-2,3
Wynik z tytułu zbycia rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	-0,7	-4,0
Odpis na utratę wartości innych aktywów niefinansowych	-0,1	0,0
Inne	-1,4	-1,2
Wynik na pozostałej działalności podstawowej	-5,8	-2,5

8. Koszty działania

	2017	2016
Koszty pracownicze, w tym:	975,2	970,1
wynagrodzenia, w tym:	807,9	810,8
program zmiennych składników wynagrodzeń	40,3	32,3
program motywacyjny Grupy ING	1,0	1,1
odprawy emerytalne	2,6	9,3
świadczenia na rzecz pracowników	167,3	159,3
Koszty marketingu i promocji	93,0	94,0
Amortyzacja, w tym:	181,3	208,9
amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	108,0	105,9
amortyzacja wartości niematerialnych	73,3	103,0
Pozostałe koszty działania, w tym:	785,9	736,7
koszty utrzymania, remontów i wynajmu budynków	244,5	245,6
koszty IT	73,8	71,9
koszty doradztwa i konsultingu	68,2	68,3
koszty rzeczowe i leasingowe	87,1	42,5
obowiązkowe wpłaty na rzecz BFG*	145,7	143,9
usługi zarządzania gotówką	19,2	20,7
pozostałe	147,4	143,8
Razem	2 035,4	2 009,7

*) Na mocy ustawy z dnia 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. poz. 996 z późn. zm.) począwszy od roku 2017 Bank jest zobowiązany do wnoszenia na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG) następujących składek:

- składka na fundusz gwarancyjny banków (wnoszona kwartalnie) oraz
- składka na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków (wnoszona raz w roku).

Do roku 2016 Bank zobowiązany był do wnoszenia na rzecz BFG opłaty obowiązkowej i opłaty ostrożnościowej (obie płatne kwartalnie). W danych za rok 2016 w kwocie opłat na rzecz BFG oprócz opłat obowiązkowych i opłat ostrożnościowych ujęto także kwotę 12,2 mln zł przeznaczoną na wypłaty środków gwarantowanych deponentom Banku Spółdzielczego w Nadarzynie.

8.1. Świadczenia pracownicze

8.1.1. Program zmiennych składników wynagrodzeń

W roku 2017 kontynuowano rozpoczęty w roku 2012 program zmiennych składników wynagrodzeń. Program kierowany jest do:

- osób zajmujących stanowiska kierownicze mających istotny wpływ na profil ryzyka Banku (w celu wypełnienia wytycznych wynikających z Uchwały nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego), Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r., Rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 604/2014 z dnia 4 marca 2014 r. uzupełniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych w odniesieniu do kryteriów jakościowych i właściwych kryteriów ilościowych ustalania kategorii pracowników, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka instytucji), oraz
- pracowników odznaczających się szczególnym potencjałem i kompetencjami (część polegająca na przyznaniu instrumentu finansowego).

Świadczenia te przyznawane są pracownikom objętym programem w oparciu o ocenę ich wyników pracy za dany rok. Opis i charakterystykę programu ujęto w rozdziale III. *Znaczące zasady rachunkowości* w punkcie nr 13.3.3. *Świadczenia wynikające z programu zmiennych składników wynagrodzeń.*

Poniższa tabela przedstawia podstawowe informacje na temat programu kierowanego do osób zajmujących stanowiska kierownicze mających istotny wpływ na profil ryzyka Banku.

Program 2013								
Liczba akcji	Wartość akcji (w mln PLN)	Liczba akcji nieodroczonej - przetrzymane 1 rok (przyznane 2014 - płatne 2015)	Liczba akcji odroczonej razem	Fantomy - 1 rok odroczenia (przyznane 2015 - płatne 2016)	Fantomy - 2 rok odroczenia (przyznane 2016 - płatne 2017)	Fantomy - 3 rok odroczenia (przyznane 2017 - płatne 2018)		
10 672	2,1	-	10 672	-	-	10 672		
Program 2014								
Liczba akcji	Wartość akcji (w mln PLN)	Liczba akcji nieodroczonej - przetrzymane 1 rok (przyznane 2015 - płatne 2016)	Liczba akcji odroczonej razem	Fantomy - 1 rok odroczenia (przyznane 2016 - płatne 2017)	Fantomy - 2 rok odroczenia (przyznane 2017 - płatne 2018)	Fantomy - 3 rok odroczenia (przyznane 2018 - płatne 2019)		
19 454	3,9	-	19 454	-	9 720	9 734		
Program 2015								
Liczba akcji	Wartość akcji (w mln PLN)	Liczba akcji nieodroczonej - przetrzymane 1 rok (przyznane 2016 - płatne 2017)	Liczba akcji odroczonej razem	Fantomy - 1 rok odroczenia (przyznane 2017 - płatne 2018)	Fantomy - 2 rok odroczenia (przyznane 2018 - płatne 2019)	Fantomy - 3 rok odroczenia (przyznane 2019 - płatne 2020)		
42 293	8,5	-	42 293	14 068	14 100	14 125		
Program 2016								
Liczba akcji	Wartość akcji (w mln PLN)	Liczba akcji nieodroczonej - przetrzymane 1 rok (przyznane 2017 - płatne 2018)	Liczba akcji odroczonej razem	Fantomy - 1 rok odroczenia (przyznane 2018 - płatne 2019)	Fantomy - 2 rok odroczenia (przyznane 2019 - płatne 2020)	Fantomy - 3 rok odroczenia (przyznane 2020 - płatne 2021)		
70 424	14,1	41 849	28 575	9 499	9 523	9 553		
Program 2017*								
Liczba akcji	Wartość akcji (w mln PLN)	Liczba akcji nieodroczonej - przetrzymane 1 rok (przyznane 2018 - płatne 2019)	Liczba akcji odroczonej razem	Fantomy - 2 rok odroczenia (przyznane 2020 - płatne 2021)	Fantomy - 3 rok odroczenia (przyznane 2021 - płatne 2022)	Fantomy - 4 rok odroczenia (przyznane 2022 - płatne 2023)	Fantomy - 5 rok odroczenia (przyznane 2023 - płatne 2024)	Fantomy - 6 rok odroczenia (przyznane 2024 - płatne 2025)
86 388	17,3	51 024	35 364	11 258	11 284	11 313	754	755

*) W przypadku roku 2017 zaprezentowane dane odzwierciedlają zawiązaną rezerwę na program, faktyczne przyznanie świadczeń nastąpi w roku 2018.

8.1.2. Program motywacyjny Grupy ING

Do 2012 roku Bank był uczestnikiem długoterminowego systemu motywacyjnego Grupy ING LSPP (Longterm Sustainable Performance Plan), dawniej LEO (Long-term Equity Ownership). Opis i charakterystykę funkcjonujących wariantów systemu ujęto w rozdziale III. Znaczące zasady rachunkowości w punkcie nr 13.3.2. Świadczenia z tytułu długoterminowego systemu motywacyjnego Grupy ING.

Na dzień bilansowy Bank wykazuje w księgach wycenę instrumentów będących w posiadaniu pracowników Banku. Wartość godziwa udzielonych opcji jest wykazywana jako koszty pracownicze (drugostronnie w kapitałach) i jest alokowana w okresie nabywania uprawnień.

Parametry przyjęte do modelu wyceny opcji

	2017		2016	
	min	max	min	Max
oprocentowanie wolne od ryzyka	2,02%	4,62%	2,02%	4,62%
spodziewany termin realizacji opcji	5 lat	9 lat	5 lat	9 lat
bieżąca cena akcji	2,9 EUR	25,42 EUR	2,9 EUR	25,42 EUR
spodziewana zmienność świadectw udziałowych	25%	84%	25%	84%
spodziewany dochód z dywidendy	0,94%	8,99%	0,94%	8,99%

Zmiana stanu opcji w okresie sprawozdawczym

	liczba opcji (w szt.)		średnia ważona cena wykonania opcji (w EUR)	
	2017	2016	2017	2016
Opcje występujące na początek okresu	319 171	357 313	14,76	16,79
opcje przeniesione w danym okresie	-2 795	41 674	14,17	13,95
opcje wykonane w danym okresie	-80 860	-2 225	6,54	2,90
opcje umorzone w danym okresie	-2 502	-5 794	15,56	16,31
opcje wygasłe w danym okresie	-87 100	-71 797	24,51	24,62
Opcje występujące na koniec okresu	145 914	319 171	13,50	14,76

Wszystkie opcje występujące na 31.12.2017 r. oraz na 31.12.2016 r. są opcjami rozliczanymi poprzez emisję akcji.

Przedział cen wykonania oraz średni ważony okres pozostały do końca umownego czasu trwania (życia) opcji występujących oraz możliwych do wykonania na koniec okresu sprawozdawczego przedstawia poniższa tabela:

2017

przedział cen wykonania (w EUR)	Ilość opcji występujących na 31.12.2017	Średni ważony okres pozostały do końca umownego czasu trwania	średnia ważona cena wykonania opcji (w EUR)	Ilość opcji możliwych do wykonania na 31.12.2017	Średni ważony okres pozostały do końca umownego czasu trwania	średnia ważona cena wykonania opcji (w EUR)
0,00 - 5,00	19 351	1,21	2,90	19 351	1,21	2,90
5,00 - 10,00	19 168	2,21	7,35	19 168	2,21	7,35
10,00 - 15,00	7 209	0,71	14,36	7 209	0,71	14,36
15,00 - 20,00	100 186	0,20	16,66	100 186	0,20	16,66
	145 914			145 914		

2016

przedział cen wykonania (w EUR)	Ilość opcji występujących na 31.12.2016	Średni ważony okres pozostały do końca umownego czasu trwania	średnia ważona cena wykonania opcji (w EUR)	Ilość opcji możliwych do wykonania na 31.12.2016	Średni ważony okres pozostały do końca umownego czasu trwania	średnia ważona cena wykonania opcji (w EUR)
0,00 - 5,00	37 477	2,21	2,90	37 477	2,21	2,90
5,00 - 10,00	81 513	3,21	7,35	81 513	3,21	7,35
10,00 - 15,00	9 122	1,71	14,36	9 122	1,71	14,36
15,00 - 20,00	105 448	1,20	16,66	105 448	1,20	16,66
20,00 - 25,00	85 611	0,22	24,72	85 611	0,22	24,72
	319 171			319 171		

Łączna wartość wewnętrzna opcji występujących oraz możliwych do wykonania na dzień 31.12.2017 r. wynosiła 400 486 EUR w porównaniu do 883 092 EUR według stanu na 31.12.2016 r.

9. Odpisy na utratę wartości aktywów finansowych i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe

	2017	2016
Kredyty i inne należności		
Zawiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	879,8	920,2
Rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości*	-500,3	-653,2
Netto odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	379,5	267,0
- dotyczące kredytów i innych należności z utratą wartości (impaired)	348,5	241,7
- dotyczące kredytów i innych należności bez utraty wartości (IBNR)	31,0	25,3
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności		
Zawiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	0,5	1,1
Rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	0,0	0,0
Netto odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	0,5	1,1
- dotyczące portfela bez utraty wartości (IBNR)	0,5	1,1
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe		
Zawiązanie odpisów	36,7	22,9
Rozwiązanie odpisów	-17,1	-22,5
Netto odpisy na rezerwy na zobowiązania pozabilansowe, w tym:	19,6	0,4
- dotyczące portfela z utratą wartości (impaired)	16,8	-9,5
- dotyczące portfela bez utraty wartości (IBNR)	2,8	9,9
Razem zawiązanie odpisów	917,0	944,2
Razem rozwiązanie odpisów	-517,4	-675,7
Netto odpisy na utratę wartości i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	399,6	268,5

*) Wartości prezentowane w pozycji *Kredyty i inne należności - Rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości* obejmują m.in. kwoty spłat dotyczących należności uprzednio spisanych z bilansu, które w roku 2017 wynosiły 0,8 mln zł w porównaniu z 3,7 mln zł w roku 2016.

Opisy z tytułu utraty wartości kredytów i innych należności według sektora klientów

	2017	2016
Zawiązanie odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i innych należności		
klienci bankowości korporacyjnej	475,1	513,3
klienci bankowości detalicznej	404,7	406,9
Razem, w tym:	879,8	920,2
banki	0,2	0,6
inne niż banki podmioty sektora finansowego	0,2	0,4
podmioty sektora niefinansowego	879,1	919,0
podmioty sektora instytucji rządowych i samorządowych	0,3	0,2
Rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i innych należności		
klienci bankowości korporacyjnej	-252,6	-379,5
klienci bankowości detalicznej	-247,7	-273,7
Razem, w tym:	-500,3	-653,2
banki	-0,3	0,0
inne niż banki podmioty sektora finansowego	-0,4	-0,4
podmioty sektora niefinansowego	-499,4	-652,6
podmioty sektora instytucji rządowych i samorządowych	-0,2	-0,2
Netto odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i innych należności		
klienci bankowości korporacyjnej	222,5	133,8
klienci bankowości detalicznej	157,0	133,2
Razem, w tym:	379,5	267,0
banki	-0,1	0,6
inne niż banki podmioty sektora finansowego	-0,2	0,0
podmioty sektora niefinansowego	379,7	266,4
podmioty sektora instytucji rządowych i samorządowych	0,1	0,0

10. Podatek od niektórych instytucji finansowych

1 lutego 2016 roku weszła w życie Ustawa o podatku od niektórych instytucji finansowych. Zgodnie z Ustawą od lutego 2016 roku m.in. banki, firmy ubezpieczeniowe, SKOK-i i firmy pożyczkowe są obciążane tzw. podatkiem bankowym, wynoszącym w skali miesięcznej 0,0366% wartości ich aktywów. Podstawę opodatkowania stanowią aktywa podmiotu po pomniejszeniu o 4 mld zł oraz o wartość funduszy własnych i skarbowych papierów wartościowych. Po raz pierwszy podatek bankowy został odprowadzony w marcu 2016 roku. Za rok 2017 kwota podatku wyniosła 330,1 mln zł (280,2 mln zł za rok 2016).

11. Podatek dochodowy**Podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat**

	2017	2016
Podatek bieżący, w tym:	450,6	439,8
Bieżący rok	450,6	440,1
Korekta rozliczenia podatkowego dotycząca roku ubiegłego	0,0	-0,3
Podatek odroczony, w tym:	5,3	-70,9
Powstanie i odwrócenie się różnic przejściowych	5,3	-70,9
Razem podatek księgowy ujęty w rachunku zysków i strat	455,9	368,9

Wyliczenie efektywnej stopy podatkowej

	2017	2016
A. Zysk brutto	1 804,4	1 577,6
B. 19% zysku brutto	342,8	299,7
C. Zwiększenia - koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodu, w tym:	115,9	73,5
podatek od niektórych instytucji finansowych	62,7	53,2
opłaty na rzecz BFG	27,7	8,0
koszty spisania należności kredytowych i pozakredytowych	3,5	2,3
utworzenie rezerw na roszczenia sporne i inne aktywa	3,8	2,7
PFRON	1,2	1,2
odpis aktualizujący na należności w części nie pokrytej podatkiem odroczone	5,8	-0,2
koszty reprezentacji	0,6	0,7
strata podatkowa ze sprzedaży wierzytelności	3,6	4,1
inne	7,0	1,5
D. Zmniejszenia - przychody niepodlegające opodatkowaniu, w tym:	2,8	4,3
przychody z tytułu otrzymanych dywidend	1,4	2,5
rozwiązanie rezerw na roszczenia sporne	1,3	1,7
inne	0,1	0,1
E. Podatek księgowy ujęty w rachunku zysków i strat (B+C-D)	455,9	368,9
Efektywna stopa podatkowa (E : A)*	25,27%	23,38%

*) Na odchylenie w roku 2017 efektywnej stawki podatkowej powyżej 19% wpłynął podatek od niektórych instytucji finansowych w wysokości 330,1 mln zł oraz opłaty na rzecz BFG (składka na fundusz gwarancyjny banków oraz składka na fundusz przymusowej restrukturyzacji) w wysokości 145,7 mln zł.

Na odchylenie w roku 2016 efektywnej stawki podatkowej powyżej 19% wpłynął podatek od niektórych instytucji finansowych w wysokości 280,2 mln zł oraz opłata ostrożnościowa na rzecz BFG w wysokości 42,3 mln zł.

12. Zysk przypadający na jedną akcję**Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję**

Wyliczenie podstawowego zysku przypadającego na jedną akcję Banku za rok 2017 oparte było na zysku netto w kwocie 1 348,5 mln zł (rok 2016: 1 208,7 mln zł) oraz średniej ważonej ilości akcji zwykłych występujących na koniec roku 2017 i 2016 w liczbie 130.100.000 sztuk.

	2017	2016
Zysk netto przypadający akcjonariuszom ING Banku Śląskiego S.A.	1 348,5	1 208,7
Średnia ważona ilość akcji zwykłych	130 100 000	130 100 000
Zysk przypadający na jedną akcję (w zł)	10,37	9,29

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

W ciągu roku 2017 jak również w ciągu roku 2016 nie wystąpiły czynniki rozładniające zysk przypadający na jedną akcję. W opisywanych okresach ING Bank Śląski S.A. nie emitował obligacji zamiennych na akcje ani opcji na akcje. Kapitał zakładowy dzieli się w całości na akcje zwykłe (nie ma akcji uprzywilejowanych). Ze względu na powyższe wartość rozwodnionego zysku przypadającego na jedną akcję pokrywa się z wartością podstawowego zysku przypadającego na jedną akcję.

13. Kasa, środki w Banku Centralnym

	2017	2016
Gotówka i pozostałe środki pieniężne	1 188,7	1 056,6
Środki na rachunkach w Banku Centralnym	1 626,4	768,4
Razem	2 815,1	1 825,0

Bank utrzymuje na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim rezerwę obowiązkową w wysokości 3,5% wartości depozytów otrzymanych przez Bank.

Średnia arytmetyczna stanu środków rezerwy obowiązkowej, którą Bank zobligowany jest utrzymywać w danym okresie na rachunku bieżącym w NBP wynosiła:

- 3 546,3 mln zł dla okresu od 30.11.2017 do 01.01.2018 r.,
- 3 264,9 mln zł dla okresu od 30.11.2016 do 01.01.2017 r.

Bank ma możliwość wykorzystania limitu zadłużenia w Narodowym Banku Polskim pod zastaw papierów wartościowych. Na dzień 31.12.2017 r. limit ten wynosił 7 675,10 mln zł w porównaniu z 9 398,8 mln zł według stanu na 31.12.2016 r.

14. Kredyty i inne należności udzielone innym bankom

	2017	2016
Rachunki bieżące	785,4	933,7
Lokaty międzybankowe, w tym:	997,7	0,0
lokaty jednodniowe	997,7	0,0
Kredyty i pożyczki	451,6	180,0
Razem (brutto)	2 234,7	1 113,7
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, w tym:	-0,2	-0,3
- dotyczący kredytów i pożyczek	-0,2	-0,3
Razem (netto)	2 234,5	1 113,4

Kredyty i inne należności udzielone innym bankom według terminów zapadalności

	2017	2016
do 1 miesiąca	1 889,7	944,8
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	2,5	19,0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	300,0	144,7
powyżej 1 roku do 5 lat	42,5	5,2
Razem (brutto)	2 234,7	1 113,7

15. Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

	2017	2016
Instrumenty dłużne, w tym:	469,6	2 805,2
obligacje skarbowe	422,6	2 795,7
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego	47,0	9,5
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	60,5	21,6
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	530,1	2 826,8

Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat według terminów zapadalności

	2017	2016
do 1 miesiąca	63,3	117,0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	45,7	141,7
powyżej 1 roku do 5 lat	207,4	2 109,3
powyżej 5 lat	213,7	458,8
Razem	530,1	2 826,8

Przychody o charakterze odsetkowym od aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ujmowane są w wyniku odsetkowym. Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej tych aktywów ujmowane są w pozycji *Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany*.

16. Wycena instrumentów pochodnych

W tabeli poniżej zostały zaprezentowane wartości nominalne instrumentów pochodnych, których wycena prezentowana jest w aktywach (wycena dodatnia) i zobowiązaniach (wycena ujemna) sprawozdania z sytuacji finansowej Banku. Nominały instrumentów pochodnych w przypadku transakcji jednowalutowych zostały zaprezentowane w kwotach zakupionych, natomiast w przypadku transakcji dwuwalutowych zaprezentowano zarówno kwoty zakupione jak i sprzedane.

2017

	Wycena do wartości godziwej		Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji			Razem
	Aktywa	Zobowiązania	poniżej 3 miesięcy	od 3 m-cy do 1 roku	powyżej 1 roku	
Instrumenty pochodne na stopę procentową, w tym:	352,5	544,2	44 402,7	72 368,8	218 207,7	334 979,2
<i>rozliczane przez CCP</i>	23,0	22,1	43 419,8	70 134,0	198 239,4	311 793,2
kontrakty na przyszłą stopę procentową FRA - PLN	0,7	0,7	30 440,0	29 840,0	7 030,0	67 310,0
swapy na stopę procentową (IRS PLN) fixed - float	209,9	210,9	13 498,6	40 800,4	192 110,4	246 409,4
swapy na stopę procentową (IRS EUR) fixed - float	74,6	262,1	42,8	1 157,9	12 994,6	14 195,3
swapy na stopę procentową (IRS USD) fixed - float	58,7	61,9	8,1	0,0	3 548,8	3 556,9
opcje CAP - EUR	8,4	8,4	213,2	570,5	2 447,7	3 231,4
opcje CAP - PLN	0,2	0,2	200,0	0,0	76,2	276,2
Walutowe instrumenty pochodne, w tym:	428,5	431,2	29 421,4	17 643,6	4 696,5	51 761,5
kontrakty walutowe (swap, forward), w tym:	335,2	325,9	26 319,1	10 607,1	1 058,9	37 985,1
kontrakty walutowe (swap, forward) EUR/PLN	103,0	112,2	10 362,2	3 132,3	958,1	14 452,6
kontrakty walutowe (swap, forward) USD/PLN	195,4	185,9	9 945,9	6 114,4	60,9	16 121,2
kontrakty walutowe (swap, forward) EUR/USD	29,4	16,0	4 598,6	1 161,3	0,0	5 759,9
CIRS, w tym:	9,4	26,2	1 079,0	2 733,7	1 925,8	5 738,5
CIRS CHF/PLN (float-float)	0,9	1,6	0,0	0,0	178,6	178,6
CIRS EUR/PLN (float-float)	7,3	11,0	1 079,0	437,1	916,6	2 432,7
CIRS EUR/PLN (fixed-fixed)	1,2	1,1	0,0	0,0	830,6	830,6
CIRS EUR/USD (float-float)	0,0	5,3	0,0	1 120,2	0,0	1 120,2
CIRS USD/CHF (float-float)	0,0	7,2	0,0	1 176,4	0,0	1 176,4
opcje walutowe (nabyte), w tym:	82,0	1,1	1 092,3	2 151,4	855,9	4 099,6
opcje CHF/PLN	0,0	0,0	161,3	0,0	0,0	161,3
opcje EUR/PLN	34,5	1,1	442,1	529,2	853,8	1 825,1
opcje USD/PLN	47,5	0,0	488,9	1 622,2	2,1	2 113,2
opcje walutowe (sprzedane)	1,9	78,0	931,0	2 151,4	855,9	3 938,3
opcje EUR/PLN	1,9	30,5	442,1	529,2	853,8	1 825,1
opcje USD/PLN	0,0	47,5	488,9	1 622,2	2,1	2 113,2
Bieżące transakcje pozabilansowe, w tym:	1,2	1,4	3 282,5	0,0	0,0	3 282,5
operacje wymiany walutowej	1,1	1,4	2 579,2	-	-	2 579,2
operacje papierami wartościowymi	0,1	0,0	703,3	-	-	703,3
Wycena pozostałych instrumentów finansowych	2,5	2,4	-	-	-	-
Razem	784,7	979,2	77 106,6	90 012,4	222 904,2	390 023,2

W kwocie wyceny instrumentów pochodnych do wartości godziwej ujęto korektę wyceny z tytułu ryzyka kredytowego związanego z niewypłacalnością kontrahenta (CVA) oraz niewypłacalnością Grupy (DVA).

2016

	Wycena do wartości godziwej		Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji			Razem
	Aktywa	Zobowiązania	poniżej 3 miesięcy	od 3 m-cy do 1 roku	powyżej 1 roku	
Instrumenty pochodne na stopę procentową, w tym:	612,2	622,4	28 769,7	61 790,4	171 847,8	262 407,9
<i>rozliczane przez CCP</i>	68,5	80,9	26 717,2	56 703,8	147 988,6	231 409,6
kontrakty na przyszłą stopę procentową FRA - PLN	1,7	2,4	23 150,0	34 590,0	9 000,0	66 740,0
swapy na stopę procentową (IRS PLN) fixed - float	387,9	418,6	5 241,6	25 429,7	147 105,0	177 776,3
swapy na stopę procentową (IRS EUR) fixed - float	104,3	78,4	378,1	893,9	6 744,4	8 016,4
swapy na stopę procentową (IRS USD) fixed - float	106,0	110,7	0,0	0,0	4 362,1	4 362,1
opcje CAP - EUR	12,2	12,2	0,0	876,8	4 380,1	5 256,9
opcje CAP - PLN	0,1	0,1	0,0	0,0	256,2	256,2
Walutowe instrumenty pochodne, w tym:	502,2	490,6	37 559,8	27 834,8	14 608,8	80 003,4
kontrakty walutowe (swap, forward), w tym:	307,2	253,5	34 404,4	17 162,6	3 346,7	54 913,7
kontrakty walutowe (swap, forward) EUR/PLN	51,2	47,0	13 865,8	6 989,9	2 202,4	23 058,1
kontrakty walutowe (swap, forward) USD/PLN	146,4	143,3	11 240,6	6 191,5	1 124,9	18 557,0
kontrakty walutowe (swap, forward) EUR/USD	96,2	55,2	4 304,4	3 457,4	0,0	7 761,8
CIRS, w tym:	81,2	128,4	0,0	2 462,5	3 088,7	5 551,2
CIRS CHF/PLN (float-float)	53,4	57,1	0,0	1 228,0	192,3	1 420,3
CIRS EUR/PLN (float-float)	12,8	56,4	0,0	1 234,5	2 040,5	3 275,0
CIRS EUR/PLN (fixed-fixed)	15,0	14,9	0,0	0,0	855,9	855,9
opcje walutowe (nabyte), w tym:	111,1	2,0	1 577,7	4 237,1	4 086,7	9 901,5
opcje CHF/PLN	1,9	0,0	0,0	264,5	0,0	264,5
opcje EUR/PLN	35,8	2,0	371,5	493,7	1 816,1	2 681,3
opcje USD/PLN	73,4	0,0	1 206,2	3 478,9	2 270,6	6 955,7
opcje walutowe (sprzedane)	2,7	106,7	1 577,7	3 972,6	4 086,7	9 637,0
opcje EUR/PLN	2,7	33,3	371,5	493,7	1 816,1	2 681,3
opcje USD/PLN	0,0	73,4	1 206,2	3 478,9	2 270,6	6 955,7
Bieżące transakcje pozabilansowe, w tym:	1,2	1,6	4 252,1	0,0	0,0	4 252,1
operacje wymiany walutowej	0,9	1,6	1 391,1	-	-	1 391,1
operacje papierami wartościowymi	0,3	0,0	2 861,0	-	-	2 861,0
Wycena pozostałych instrumentów finansowych	1,5	1,4	-	-	-	-
Razem	1 117,1	1 116,0	70 581,6	89 625,2	186 456,6	346 663,4

Instrumenty pochodne stopy procentowej IRS/FRA „rozliczane do rynku” (ang.: „settled to market”)

W roku 2017 Bank przystąpił do nowej usługi przewidzianej w regulaminie KDPW CCP w zakresie podejścia do rozliczania instrumentów pochodnych stopy procentowej IRS/FRA. Przed zmianą, ekspozycja netto wynikająca z transakcji z KDPW CCP była zabezpieczana depozytem zabezpieczającym (ang.: Variation Margin) zgodnie z podejściem „zabezpieczenie do rynku” (ang.: collateralized to market). Zgodnie z warunkami nowej usługi, ekspozycja wynikająca z transakcji jest codziennie rozliczana w oparciu o zmianę wartości rynkowej poszczególnych transakcji (tj.: zgodnie z podejściem „rozliczenie do rynku”). W związku z tym nie jest składany depozyt zabezpieczający Variation Margin. Wartość godziwa poszczególnych transakcji uwzględnia przepływy realizowane w ramach dziennego rozliczenia ekspozycji z nich wynikających. Bank od roku 2016 korzysta już z podobnej usługi w zakresie rozliczania instrumentów pochodnych przekazywanych do London Clearing House Clearnet (LCH).

Wbudowane instrumenty pochodne

Na koniec roku 2017 i 2016 Bank posiadał depozyty w PLN, w które wbudowane są instrumenty pochodne. Instrumentami wbudowanymi są opcje walutowe. Wartość wyceny instrumentów wbudowanych na dzień 31.12.2017 r. wynosiła 0,03 mln zł w porównaniu z +1,6 mln zł według stanu na 31.12.2016 r.

17. Inwestycje

	Aktywa finans. dostępne do sprzedaży		Aktywa finans. utrzymywane do terminu wymagalności	
	2017	2016	2017	2016
Instrumenty dłużne, w tym:	17 551,6	20 508,4	8 350,5	5 164,1
Instrumenty dłużne o stałym oprocentowaniu, w tym:	14 445,2	15 729,2	7 901,0	4 813,7
obligacje skarbowe	13 240,9	14 902,1	5 503,3	3 006,4
obligacje BGK	0,0	0,0	1 554,2	1 605,3
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego	789,3	294,1	843,5	202,0
obligacje Rządu Austriackiego	415,0	0,0	0,0	0,0
obligacje Rządu Francuskiego	0,0	533,0	0,0	0,0
Instrumenty dłużne o zmiennym oprocentowaniu, w tym:	3 106,4	4 779,2	449,5	350,4
obligacje skarbowe	3 106,4	4 779,2	449,5	350,4
Instrumenty dłużne razem, w tym:	17 551,6	20 508,4	8 350,5	5 164,1
notowane na giełdzie	17 551,6	20 508,4	8 350,5	5 164,1
Instrumenty kapitałowe*	5,3	48,8	0,0	0,0
nienotowane na giełdzie	5,3	48,8	-	-
Razem, w tym:	17 556,9	20 557,2	8 350,5	5 164,1
Pozycje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej**, w tym:	11 031,1	12 191,3	-	-
Instrumenty dłużne o stałym oprocentowaniu, w tym:	11 031,1	12 191,3	-	-
obligacje skarbowe	10 241,8	11 356,0	-	-
obligacje Rządu Francuskiego	0,0	525,5	-	-
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego	789,3	309,8	-	-

*) W pozycji *Instrumenty kapitałowe* prezentowane są akcje i udziały kilku podmiotów nienotowanych na giełdzie. W kwocie prezentowanej za rok 2016 w pozycji *Instrumenty kapitałowe* 43,4 mln zł stanowiła wartość godziwa akcji Visa Inc. otrzymanych w rozliczeniu transakcji sprzedaży akcji Visa Europe Limited, która miała miejsce w roku 2016. W roku 2017 nastąpiła sprzedaż akcji Visa Inc. Szczegółowe informacje nt. powyższej transakcji zawarte są w niniejszym sprawozdaniu w nocie nr 5. *Wynik na inwestycjach*.

Akcji i udziałów pozostałych podmiotów Bank nie wycenia do wartości godziwej, gdyż ustalenie wartości godziwej jest utrudnione lub niemożliwe ze względu na brak aktywnego rynku dla tych instrumentów. Posiadanie niektórych akcji i udziałów związane jest z funkcjonowaniem Banku (KIR, SWIFT, BIK, PSP).

**) Szczegółowe informacje na temat stosowanej w Banku rachunkowości zabezpieczeń zamieszczone są w dalszej części sprawozdania w nocie nr 19. *Rachunkowość zabezpieczeń*.

Inwestycje według terminów wymagalności

	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży		Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	
	2017	2016	2017	2016
do 1 miesiąca	0,0	20,1	1 299,7	0,0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	763,3	1 557,0	991,0	0,0
powyżej 1 roku do 5 lat	12 551,4	16 562,2	5 633,8	3 865,6
powyżej 5 lat	4 242,2	2 417,9	426,0	1 298,5
Razem	17 556,9	20 557,2	8 350,5	5 164,1

Zmiana stanu inwestycji

	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży		Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	
	2017	2016	2017	2016
Saldo na początek okresu	20 557,2	20 678,0	5 164,1	2 800,7
Zwiększenia, w tym:	5 218,5	22 582,2	3 429,3	2 549,7
zakup dłużnych papierów wartościowych	4 489,1	21 761,2	3 211,3	2 416,4
zwiększenie wartości papierów wartościowych	729,4	784,9	0,0	0,0
nabycie akcji i udziałów	0,0	36,1	0,0	0,0
naliczone odsetki	0,0	0,0	189,1	133,0
amortyzacja dyskonta/premii	0,0	0,0	28,9	0,3
Zmniejszenia, w tym:	8 218,8	22 703,0	242,9	186,3
sprzedaż dłużnych papierów wartościowych	7 089,4	13 226,1	0,0	0,0
wykup dłużnych papierów wartościowych	585,0	8 199,7	0,0	0,0
zmniejszenie wartości papierów wartościowych	498,2	1 083,1	0,0	0,0
sprzedaż akcji i udziałów	46,2	194,1	0,0	0,0
zapłacone odsetki	0,0	0,0	186,7	140,5
amortyzacja wyceny zatrzymanej w kapitale z aktualizacji wyceny	0,0	0,0	55,7	45,3
odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	0,0	0,0	0,5	0,5
Saldo na koniec okresu	17 556,9	20 557,2	8 350,5	5 164,1

W roku 2017 Bank dokonał sprzedaży z portfela inwestycji akcji 1 spółki (Visa Inc.) osiągając wynik na sprzedaży w wysokości +11,9 mln zł. Więcej informacji na temat tej transakcji ujęto w nocie nr 5. *Wynik na inwestycjach*.

W roku 2016 Bank dokonał sprzedaży akcji spółki Visa Europe Limited i zrealizował wynik na sprzedaży w kwocie +189,6 mln zł.

17.1. Reklasyfikacja dłużnych papierów wartościowych

Bank prezentuje ujawnienia w związku z dwoma reklasyfikacjami papierów wartościowych dokonanyymi w roku 2015 i 2008.

17.1.1. Reklasyfikacja w roku 2015

W roku 2015 Bank dokonał reklasyfikacji części dłużnych papierów wartościowych z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności. Powodem reklasyfikacji był zamiar ograniczenia wrażliwości kapitałów Banku na zmianę wartości godziwej papierów wartościowych.

Poprzez reklasyfikację zmianie uległy zasady wyceny dłużnych papierów wartościowych, tj. z wycenianych do wartości godziwej na wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Wartość godziwa dłużnych papierów wartościowych wynosząca na dzień reklasyfikacji 1.713,3 mln zł stanowiła ich nowy zamortyzowany koszt.

17.1.2. Reklasyfikacja w roku 2008

W roku 2008 Bank dokonał reklasyfikacji części dłużnych papierów wartościowych z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii kredytów i innych należności.

Przesłanką reklasyfikacji był brak lub zanik aktywności rynku, co w opinii Banku powoduje, że powyższe papiery wartościowe spełniają definicję pożyczek i należności zgodną z MSR tj. „są aktywami finansowymi nie będącymi instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku” oraz nie zmieniła się intencja Banku w ich zakresie tzn. zamiar i możliwości ich utrzymywania w dającej się przewidzieć przyszłości.

Poprzez reklasyfikację zmianie uległy zasady wyceny dłużnych papierów wartościowych, tj. z wycenianych do wartości godziwej na wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Wartość godziwa dłużnych papierów wartościowych na dzień reklasyfikacji stanowiła ich nowy zamortyzowany koszt.

Dłużne papiery wartościowe reklasyfikowane z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii kredytów i innych należności

Rodzaj papieru wartościowego	Dzień reklasyfikacji	2017			2016		
		wartość godziwa na dzień reklasyfikacji	wartość bilansowa na dzień sprawozdawczy	wartość godziwa na dzień sprawozdawczy	wartość godziwa na dzień reklasyfikacji	wartość bilansowa na dzień sprawozdawczy	wartość godziwa na dzień sprawozdawczy
Obligacje skarbowe (euroobligacje)	01.10.2008	1 242,9	1 030,3	1 002,8	1 242,9	1 802,8	1 751,6
Obligacje korporacyjne	19.12.2008	2,2	2,1	2,1	4,5	4,3	4,2
Obligacje komunalne	19.12.2008	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	4,9
Razem		1 245,1	1 032,4	1 004,9	1 252,4	1 812,1	1 760,7

Po reklasyfikacji wyżej wymienione papiery wartościowe prezentowane są w sprawozdaniu finansowym w pozycji *Kredyty i inne należności udzielone klientom*.

Obligacje Skarbu Państwa denominowane w EUR (euroobligacje) zaklasyfikowane na moment zakupu do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży były wyznaczone jako instrumenty zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej przed ryzykiem stopy procentowej. Z chwilą reklasyfikacji pierwotna strategia zabezpieczenia papierów wartościowych z portfela dostępnych do sprzedaży została zakończona. Z uwagi na to, że intencją Banku było utrzymanie powiązania zabezpieczającego, rozpoczęto z dniem reklasyfikacji nową strategię zabezpieczającą polegającą na zabezpieczeniu wartości godziwej przed ryzykiem stopy procentowej papierów wartościowych klasyfikowanych do kategorii kredytów i innych należności.

Wartość godziwa zysku lub straty, jaka byłaby ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny, jeżeliby nie dokonano reklasyfikacji

Rodzaj papieru wartościowego	Wycena ujęta w kapitale własnym	
	2017	2016
Obligacje skarbowe (euroobligacje)	-27,6	-51,2
Obligacje korporacyjne	-0,1	-0,2
Obligacje komunalne	0,0	-0,1
Razem	-27,7	-51,5

W przypadku nie dokonania reklasyfikacji wyżej wymienionych papierów wartościowych do kategorii kredytów i innych należności i pozostawienia ich w kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży kwoty wyceny do wartości godziwej zostałyby w całości ujęte w kapitale z aktualizacji wyceny. Powyższe wartości zostały oszacowane bez uwzględnienia wpływu na rachunek zysków i strat oraz na inne całkowite dochody dalszego stosowania rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej, gdyż w opinii Banku wyliczenie takie obarczone byłoby błędem i opierało się na trudnych do zweryfikowania założeniach.

Koszty i przychody ujęte w rachunku zysków i strat

2017

Rodzaj papieru wartościowego	naliczone odsetki (kupon odsetkowy)	zamortyzowane dyskonto/premia	amortyzacja rezerwy rewaluacyjnej	korekta wartości bilansowej pozycji zabezpieczanej w strategii FVH*
Obligacje skarbowe (euroobligacje)	69,6	-2,4	2,0	-90,8
Obligacje korporacyjne	0,1	0,0	0,0	0,0
Obligacje komunalne	0,1	0,0	0,0	0,0
Razem	69,8	-2,4	2,0	-90,8

2016

Rodzaj papieru wartościowego	naliczone odsetki (kupon odsetkowy)	zamortyzowane dyskonto/premia	amortyzacja rezerwy rewaluacyjnej	korekta wartości bilansowej pozycji zabezpieczanej w strategii FVH*
Obligacje skarbowe (euroobligacje)	80,9	-3,0	2,0	-62,3
Obligacje korporacyjne	0,2	0,0	0,0	0,0
Obligacje komunalne	0,2	0,0	0,0	0,0
Razem	81,3	-3,0	2,0	-62,3

*) wycena z tytułu zabezpieczonego ryzyka stopy procentowej

18. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań**Wartość rynkowa aktywów stanowiących zabezpieczenie zobowiązań**

	2017	2016
Z portfela aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:		
obligacje skarbowe stanowiące zabezpieczenie zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (transakcje sell-buy-back)	60,5	21,2
Z portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży:		
obligacje skarbowe stanowiące zabezpieczenie na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	584,2	542,2
obligacje skarbowe stanowiące zabezpieczenie kredytu otrzymanego przez spółkę zależną z Europejskiego Banku Inwestycyjnego	338,8	294,6
obligacje Rządu Francuskiego stanowiące zabezpieczenie rozliczeń dokonywanych z LCH	0,0	521,3
obligacje Rządu Austriackiego stanowiące zabezpieczenie rozliczeń dokonywanych z LCH	413,5	0,0

Blokowanie papierów wartościowych odbywa się z uwzględnieniem warunków wynikających z:

- Ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dziennik Ustaw z 10 czerwca 2016, poz. 996),
- Kodeksu Spółek Handlowych, art. 495 (Dz. U. z 2000 r. Nr 94, poz. 1037 z późniejszymi zmianami),
- z zawartych umów,
- z istoty transakcji.

Wartość bilansowa zobowiązań z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell-buy-back i repo) zaprezentowana jest w następujących notach:

- nota nr 27 *Zobowiązania wobec innych banków*
- nota nr 28 *Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat*

Do aktywów o ograniczonej możliwości dysponowania poza instrumentami prezentowanymi w niniejszej notce zalicza się także wartość rezerwy obowiązkowej, którą Bank zobowiązany jest utrzymywać na rachunku bieżącym w NBP. Więcej informacji na temat rezerwy obowiązkowej zawarto w notce nr 13 *Kasa, środki w Banku Centralnym*.

Transakcje typu sell-buy-back/ repo w przeważającej większości realizowane są w wariacie z prawnym przejściem właścicielstwa papierów wartościowych będących przedmiotem tego typu transakcji. Powyższe oznacza, że kontrahent, który nabył właścicielstwo papierów wartościowych zachowuje możliwość dalszej ich odsprzedaży bądź zastawu, zgodnie z ogólnie przyjętą praktyką rynkową w tym zakresie.

Papiery wartościowe nie stanowiące aktywów Banku przyjęte jako zabezpieczenie zobowiązań z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu

Wartość rynkowa papierów wartościowych będących przedmiotem transakcji typu buy-sell-back / reverse repo wynosiła 60,5 mln zł według stanu na 31.12.2017 r. w porównaniu do 20,4 mln zł według stanu na 31.12.2016 r.

Transakcje typu buy-sell-back/reverse repo w przeważającej większości realizowane są w wariacie z prawnym przejściem właścicielstwa papierów wartościowych będących przedmiotem tego typu transakcji. Powyższe oznacza, że zachowana jest możliwość dalszej ich odsprzedaży bądź zastawu, zgodnie z ogólnie przyjętą praktyką rynkową w tym zakresie.

19. Rachunkowość zabezpieczeń

W tabeli poniżej zostały zaprezentowane wartości godziwe oraz wartości nominalne instrumentów zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych oraz wartości godziwe i wartości nominalne instrumentów zabezpieczających i zabezpieczanych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Nominały instrumentów pochodnych w przypadku transakcji jednowalutowych zostały zaprezentowane w kwotach zakupionych, natomiast w przypadku transakcji dwuwalutowych zaprezentowano zarówno kwoty zakupione jak i sprzedane.

2017

	wartości godziwa		wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem
	Aktywa	Zobowiązania	poniżej 1 roku	od 1 roku do 3 lat	od 3 do 8 lat	powyżej 8 lat	
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych							
Instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne, w tym:	963,1	444,8	24 102,1	27 133,8	47 409,7	10 025,0	108 670,6
<i>rozliczane przez CCP</i>	5,1	14,7	21 221,2	18 107,1	31 603,4	10 025,0	80 956,7
Swapy na stopę procentową (IRS PLN) fixed - float	796,4	294,3	22 520,6	24 147,8	40 022,1	7 439,0	94 129,5
Swapy na stopę procentową (IRS EUR) fixed - float	156,7	129,8	1 506,5	2 672,3	6 474,1	2 586,0	13 238,9
CIRS CHF/PLN (float-float)	4,4	20,7	-	-	-	-	-
float CHF	-	-	35,7	160,5	249,7	0,0	445,9
float PLN	-	-	39,3	153,2	243,2	0,0	435,7
CIRS EUR/PLN (float-float)	5,6	0,0	-	-	-	-	-
float EUR	-	-	0,0	0,0	208,5	0,0	208,5
float PLN	-	-	0,0	0,0	212,1	0,0	212,1

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Instrumenty zabezpieczające wartość godziwą papierów wartościowych, w tym:	4,1	254,4	1 075,4	4 207,9	6 696,5	812,0	12 791,8
rozliczane przez CCP	4,1	0,4	450,0	3 526,0	6 050,0	812,0	10 838,0
Swapy na stopę procentową (IRS PLN) fixed - float	4,1	0,4	650,0	3 526,0	6 050,0	812,0	11 038,0
Swapy na stopę procentową (IRS EUR) fixed - float	0,0	254,0	425,4	681,9	646,5	0,0	1 753,8
Instrumenty zabezpieczane, w tym:	13 045,3	0,0	1 075,4	4 222,5	6 688,1	812,0	12 798,0
Dłużne papiery wartościowe z portfela dostępnych do sprzedaży, w tym:	11 031,1	0,0	650,0	3 526,0	6 050,0	812,0	11 038,0
obligacje skarbowe PLN	10 241,8	0,0	650,0	3 526,0	6 050,0	0,0	10 226,0
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego PLN	789,3	0,0	0,0	0,0	0,0	812,0	812,0
Dłużne papiery wartościowe z portfela kredytów i innych należności, w tym:	2 014,2	0,0	425,4	696,5	638,1	0,0	1 760,0
obligacje skarbowe EUR	2 014,2	0,0	425,4	696,5	638,1	0,0	1 760,0
Razem pochodne instrumenty zabezpieczające	967,2	699,2	25 177,5	31 341,7	54 106,2	10 837,0	121 462,4

2016

	wartości godziwa		Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem
	Aktywa	Zobowiązania	poniżej 1 roku	od 1 roku do 3 lat	od 3 do 8 lat	powyżej 8 lat	
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych							
Instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne, w tym:	1 331,9	778,9	17 432,2	22 785,2	41 909,4	12 429,6	94 556,4
rozliczane przez CCP	16,1	43,3	11 750,9	13 307,9	24 466,9	11 215,0	60 740,7
Swapy na stopę procentową (IRS PLN) fixed - float	1 099,1	402,6	14 546,5	20 478,6	35 695,8	10 386,0	81 106,9
Swapy na stopę procentową (IRS EUR) fixed - float	232,8	182,2	1 544,9	1 962,9	5 607,0	1 610,3	10 725,1
CIRS CHF/PLN (float-float)	0,0	191,0	-	-	-	-	-
float CHF	-	-	720,5	185,3	329,4	0,0	1 235,2
float PLN	-	-	620,3	158,4	277,2	0,0	1 055,9
CIRS EUR/PLN (float-float)	0,0	3,1	-	-	-	-	-
float EUR	-	-	0,0	0,0	0,0	221,2	221,2
float PLN	-	-	0,0	0,0	0,0	212,1	212,1
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej							
Instrumenty zabezpieczające wartość godziwą papierów wartościowych, w tym:	6,7	689,2	840,0	2 893,0	11 469,4	310,0	15 512,4
rozliczane przez CCP	6,5	0,5	250,0	1 439,5	8 666,8	310,0	10 666,3
Swapy na stopę procentową (IRS PLN) fixed - float	6,7	31,5	840,0	1 840,0	8 627,0	310,0	11 617,0
Swapy na stopę procentową (IRS EUR) fixed - float	0,0	657,7	0,0	1 053,0	2 842,4	0,0	3 895,4
Instrumenty zabezpieczane, w tym:	16 095,5	0,0	840,0	2 888,5	11 445,1	310,0	15 483,6
Dłużne papiery wartościowe z portfela dostępnych do sprzedaży, w tym:	12 191,3	0,0	840,0	1 840,0	9 069,4	310,0	12 059,4
obligacje skarbowe PLN	11 356,0	0,0	840,0	1 840,0	8 627,0	0,0	11 307,0
obligacje Rządu Francuskiego EUR	525,5	0,0	0,0	0,0	442,4	0,0	442,4
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego PLN	309,8	0,0	0,0	0,0	0,0	310,0	310,0
Dłużne papiery wartościowe z portfela kredytów i innych należności, w tym:	3 904,2	0,0	0,0	1 048,5	2 375,7	0,0	3 424,2
obligacje skarbowe EUR	3 904,2	0,0	0,0	1 048,5	2 375,7	0,0	3 424,2
Razem pochodne instrumenty zabezpieczające	1 338,6	1 468,1	18 272,2	25 678,2	53 378,8	12 739,6	110 068,8

Bank korzysta z usługi „rozliczane do rynku” (ang.: „settled to market”) przewidzianej w regulaminie KDPW CCP oraz LCH w zakresie podejścia do rozliczania instrumentów pochodnych stopy procentowej IRS/FRA. Szczegółowe informacje na ten temat zawarte są w nocie nr 16. Wycena instrumentów pochodnych.

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

W sprawozdaniu finansowym sporządzonym za rok 2016 (podobnie jak za rok 2015) Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej papierów wartościowych.

Zabezpieczanym ryzykiem jest zmiana wartości godziwej składnika aktywów finansowych na skutek zmian stóp procentowych. Przedmiotem zabezpieczenia jest wartość godziwa instrumentu dłużnego o stałej stopie procentowej tj. pozycja (część pozycji) na danym papierze wartościowym zaliczanym do portfela aktywów dostępnych do sprzedaży, który na moment ustanowienia powiązania zabezpieczającego posiada określoną wartość godziwą odniesioną na fundusz z aktualizacji wyceny oraz pozycja (część pozycji) na danym papierze wartościowym zaklasyfikowanym do portfela pożyczek i innych należności oraz przeklasyfikowanym do w/w kategorii w wyniku reklasyfikacji z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży.

Dla celów strategii, wyodrębnienie części zmiany wartości godziwej z tytułu zabezpieczanego ryzyka prowadzone jest w oparciu o modele wyceny bazujące na założeniach analogicznych jak modele wyceny instrumentów pochodnych stopy procentowej. Stosowane w modelu krzywe wyceny konstruowane są na bazie rynkowych stawek odpowiadającym tenorom przeszacowania zmiennych stóp procentowych instrumentów zabezpieczających.

Instrumentem zabezpieczającym jest Interest Rate Swap zamieniający stałą stopę procentową na zmienną. Powyższe sprawia, że zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego wykazuje tendencję odwrotną niż zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej. W związku z tym, dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczonego ryzyka. Element niedopasowania wynikający ze stosowania różnych krzywych wyceny (tj.: instrumenty pochodne stopy procentowej wyceniane w oparciu o krzywe wyceny konstruowane z uwzględnieniem dziennego zabezpieczenia ekspozycji z wyceny, tzw. OIS discounting), ma wpływ na efektywność strategii zabezpieczającej, który ujawnia się na poziomie rachunku wyników.

Ponieważ zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (ryzyko zmiany stóp procentowych), zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej zaliczanej do portfela aktywów dostępnych do sprzedaży wynikające z pozostałych niezabezpieczonych ryzyk są odnoszone na fundusz z aktualizacji wyceny.

Wynik odsetkowy pochodnych instrumentów zabezpieczających prezentowany jest w pozycji *Odsetki od aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży*, w której prezentowany jest przychód odsetkowy pozycji zabezpieczanej w ramach opisywanej strategii.

Wycena transakcji zabezpieczających oraz zabezpieczanych zaprezentowana jest w rachunku zysków i strat Banku w pozycji *Wynik na rachunkowości zabezpieczeń*. Korekty wyceny instrumentów zabezpieczających z tytułu przedrozliczeniowego ryzyka kredytowego (ang. bilateral value adjustment) nie mają wpływu na prezentowane wartości, w związku z tym, że jako instrument zabezpieczający zostały desygnowane tylko transakcje zawarte na rynku międzybankowym, dodatkowo zabezpieczone w zależności od ekspozycji ulokowanym lub otrzymanym depozytem zabezpieczającym oraz transakcje przekazane do rozliczenia w trybie dziennym za pośrednictwem Centralnego Kontrahenta tj. LCH i KDPW CCP.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

W sprawozdaniu finansowym sporządzonym za rok 2016 (podobnie jak za rok 2015) Bank stosuje zasady rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w stosunku do określonego portfela aktywów / pasywów / wysoce prawdopodobnych planowanych transakcji finansowych Banku (np. ekstrapolacje przepływów finansowych wynikające z depozytów odnawialnych/ kredytów w rachunku bieżącym). Stosowane strategie zabezpieczające mają na celu zabezpieczenie ekspozycji Banku przed ryzykiem zmiany wielkości przyszłych przepływów pieniężnych wynikającej z ryzyka stóp procentowych. Od roku 2012 Bank stosuje także strategię zabezpieczającą w stosunku do

portfela kredytów hipotecznych indeksowanych do waluty CHF lub EUR w celu zabezpieczenia zmiany wynikającej z ryzyka stóp procentowych i ryzyka walutowego równocześnie.

Pozycją zabezpieczaną jest określony portfel aktywów i/lub zobowiązań finansowych lub portfel planowanych transakcji, w skład którego wchodzi instrumenty finansowe charakteryzujące się zmiennym oprocentowaniem (produkty finansowe oparte o rynkową stopę procentową WIBOR / EURIBOR/ LIBORCHF) a tym samym narażone na ryzyko zmian przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmiany rynkowej stopy procentowej WIBOR / EURIBOR / LIBORCHF oraz w części portfela denominowanej w walutach CHF / EUR narażone na ryzyko walutowe wynikające ze zmiany kursu walutowego.

Dla celów strategii w zakresie kalkulacji zmian wartości godziwej przyszłych przepływów pieniężnych portfela będącego przedmiotem zabezpieczenia, Bank stosuje metodę „derywatu hipotetycznego” (tj.: metodę która zakłada możliwość odzwierciedlenia pozycji zabezpieczanej i charakterystyki zabezpieczanego ryzyka w postaci instrumentu pochodnego. Zasady wyceny są analogiczne jak zasady wyceny instrumentów pochodnych stopy procentowej. Korekty wyceny instrumentów zabezpieczających z tytułu przedroliczeniowego ryzyka kredytowego (ang. bilateral value adjustment) nie mają wpływu na prezentowane wartości, w związku z tym, że jako instrument zabezpieczający zostały desygnowane tylko transakcje zawarte na rynku międzybankowym, dodatkowo zabezpieczone w zależności od ekspozycji ulokowanym lub otrzymanym depozytem zabezpieczającym.

Instrumentem zabezpieczającym pozycje aktywne w strategii zabezpieczającej ryzyko zmiany stóp procentowych są transakcje Interest Rate Swap typu „płać zmienne, otrzymuj stałe”, natomiast instrumentem zabezpieczającym pozycje pasywne są transakcje Interest Rate Swap typu „płać stałe, otrzymuj zmienne” oraz wyodrębnione części transakcji Currency Interest Rate Swap, które stanowią odzwierciedlenie transakcji Interest Rate Swap typu „płać stałe, otrzymuj zmienne”.

Instrumentem zabezpieczającym pozycje aktywne w strategii zabezpieczającej zarówno ryzyko zmiany stóp procentowych jak i ryzyko walutowe są wyodrębnione części transakcji Currency Interest Rate Swap, które stanowią odzwierciedlenie transakcji typu „płać zmienne w CHF/EUR, otrzymuj stałe w PLN”.

Z uwagi na fakt, że pozycja zabezpieczająca będąca przedmiotem poszczególnych strategii skutkuje na rachunek wyników w sposób ciągły (tj.: poprzez wycenę zamortyzowanym kosztem) wynik odsetkowy pochodnych instrumentów zabezpieczających portfel:

- aktywów finansowych prezentowany jest w pozycji *Odsetki od kredytów i innych należności udzielonych klientom*.
- zobowiązań finansowych prezentowany jest w pozycji *Odsetki od zobowiązań wobec klientów*.

Na dzień 31.12.2017 w kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota 148,6 mln zł (uwzględniająca podatek odroczony) dotycząca efektywnej części powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (354,6 mln zł według stanu na 31.12.2016). Część nieefektywna powiązania zabezpieczającego wynikająca z niedopasowania w kompensowaniu zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej ujęta w rachunku zysków i strat w roku 2017 wyniosła -1,7 mln zł w porównaniu z -0,9 mln zł w roku 2016.

Okresy, w których Bank oczekuje wystąpienia przepływów pieniężnych będących przedmiotem zabezpieczenia w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych a tym samym wywarcia przez nie wpływu na wynik finansowy zaprezentowano poniżej. Negatywna wartość wpływów wynika z występowania ujemnych stop procentowych w walutach EUR i CHF.

2017

	Przeptywy pieniężne w PLN (w mln zł)			Przeptywy pieniężne w EUR (w mln EUR)			Przeptywy pieniężne w CHF (w mln CHF)		
	Wpływy (aktywa)	Wyptywy (zobowiązania)	Przeptywy pieniężne netto	Wpływy (aktywa)	Wyptywy (zobowiązania)	Przeptywy pieniężne netto	Wpływy (aktywa)	Przeptywy pieniężne netto	
do 1 roku	871,0	-186,5	684,5	-3,4	0,6	-2,8	-0,8	-0,8	
1-3 lat	1 605,6	-370,7	1 234,9	0,3	-0,4	-0,1	-0,4	-0,4	
3-8 lat	2 789,0	-458,1	2 330,9	22,4	-4,8	17,6	0,4	0,4	
powyżej 8 lat	172,2	-17,1	155,1	4,0	-3,5	0,5	0,0	0,0	

2016

	Przeptywy pieniężne w PLN (w mln zł)			Przeptywy pieniężne w EUR (w mln EUR)			Przeptywy pieniężne w CHF (w mln CHF)		
	Wpływy (aktywa)	Wyptywy (zobowiązania)	Przeptywy pieniężne netto	Wpływy (aktywa)	Wyptywy (zobowiązania)	Przeptywy pieniężne netto	Wpływy (aktywa)	Przeptywy pieniężne netto	
do 1 roku	827,7	-169,1	658,6	-3,3	0,0	-3,3	-1,2	-1,2	
1-3 lat	1 450,3	-286,5	1 163,8	-3,9	0,0	-3,9	-1,0	-1,0	
3-8 lat	2 915,1	-483,8	2 431,3	10,6	-1,8	8,8	0,3	0,3	
powyżej 8 lat	260,0	-37,7	222,3	4,5	-0,2	4,3	0,0	0,0	

20. Kredyty i inne należności udzielone klientom

20.1. Portfel kredytów i innych należności

	2017			2016		
	brutto	odpis	netto	brutto	odpis	netto
Portfel kredytowy, w tym:	85 161,1	-1 533,8	83 627,3	75 367,9	-1 328,5	74 039,4
Gospodarstwa domowe	38 428,7	-691,1	37 737,6	32 567,5	-582,4	31 985,1
Podmioty gospodarcze	43 884,3	-841,5	43 042,8	39 383,3	-744,9	38 638,4
Sektor instytucji rządowych i samorządowych	2 848,1	-1,2	2 846,9	3 417,1	-1,2	3 415,9
Razem, w tym:	85 161,1	-1 533,8	83 627,3	75 367,9	-1 328,5	74 039,4
Bankowość korporacyjna	48 346,7	-908,0	47 438,7	44 230,0	-802,3	43 427,7
kredyty w rachunku bieżącym	12 530,0	-310,7	12 219,3	10 250,6	-265,4	9 985,2
kredyty i pożyczki terminowe	33 268,4	-581,2	32 687,2	31 449,5	-519,8	30 929,7
dłużne papiery wartościowe (komercyjne i komunalne)	2 548,3	-16,1	2 532,2	2 529,9	-17,1	2 512,8
Bankowość detaliczna	36 814,4	-625,8	36 188,6	31 137,9	-526,2	30 611,7
kredyty w rachunku bieżącym	1 315,8	-75,2	1 240,6	1 218,9	-74,0	1 144,9
kredyty i pożyczki hipoteczne	27 959,4	-183,5	27 775,9	23 887,1	-195,0	23 692,1
pozostałe kredyty i pożyczki	7 539,2	-367,1	7 172,1	6 031,9	-257,2	5 774,7
Inne należności, w tym:	3 712,3	-0,7	3 711,6	3 999,3	-0,7	3 998,6
euroobligacje (obligacje Skarbu Państwa)	3 564,8	-0,7	3 564,1	3 910,7	-0,7	3 910,0
pozostałe należności	147,5	0,0	147,5	88,6	0,0	88,6
Razem	88 873,4	-1 534,5	87 338,9	79 367,2	-1 329,2	78 038,0

W roku 2008 Bank dokonał reklasifikacji części dłużnych papierów wartościowych z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii kredytów i innych należności. Wśród wspomnianych papierów wartościowych znalazły się m.in. obligacje skarbowe (euroobligacje) oraz obligacje korporacyjne i obligacje komunalne, które po reklasifikacji prezentowane są w niniejszej notcie. Obligacje skarbowe stanowią pozycje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej przed ryzykiem stopy procentowej. Szczegółowe ujawnienia na temat dokonanej reklasifikacji znajdują się w notcie nr 17.1.

Kredyty i inne należności udzielone klientom według terminów zapadalności

	2017	2016
do 1 miesiąca	16 717,0	13 835,3
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	3 055,8	2 715,8
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	9 557,4	8 031,0
powyżej 1 roku do 5 lat	30 525,2	28 859,1
powyżej 5 lat	27 809,9	24 995,4
dla których termin zapadalności upłynął	1 208,1	930,6
Razem	88 873,4	79 367,2

Pozycje zabezpieczane w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej

Poniższa tabela prezentuje wartość papierów wartościowych klasyfikowanych do kategorii pożyczek i innych należności, stanowiących pozycje zabezpieczane w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej.

	2017	2016
Instrumenty dłużne o stałym oprocentowaniu, w tym:	3 564,8	3 910,7
euroobligacje	3 564,8	3 910,7
Razem	3 564,8	3 910,7

Szczegółowe informacje na temat stosowanej w Banku rachunkowości zabezpieczeń zamieszczone są w dalszej części sprawozdania w nocie nr 19. *Rachunkowość zabezpieczeń*.

20.2. Jakość portfela kredytowego**Podział portfela kredytowego według przestanki utraty wartości i metody szacunku odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości**

	2017			2016		
	brutto	odpis	netto	brutto	odpis	netto
Bankowość korporacyjna	48 346,7	-908,0	47 438,7	44 230,0	-802,3	43 427,7
portfel bez rozpoznanej utraty wartości (IBNR*)	46 916,4	-71,1	46 845,3	43 071,0	-64,7	43 006,3
portfel z rozpoznaną utratą wartości (impaired), w tym:	1 430,3	-836,9	593,4	1 159,0	-737,6	421,4
wyceniany indywidualnie (ISFA*)	1 099,4	-606,0	493,4	884,7	-530,8	353,9
wyceniany portfelowo (INSFA*)	330,9	-230,9	100,0	274,3	-206,8	67,5
Bankowość detaliczna	36 814,4	-625,8	36 188,6	31 137,9	-526,2	30 611,7
portfel bez rozpoznanej utraty wartości (IBNR*)	36 142,7	-163,2	35 979,5	30 606,9	-141,5	30 465,4
portfel z rozpoznaną utratą wartości (impaired)	671,7	-462,6	209,1	531,0	-384,7	146,3
Razem portfel kredytowy, w tym:	85 161,1	-1 533,8	83 627,3	75 367,9	-1 328,5	74 039,4
portfel bez rozpoznanej utraty wartości (IBNR*)	83 059,1	-234,3	82 824,8	73 677,9	-206,2	73 471,7
portfel z rozpoznaną utratą wartości (impaired)	2 102,0	-1 299,5	802,5	1 690,0	-1 122,3	567,7

*) IBNR – Incurred But Not Reported; ISFA – Individually Significant Financial Assets; INSFA – Individually Non-Significant Financial Assets

Sprzedaż wierzytelności

W roku 2017 Bank dokonał następujących transakcji sprzedaży wierzytelności:

- W dniu 21 grudnia 2017 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży należności korporacyjnych z portfela z rozpoznaną utratą wartości. W wyniku transakcji portfel należności nieregularnych zmniejszył się o 51,3 mln zł. Pozytywny wpływ transakcji na wynik brutto Banku wyniósł 25,4 mln zł (w całości koszty ryzyka).

- W dniu 26 lipca 2017 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży należności detalicznych z portfela z rozpoznaną utratą wartości. W wyniku transakcji portfel należności nieregularnych zmniejszył się o 69,8 mln zł. Pozytywny wpływ transakcji na wynik brutto Banku wyniósł 14,7 mln zł (w tym 11,0 mln zł na koszty ryzyka).
- W dniu 7 czerwca 2017 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży należności korporacyjnych z portfela z rozpoznaną utratą wartości. W wyniku transakcji portfel należności nieregularnych zmniejszył się o 78,1 mln zł. Pozytywny wpływ transakcji na wynik brutto Banku wyniósł 12,1 mln zł (w tym 9,5 mln zł na koszty ryzyka).
- W dniu 2 lutego 2017 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży części należności korporacyjnych z portfela z rozpoznaną utratą wartości. Pozytywny wpływ transakcji na koszty ryzyka Banku wyniósł 1,2 mln zł.

W roku 2016 Bank dokonał następujących transakcji sprzedaży wierzytelności:

- 19 grudnia 2016 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży części należności korporacyjnych z portfela z rozpoznaną utratą wartości. Pozytywny wpływ transakcji na wynik brutto Banku wyniósł 11,5, w tym o 10,7 mln zł zostały zmniejszone koszty ryzyka.
- 27 lipca 2016 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży portfela kredytów niepracujących, głównie kredytów niezabezpieczonych. Łączna kwota wierzytelności sprzedanych w ramach umowy wynosiła 139,7 mln zł (kwoty główne, odsetki i pozostałe koszty). Pozytywny wpływ transakcji na wynik brutto Banku wyniósł 13,8 mln zł, w tym o 10,1 mln zł zmniejszone zostały koszty ryzyka. W efekcie opisywanej umowy Bank zmniejszył portfel kredytów nieregularnych o kwotę 84,7 mln zł.
- 31 maja 2016 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży należności korporacyjnych z portfela z rozpoznaną utratą wartości. Pozytywny wpływ transakcji na wynik brutto Banku wyniósł 17,4 mln zł. W wyniku transakcji portfel należności nieregularnych zmniejszył się o 305,8 mln zł.
- 29 marca 2016 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży portfela kredytów niepracujących, głównie kredytów hipotecznych. Łączna kwota wierzytelności sprzedanych w ramach umowy wynosiła 92,4 mln zł (kwoty główne, odsetki i pozostałe koszty). Pozytywny wpływ transakcji na wynik brutto Banku wyniósł 18,9 mln zł, w tym o 12,9 mln zł zmniejszone zostały koszty ryzyka. W efekcie opisywanej umowy Bank zmniejszył portfel kredytów nieregularnych o kwotę 62,0 mln zł.

Zabezpieczenia

Zgodnie z polityką kredytową Bank przyjmuje zabezpieczenia spłaty udzielonych kredytów, ustanowione na rachunkach kredytobiorców oraz zabezpieczenia na majątku kredytobiorców. Więcej informacji na temat zabezpieczeń zaprezentowano w rozdziale VI. Zarządzanie ryzykiem oraz kapitałem w punkcie nr 2.6 Zarządzanie ryzykiem kredytowym.

20.3. Zmiana stanu odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości portfela kredytowego

	2017	2016
Saldo na początek okresu	1 328,5	1 437,0
Zmiany w wartości odpisu, w tym:	205,3	-108,5
utworzenie w okresie	879,8	920,2
rozwiązanie w okresie	-500,3	-653,2
spisanie należności w ciężar odpisów*	-172,4	-352,9
kwoty odzyskane z kredytów uprzednio spisanych	0,8	3,7
korekta odsetek od kredytów z rozpoznaną utratą wartości (unwinding interest)	-1,7	9,8
pozostałe	-0,9	-36,1
Saldo na koniec okresu	1 533,8	1 328,5

*) W kwocie należności spisanych w ciężar odpisów w roku 2017 ujęto kwotę -148,7 mln zł (-324,7 mln zł w roku 2016) dotyczącą umorzeń związanych z transakcjami sprzedaży wierzycelności opisanymi w punkcie 20.2.

Zmiana stanu odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek w podziale na segmenty klientów

2017

	Bankowość korporacyjna			Bankowość detaliczna			OGÓŁEM
	kredyty i pożyczki	obligacje	RAZEM	kredyty i pożyczki hipoteczne	kredyty i pożyczki pozostałe	RAZEM	
Stan na początek okresu	785,2	17,1	802,3	195,0	331,2	526,2	1 328,5
Zmiany w okresie, w tym:	106,7	-1,0	105,7	-11,5	111,1	99,6	205,3
saldo utworzeń i rozwiązań w okresie	223,2	-1,0	222,2	-3,0	160,3	157,3	379,5
spisanie należności w ciężar odpisów	-108,8	-	-108,8	-5,7	-57,9	-63,6	-172,4
kwoty odzyskane z kredytów uprzednio spisanych	-	-	0,0	0,2	0,6	0,8	0,8
korekta odsetek od kredytów z rozpoznaną utratą wartości (unwinding interest)	-4,7	0,4	-4,3	0,5	2,1	2,6	-1,7
pozostałe	-3,0	-0,4	-3,4	-3,5	6,0	2,5	-0,9
Stan na koniec okresu	891,9	16,1	908,0	183,5	442,3	625,8	1 533,8

2016

	Bankowość korporacyjna			Bankowość detaliczna			OGÓŁEM
	kredyty i pożyczki	obligacje	RAZEM	kredyty i pożyczki hipoteczne	kredyty i pożyczki pozostałe	RAZEM	
Stan na początek okresu	818,5	103,5	922,0	197,1	317,9	515,0	1 437,0
Zmiany w okresie, w tym:	-33,3	-86,4	-119,7	-2,1	13,3	11,2	-108,5
saldo utworzeń i rozwiązań w okresie	122,9	11,0	133,9	42,0	91,1	133,1	267,0
spisanie należności w ciężar odpisów	-117,0	-116,4	-233,4	-39,7	-79,8	-119,5	-352,9
kwoty odzyskane z kredytów uprzednio spisanych	0,1	0,0	0,1	0,6	3,0	3,6	3,7
korekta odsetek od kredytów z rozpoznaną utratą wartości (unwinding interest)	0,8	1,7	2,5	1,1	6,2	7,3	9,8
pozostałe	-40,1	17,3	-22,8	-6,1	-7,2	-13,3	-36,1
Stan na koniec okresu	785,2	17,1	802,3	195,0	331,2	526,2	1 328,5

21. Należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu

Bank prezentuje należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu (transakcje reverse repo oraz buy-sell-back) w wydzielonej pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej. Taka prezentacja ma zapewnić odrębne ujęcie aktywów wycenianych zamortyzowanym kosztem cechujących się wysoką zmiennością od tych, które mają charakter stabilny.

Transakcje reverse repo/ buy-sell-back (zakup instrumentów finansowych z przyrzeczeniem ich odsprzedaży w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek) są używane jako narzędzie zarządzania płynnością i służą do krótkoterminowego lokowania nadwyżki środków.

Na koniec roku 2017 wartość bilansowa należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu wynosiła 19,8 mln zł. Na koniec roku 2016 nie wystąpiły transakcje z przyrzeczeniem odkupu zawarte z klientami Banku.

22. Inwestycje w jednostki kontrolowane

Bank posiada udziały w następujących podmiotach zależnych i stowarzyszonych. Wszystkie te podmioty prowadzą swoją działalność na terenie Polski.

Nazwa podmiotu	Charakter powiązania kapitałowego	Procentowy udział banku w kapitale zakładowym podmiotu	Wartość bilansowa (według ceny nabycia)	
			2017	2016
ING ABL Polska S.A.	zależny	100,00%	206,1	206,1
ING Usługi dla Biznesu S.A.	zależny	100,00%	15,9	15,9
Nowe Usługi S.A.	zależny	100,00%	0,2	0,2
Solver Sp. z o.o.*	zależny	100,00%	17,0	17,0
Twisto Polska sp. z o.o.**	stowarzyszony	20,00%	1,3	0,0
Razem			240,5	239,2

*) Na koniec 2016 roku Bank posiadał 88,93% udziałów w kapitale zakładowym spółki. 19 maja 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Solver Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie dobrowolnego umorzenia udziałów poprzez obniżenie kapitału zakładowego Spółki oraz zmiany Umowy Spółki. W konsekwencji podjętej uchwały, pomiędzy Wspólnikiem (Fundacja ING Dzieciom) a Spółką została podpisana umowa przenosząca własność 11,07% udziałów w celu ich umorzenia. Na koniec roku 2017 roku Bank posiada prawo do 100% głosów w Solver Sp. z o.o.

***) W dniu 22 sierpnia 2017 r. ING Bank Śląski S.A. podpisał umowę z Twisto Payments a.s. z siedzibą w Pradze (spółka akcyjna zarejestrowana i działająca na mocy prawa Republiki Czeskiej) w sprawie wniesienia wkładu w wysokości 1.500.000 EUR na poczet nowego kapitału zakładowego w spółce Twisto Polska sp. o.o. w zamian za nowo wyemitowane akcje spółki Twisto Polska

sp. z o.o. W wyniku podpisania umowy ING Bank Śląski S.A. wniósł do Twisto Polska sp. z o.o. 300.000 EUR na poczet nowego kapitału w zamian za 4000 akcji spółki Twisto Polska sp. z o.o., każda o wartości nominalnej 50 zł, stanowiące 20% kapitału zakładowego spółki Twisto Polska sp. z o.o. ING Bank Śląski S.A. będzie współpracować z Twisto Polska sp. z o.o. w Polsce, aby rozwijać i komercyjnie uruchomić usługę Twisto Now, tj. metodę płatności w internecie 'kup teraz zapłać później'. W dniu 11 października 2017 r. zostały podpisane dokumenty finalizujące transakcję, a w dniu 27 listopada 2017 r. dokonano stosownego wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym.

23. Aktywa majątkowe

	2017	2016
Rzeczowe aktywa trwałe	542,8	571,6
Wartości niematerialne	418,5	419,6
Razem	961,3	991,2

23.1. Rzeczowe aktywa trwałe

	2017	2016
Nieruchomości i inwestycje w obcych środkach trwałych	339,6	338,7
Sprzęt informatyczny	70,2	70,4
Pozostałe rzeczowe aktywa trwałe	120,0	150,3
Środki trwałe w budowie	13,0	12,2
Razem	542,8	571,6

2017

	Nieruchomości i inwestycje w obcych środkach trwałych	Sprzęt informatyczny	Pozostałe rzeczowe aktywa trwałe	Środki trwałe w budowie	RAZEM
Wartość brutto na początek okresu	687,3	253,8	411,0	12,2	1 364,3
Zwiększenia, w tym:	44,8	36,6	24,1	82,0	187,5
zakup	-	-	-	82,0	82,0
przyjęcie z inwestycji	23,3	36,6	21,3	-	81,2
przekwalifikowanie z aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	21,5	-	2,8	-	24,3
Zmniejszenia, w tym:	-21,8	-46,9	-21,9	-81,2	-171,8
sprzedaż i likwidacja	-18,2	-46,9	-12,8	-	-77,9
przyjęcie z inwestycji	-	-	-	-81,2	-81,2
przekwalifikowanie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-3,6	-	-0,1	-	-3,7
inne	-	-	-9,0	-	-9,0
Zmiana wartości godziwej, w tym:	-5,6	0,0	0,0	0,0	-5,6
uwzględniona w rachunku zysków i strat*	-5,6	-	-	-	-5,6
Wartość brutto na koniec okresu	704,7	243,5	413,2	13,0	1 374,4
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	-348,6	-183,4	-260,7	0,0	-792,7
Zmiany w okresie, w tym:	-16,5	10,1	-32,5	0,0	-38,9
odpisy amortyzacyjne	-28,9	-36,2	-42,9	-	-108,0
sprzedaż i likwidacja	18,1	46,3	12,0	-	76,4
przekwalifikowanie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	2,6	-	0,1	-	2,7
przekwalifikowanie z aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-8,3	-	-1,7	-	-10,0
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	-365,1	-173,3	-293,2	0,0	-831,6
Wartość netto na koniec okresu	339,6	70,2	120,0	13,0	542,8

*) w linii koszty działania, w pozycji szczegółowej koszty utrzymania i wynajmu budynków

2016

	Nieruchomości i inwestycje w obcych środkach trwałych	Sprzęt informatyczny	Pozostałe rzeczowe aktywa trwałe	Środki trwałe w budowie	RAZEM
Wartość brutto na początek okresu	666,9	238,2	482,7	36,4	1 424,2
Zwiększenia, w tym:	83,2	45,4	31,4	75,0	235,0
zakup	-	-	-	75,0	75,0
przyjęcie z inwestycji	25,5	43,0	30,7	-	99,2
przekwalifikowanie z nieruchomości inwestycyjnych	52,9	-	-	-	52,9
przekwalifikowanie z aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	4,5	-	0,3	-	4,8
połączenie z jednostką zależną	0,3	2,4	0,4	-	3,1
Zmniejszenia, w tym:	-50,5	-29,8	-103,1	-99,2	-282,6
sprzedaż i likwidacja	-38,5	-29,8	-100,9	-	-169,2
przyjęcie z inwestycji	-	-	-	-99,2	-99,2
przekwalifikowanie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-12,0	-	-1,5	-	-13,5
inne	-	-	-0,7	-	-0,7
Zmiana wartości godziwej, w tym:	-12,3	0,0	0,0	0,0	-12,3
uwzględniona w innych całkowitych dochodach*	0,7	-	-	-	0,7
uwzględniona w rachunku zysków i strat**	-13,0	-	-	-	-13,0
Wartość brutto na koniec okresu	687,3	253,8	411,0	12,2	1 364,3
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	-361,9	-177,4	-310,8	0,0	-850,1
Zmiany w okresie, w tym:	13,3	-6,0	50,1	0,0	57,4
odpisy amortyzacyjne	-27,1	-32,9	-45,9	-	-105,9
sprzedaż i likwidacja	38,1	29,2	95,3	-	162,6
przekwalifikowanie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	3,3	-	1,2	-	4,5
przekwalifikowanie z aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-0,9	-	-0,1	-	-1,0
połączenie z jednostką zależną	-0,1	-2,3	-0,4	-	-2,8
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	-348,6	-183,4	-260,7	0,0	-792,7
Wartość netto na koniec okresu	338,7	70,4	150,3	12,2	571,6

*) w pozycji szczegółowej kapitał z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych

***) w linii koszty działania, w pozycji szczegółowej koszty utrzymania i wynajmu budynków

Pozycja *Nieruchomości i inwestycje w obcych środkach trwałych* obejmuje m.in. grunty, których wartość z uwzględnieniem wyceny do wartości godziwej według stanu na 31.12.2017 r. wynosiła 4,2 mln zł (4,1 mln zł według stanu na 31.12.2016 r.).

Nie występują ograniczenia prawne dotyczące rzeczowych aktywów trwałych.

Zobowiązania umowne do nabycia rzeczowego majątku trwałego

W roku 2017 Bank zawarł umowy z kontrahentami skutkujące w przyszłości przyrostem wartości rzeczowych aktywów trwałych na łączną kwotę 3,5 mln zł. Z uwagi na ramowy charakter części umów kwota ta nie jest docelowa - jej wysokość będzie wynikała z kosztorysów skalkulowanych w trakcie realizacji. Umowy dotyczą nieruchomości (budynków i budowli), inwestycji w obcych środkach trwałych, środków trwałych w budowie oraz pozostałych środków trwałych.

W roku 2016 Bank zawarł umowy (częściowo o charakterze ramowym) dotyczące nieruchomości (budynków i budowli), inwestycji w obcych środkach trwałych, środków trwałych w budowie oraz pozostałych środków trwałych na łączną kwotę 21,2 mln zł.

23.2. Wartości niematerialne

	2017	2016
Wartość firmy	223,3	223,3
Oprogramowanie	167,5	168,4
Nakłady na wartości niematerialne	26,0	26,4
Inne wartości niematerialne	1,7	1,5
Razem	418,5	419,6

2017

	Wartość firmy	Oprogramowanie	Nakłady na wartości niematerialne	Inne wartości niematerialne	RAZEM
Wartość brutto na początek okresu	223,3	906,7	26,4	11,8	1 168,2
Zwiększenia, w tym:	0,0	71,5	73,1	2,0	146,6
zakup	-	-	73,1	-	73,1
przyjęcie z inwestycji	-	71,5	-	2,0	73,5
inne	-	-	-	-	0,0
Zmniejszenia, w tym:	0,0	-0,9	-73,5	0,0	-74,4
przyjęcie z inwestycji	-	-	-73,5	-	-73,5
inne	-	-0,9	-	-	-0,9
Wartość brutto na koniec okresu	223,3	977,3	26,0	13,8	1 240,4
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	0,0	-738,3	0,0	-10,3	-748,6
Zmiany w okresie, w tym:	0,0	-71,5	0,0	-1,8	-73,3
odpisy amortyzacyjne	-	-71,5	-	-1,8	-73,3
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	0,0	-809,8	0,0	-12,1	-821,9
Wartość netto na koniec okresu	223,3	167,5	26,0	1,7	418,5

2016

	Wartość firmy	Oprogramowanie	Nakłady na wartości niematerialne	Inne wartości niematerialne	RAZEM
Wartość brutto na początek okresu	223,3	787,7	29,2	10,5	1 050,7
Zwiększenia, w tym:	0,0	122,7	111,2	1,3	235,2
zakup	-	-	111,2	-	111,2
przyjęcie z inwestycji	-	112,7	-	1,3	114,0
połączenie z jednostką zależną	-	10,0	0,7	-	10,7
inne	-	-	-0,7	-	-0,7
Zmniejszenia, w tym:	0,0	-3,7	-114,0	0,0	-117,7
przyjęcie z inwestycji	-	-	-114,0	-	-114,0
inne	-	-3,7	-	-	-3,7
Wartość brutto na koniec okresu	223,3	906,7	26,4	11,8	1 168,2
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	0,0	-633,1	0,0	-8,5	-641,6
Zmiany w okresie, w tym:	0,0	-105,2	0,0	-1,8	-107,0
odpisy amortyzacyjne	-	-101,2	-	-1,8	-103,0
połączenie z jednostką zależną	-	-4,0	-	-	-4,0
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	0,0	-738,3	0,0	-10,3	-748,6
Wartość netto na koniec okresu	223,3	168,4	26,4	1,5	419,6

Przejęcie Bieszczadzkiej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w Sanoku

Z dniem 11 sierpnia 2017 roku Zarząd Banku – na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Finansowego – objął zarządem Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową (Bieszczadzką SKOK). Dnia 1 września 2017 roku ING Bank Śląski S.A. (jako bank przejmujący) przejął Bieszczadzką SKOK. Bieszczadzka SKOK przestała działać jako odrębna jednostka i została skutecznie połączona z Bankiem.

Bankowy Fundusz Gwarancyjny zadeklarował możliwość udzielenia wsparcia ING Bank Śląski S.A. w procesie przejęcia/restrukturyzacji Bieszczadzkiej SKOK. Wsparcie będzie udzielone w formie dotacji na pokrycie różnicy między wartością przejmowanych praw majątkowych i przejmowanych zobowiązań z tytułu środków gwarantowanych na rachunkach deponentów Kasy oraz gwarancji pokrycia strat wynikających z ryzyka związanego z przejmowanymi prawami majątkowymi lub zobowiązaniami Kasy. Wartość dotacji będzie wynosić 11,8 mln zł. W wyniku transakcji przejęcia Grupa rozpoznała wartość firmy w wysokości 1,4 mln zł, która została spisana w ciężar wyniku na pozostałej działalności podstawowej.

Poniżej zaprezentowano wartości nabytych aktywów i przejętych zobowiązań:

Razem aktywa	28,4
Razem pasywa	41,6
Aktywa netto razem	-13,2
Kwota dotacji	11,8
Wartość firmy	-1,4

W dniu 1 marca 2018 roku Bank zawarł z Bankowym Funduszem Gwarancyjnym Umowę Dotacji w kwocie 11,8 mln zł przeznaczonej na pokrycie 100% różnicy pomiędzy wartością bilansową wszystkich przejmowanych praw majątkowych a wartością bilansową zobowiązań z tytułu środków gwarantowanych oraz Umowę Gwarancji Pokrycia Strat wynikających z przejętych praw majątkowych.

Zobowiązania umowne do nabycia wartości niematerialnych

W roku 2017 Bank zawarł z kontrahentami umowy na nabycie w przyszłości wartości niematerialnych na łączną kwotę 12,2 mln zł, przy czym z uwagi na ramowy charakter części umów kwota ta nie jest docelowa. Umowy te, podobnie jak w roku ubiegłym, dotyczą zakupu licencji oraz wdrożenia oprogramowania komputerowego.

Na koniec roku 2016 Bank posiadał umowy (częściowo o charakterze ramowym) zakupu licencji oraz wdrożenia oprogramowania na łączną kwotę 1,7 mln zł.

Test na utratę wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne, które posiadają wartość firmy

W odniesieniu do wartości firmy test na utratę wartości jest przeprowadzany przynajmniej raz w roku bez względu na stwierdzenie jakichkolwiek przesłanek wskazujących na to, że możliwość utraty wartości mogła nastąpić.

W Banku testem na utratę wartości objęto wartość firmy uzyskaną w wyniku wniesionego aportem oddziału ING Bank NV. Ustalono najmniejsze możliwe do zidentyfikowania ośrodki wypracowujące środki pieniężne, do których przypisano wartość firmy w łącznej kwocie 223,3 mln zł. Nie stwierdzono żadnych innych dodatkowych składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, które mogłyby zostać przyporządkowane do zidentyfikowanych ośrodków generujących środki pieniężne. Dane wejściowe dla potrzeb testu obejmują wysokość kapitału ekonomicznego, aktywów ważonych ryzykiem oraz zysku przed opodatkowaniem w podziale na segmenty.

Test wykonywany jest na podstawie modelu kalkulującego i porównującego wartość bieżącą wolnych przepływów pieniężnych ośrodka z wielkością szacowanej wartości księgowej kapitałów ośrodka. Wolne przepływy pieniężne ośrodka zdefiniowane są jako zyski netto pomniejszone o kapitał wymagany do utrzymania współczynnika wypłacalności na wymaganym poziomie. Do dyskontowania przepływów używa się stopy dyskonta w wysokości 8,44% reprezentującej średni ważony koszt kapitału. Do pozostałych założeń należą: prognozy stawki podatku dochodowego (27,54%), nominalna stopa wzrostu po okresie prognozy (3%) oraz prognozowana stawka 3M WIBOR (1,72%).

Ustalenie wartości odzyskiwalnej przeprowadzono w oparciu o oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów przy uwzględnieniu szacunkowej prognozy oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych generowanych w trakcie kontynuowania użytkowania. Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych opierają się na racjonalnych założeniach odzwierciedlających jak najwłaściwszą ocenę kierownictwa odnośnie całokształtu warunków, które wystąpią podczas pozostającego okresu użytkowania aktywów. Prognozy dotyczące przepływów oparte są na przyjętym w Banku średnioterminowym planie finansowym oraz strategii działania obejmującym maksymalnie okres najbliższych 3 lat. Dane dotyczące kolejnych dwóch lat są wynikiem ekstrapolacji. Ekstrapolacja zakłada, że ośrodek wypracowujący przepływy pieniężne utrzyma wskaźnik *zysk brutto / aktywa ważne ryzykiem* na poziomie z ostatniego roku prognozy Banku podnosząc swoje zyski o uprzednio wskazaną stopę wzrostu. Zasadność przyjętych założeń jest okresowo weryfikowana - a rozbieżności pomiędzy szacowanymi w oparciu o przyszłe przepływy a rzeczywistymi przepływami analizowane.

Bieżąca wartość netto przepływów pieniężnych na dzień 31.12.2017 r. wynosiła 4 224,2 mln zł. Przeprowadzony test wykazał nadwyżkę bieżącej wartości przepływów pieniężnych nad wartością księgową netto ośrodka wypracowującego przepływy pieniężne w wysokości 2 607,3 mln zł i w związku z tym nie stwierdzono dla tego ośrodka utraty wartości. Dla stopy dyskontowej niższej o 1 p.p. nadwyżka bieżącej wartości przepływów pieniężnych nad wartością księgową netto ośrodka wypracowującego przepływy pieniężne wynosiłaby 3 602,1 mln zł, dla stopy wyższej o 1 p.p. nadwyżka bieżącej wartości przepływów pieniężnych nad wartością księgową netto ośrodka wypracowującego przepływy pieniężne wynosiłaby zaś 1 923,1 mln zł.

24. Aktywa przeznaczone do sprzedaży

	2017	2016
Wartość na początek okresu	31,8	38,4
Zwiększenia, w tym:	0,9	9,0
przekwalifikowanie z rzeczowych aktywów trwałych	0,9	9,0
Zmniejszenia, w tym:	-21,1	-15,6
sprzedaż	-6,8	-11,8
przekwalifikowanie do rzeczowych aktywów trwałych	-14,3	-3,8
Zmiana wartości godziwej, w tym:	-0,5	0,0
uwzględniona w rachunku zysków i strat*	-0,5	0,0
Wartość na koniec okresu	11,1	31,8

*) w linii koszty działania, w pozycji szczegółowej koszty utrzymania i wynajmu budynków

Na kwotę *Aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży* według stanu na 31.12.2017 r. składa się wartość:

- 4 nieruchomości (budynki wraz z gruntami), które zostały przekwalifikowane z rzeczowych aktywów trwałych. Nieruchomości są dostępne do natychmiastowej sprzedaży w ich bieżącym stanie. Bank zamierza zbyć ww. nieruchomości korzystając z usług wyspecjalizowanych firm, zajmujących się poszukiwaniem nabywców przy wykorzystaniu różnorodnych dostępnych środków (ogłoszenia, dedykowany mailing, kontakt z innymi biurami pośrednictwa, itp.). Zbycie nieruchomości ma nastąpić w ciągu 12 miesięcy od dnia przekwalifikowania.

- Aktywów przejętych z windykacji, obejmujących nieruchomości (budynki i grunty) oraz środki transportu. Bank zamierza zbyć te aktywa korzystając z dostępnych sposobów zbycia w tym m.in. w drodze ogłoszenia przetargu.

25. Aktywa / zobowiązania z tytułu podatku dochodowego

	2017	2016
Aktywa z tytułu podatku dochodowego, w tym:	130,9	154,2
aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	130,9	154,2
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego, w tym:	220,2	119,6
zobowiązanie z tytułu bieżącego podatku dochodowego	220,2	119,6

Zmiany różnic przejściowych w ciągu roku 2017

	Saldo na 01.01.2017	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31.12.2017
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
odsetki naliczone	-81,6	19,2	-	-62,4
aktualizacja wyceny	-53,8	-	1,1	-52,7
odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości należności kredytowych	-112,8	-14,3	-	-127,1
pozostałe rezerwy	-43,7	-6,4	-	-50,1
świadczenia pracownicze	-39,8	-0,8	-	-40,6
korekta z tytułu efektywnej stopy procentowej	-12,3	-	-	-12,3
inne	-15,9	-	-	-15,9
Razem	-359,9	-2,3	1,1	-361,1
Rezerwy z tytułu podatku odroczonego				
rozliczenie różnicy między amortyzacją podatkową a bilansową	9,0	6,2	-	15,2
rozliczenie międzyokresowe dotyczące amortyzacji z tytułu zastosowanej ulgi inwestycyjnej	4,4	-0,4	-	4,0
aktualizacja wyceny	184,4	0,1	16,9	201,4
inne	7,9	1,7	-	9,6
Razem	205,7	7,6	16,9	230,2
Podatek odroczonego – stan bilansowy	-154,2	5,3	18,0	-130,9

2016

	Saldo na 01.01.2016	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31.12.2016
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
odsetki naliczone	-22,1	12,7	-	-9,4
aktualizacja wyceny	-97,8	-	44,0	-53,8
odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości należności kredytowych	-109,1	-3,7	-	-112,8
pozostałe rezerwy	-45,0	1,3	-	-43,7
świadczenia pracownicze	-33,7	-6,1	-	-39,8
korekta z tytułu efektywnej stopy procentowej	-12,3	-	-	-12,3
inne	-15,9	-	-	-15,9
Razem	-335,9	4,2	44,0	-287,7

Rezerwy z tytułu podatku odroczonego				
odsetki naliczone	2,7	-74,9	-	-72,2
rozliczenie różnicy między amortyzacją podatkową a bilansową	1,6	7,4	-	9,0
rozliczenie międzyokresowe dotyczące amortyzacji z tytułu zastosowanej ulgi inwestycyjnej	5,4	-1,0	-	4,4
aktualizacja wyceny	444,4	0,4	-260,4	184,4
inne	14,9	-7,0	-	7,9
Razem	469,0	-75,1	-260,4	133,5
Podatek odroczony – stan bilansowy	133,1	-70,9	-216,4	-154,2

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach

	2017	2016
Aktualizacja wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	78,6	48,4
Aktualizacja wyceny aktywów trwałych	2,6	2,7
Aktualizacja wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	66,6	77,3
Zyski/straty aktuarialne	-0,4	1,0
Razem	147,4	129,4

26. Inne aktywa

	2017	2016
Rozliczenia międzyokresowe, w tym:	99,3	82,2
przychody do otrzymania	24,6	17,5
rozliczenia z tytułu prowizji	39,7	32,6
koszty działania opłacone z góry	26,0	28,6
koszty do rozliczenia	0,3	1,7
pozostałe	8,7	1,8
Pozostałe aktywa, w tym:	64,4	50,6
rozrachunki z tytułu zakupu materiałów	0,0	4,0
rozliczenia międzybankowe	16,7	9,6
rozrachunki z odbiorcami	8,8	8,9
rozliczenia publiczno-prawne	1,0	0,5
pozostałe	37,9	27,6
Razem	163,7	132,8
w tym aktywa finansowe	64,4	50,6

27. Zobowiązania wobec innych banków

	2017	2016
Rachunki bieżące	923,4	933,4
Depozyty międzybankowe	102,3	1 050,6
Pozostałe zobowiązania	18,9	35,9
Razem	1 044,6	2 019,9

Zobowiązania wobec innych banków według terminów zapadalności

	2017	2016
do 1 miesiąca	1 041,6	1 998,0
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	3,0	5,2
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	0,0	16,7
Razem	1 044,6	2 019,9

28. Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

	2017	2016
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	0,0	21,6
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0,0	21,6
Zobowiązania z tytułu krótkiej pozycji papierów wartościowych	735,1	453,2
Razem	735,1	474,8

Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat według terminów zapadalności

	2017	2016
do 1 miesiąca	0,0	21,6
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	0,0	7,8
powyżej 1 roku do 5 lat	619,9	424,6
powyżej 5 lat	115,2	20,8
Razem	735,1	474,8

29. Zobowiązania wobec klientów

	2017	2016
Depozyty, w tym:	102 938,3	94 187,0
Gospodarstwa domowe	67 918,6	63 548,0
Podmioty gospodarcze	33 245,8	28 898,3
Sektor instytucji rządowych i samorządowych	1 773,9	1 740,7
Razem (brutto), w tym:	102 938,3	94 187,0
Bankowość korporacyjna	34 888,7	30 577,4
depozyty bieżące	23 647,0	20 198,3
depozyty oszczędnościowe	8 566,6	8 608,3
depozyty terminowe	2 675,1	1 770,8
Bankowość detaliczna	68 049,6	63 609,6
depozyty bieżące	14 792,0	11 920,7
depozyty oszczędnościowe	49 935,0	47 872,3
depozyty terminowe	3 322,6	3 816,6
Pozostałe zobowiązania, w tym:	1 137,5	981,4
zobowiązania z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	274,0	311,1
pozostałe zobowiązania	863,5	670,3
Razem	104 075,8	95 168,4

Zobowiązania wobec klientów według terminów zapadalności

	2017	2016
do 1 miesiąca	100 733,0	91 932,6
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 926,3	1 186,3
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	1 232,6	1 960,5
powyżej 1 roku do 5 lat	82,0	86,4
powyżej 5 lat	101,9	2,6
Razem	104 075,8	95 168,4

30. Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

	2017	2016
Zobowiązania z tytułu emisji, w tym:	300,3	866,4
obligacje wyemitowane przez ING Bank Śląski S.A., w tym:	300,3	866,4
obligacje serii INGBS191219	300,3	300,3
obligacje serii INGBS061217	0,0	566,1
Razem	300,3	866,4

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych według terminów zapadalności

	2017	2016
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	0,0	566,1
powyżej 1 roku do 5 lat	300,3	300,3
Razem	300,3	866,4

Bank posiada zobowiązania z tytułu emisji obligacji wyemitowanych w ramach *Programu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych ING Banku Śląskiego S.A.* („Program”). Celem ustanowienia Programu było pozyskanie długoterminowego finansowania Banku z przeznaczeniem na dalszy wzrost aktywów długoterminowych oraz zdywersyfikowanie źródeł finansowania. Program został ustanowiony w roku 2012. Dotychczas przeprowadzono dwie emisje obligacji w ramach programu.

- Obligacje serii INGBS061217

Pierwsza emisja została przeprowadzona w dniu 6 grudnia 2012 roku. Obligacje wyemitowano jako obligacje na okaziciela, z pięcioletnim okresem zapadalności. Oprocentowanie obligacji było zmienne, płatne w okresach półrocznych i oparte o sześciomiesięczny WIBOR, powiększony o marżę w wysokości 0,9 procent w skali roku. Obligacje były denominowane w złotych polskich i zostały zaoferowane w trybie emisji niepublicznej. Łączna wartość nominalna obligacji wynosiła 565,0 mln zł. 6 grudnia 2017 roku nastąpił wykup obligacji. W dniu wykupu nastąpiła również wypłata odsetek za ostatni sześciomiesięczny okres odsetkowy w łącznej kwocie 7,7 mln zł.

- Obligacje serii INGBS191219

Druga emisja miała miejsce 19 grudnia 2014 roku. Podobnie jak w przypadku pierwszej emisji obligacje wyemitowano jako obligacje na okaziciela, denominowane w PLN, z pięcioletnim okresem zapadalności i zaoferowano je w trybie emisji niepublicznej. Łączna wartość nominalna obligacji drugiej serii wynosiła 300,0 mln zł. Wykup obligacji zostanie dokonany przez zapłatę kwoty pieniężnej równej wartości nominalnej obligacji. Datą wykupu obligacji będzie 19 grudnia 2019 roku. Oprocentowanie obligacji jest zmienne, płatne w okresach półrocznych i oparte o sześciomiesięczny WIBOR, powiększony o marżę w wysokości 0,75 procent w skali roku. 19 grudnia 2017 r. rozpoczął się kolejny, siódmy okres odsetkowy, aktualne oprocentowanie obligacji wynosi 2,56% w stosunku rocznym.

31. Zobowiązania podporządkowane

W dniu 23 lutego 2016 roku Bank zawarł z ING Bank N.V. z siedzibą w Amsterdamie umowę pożyczki podporządkowanej na kwotę 150,0 mln EUR. Pożyczka została udzielona na okres 10 lat. Bank ma prawo do wcześniejszej spłaty pożyczki po upływie 5 lat, pod warunkiem uzyskania stosownej zgody Komisji Nadzoru Finansowego (KNF). Odsetki są płatne kwartalnie według stawki EURIBOR 3M powiększonej o marżę. Warunki finansowe pożyczki nie odbiegają od warunków rynkowych. ING Bank N.V. jest podmiotem dominującym, posiadającym 75% akcji i głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku. Decyzją Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 19 kwietnia 2016 roku Bank uzyskał zgodę na zaliczenie kwoty pożyczki do kapitału Tier 2. Na koniec 2017 roku wartość bilansowa pożyczki podporządkowanej wynosiła 626,9 mln zł (664,9 mln zł na koniec 2016 roku).

32. Rezerwy

	2017	2016
Rezerwa na sprawy sporne	7,0	4,2
Rezerwa na zobowiązania pozabilansowe	45,9	26,8
Rezerwa na odprawy emerytalne	37,0	28,0
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	7,4	12,2
Razem	97,3	71,2

2017

	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na zobowiązania pozabilansowe	Rezerwa na odprawy emerytalne	Rezerwa na niewykorzystane urlopy	RAZEM
Saldo na początek okresu	4,2	26,8	28,0	12,2	71,2
utworzenie	3,5	36,7	1,3	0,0	41,5
rozwiązanie	-0,1	-17,1	-0,1	-4,8	-22,1
wykorzystanie	-0,6	0,0	0,1	0,0	-0,5
przeniesienie do zysków i strat aktuarialnych	0,0	0,0	7,7	0,0	7,7
zmiany z tytułu różnic kursowych	0,0	-0,5	0,0	0,0	-0,5
Saldo na koniec okresu	7,0	45,9	37,0	7,4	97,3
Przewidywany okres rozliczenia rezerwy:					
do 1 roku	1,4	0,0	4,1	7,4	12,9
powyżej 1 roku	5,6	45,9	32,9	0,0	84,4

2016

	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na zobowiązania pozabilansowe	Rezerwa na odprawy emerytalne	Rezerwa na niewykorzystane urlopy	RAZEM
Saldo na początek okresu	3,3	26,1	20,6	13,8	63,8
utworzenie	2,9	22,9	8,9	0,0	34,7
rozwiązanie	-1,5	-22,5	0,0	-2,1	-26,1
wykorzystanie	-0,5	0,0	-2,0	0,0	-2,5
zmiany z tytułu różnic kursowych	0,0	0,3	0,0	0,0	0,3
połączenie z jednostką zależną	0,0	0,0	0,5	0,5	1,0
Saldo na koniec okresu	4,2	26,8	28,0	12,2	71,2
Przewidywany okres rozliczenia rezerwy:					
do 1 roku	2,0	0,0	3,5	12,2	17,7
powyżej 1 roku	2,2	26,8	24,5	0,0	53,5

Rezerwa na sprawy sporne

Wartość postępowań dotyczących zobowiązań lub wierzytelności toczących się w 2016 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

W ocenie Banku żadne z pojedynczych postępowań toczących się w roku 2016 przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej, jak również wszystkie postępowania łącznie nie stwarzają zagrożenia dla płynności finansowej Banku.

Rezerwa na odprawy emerytalne

Rezerwy na odprawy emerytalne szacowane są na podstawie wyceny aktuarialnej z zastosowaniem stopy dyskonta, którą na koniec roku 2017 przyjęto na poziomie 3,3% (3,6% na koniec roku 2016). Rezerwa będąca efektem wyceny aktuarialnej ujmowana jest i aktualizowana w okresach rocznych.

Rezerwa na odprawy emerytalne - zmiana zobowiązania ujętego w bilansie

	2017	2016
Saldo na początek okresu	28,0	20,6
Połączenie z jednostką zależną	0,0	0,5
Koszty ujęte w rachunku zysków i strat, z tego:	2,5	9,3
koszt bieżącego zatrudnienia	1,6	1,2
koszt przeszłego zatrudnienia	0,0	7,5
koszty odsetek	0,9	0,6
Zyski i straty aktuarialne	7,7	-1,9
Wyplacone świadczenia	-1,2	-0,5
Saldo na koniec okresu	37,0	28,0

33. Inne zobowiązania

	2017	2016
Rozliczenia międzyokresowe, w tym:	392,6	364,6
z tytułu świadczeń pracowniczych, w tym:	261,0	244,4
program zmiennych składników wynagrodzeń	71,2	63,4
z tytułu prowizji	119,5	103,9
pozostałe	12,1	16,3
Pozostałe zobowiązania, w tym:	1 373,0	900,6
rozrachunki międzybankowe	1 061,5	671,7
rozrachunki z dostawcami	175,7	150,4
rozrachunki publiczno-prawne	65,5	59,3
pozostałe	70,3	19,2
Razem	1 765,6	1 265,2

34. Kapitał zakładowy

Kapitał zakładowy Banku wynosi 130.100.000,00 zł i dzieli się na:

- 92.600.000 akcji zwykłych na okaziciela serii A o wartości nominalnej 1,00 zł każda,
- 37.500.000 akcji zwykłych na okaziciela serii B o wartości nominalnej 1,00 zł każda.

Każda akcja zwykła daje swojemu posiadaczowi prawo do dywidendy i jednego głosu na Walnym Zgromadzeniu.

35. Kapitał z aktualizacji wyceny

	2017	2016
Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	335,3	206,4
- w tym podatek odroczony	-78,6	-48,4
Kapitał z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych	11,1	11,5
- w tym podatek odroczony	-2,6	-2,7
Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	148,6	354,6
- w tym podatek odroczony	-66,6	-77,3
Zyski / straty aktuarialne	-2,0	4,3
- w tym podatek odroczony	0,4	-1,0
Razem	493,0	576,8

2017

	Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	w tym podatek odroczone	Kapitał z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych	w tym podatek odroczone	Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	w tym podatek odroczone	Zyski / straty aktuarialne	w tym podatek odroczone	RAZEM
Stan na początek okresu	206,4	-48,4	11,5	-2,7	354,6	-77,3	4,3	-1,0	576,8
zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	192,9	-45,2	-	-	-	-	-	-	192,9
przeniesienie na wynik finansowy w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	-31,7	7,5	-	-	-	-	-	-	-31,7
rozliczenie wyceny papierów reklamifikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela kredytów i należności	-0,2	0,0	-	-	-	-	-	-	-0,2
rozliczenie wyceny papierów reklamifikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności	-32,1	7,5	-	-	-	-	-	-	-32,1
efektywna część powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-	-	-	-	-206,0	10,7	-	-	-206,0
aktualizacja wyceny środków trwałych	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0
zbycie środków trwałych	-	-	-0,4	0,1	-	-	-	-	-0,4
zyski / straty aktuarialne	-	-	-	-	-	-	-6,3	1,4	-6,3
Stan na koniec okresu	335,3	-78,6	11,1	-2,6	148,6	-66,6	-2,0	0,4	493,0

2016

	Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	w tym podatek odroczone	Kapitał z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych	w tym podatek odroczone	Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	w tym podatek odroczone	Zyski / straty aktuarialne	w tym podatek odroczone	RAZEM
Stan na początek okresu	498,5	-117,0	12,4	-2,9	960,6	-225,3	2,6	-0,6	1 474,1
zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	-76,2	17,9	-	-	-	-	-	-	-76,2
przeniesienie na wynik finansowy w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	-183,7	43,1	-	-	-	-	-	-	-183,7
rozliczenie wyceny papierów reklamifikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności	-32,2	7,6	-	-	-	-	-	-	-32,2
efektywna część powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-	-	-	-	-606,0	148,0	-	-	-606,0
aktualizacja wyceny środków trwałych	-	-	0,6	-0,2	-	-	-	-	0,6
zbycie środków trwałych	-	-	-1,5	0,4	-	-	-	-	-1,5
zyski / straty aktuarialne	-	-	-	-	-	-	1,7	-0,4	1,7
Stan na koniec okresu	206,4	-48,4	11,5	-2,7	354,6	-77,3	4,3	-1,0	576,8

36. Zyski zatrzymane

	2017	2016
Pozostały kapitał zapasowy	66,1	66,1
Kapitał rezerwowy	7 243,4	6 089,8
Fundusz ogólnego ryzyka	1 215,2	1 160,2
Wycena motywacyjnych programów pracowniczych	51,4	50,3
Niepodzielony wynik lat ubiegłych	57,0	61,4
Wynik w trakcie zatwierdzania	0,0	-4,8
Wynik roku bieżącego	1 348,5	1 208,7
Razem	9 981,6	8 631,7

2017

	Pozostały kapitał zapasowy	Kapitał rezerwowy	Fundusz ogólnego ryzyka	Wycena motywacyjnych programów pracowniczych	Niepodzielony wynik lat ubiegłych	Wynik roku bieżącego	RAZEM
Stan na początek okresu	66,1	6 089,8	1 160,2	50,3	1 265,3	0,0	8 631,7
wynik netto bieżącego okresu	-	-	-	-	-	1 348,5	1 348,5
podział zysku, w tym:	0,0	1 153,6	55,0	0,0	-1 208,6	0,0	0,0
odpis z zysku na kapitał rezerwowy	-	1 153,6	-	-	-1 153,6	-	0,0
odpis z zysku na fundusz ogólnego ryzyka	-	-	55,0	-	-55,0	-	0,0
dywidenda	-	-	-	-	0,0	-	0,0
zbycie środków trwałych	-	-	-	-	0,3	-	0,3
wycena motywacyjnych programów pracowniczych	-	-	-	1,1	-	-	1,1
Stan na koniec okresu	66,1	7 243,4	1 215,2	51,4	57,0	1 348,5	9 981,6

2016

	Pozostały kapitał zapasowy	Kapitał rezerwowy	Fundusz ogólnego ryzyka	Wycena motywacyjnych programów pracowniczych	Niepodzielony wynik lat ubiegłych	Wynik roku bieżącego	RAZEM
Stan na początek okresu	65,4	5 466,6	1 110,2	49,2	1 233,3	0,0	7 924,7
wynik netto bieżącego okresu	-	-	-	-	-	1 208,7	1 208,7
podział zysku, w tym:	0,0	623,2	50,0	0,0	-1 232,6	0,0	-559,4
odpis z zysku na kapitał rezerwowy	-	623,2	-	-	-623,2	-	0,0
odpis z zysku na fundusz ogólnego ryzyka	-	-	50,0	-	-50,0	-	0,0
dywidenda	-	-	-	-	-559,4	-	-559,4
rozliczenie przejęcia spółki zależnej	-	-	-	-	59,9	-4,8	55,1
zbycie środków trwałych	0,7	-	-	-	0,8	-	1,5
wycena motywacyjnych programów pracowniczych	-	-	-	1,1	-	-	1,1
Stan na koniec okresu	66,1	6 089,8	1 160,2	50,3	61,4	1 203,9	8 631,7

Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy tworzy się z odpisów z zysku po opodatkowaniu, z nadwyżek osiągniętych przy wydawaniu akcji powyżej ich wartości nominalnej oraz z uiszczanych przez akcjonariuszy dopłat, z przeznaczeniem na pokrycie strat bilansowych. Decyzję o wykorzystaniu kapitału zapasowego podejmuje Walne Zgromadzenie.

Kapitał rezerwowy

Kapitał rezerwowy tworzony jest niezależnie od kapitału zapasowego z odpisów z zysku po opodatkowaniu, w wysokości uchwalonej przez Walne Zgromadzenie. Kapitał rezerwowy może być przeznaczony na pokrycie szczególnych strat i wydatków, jak również na podwyższenie kapitału zakładowego ze środków Banku. Decyzję o wykorzystaniu kapitału rezerwowego podejmuje Walne Zgromadzenie.

Fundusz Ogólnego Ryzyka

Fundusz Ogólnego Ryzyka tworzony jest na podstawie ustawy Prawo Bankowe z zysku po opodatkowaniu i jest przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej. Decyzje o użyciu funduszu podejmuje Zarząd.

Wypłata dywidendy

Szczegółowe informacje nt polityki dywidendowej Banku oraz ograniczeń w wypłacie dywidendy znajdują się w niniejszym sprawozdaniu w części dotyczącej zarządzania ryzykiem w rozdziale VI. *Zarządzanie ryzykiem oraz kapitałem*, w punkcie 1.9. *Polityka dywidendowa*.

37. Struktura walutowa aktywów i zobowiązań

Poniżej zaprezentowano sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku oraz pozycje pozabilansowe w podziale na podstawowe waluty. Do wyliczeń wartości w oryginalnej walucie zastosowano następujące kursy walut:

	31.12.2017	31.12.2016
EUR	4,1709	4,4240
USD	3,4813	4,1793
CHF	3,5672	4,1173

2017

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	PLN	EUR		USD		CHF		pozostałe waluty (w przeliczeniu na PLN)	RAZEM
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie		
Aktywa									
Kasa, środki w Banku Centralnym	2 431,8	296,2	71,0	49,7	14,3	5,7	1,6	31,7	2 815,1
Kredyty i inne należności udzielone innym bankom	754,3	525,2	125,9	883,5	253,8	0,3	0,1	71,2	2 234,5
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	530,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	530,1
Wycena instrumentów pochodnych	528,5	115,5	27,7	136,8	39,3	1,1	0,3	2,8	784,7
Inwestycje	24 997,5	909,9	218,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25 907,4
Pochodne instrumenty zabezpieczające	810,5	156,7	37,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	967,2
Kredyty i inne należności udzielone klientom	73 041,1	11 806,4	2 830,7	948,8	272,5	1 051,1	294,7	491,5	87 338,9
Należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	19,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	19,8
Inwestycje w jednostki kontrolowane	240,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	240,5
Aktywa majątkowe	961,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	961,3
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	11,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	130,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	130,9
Inne aktywa	150,6	13,1	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	163,7
Aktywa razem	104 608,0	13 823,0	3 314,2	2 018,8	579,9	1 058,2	296,7	597,2	122 105,2

2017

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	PLN	EUR		USD		CHF		pozostałe waluty (w przeliczeniu na PLN)	RAZEM
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie		
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec innych banków	367,5	659,9	158,2	7,2	2,1	3,3	0,9	6,7	1 044,6
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	735,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	735,1
Wycena instrumentów pochodnych	520,5	312,0	74,8	138,3	39,7	0,0	0,0	8,4	979,2
Pochodne instrumenty zabezpieczające	322,3	376,9	90,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	699,2
Zobowiązania wobec klientów	89 080,6	10 904,0	2 614,3	3 364,1	966,3	23,1	6,5	704,0	104 075,8
Zobowiązania wobec klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	300,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	300,3
Zobowiązania podporządkowane	0,0	626,9	150,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	626,9
Rezerwy	91,4	5,0	1,2	0,9	0,3	0,0	0,0	0,0	97,3
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	220,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	220,2
Inne zobowiązania	1 737,6	26,9	6,4	1,1	0,3	0,0	0,0	0,0	1 765,6
Zobowiązania razem	93 375,5	12 911,6	3 095,6	3 511,6	1 008,7	26,4	7,4	719,1	110 544,2
Kapitał własny									
Kapitał zakładowy	130,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	130,1
Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	956,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	956,3
Kapitał z aktualizacji wyceny	438,2	54,8	13,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	493,0
Zyski zatrzymane	9 981,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9 981,6
Kapitał własny razem	11 506,2	54,8	13,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11 561,0
Zobowiązania i kapitał własny razem	104 881,7	12 966,4	3 108,7	3 511,6	1 008,7	26,4	7,4	719,1	122 105,2
Zobowiązania warunkowe udzielone	24 717,4	3 030,6	726,6	1 082,0	310,8	0,0	0,0	14,2	28 844,2
Zobowiązania warunkowe otrzymane	69 483,8	11 652,9	2 793,9	576,6	165,6	35,3	9,9	73,7	81 822,3

2016

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	PLN	EUR		USD		CHF		pozostałe waluty (w przeliczeniu na PLN)	RAZEM
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie		
Aktywa									
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 464,4	282,1	63,8	44,9	10,7	6,6	1,6	27,0	1 825,0
Kredyty i inne należności udzielone innym bankom	274,5	784,3	177,3	35,5	8,5	1,3	0,3	17,8	1 113,4
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 826,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2 826,8
Wycena instrumentów pochodnych	602,9	180,4	40,8	275,9	66,0	55,4	13,5	2,5	1 117,1
Inwestycje	24 625,9	1 052,0	237,8	43,4	10,4	0,0	0,0	0,0	25 721,3
Pochodne instrumenty zabezpieczające	1 105,8	232,8	52,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1 338,6
Kredyty i inne należności udzielone klientom	62 726,4	12 792,8	2 891,7	904,2	216,4	1 319,9	320,6	294,7	78 038,0
Należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inwestycje w jednostki kontrolowane	239,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	239,2
Aktywa majątkowe	991,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	991,2
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	31,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	31,8
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	154,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	154,2
Inne aktywa	119,1	13,5	3,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	132,8
Aktywa razem	95 162,2	15 337,9	3 467,1	1 304,1	312,0	1 383,2	336,0	342,0	113 529,4

2016

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	PLN	EUR		USD		CHF		pozostałe waluty (w przeliczeniu na PLN)	RAZEM
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie		
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec innych banków	1 254,7	743,1	168,0	16,8	4,0	0,3	0,1	5,0	2 019,9
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	474,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	474,8
Wycena instrumentów pochodnych	743,7	127,6	28,8	239,7	57,4	0,1	0,0	4,9	1 116,0
Pochodne instrumenty zabezpieczające	628,1	840,0	189,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1 468,1
Zobowiązania wobec klientów	82 541,2	9 699,9	2 192,6	2 430,3	581,5	14,6	3,5	482,4	95 168,4
Zobowiązania wobec klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	866,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	866,4
Zobowiązania podporządkowane	0,0	664,9	150,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	664,9
Rezerwy	63,9	5,6	1,3	1,7	0,4	0,0	0,0	0,0	71,2
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	119,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	119,6
Inne zobowiązania	1 242,7	21,3	4,8	1,2	0,3	0,0	0,0	0,0	1 265,2
Zobowiązania razem	87 935,1	12 102,4	2 735,7	2 689,7	643,6	15,0	3,6	492,3	103 234,5
Kapitał własny									
Kapitał zakładowy	130,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	130,1
Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	956,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	956,3
Kapitał z aktualizacji wyceny	511,6	59,7	13,5	5,5	1,3	0,0	0,0	0,0	576,8
Zyski zatrzymane	8 631,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8 631,7
Kapitał własny razem	10 229,7	59,7	13,5	5,5	1,3	0,0	0,0	0,0	10 294,9
Zobowiązania i kapitał własny razem	98 164,8	12 162,1	2 749,2	2 695,2	644,9	15,0	3,6	492,3	113 529,4
Zobowiązania warunkowe udzielone	23 342,9	2 258,7	510,6	1 383,0	330,9	0,0	0,0	9,9	26 994,5
Zobowiązania warunkowe otrzymane	63 348,8	13 564,5	3 066,1	613,4	146,8	40,7	9,9	112,7	77 680,1

38. Zobowiązania warunkowe

38.1. Zobowiązania warunkowe udzielone

	2017	2016
Niewykorzystane linie kredytowe	21 598,6	21 135,2
Gwarancje	4 439,9	3 195,5
Niewykorzystane kredyty w rachunku bieżącym	1 336,1	1 273,7
Limity na kartach kredytowych	1 079,4	998,3
Akredytywy	390,2	391,8
Razem	28 844,2	26 994,5

Bank posiada zobowiązania do udzielenia kredytów. Na zobowiązania te składają się zatwierdzone kredyty, limity na kartach kredytowych oraz limity zadłużenia w rachunku bieżącym.

Bank wystawia gwarancje i akredytywy, które stanowią zabezpieczenie wywiązania się klientów Banku ze swoich zobowiązań wobec podmiotów trzecich. Wartości gwarancji i akredytyw pokazane w powyższej tabeli odzwierciedlają maksymalną możliwą do poniesienia stratę, jaka byłaby ujawniona na dzień bilansowy, gdyby klienci w całości nie wywiązali się ze swoich zobowiązań.

Z tytułu udzielonych zobowiązań warunkowych Bank pobiera prowizje, które są rozliczane zgodnie z charakterystyką danego instrumentu.

Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji finansowych według terminów wymagalności

	2017	2016
do 1 miesiąca	191,7	86,7
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	396,4	335,7
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	1 806,9	1 183,8
powyżej 1 roku do 5 lat	1 568,6	1 222,9
powyżej 5 lat	476,3	366,4
Razem	4 439,9	3 195,5

Informacja o gwarancjach emisji udzielonych innym emitentom

Według stanu na 31.12.2017 r. Bank posiadał zobowiązania do nabycia obligacji emitowanych przez pięciu emitentów. Łączna kwota tego zobowiązania (rozumiana jako niewykorzystany limit łącznych nominalnych zobowiązań gwarancyjnych) wynosiła 820,0 mln zł. Na koniec roku 2016 Bank posiadał zobowiązania do nabycia obligacji emitowanych przez pięciu emitentów na łączną kwotę 960,1 mln zł.

38.2. Zobowiązania warunkowe otrzymane

	2017	2016
Zobowiązania warunkowe o charakterze gwarancyjnym	81 627,9	77 479,5
Zobowiązania warunkowe dotyczące finansowania	194,4	200,6
Razem	81 822,3	77 680,1

39. Wartość godziwa

Wartość godziwa to kwota, za jaką składnik aktywów mógłby być wymieniony, lub zobowiązanie wykonane, pomiędzy dobrze poinformowanymi i zainteresowanymi stronami w bezpośrednio zawartej transakcji, innej niż sprzedaż pod przymusem lub likwidacja i jest najlepiej odzwiedlona przez cenę rynkową, jeśli jest dostępna.

39.1. Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane według wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów/zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- Poziom 1 (Level 1): aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku.
- Poziom 2 (Level 2): aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących informacje pochodzące z aktywnego rynku lub obserwacje rynkowe.
- Poziom 3 (Level 3): aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku.

Poniżej zaprezentowano wartości bilansowe poszczególnych kategorii aktywów i zobowiązań finansowych w rozbiciu na poszczególne poziomy wyceny.

2017

	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	RAZEM
Aktywa finansowe, w tym:	18 021,2	1 812,4	5,3	19 838,9
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	469,6	60,5	0,0	530,1
obligacje skarbowe	422,6	0,0	0,0	422,6
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego	47,0	0,0	0,0	47,0
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0,0	60,5	0,0	60,5
Wycena instrumentów pochodnych	0,0	784,7	0,0	784,7
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, w tym:	17 551,6	0,0	5,3	17 556,9
obligacje skarbowe	16 347,3	0,0	0,0	16 347,3
obligacje Rządu Austriackiego	415,0	0,0	0,0	415,0
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego	789,3	0,0	0,0	789,3
instrumenty kapitałowe	0,0	0,0	5,3	5,3
Pochodne instrumenty zabezpieczające	0,0	967,2	0,0	967,2
Zobowiązania finansowe, w tym:	735,1	1 678,4	0,0	2 413,5
Zobowiązania z tytułu krótkiej pozycji papierów wartościowych	735,1	0,0	0,0	735,1
Wycena instrumentów pochodnych	0,0	979,2	0,0	979,2
Pochodne instrumenty zabezpieczające	0,0	699,2	0,0	699,2

2016

	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	RAZEM
Aktywa finansowe, w tym:	23 313,6	2 477,3	48,8	25 839,7
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	2 805,2	21,6	0,0	2 826,8
obligacje skarbowe	2 795,7	0,0	0,0	2 795,7
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego	9,5	0,0	0,0	9,5
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0,0	21,6	0,0	21,6
Wycena instrumentów pochodnych	0,0	1 117,1	0,0	1 117,1
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, w tym:	20 508,4	0,0	48,8	20 557,2
obligacje skarbowe	19 681,3	0,0	0,0	19 681,3
obligacje Rządu Francuskiego	533,0	0,0	0,0	533,0
obligacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego	294,1	0,0	0,0	294,1
instrumenty kapitałowe	0,0	0,0	48,8	48,8
Pochodne instrumenty zabezpieczające	0,0	1 338,6	0,0	1 338,6
Zobowiązania finansowe, w tym:	453,2	2 605,7	0,0	3 058,9
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	0,0	21,6	0,0	21,6
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0,0	21,6	0,0	21,6
Zobowiązania z tytułu krótkiej pozycji papierów wartościowych	453,2	0,0	0,0	453,2
Wycena instrumentów pochodnych	0,0	1 116,0	0,0	1 116,0
Pochodne instrumenty zabezpieczające	0,0	1 468,1	0,0	1 468,1

Przesunięcia pomiędzy poziomami wyceny

W roku 2017 nie było przesunięć pomiędzy poziomami wyceny.

Wycena instrumentów finansowych klasyfikowanych do poziomu 2 wyceny

Do poziomu 2 wyceny Bank klasyfikuje instrumenty pochodne, bony pieniężne NBP oraz transakcje z przyrzeczeniem odkupu.

Instrumenty pochodne

Dla transakcji o profilu nieliniowym (opcje walutowe), w zależności od typu produktu, stosuje się następujące modele:

- europejska opcja waniliowa – model Garmana-Kohlhagena,
- europejska opcja digital – model Garmana-Kohlhagena skorygowany o call spread,
- opcja touch – Murex Skew Model,
- opcja barierowa (amerykańska) – Murex Skew Model,
- opcja barierowa (europejska) – model Garmana-Kohlhagena
- Cap/Floor (transakcje back to back) – model Black'a.

Danymi wejściowymi do modeli są:

- kurs walutowy – pozyskiwany ze strony internetowej NBP,
- zmienności implikowane – pozyskiwane z Bloomberg BGN lub Bloomberg Synthetic dla par walutowych o słabszej płynności
- krzywe rentowności analogiczne jak dla instrumentów pochodnych o charakterze liniowym.

Dla instrumentów o charakterze liniowym (pozostałe instrumenty pochodne) wartość godziwa jest wyznaczana w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy pieniężne na poziomie transakcji. Wartość godziwa wyznaczona w ten sposób jest wartością bieżącą tych przepływów.

Wszystkie dane wejściowe wykorzystane do konstrukcji krzywych rewaluacyjnych są informacjami obserwowanymi na rynku. Są to stopy rynku depozytowego, punkty forward, stopy FRA, stopy IRS,

stopy OIS, punkty basis walutowe, punkty basis pomiędzy indeksami na zmienną stopę, kursy walutowe. Dane pochodzą z systemu Reuters i są to w większości informacje od brokerów. Jakość danych rynkowych podlega kontroli podczas dziennego procesu kontrybucji stawek rewaluacyjnych.

Instrumenty pochodne wyceniane są według koncepcji krzywych OIS z założeniem istnienia zabezpieczenia wyceny transakcji w postaci depozytu oprocentowanego stopą EONIA. Wyjątkiem są transakcje w PLN podlegające rozliczeniu w ramach centralnych izb rozliczeniowych (LCH, KDPW), gdzie rozliczenie NPV odbywa się w walucie oryginalnej, co ma odzwierciedlenie w stosowanych krzywych do wyceny (krzywa dyskontowa oparta na kwotowaniach WIBOR oraz IRS).

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu

Wartość godziwa dla transakcji z przyrzeczeniem odkupu wyznaczana jest w oparciu o przyszłe przepływy pieniężne zdyskontowane według krzywej rentowności dla instrumentów z przepływem płatności (tzw. instrumentów *cashowych*).

Korekta wyceny

Bank zastosował podejście ostrożnej wyceny (ang.: prudent valuation) w zakresie aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej bazując na wskazówkach zawartych w standardach technicznych Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (tj.: EBA do artykułu 105(14) Regulacji EU 575/2013 opublikowane w marcu 2014). Celem takiego podejścia jest wyznaczenie wartości godziwej na wysokim 90% poziomie ufności, z uwzględnieniem niepewności ceny rynkowej i kosztu zamknięcia.

Korekta z tytułu ostrożnej wyceny według stanu na koniec roku 2017 wynosiła 73,2 mln zł (43,7 mln zł za rok 2016), z czego 64,2 mln zł (32,1 mln zł za rok 2016) wpłynęło na zmniejszenie kapitału z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne natomiast 2,6 mln zł (5,7 mln zł za rok 2016) wpłynęło na wynik finansowy (w tym: +1,1 mln zł ujęto w pozycji *wynik na rachunkowości zabezpieczeń* a +1,5 mln zł – w pozycji *wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany*, za rok 2016 odpowiednio -6,2 mln zł i +0,5 mln zł).

Wycena instrumentów finansowych klasyfikowanych do poziomu 3 wyceny

Do poziomu 3 wyceny Bank klasyfikuje akcje i udziały kilku spółek, dla których ustalenie wartości godziwej jest utrudnione lub niemożliwe ze względu na brak aktywnego rynku dla tych instrumentów.

Według stanu na 31.12.2016 r. do poziomu 3 wyceny Bank klasyfikował także akcje uprzywilejowane Visa Inc. otrzymane w rozliczeniu transakcji sprzedaży akcji Visa Europe Limited, która miała miejsce w roku 2016. Wartość godziwa akcji Visa Inc. według stanu na 31.12.2016 r. wynosiła 43,4 mln zł. W roku 2017 nastąpiła sprzedaż akcji Visa Inc. Szczegółowe informacje na temat tej transakcji zawarte są w niniejszym sprawozdaniu w nocie nr 5. *Wynik na inwestycjach*.

Zmiana stanu aktywów / zobowiązań finansowych klasyfikowanych do poziomu 3 wyceny

	2017	2016
Stan na początek okresu	48,8	183,1
Zwiększenia, w tym:	11,9	237,7
wynik na sprzedaży akcji VISA Inc.	11,9	0,0
wynik na sprzedaży akcji VISA Europe	0,0	189,6
nabycie akcji VISA Inc.	0,0	36,1
różnice kursowe	0,0	6,5
wycena odnośzona na kapitał z aktualizacji wyceny	0,0	5,5
Zmniejszenia, w tym:	-55,4	-372,0
sprzedaż akcji VISA Europe	-46,2	-194,1
wycena odnośzona na kapitał z aktualizacji wyceny	-5,5	-177,9
różnice kursowe	-3,7	0,0
Stan na koniec okresu	5,3	48,8

Zmiany wyceny do wartości godziwej odnoszone do rachunku zysków i strat wykazywane są w pozycji rachunku zysków i strat *Wynik na instrumentach finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany*.

Potencjalne zmiany szacunków przyjętych do wyceny instrumentów finansowych klasyfikowanych do 3 poziomu wyceny nie mają istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

39.2. Aktywa niefinansowe wyceniane według wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej**2017**

	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	RAZEM
Nieruchomości własne	-	-	339,6	339,6
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	-	-	11,1	11,1

2016

	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	RAZEM
Nieruchomości własne	-	-	338,7	338,7
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	-	-	31,8	31,8

Zmiana stanu aktywów niefinansowych klasyfikowanych do poziomu 3 wyceny zaprezentowana jest w niniejszym sprawozdaniu w nocie 23. *Aktywa majątkowe*.

Wycena do wartości godziwej Nieruchomości własne

Bank wycenia posiadane nieruchomości do wartości godziwej. Wycena jest przeprowadzana przez niezależnego rzeczoznawcę z wykorzystaniem metody dochodowej zgodnie z obowiązującymi zasadami wyceny nieruchomości.

W roku 2017 zostały dokonane wyceny następujących nieruchomości:

- Budynku Centrali ING Banku Śląskiego S.A. w Katowicach (Sokolska) – wartość budynku według stanu na 31.12.2017 r. wynosiła 103,6 mln zł, zmiana wartości nieruchomości za rok 2017 zmniejszyła wynik finansowy o kwotę 4,4 mln zł (3,6 mln zł z uwzględnieniem podatku odroczonego),

- Budynku Centrali ING Banku Śląskiego S.A. w Katowicach (Chorzowska 50) – wartość budynku według stanu na 31.12.2017 r. wynosiła 123,4 mln zł, zmiana wartości nieruchomości za rok 2017 zmniejszyła wynik finansowy o kwotę 1,7 mln zł (1,5 mln zł z uwzględnieniem podatku odroczonego) oraz
- 13 innych nieruchomości zlokalizowanych na terenie całej Polski, zmiana wyceny za rok 2017 zmniejszyła kapitał z aktualizacji wyceny o kwotę 0,5 mln zł, (0,4 mln z uwzględnieniem podatku odroczonego) oraz zmniejszyła wynik finansowy roku 2017 o kwotę 0,6 mln zł (0,5 mln zł z uwzględnieniem podatku odroczonego).

W roku 2016 zostały dokonane wyceny następujących nieruchomości:

- Budynku Centrali ING Banku Śląskiego S.A. w Katowicach (Sokolska) – wartość budynku według stanu na 31.12.2016 r. wynosiła 106,5 mln zł, zmiana wartości nieruchomości za rok 2016 zmniejszyła wynik finansowy o kwotę 2,2 mln zł (1,7 mln zł z uwzględnieniem podatku odroczonego),
- Budynku Centrali ING Banku Śląskiego S.A. w Katowicach (Chorzowska 50) – wartość budynku według stanu na 31.12.2016 r. wynosiła 126,6 mln zł, zmiana wartości nieruchomości za rok 2016 zmniejszyła wynik finansowy o kwotę 8,1 mln zł (6,5 mln zł z uwzględnieniem podatku odroczonego) oraz
- 13 innych nieruchomości zlokalizowanych na terenie całej Polski, zmiana wyceny za rok 2016 zmniejszyła kapitał z aktualizacji wyceny o kwotę 0,7 mln zł, (0,6 mln zł z uwzględnieniem podatku odroczonego) oraz zmniejszyła wynik finansowy roku 2016 o kwotę 2,8 mln zł (2,3 mln zł z uwzględnieniem podatku odroczonego).

Wyniki wycen nieruchomości zostały zaprezentowane w rachunku zysków i strat w *Kosztach działania* (w notcie nr 8 w pozycji szczegółowej *koszty utrzymania i wynajmu budynków*).

Na dzień 31.12.2017 r. w kapitale z aktualizacji wyceny była zaewidencjonowana kwota 11,1 mln zł (uwzględniająca podatek odroczone) dotycząca nieruchomości wycenionych do wartości godziwej. Według stanu na dzień 31.12.2016 r. kwota ta wynosiła 11,5 mln zł.

Wartość wycenianych nieruchomości oszacowana według kosztu historycznego z uwzględnieniem utraty wartości i odpisów amortyzacyjnych wyniosłaby na 31.12.2017 r. 325,9 mln zł w porównaniu z 324,5 mln zł na 31.12.2016 r.

39.3. Aktywa i zobowiązania finansowe, które w sprawozdaniu z sytuacji finansowej nie są prezentowane w wartości godziwej

2017

	Wartość bilansowa	Wartość godziwa			RAZEM
		Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	2 815.1	-	2 815.1	-	2 815.1
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	8 350.5	8 339.6	-	-	8 339.6
Kredyty i inne należności udzielone innym bankom	2 234.5	-	2 234.5	-	2 234.5
Kredyty i inne należności udzielone klientom	87 338,9	-	3 550,6	83 463,7	87 014,3
Należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	19.8	-	19.8	-	19.8
Inwestycje w jednostki kontrolowane	240.5	-	-	240.5	240.5
Pozostałe aktywa	64.4	-	-	64.4	64.4
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec innych banków	1 044.6	-	1 044.6	-	1 044.6
Zobowiązania wobec klientów	104 075,8	-	-	104 079,4	104 079,4
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	300,3	-	301,1	-	301,1
Zobowiązania podporządkowane	626.9	-	-	626.9	626.9

2016

	Wartość bilansowa	Wartość godziwa			RAZEM
		Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 825,0	-	1 825,0	-	1 825,0
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	5 164,1	5 058,0	-	-	5 058,0
Kredyty i inne należności udzielone innym bankom	1 113,4	-	1 113,2	-	1 113,2
Kredyty i inne należności udzielone klientom*	78 038,0	-	3 904,2	74 535,8	78 440,0
Inwestycje w jednostki kontrolowane	239,2	-	-	239,2	239,2
Pozostałe aktywa	50,6	-	-	50,6	50,6
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec innych banków	2 019,9	-	2 019,9	-	2 019,9
Zobowiązania wobec klientów*	95 168,4	-	-	95 176,0	95 176,0
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych*	866,4	-	871,1	-	871,1
Zobowiązania podporządkowane	664,9	-	-	664,9	664,9

*) W 2017 r. Bank dokonał zmiany sposobu wyliczania wartości godziwej kredytów i depozytów zaliczanych do grup aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, w związku z czym zostały przekształcone dane porównywalne za 2016 r.

Bank ujawnia dane nt. wartości godziwej kredytów i depozytów oraz papierów wartościowych zaliczanych do grup aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej.

Dla potrzeb wyliczeń wartości godziwej portfela kredytów hipotecznych wykorzystywana jest krzywa rentowności zawierająca ceny transferowe, które są kalkulowane na podstawie:

- PLN: stawki BID do 9M (włącznie) to WIBID a od 1Y odpowiednie stawki IRS; stawki OFFER do 9M (włącznie) to WIBOR a od 1Y odpowiednie stawki IRS.
- EUR: stawki BID do 9M (włącznie) to EURIBOR a od 1Y odpowiednie stawki IRS; stawki OFFER do 9M (włącznie) to EURIBOR a od 1Y odpowiednie stawki IRS.

- USD i CHF: stawki BID do 9M (włącznie) to LIBOR a od 1Y odpowiednie stawki IRS; stawki OFFER do 9M (włącznie) to LIBOR a od 1Y odpowiednie stawki IRS.

Dla potrzeb wyliczeń wartości godziwej pozostałych kredytów i depozytów zaliczanych do grup aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej wykorzystywana jest cena transferowa liczona jako:

- PLN: stawki BID to WIBID overnight; stawki OFFER to WIBOR overnight.
- EUR: stawki BID to EURIBOR overnight; stawki OFFER to EURIBOR overnight.
- USD i CHF: stawki BID to LIBOR overnight; stawki OFFER to LIBOR overnight.

Stawki BID są wykorzystywane w wyliczaniu wartości godziwej dla zobowiązań finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie; w przypadku aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu wykorzystywane są stawki OFFER. Wszystkie punkty pośrednie na krzywych są interpolowane liniowo.

Szacunki w zakresie strat kredytowych są odzwierciedleniem funkcjonującego w Banku modelu tworzenia odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Przyjęty przez Bank model w niektórych aspektach jest oparty na założeniach, których nie potwierdzają ceny weryfikowalnych bieżących transakcji rynkowych dotyczących tego samego instrumentu – nie uwzględnia też zmian spowodowanych restrukturyzacją.

Kredyty i inne należności

Portfel kredytowy wraz z papierami wartościowymi zaliczonymi do grup aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu jest klasyfikowany na subportfele uwzględniające rodzaj produktu, segment klienta oraz walutę.

W przypadku portfela kredytów hipotecznych stosowany jest model przedpłat. Dla określenia szacowanych przedpłat wykorzystywane są dane o zapadalności portfela kredytów hipotecznych w PLN i CHF wg modelowej struktury zapadalności, w oparciu o nią następuje wyliczenie średniej stopy procentowej ważonej kapitałem niezapadłym odrębnie dla portfela PLN i CHF. Na podstawie modelowej struktury zapadalności oraz przyszłych przepływów odsetkowych wyliczonych przy użyciu średniej stopy procentowej powstaje zagregowany modelowy harmonogram płatności kapitałowo-odsetkowych odrębnie dla PLN i CHF.

Dla tak wyodrębnionych subportfeli stosowany jest czynnik dyskontujący dla każdego przepływu pieniężnego.

Dla kredytów/papierów przyjmuje się czynnik dyskontowy jako sumę:

- stopy rynkowej opartej na krzywej rentowności z dnia bilansowego oraz
- średniej marży opartej na portfelu kredytów udzielonych w ostatnich dwóch miesiącach.

W tym celu przyjmuje się następujące założenia:

- wykorzystanie do kalkulacji kredytów udzielonych w ostatnich dwóch miesiącach,
- podział na wyżej opisane grupy produktowe,
- miejsce na krzywej rentowności, z którego zostaje wyznaczona właściwa stopa rynkowa odzwierciedla data przeszacowania każdego kredytu.

Dla celów szacowania wartości godziwej portfela kredytów hipotecznych w CHF – z uwagi na zanik aktywnego rynku - wykorzystano średnią marżę jaka jest stosowana przy udzielaniu kredytów hipotecznych w EUR skorygowaną o kwotowanie instrumentów typu swap dla walut CHF/EUR.

W rezultacie powstaje wartość godziwa jako suma wartości bieżącej netto przepływów pieniężnych pojedynczego kredytu/papieru (w przypadku portfela kredytów hipotecznych wartość godziwa jest

sumą wartości bieżącej netto przepływów pieniężnych zagregowanego portfela kredytów hipotecznych odrębnie dla PLN i CHF).

Dla walutowych kredytów hipotecznych oszacowanie wartości godziwej nie uwzględnia wpływu potencjalnych przyszłych zmian regulacyjnych w tym zakresie.

W przypadku kredytów nieposiadających harmonogramu spłat oraz kredytów z grupy zagrożonych utratą wartości przyjmuje się, że dla tych kredytów wartość godziwa równa się ich wartości księgowej.

Zobowiązania wobec banków i klientów

Portfel depozytowy jest dzielony według rodzaju produktu, segmentu klienta oraz waluty. Dla depozytów płatnych na żądanie przyjmuje się, że dla nich wartość godziwa równa się ich wartości księgowej.

Kolejnym etapem jest wyliczenie przyszłych przepływów pieniężnych jako sumy przepływów kapitałowych i odsetkowych. Następnie poprzez zastosowanie czynnika dyskontowego dla każdego przepływu pieniężnego w rezultacie otrzymuje się wartość godziwą poszczególnych depozytów. Suma wartości godziwej poszczególnych depozytów jest wartością godziwą portfela analizowanych depozytów.

Dla depozytów czynnik dyskontowy to suma:

- stopy rynkowej opartej na krzywej rentowności z dnia bilansowego oraz
- średniej marży opartej na portfelu depozytów przyjętych w dwóch ostatnich miesiącach.

W tym celu przyjmuje się następujące założenia:

- wykorzystanie do kalkulacji depozytów przyjętych w dwóch ostatnich miesiącach,
- podział na wyżej opisane grupy produktowe,
- miejsce na krzywej rentowności, z którego zostaje wyznaczona właściwa stopa rynkowa odzwierciedla data przeszacowania każdego depozytu.

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych, zobowiązania podporządkowane

Wartość godziwą wylicza się poprzez zastosowanie czynnika dyskontowego dla każdego przepływu pieniężnego. W tym przypadku czynnik dyskontowy to suma:

- stopy rynkowej opartej na krzywej rentowności z dnia bilansowego oraz
- szacunku aktualnej marży jaka byłaby oferowana w przypadku zaciągnięcia zobowiązania.

W tym celu przyjmuje się też założenie, że miejsce na krzywej rentowności, z którego zostaje wyznaczona właściwa stopa rynkowa odzwierciedla datę przeszacowania obligacji.

Inwestycje w jednostki kontrolowane

Bank posiada akcje i udziały w spółkach zależnych. Ustalenie dla nich wartości godziwej jest utrudnione lub niemożliwe ze względu na brak aktywnego rynku dla tych instrumentów.

Kasa, środki w Banku Centralnym, Pozostałe aktywa

Z uwagi na krótkoterminowy charakter aktywów finansowych wykazywanych w powyższej pozycji przyjęto, że wartość bilansowa jest w przybliżeniu zgodna z wartością godziwą.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności

W przypadku aktywów finansowych klasyfikowanych do portfela utrzymywanych do terminu wymagalności zastosowano podejście polegające na tym, że dla potrzeb określenia wartości godziwej przyjęto parametry wyceny, które byłyby zastosowane gdyby aktywa te znajdowały się w portfelu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Poniżej zaprezentowano porównanie wartości bilansowej z wartością godziwą portfela kredytowego oraz depozytów w podziale na segmenty klientów.

	2017		2016	
	wartość bilansowa	wartość godziwa	wartość bilansowa	wartość godziwa
Portfel kredytowy (netto), w tym:	83 627,3	83 316,2	74 039,4	74 447,2
Bankowość korporacyjna, w tym:	47 438,7	47 171,8	43 427,7	43 361,8
- kredyty i pożyczki	44 906,5	44 758,7	40 914,9	40 898,6
- dłużne papiery wartościowe (korporacyjne i komunalne)	2 532,2	2 413,1	2 512,8	2 463,2
Bankowość detaliczna, w tym:	36 188,6	36 144,4	30 611,7	31 085,4
- kredyty i pożyczki hipoteczne	27 775,9	27 673,0	23 692,1	23 822,3
- kredyty i pożyczki pozostałe	8 412,7	8 471,4	6 919,6	7 263,1
Depozyty klientów, w tym:	102 938,3	102 941,9	94 187,0	94 194,6
Depozyty klientów bankowości korporacyjnej	34 888,7	34 888,5	30 577,4	30 577,6
Depozyty klientów bankowości detalicznej	68 049,6	68 053,4	63 609,6	63 617,0

40. Kompensowanie instrumentów finansowych

Poniższe ujawnienie dotyczy kompensowania aktywów i zobowiązań finansowych, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym. Główne umowy ramowe zawierane przez Bank to umowy ISDA (w zakresie instrumentów pochodnych) oraz GMRA (w zakresie transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych).

Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji z tytułu instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające, które Bank składa i otrzymuje w ramach realizacji tzw. Credit Support Annex (CSA), czyli załączników do umów ISDA.

Instrumenty pochodne stopy procentowej IRS/FRA „rozliczane do rynku” (ang.: „settled to market”)

W roku 2017 Bank przystąpił do nowej usługi przewidzianej w regulaminie KDPW CCP w zakresie podejścia do rozliczania instrumentów pochodnych stopy procentowej IRS/FRA. Przed zmianą, ekspozycja netto wynikająca z transakcji z KDPW CCP była zabezpieczana depozytem zabezpieczającym (ang.: Variation Margin) zgodnie z podejściem „zabezpieczenie do rynku” (ang.: collateralized to market”). Zgodnie z warunkami nowej usługi, ekspozycja wynikająca z transakcji jest codziennie rozliczana w oparciu o zmianę wartości rynkowej poszczególnych transakcji (tj.: zgodnie z podejściem „rozliczenie do rynku”). W związku z tym nie jest składany depozyt zabezpieczający Variation Margin. Wartość godziwa poszczególnych transakcji uwzględnia przepływy realizowane w ramach dziennego rozliczenia ekspozycji z nich wynikających. Bank od roku 2016 korzysta już z podobnej usługi w zakresie rozliczania instrumentów pochodnych przekazywanych do London Clearing House Clearnet (LCH).

Aktywa finansowe

2017

	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty nie kompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
			Instrumenty finansowe	Środki pieniężne i instrumenty finansowe otrzymane jako zabezpieczenie	
Transakcje pochodne, w tym:	1 751,9	1 751,9	-868,8	-667,0	216,1
wycena instrumentów pochodnych	784,7	784,7	-468,2	0,0	316,5
pochodne instrumenty zabezpieczające	967,2	967,2	-400,6	0,0	566,6
zabezpieczenie transakcji pochodnych	0,0	0,0	0,0	-667,0	-667,0
Pożyczki papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu, w tym:	80,3	80,3	0,0	-80,3	0,0
transakcje klasyfikowane do kategorii aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	60,5	60,5	0,0	-60,5	0,0
transakcje klasyfikowane do kategorii kredytów i innych należności	19,8	19,8	0,0	-19,8	0,0
Razem					216,1

2016

	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty nie kompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
			Instrumenty finansowe	Środki pieniężne i instrumenty finansowe otrzymane jako zabezpieczenie	
Transakcje pochodne, w tym:	2 665,4	2 455,7	-1 288,8	-705,7	461,2
wycena instrumentów pochodnych	1 245,5	1 117,1	-657,3	0,0	459,8
pochodne instrumenty zabezpieczające	1 419,9	1 338,6	-631,5	0,0	707,1
zabezpieczenie transakcji pochodnych	0,0	0,0	0,0	-705,7	-705,7
Pożyczki papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu, w tym:	21,6	21,6	0,0	-20,4	1,2
transakcje klasyfikowane do kategorii aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	21,6	21,6	0,0	-20,4	1,2
Razem					462,4

Zobowiązania finansowe

2017

	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty nie kompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
			Instrumenty finansowe	Środki pieniężne i instrumenty finansowe złożone jako zabezpieczenie	
Transakcje pochodne, w tym:	1 678,4	1 678,4	-868,8	-469,2	340,4
wycena instrumentów pochodnych	979,2	979,2	-468,2	0,0	511,0
pochodne instrumenty zabezpieczające	699,2	699,2	-400,6	0,0	298,6
zabezpieczenie transakcji pochodnych	0,0	0,0	0,0	-469,2	-469,2
Razem					340,4

2016

	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty nie kompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
			Instrumenty finansowe	Środki pieniężne i instrumenty finansowe złożone jako zabezpieczenie	
Transakcje pochodne, w tym:	2 793,7	2 584,1	-1 288,8	-1 066,8	228,5
wycena instrumentów pochodnych	1 221,2	1 116,0	-657,3	0,0	458,7
pochodne instrumenty zabezpieczające	1 572,5	1 468,1	-631,5	0,0	836,6
zabezpieczenie transakcji pochodnych	0,0	0,0	0,0	-1 066,8	-1 066,8
Pożyczki papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu, w tym:	21,6	21,6	0,0	-21,2	0,4
transakcje klasyfikowane do kategorii zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	21,6	21,6	0,0	-21,2	0,4
Razem					228,9

41. Działalność powiernicza

Według stanu na 31.12.2017 r. Bank prowadził 790 rachunków papierów wartościowych, na których były przechowywane papiery wartościowe na rzecz Klientów Banku (791 na 31.12.2016 r.). Rachunki te nie spełniają definicji aktywów i nie są wykazywane w sprawozdaniu finansowym Banku.

Na koniec roku 2017 Bank pełnił funkcję banku depozytariusza dla 156 funduszy inwestycyjnych i subfunduszy, 2 funduszy emerytalnych, 1 funduszu pracowniczego oraz dokonywał wyceny wartości aktywów netto oraz wartości aktywów netto na jednostkę uczestnictwa 8 ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych (łącznie 167 funduszy). Dla porównania na koniec roku 2016 Bank pełnił funkcję banku depozytariusza dla 133 funduszy inwestycyjnych i subfunduszy, 2 funduszy emerytalnych, 1 funduszu pracowniczego oraz dokonywał wyceny wartości aktywów netto oraz wartości aktywów netto na jednostkę uczestnictwa 8 ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych (łącznie 144 fundusze).

42. Leasing operacyjny

42.1. Bank jako leasingobiorca

Bank współpracuje z firmą leasingową w zakresie leasingu samochodów oraz zarządzania flotą samochodową. Bank ponosi także płatności z tytułu najmu lokali, który jest traktowany jako leasing operacyjny. Umowy te nie przewidują ponoszenia przez leasingobiorcę opłat warunkowych, z postanowień umów leasingowych nie wynikają też ograniczenia. W niektórych przypadkach umowy zawierają możliwość przedłużenia umowy, wykorzystania możliwości zakupu lub zmiany ceny.

Płatności leasingowe według terminów zapadalności oraz w wartościach brutto prezentuje poniższa tabela:

	2017	2016
poniżej 1 roku	132,6	116,6
od 1 roku do 5 lat	301,1	268,6
powyżej 5 lat	87,8	92,2

42.2. Bank jako leasingodawca

Bank uzyskuje przychody z tytułu najmu lokali użytkowych w nieruchomościach własnych. Umowy te są traktowane jako umowy leasingu operacyjnego. Umowy te nie przewidują ponoszenia przez leasingobiorcę opłat warunkowych, z postanowień umów leasingowych nie wynikają też ograniczenia. W niektórych przypadkach umowy zawierają możliwość przedłużenia umowy lub zmiany ceny. Umowy nie zawierają natomiast możliwości zakupu.

Płatności leasingowe według terminów zapadalności oraz w wartościach brutto prezentuje poniższa tabela:

	2017	2016
poniżej 1 roku	1,8	0,8
od 1 roku do 5 lat	1,1	4,1
powyżej 5 lat	2,3	2,6

43. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

43.1. Gotówka i jej ekwiwalenty

Dla celów sprawozdania z przepływów pieniężnych, gotówka i jej ekwiwalenty obejmują bilansowy stan środków pieniężnych oraz salda rachunków bieżących i lokat jednodniowych w innych bankach.

	2017	2016
Gotówka i pozostałe środki pieniężne (prezentowane w nocie 13)	1 188,7	1 056,6
Środki na rachunkach w Banku Centralnym (prezentowane w nocie 13)	1 626,4	768,4
Rachunki bieżące w innych bankach (prezentowane w nocie 14)	785,4	933,7
Lokaty jednodniowe w innych bankach (prezentowane w nocie 14)	997,7	0,0
Razem	4 598,2	2 758,7

43.2. Objaśnienie podziału działalności Banku na działalność operacyjną, inwestycyjną i finansową w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna dotyczy podstawowego obszaru działalności Banku, nie zaliczanej do działalności inwestycyjnej i finansowej.

Działalność inwestycyjna polega na nabywaniu i zbywaniu udziałów lub akcji w jednostkach kontrolowanych, wartości niematerialnych i rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów trwałych utrzymywanych do terminu wymagalności. Wpływy z działalności inwestycyjnej obejmują ponadto dywidendy otrzymane z tytułu posiadania akcji i udziałów w innych podmiotach.

Działalność finansowa dotyczy długoterminowych (powyżej 1 roku) operacji finansowych, przeprowadzanych z podmiotami finansowymi. Wpływy z działalności finansowej wskazują na źródła finansowania Banku, uzyskiwane np. poprzez zaciąganie długoterminowych kredytów i pożyczek od innych banków oraz od innych niż banki podmiotów finansowych lub emisję dłużnych papierów wartościowych. Wydatki z działalności finansowej dotyczą głównie spłat przez Bank długoterminowych zobowiązań (m.in.: spłat otrzymanych kredytów wraz z odsetkami, odsetek od wyemitowanych papierów dłużnych) oraz płatności dywidend na rzecz właścicieli i innych wydatków z tytułu podziału zysku.

43.3. Przyczyny występowania różnic pomiędzy zmianami stanu niektórych pozycji wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Przyczyny wystąpienia różnic pomiędzy zmianami stanu wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych są następujące:

- 1) Zmiany stanu poszczególnych składników aktywów i pasywów zostały skorygowane o odsetki, które prezentowane są w pozycji *Odsetki otrzymane/zapłacone*.
- 2) Ze *Zmiany stanu kredytów i innych należności udzielonych innym bankom* wyłączono zmianę stanu części należności stanowiących ekwiwalent środków pieniężnych (rachunki bieżące i lokaty jednodniowe w innych bankach) i zaprezentowano ją w pozycji *Zwiększenie/zmniejszenie środków pieniężnych netto*.
- 3) *Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży* nie uwzględnia tej części wyceny aktywów finansowych, która została ujęta w kapitale własnym (kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży).

2017

	zmiana stanu		różnica w tym:	1)	2)	3)
	w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych				
Zmiana stanu kredytów i innych należności udzielonych innym bankom	-1 121,1	-269,2	851,9	2,4	849,5	
Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 296,7	2 296,8	0,1	0,1		
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	3 000,3	3 070,4	70,1	-58,8		128,9
Zmiana stanu kredytów i innych należności udzielonych klientom	-9 320,7	-9 260,2	60,5	60,5		
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	-975,3	-975,3	0,0	0,0		
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	8 907,4	8 914,0	6,6	6,6		

2016

	zmiana stanu		różnica w tym:	1)	2)	3)
	w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych				
Zmiana stanu kredytów i innych należności udzielonych innym bankom	-100,3	12,5	112,8	-0,2	113,0	
Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-1 699,7	-1 700,6	-0,9	-0,9		
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	120,8	-163,3	-284,1	8,0		-292,1
Zmiana stanu kredytów i innych należności udzielonych klientom	-7 050,2	-7 084,8	-34,6	-34,6		
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	164,5	164,4	-0,1	-0,1		
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	7 737,2	7 754,5	17,3	17,3		

44. Podmioty powiązane

Podmioty zależne od ING Banku Śląskiego S.A.:

- ING ABL Polska S.A. (posiada 100% udziałów w ING Commercial Finance S.A. oraz ING Lease (Polska) Sp. z o.o.),
- ING Usługi dla Biznesu S.A.,
- Solver Sp. z o.o.,
- Nowe Usługi S.A.,
- Twisto Polska Sp. z o.o.

ING Bank Śląski S.A. jest spółką zależną od ING Bank NV, który według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku posiadał 75% udziału w kapitale zakładowym ING Banku Śląskiego oraz 75% udziałów w ogólnej liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu ING Banku Śląskiego S.A.

ING Bank Śląski dokonuje na rynku międzybankowym operacji z ING Bank NV i podmiotami zależnymi od niego. Są to zarówno lokaty i kredyty krótkoterminowe jak i operacje instrumentami pochodnymi. Bank prowadzi również rachunki bankowe podmiotów z Grupy ING. Ponadto spółka zależna ING Lease Sp. z o.o. otrzymała od ING Bank NV finansowanie długoterminowe kontraktów leasingowych w EUR (tzw. „matched funding”). Wszystkie wyżej wymienione transakcje odbywają się na zasadach rynkowych.

Pomiędzy podmiotami powiązаныmi z Bankiem przeprowadzane są również transakcje wynikające z zawartych umów o współpracy, podnajmu pomieszczeń, dzierżawy sprzętu, przetwarzania danych oraz składki na ubezpieczenie pracowników.

Koszty prezentowane są według wartości netto (bez podatku VAT).

Według stanu na 31.12.2017 roku ING Bank Śląski S.A. nie posiadał zaangażowania wobec członków Rady Nadzorczej wchodzących w jej skład na koniec 2017 roku oraz podmiotów powiązanych z nimi kapitałowo i organizacyjnie.

Informacje liczbowe o transakcjach pomiędzy podmiotami powiązаныmi (w mln zł)

	ING Bank NV	Pozostałe podmioty Grupy ING	Podmioty zależne	ING Bank NV	Pozostałe podmioty Grupy ING	Podmioty zależne
	stan na 31.12.2017			stan na 31.12.2016		
Należności						
Rachunki nostro	907,0	1,0	-	16,5	14,3	-
Kredyty	-	0,1	7 139,5	-	0,5	6 114,6
Wycena dodatnia instrumentów pochodnych	181,2	76,7	1,5	206,9	127,5	2,9
Inne należności	11,4	2,0	1,2	7,4	2,3	0,6
Zobowiązania						
Depozyty otrzymane	11,9	20,4	87,9	135,6	34,5	73,8
Pożyczka podporządkowana	626,9	-	-	665,0	-	-
Rachunki loro	11,7	55,8	-	9,3	57,8	-
Wycena ujemna instrumentów pochodnych	185,8	71,8	-	261,9	119,7	-
Inne zobowiązania	62,8	1,4	1,1	61,9	1,0	-
Operacje pozabilansowe						
Udzielone zobowiązania pozabilansowe	417,0	232,0	2 065,3	330,8	94,2	2 189,3
Otrzymane zobowiązania pozabilansowe	421,1	246,9	-	351,9	97,7	-
Transakcje wymiany walutowej	10 110,3	40,7	-	11 828,7	125,5	-
Transakcje forward	535,1	-	-	2 747,9	-	-
IRS	3 151,1	2 410,3	66,5	3 824,6	2 816,0	74,9
Opcje	3 591,8	43,4	-	7 401,7	293,0	49,8

Przychody i koszty	2017 narastająco			2016 narastająco		
	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017			okres od 01.01.2016 do 31.12.2016		
Przychody, w tym:	57,3	6,8	149,9	-164,6	-40,3	128,7
przychody/koszty odsetkowe i prowizyjne	-10,8	4,3	151,2	-13,4	13,3	126,7
wynik na instrumentach finansowych	55,9	1,0	-1,3	-151,6	-53,6	1,4
wynik na inwestycyjnych aktywach finansowych*	11,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
wynik na pozostałej działalności podstawowej	0,3	1,5	0,0	0,4	0,0	0,6
Koszty działania	60,5	3,6	4,4	59,7	4,5	8,3
Nakłady na majątek trwały						
Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe	-	-	-	-	0,9	-
Nakłady na wartości niematerialne	-	-	1,3	3,8	0,2	2,0

*) Kwota 11,9 mln zł prezentowana za rok 2017 w pozycji *wynik na inwestycyjnych aktywach finansowych* dotyczy wyniku z tytułu sprzedaży w roku 2017 posiadanych przez Bank akcji Visa Inc. na rzecz ING Bank N.V. Więcej informacji na temat tej transakcji ujęto w notce nr 5 *Wynik na inwestycjach*.

45. Transakcje z personelem zarządzającym i pracownikami

Kredyty dla pracowników i kierownictwa Banku

Pracownicy Grupy ING Banku Śląskiego S.A. korzystają z kredytów na takich samych warunkach jak pozostali klienci Banku (nie ma kredytów preferencyjnych dla pracowników). Kredyty dla pracowników ujęte są w kwocie kredytów dla klientów i według stanu na 31.12.2017 roku wynoszą 155,4 mln zł (bez pożyczek z ZFŚS). Na dzień 31.12.2016 roku ich wartość wyniosła 153,6 mln zł.

Udzielenie kredytu, pożyczki pieniężnej, gwarancji bankowej i poręczenia dla osób będących w kierownictwie Banku jest określone odrębną procedurą i monitorowaniem zgodnie z Zarządzeniem Prezesa ING Banku Śląskiego S.A.

W sprawozdaniu finansowym za 2017 rok ujęto udzielone kredyty, pożyczki pieniężne, gwarancje i poręczenia bankowe dla kierownictwa Banku (w rozumieniu Art. 79 Prawa Bankowego) w wysokości 32,6 mln zł. Na dzień 31.12.2016 roku ich wartość wyniosła 36,5 mln zł.

Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

Pracownicy mogą korzystać z różnorodnych form pomocy socjalnej w ramach utworzonych w podmiotach Grupy Zakładowych Funduszy Świadczeń Socjalnych. Stan pożyczek udzielonych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych według stanu na 31.12.2017 roku wynosił 5,0 mln zł, wobec 6,2 mln zł na dzień 31.12.2016 roku. Stan Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych na dzień 31.12.2017 roku wynosił 6,9 mln zł wobec 4,7 mln zł na dzień 31.12.2016 roku.

Wynagrodzenie Członków Zarządu ING Banku Śląskiego S.A. (w mln zł)

Na koniec 2017 roku skład Zarządu ING Banku Śląskiego S.A. przedstawiał się następująco:

- p. Brunon Bartkiewicz - Prezes Zarządu Banku,
- p. Bożena Graczyk - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Michał Bolesławski - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Joanna Erdman - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Marcin Giżycki - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Justyna Kesler - Wiceprezes Zarządu Banku,
- p. Patrick Roesink - Wiceprezes Zarządu Banku.

Świadczenia dla Członków Zarządu ING Banku Śląskiego S.A. (w mln zł)

	2017	2016
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze, w tym:	13,5	11,3
- wynagrodzenia	9,6	9,1
- korzyści	3,9	2,2
Razem	13,5	11,3

Na krótkoterminowe świadczenia pracownicze składają się wynagrodzenia zasadnicze, ubezpieczenia, wpłaty na fundusz inwestycyjny, opieka medyczna oraz inne świadczenia przyznane przez Radę Nadzorczą.

Świadczenia dla Członków Zarządu ING Banku Śląskiego S.A. wynikające z Programu Zmiennych Składników Wynagrodzeń (w mln zł)

	2017		2016	
	Krótkoterminowe świadczenia	Długoterminowe świadczenia	Krótkoterminowe świadczenia	Długoterminowe świadczenia
płatności w gotówce	2,6	2,1	2,7	1,8
akcje fantomowe	2,6	2,1	2,7	1,8
Razem	5,2	4,2	5,4	3,6

Na krótkoterminowe świadczenia składają się świadczenia wynikające z Programu Zmiennych Składników Wynagrodzeń – część nieodroczone.

Na długoterminowe świadczenia składają się świadczenia wynikające z Programu Zmiennych Składników Wynagrodzeń – część odroczone.

Świadczenia za rok 2017 dla członków Zarządu ING Banku Śląskiego S.A. wynikające z Programu Zmiennych Składników Wynagrodzeń nie zostały jeszcze przyznane.

Zgodnie z obowiązującym w Banku systemem wynagrodzeń, Członkom Zarządu Banku może przysługiwać premia za rok 2017, której część zostanie wypłacona w 2018 roku, a część będzie odroczone na lata kolejne (2020 – 2025). Maksymalna możliwa do uzyskania wysokość premii za 2017 rok, na którą została utworzona rezerwa, wynosi 9,4 mln zł, w tym na wypłatę gotówkową w 2018 roku 2,6 mln zł, a na część premii z odroczonym terminem płatności 6,8 mln zł. Ostateczną decyzję odnośnie wysokości tego bonusu podejmie Rada Nadzorcza Banku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku rezerwa na wypłatę gotówkową bonusu dla Członków Zarządu wynosiła 9,0 mln zł. Zatwierdzona przez Radę w roku 2017 kwota bonusu, która dotyczyła roku 2016 wyniosła 7,5 mln zł.

W latach zakończonych dnia 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku Członkom Zarządu nie wypłacono świadczeń po okresie zatrudnienia.

Członkowie Zarządu mają zawarte umowy o zakazie konkurencji po zaprzestaniu pełnienia funkcji w Zarządzie Banku. W przypadku nie powołania na nową kadencję lub odwołania Członkom Zarządu przysługuje odprawa. Informacja o odprawach przysługujących Członkom Zarządu jest zawarta w ich umowach o pracę i należy się tylko w przypadku rozwiązania umowy o pracę przez Bank z przyczyn innych niż uprawniające do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia.

Wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej ING Banku Śląskiego S.A. (w mln zł)

Na koniec 2017 roku Rada Nadzorcza ING Banku Śląskiego S.A. działała w następującym składzie:

- p. Antoni Reczek – Przewodniczący,
- p. Małgorzata Kołakowska - Wiceprzewodniczący,
- p. Aleksander Galos – Sekretarz Rady,
- p. Adrianus Johannes Antonius Kas (Ad Kas) - Członek,
- p. Norman Tambach– Członek,
- p. Aleksander Kutela – Członek,
- p. Christopher Steane – Członek.

Świadczenia dla Członków Rady Nadzorczej ING Banku Śląskiego S.A. (w mln zł)

	2017	2016
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze, w tym:	0,7	0,6
- wynagrodzenia	0,7	0,6
Razem	0,7	0,6

Członkowie Zarządu oraz inne osoby będące pracownikami ING Banku Śląskiego S.A. nie otrzymują wynagrodzenia ani nagród z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek zależnych i stowarzyszonych Grupy ING Banku Śląskiego S.A.

Stan posiadania akcji ING Banku Śląskiego przez członków Rady Nadzorczej Banku oraz członków Zarządu Banku

Członkowie Zarządu Banku i Rady Nadzorczej Banku na dzień 31.12.2017 roku nie posiadali akcji ING Banku Śląskiego S.A., podobnie jak na dzień przekazania do publicznej wiadomości rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A. za 2017 rok.

46. Zatrudnienie

Zatrudnienie w ING Banku Śląskim S.A. wynosiło odpowiednio:

	2017	2016
W osobach	7 661	7 669
W etatach	7 612,4	7 618,7

47. Istotne zdarzenia po dacie bilansowej

Uzyskanie zezwolenia KNF na utworzenie banku hipotecznego.

W dniu 16 stycznia 2018 roku Bank uzyskał od Komisji Nadzoru Finansowego zezwolenie na utworzenie banku hipotecznego pod nazwą „ING Bank Hipoteczny Spółka Akcyjna” z siedzibą w Katowicach. Spółkę ING Bank Hipoteczny Spółka Akcyjna (ING Bank Hipoteczny S.A.) zawiązano aktem notarialnym w dniu 26 lutego 2018 roku.

Kapitał zakładowy ING Banku Hipotecznego S.A. wynosić będzie 120.000.000 PLN i zostanie w całości objęty przez ING Bank Śląski S.A. Akcje ING Banku Hipotecznego S.A. zostaną pokryte wkładem pieniężnym.

Intencja Zarządu odnośnie wypłaty dywidendy z zysku za rok 2017

W nawiązaniu do raportu bieżącego z dnia 31 stycznia 2018 roku w którym zawarta została intencja Zarządu Banku odnośnie wypłaty dywidendy na poziomie około 30% zysku jednostkowego Banku za 2017 rok, Zarząd Banku zamierza rekomendować Walnemu Zgromadzeniu dywidendę za 2017 rok w łącznej wysokości 416,3 mln zł, co stanowi 29,7% skonsolidowanego zysku Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego oraz 30,9% jednostkowego zysku ING Banku Śląskiego. Proponowana wartość dywidendy na jedną akcję to 3,20 zł brutto.

Na dzień sporządzenia raportu Bank spełnia kryteria i wymogi KNF umożliwiające wypłatę dywidendy z zysku za rok 2017. Wysokość proponowanej dywidendy uwzględnia, zarówno obecną sytuację finansową Banku, jak i jego plany rozwoju.

Sprzedaż portfela wierzytelności niepracujących

W dniu 22 lutego 2018 roku Bank zawarł umowę dotyczącą sprzedaży należności korporacyjnych z portfela z rozpoznaną utratą wartości. W wyniku transakcji portfel należności nieregularnych zmniejszył się o 85,6 mln zł. Pozytywny wpływ transakcji na wynik brutto Banku wyniósł 1,1 mln zł.

Podpisanie umów z Bankowym Funduszem Gwarancyjnym w związku z przejęciem Bieszczadzkiej SKOK

W dniu 1 marca 2018 roku Bank zawarł z Bankowym Funduszem Gwarancyjnym dwie umowy w związku z przejęciem 1 września 2017 roku przez ING Bank Śląski S.A. Bieszczadzkiej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (Bieszczadzka SKOK):

- 1) Umowę Dotacji w kwocie 11,8 mln zł przeznaczonej na pokrycie 100% różnicy pomiędzy wartością bilansową wszystkich przejmowanych praw majątkowych a wartością bilansową zobowiązań z tytułu środków gwarantowanych,
- 2) Umowę Gwarancji Pokrycia Strat wynikających z przejętych praw majątkowych.

Transakcja przejęcia Bieszczadzkiej SKOK została opisana w niniejszym sprawozdaniu w nocie 23.2. *Wartości niematerialne.*

VI. Zarządzanie ryzykiem oraz kapitałem

1. System zarządzania ryzykiem oraz kapitałem

1.1. System zarządzania ryzykiem

System zarządzania ryzykiem stanowi zintegrowany zbiór zasad, mechanizmów i narzędzi (w tym m.in. polityk i procedur) odnoszących się do procesów dotyczących ryzyka. Rolą systemu zarządzania ryzykiem jest stała identyfikacja, pomiar lub szacowanie oraz monitorowanie poziomu ponoszonego przez Bank ryzyka oraz zabezpieczenie ewentualnych strat poprzez odpowiednie mechanizmy kontrolne, system limitów oraz adekwatny poziom rezerw (odpisów), a także kapitałów i buforów płynnościowych.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem Bank:

- stosuje sformalizowane zasady służące określeniu wielkości podejmowanego ryzyka i zasady zarządzania ryzykiem,
- stosuje sformalizowane procedury mające na celu identyfikację, pomiar lub szacowanie oraz monitorowanie ryzyka, uwzględniające również przewidywany poziom ryzyka w przyszłości,
- stosuje sformalizowane limity ograniczające ryzyko i zasady postępowania w przypadku przekroczenia limitów,
- stosuje przyjęty system sprawozdawczości zarządczej umożliwiający monitorowanie poziomu ryzyka,
- posiada strukturę organizacyjną dostosowaną do wielkości i profilu ponoszonego przez Bank ryzyka.

1.2. Zasady zarządzania ryzykiem

ING Bank Śląski S.A. zarządza ryzykiem kredytowym, rynkowym i operacyjnym zgodnie z zasadami określonymi w normach polskiego prawa, regulacjami Komisji Nadzoru Finansowego oraz innych uprawnionych organów, a także zgodnie ze standardami określonymi przez Grupę ING w stopniu, który nie prowadzi do naruszenia wspomnianych wcześniej regulacji oraz dokumentów z zakresu najlepszych praktyk.

Niezależnie od konieczności zapewnienia zgodności regulacyjnej i prawnej, Bank nie traktuje zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym oraz operacyjnym głównie jako kwestii zgodności (compliance), lecz jako fundamentalną i integralną część całościowego zarządzania Bankiem.

1.3. Proces oceny adekwatności kapitału wewnętrznego

W ING Banku Śląskim S.A. proces oceny adekwatności kapitału wewnętrznego (tzw. proces ICAAP) został uregulowany dokumentem *Polityką Zarządzania Kapitałem w ING Banku Śląskim S.A.* Reguluje on proces identyfikacji istotnych rodzajów ryzyka, podstawowe elementy dotyczące ich kwantyfikacji oraz zasady zarządzania adekwatnością kapitałową. Na podstawie tego dokumentu w Banku identyfikuje się następujące typy ryzyka:

- ryzyko trwale istotne - ze względu na charakter działalności Banku jest i będzie w przyszłości istotne. Przez charakter działalności Banku rozumie się działalność w zakresie usług depozytowych i kredytowych oraz związanych z tą działalnością: realizację wyniku finansowego, zarządzanie płynnością, stopą procentową oraz ryzykiem walutowym, a także zarządzanie ryzykiem w zakresie niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych,
- ryzyko istotne - może powodować powstanie potencjalnych strat, z częstotliwością wystąpienia wartości kwalifikujących je jako istotne zgodnie z tabelą:

Częstotliwość	Przynajmniej raz na rok	nieistotne	istotne	istotne	istotne
	Przynajmniej raz na 5 lat	nieistotne	nieistotne	istotne	istotne
	Rzadziej niż raz na pięć lat	nieistotne	nieistotne	nieistotne	istotne
	Potencjalna strata (PLN)	do 0,2% funduszy własnych	od 0,2% do 1% funduszy własnych	od 1% do 5% funduszy własnych	powyżej 5% funduszy własnych

- ryzyko trudnomierzalne - dla którego w ocenie Banku nie można zbudować ilościowych lub jakościowych miar, które w prawidłowy sposób kwantyfikują wielkość tego ryzyka.

W każdym miesiącu w Banku przygotowywane są raporty w ujęciu jednostkowym i skonsolidowanym zawierające zrealizowane wymogi kapitałowe z tytułu wszystkich istotnych rodzajów ryzyka oraz planowane wartości tych mierników. Informacje w tym zakresie otrzymuje Komitet Aktywów i Pasywów (ALCO) oraz Zarząd Banku. Rada Nadzorcza w cyklach kwartalnych informowana jest o adekwatności kapitałowej Banku, w tym adekwatności kapitału wewnętrznego.

Raz w roku przeprowadzany jest przegląd procesu ICAAP, a raport z przeglądu przekazywany jest do Zarządu oraz Rady Nadzorczej ING Banku Śląskiego S.A. Dodatkowo komórka audytu wewnętrznego przeprowadza raz w roku niezależny audyt procesu ICAAP.

1.4. Kategorie ryzyka

Warsztaty oceny istotności ryzyk zostały w 2017 roku przeprowadzone w pierwszym kwartale. W ich wyniku nie wprowadzono zmian w zakresie identyfikowanych rodzajów ryzyka, ich istotności oraz trudnomierzalności. Ryzyko zachowania klienta zostało przeniesione z ryzyka płynności i finansowania do ryzyka rynkowego.

Typ ryzyka	Trwale istotne	Istotne	Nieistotne	Trudnomierzalne
Ryzyko kredytowe				
Ryzyko braku spłaty i ryzyko kontrahenta*	✓			
Ryzyko rezydualne**	✓			✓
Ryzyko koncentracji	✓			
Ryzyko transferowe			✓	
Ryzyko pozostałych nie kredytowych aktywów		✓		
Ryzyko definicji „default”			✓	
Ryzyko rynkowe				
Ryzyko walutowe	✓			
Ryzyko ogólne i szczególne stóp procentowych w księdze handlowej	✓			
Ryzyko operacji na rynkach finansowych	✓			
Ryzyko stóp procentowych w księdze bankowej: całkowite niedopasowanie	✓			
Ryzyko stóp procentowych w księdze bankowej: ryzyko bazowe			✓	
Ryzyko stóp procentowych w księdze bankowej: ryzyko opcyjne			✓	
Ryzyko inwestycji w nieruchomości komercyjne oraz nieruchomości posiadane na własny użytek			✓	
Ryzyko kapitałowych papierów wartościowych w księdze bankowej			✓	
Ryzyko ogólne i szczególne kapitałowych papierów wartościowych w księdze handlowej			✓	
Ryzyko zachowania klienta		✓		
Ryzyko biznesowe				
Ryzyko wyniku finansowego	✓			
Ryzyko makroekonomiczne		✓		
Ryzyko portfela hipotek walutowych		✓		
Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej			✓	
Ryzyko płynności i finansowania				
Ryzyko płynności i finansowania	✓			
Ryzyko operacyjne				
Ryzyko operacyjne***	✓			
Ryzyko modeli				
Ryzyko modeli		✓		✓

* definicja ryzyka zawiera ryzyko rozliczenia dostawy; ** wymóg kapitałowy szacowany w ramach metody dla ryzyka braku spłaty i ryzyka kontrahenta; *** obejmuje m.in. ryzyko braku zgodności oraz ryzyko prawne, a także ryzyko IT, które jest zarządzane w ramach tego ryzyka.

1.5. Apetyt na ryzyko

Apetyt na ryzyko określa maksymalną wielkość ryzyka jaką Bank jest gotowy zaakceptować wspierając tym samym stabilność oraz dalszy rozwój. W ramach zarządzania ryzykiem i kapitałem w Banku ustalane są parametry apetytu na ryzyko (tzw. RAS - Risk Appetite Statement) w następujących podstawowych obszarach:

- RAS dotyczący adekwatności kapitałowej,
- RAS dotyczący płynności i finansowania oraz ryzyka rynkowego,
- RAS dotyczący ryzyka kredytowego
- RAS dotyczący ryzyka operacyjnego.

RAS dotyczący adekwatności kapitałowej jest zgodny z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku, które wskazuje na obowiązek utrzymywania

współczynników kapitałowych na poziomie co najmniej:

- 4,5% - współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET1),
- 6,0% - współczynnik kapitału Tier 1 (T1),
- 8,0% - łączny współczynnik kapitałowy (TCR).

Bank jest zobowiązany do utrzymywania współczynnika Tier 1 na poziomie co najmniej 10,75% oraz łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie co najmniej 13,75%. Obowiązek ten wynika z wytycznych Komisji Nadzoru Finansowego i obejmuje:

- zapisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku w powiązaniu z dotychczasowym podejściem Komisji Nadzoru Finansowego do utrzymywania zwiększonych poziomów współczynników (9% dla T1 oraz 12% dla TCR),
- bufor kapitałowe ustalone na podstawie ustawy z 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (bufor zabezpieczający, który w 2017 roku wynosił 1,25%, oraz bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym w wysokości 0,5% nałożonego decyzją Komisji z dnia 4 października 2016 roku oraz zaktualizowany decyzją KNF z dnia 19 grudnia 2017 roku).

W ramach RAS dotyczących adekwatności kapitałowej ustalone są również limity kapitałowe na poszczególne rodzaje ryzyka.

1.6. Kapitał ekonomiczny, fundusze własne i wymóg kapitałowy

Kapitał ekonomiczny

ING Bank Śląski S.A. obecnie szacuje kapitał na każde ze zidentyfikowanych ryzyk trwale istotnych i istotnych, czyli na:

- ryzyko braku spłaty i ryzyko kontrahenta oraz ryzyko rezydualne - ryzyko strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta/dłużnika ze swoich zobowiązań wobec Banku (w tym rozliczenia transakcji lub dostarczenia instrumentu w umówionym terminie) oraz ryzyko zmniejszenia wartości ekspozycji kredytowej w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązania. Kapitał ekonomiczny wyznaczany jest z wykorzystaniem zmodyfikowanej metody AIRB (INCAP) z uwzględnieniem kapitału z tytułu ryzyka kredytowego centralnego kontrahenta oraz ryzyka korekty wyceny kredytowej (CVA), a także wymogu z tytułu ryzyka rozliczenia, dostawy, które wyliczane są zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku. Od czerwca 2014 roku w wyliczeniach kapitału wprowadzono parametr LGD z okresu recesji (ryzyko rezydualne).
- ryzyko pozostałych niekredytowych aktywów - ryzyko nieodzyskania przez Bank wartości bilansowych aktywów niekredytowych (DTA, ekspozycje kapitałowe i pozostałe pozycje). Kapitał wyznaczany jest zgodnie z zasadami przyjętymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku.
- ryzyko koncentracji - ryzyko wynikające z występowania nadmiernej ekspozycji wobec pojedynczego podmiotu, podmiotów powiązanych lub grup podmiotów o podobnej charakterystyce, które z tego tytułu są narażone na podwyższone ryzyko kredytowe (np. koncentracja sektorowa). Wymóg kapitałowy szacowany jest według następujących zasad:
  - wobec pojedynczych podmiotów lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie - zgodnie z zasadami wyznaczania wymogu kapitałowego wynikającymi z wymogów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku.
  - wobec podmiotów z tej samej branży, sektora gospodarczego, prowadzących tą samą działalność lub prowadzących obrót podobnymi towarami - jako nadwyżka zaangażowania ponad ustalony limit koncentracji dla tej grupy zaangażowań,

poniejszona o odpisy aktualizacyjne.

- ryzyko walutowe - ryzyko strat spowodowanych zmianami kursów wymiany walut. Wymóg kapitałowy kalkulowany jest za pomocą metody VaR.
- ryzyko ogólne i szczególne stóp procentowych w księdze handlowej - ryzyko strat na pozycjach w księgach handlowych spowodowanych zmianami stóp procentowych. Wymóg kapitałowy kalkulowany jest za pomocą metody VaR.
- ryzyko stóp procentowych w księdze bankowej: całkowite niedopasowanie - ryzyko strat na pozycjach w księgach bankowych spowodowane zmianami stóp procentowych. Wymóg kapitałowy kalkulowany jest za pomocą metody VaR.
- ryzyko zachowania klienta - ryzyko potencjalnych strat spowodowanych niepewnością, co do zachowania klientów w stosunku do produktów z wbudowanymi opcjami, Wymóg kapitałowy z tytułu tego ryzyka wyznaczany jest jako złożenie dwóch elementów: symulacji Monte Carlo odnośnie wyceny posiadanego portfela replikacyjnego.
- ryzyko wyniku finansowego - ryzyko związane z podejmowaniem niekorzystnych lub błędnych decyzji, brakiem lub wadliwą realizacją przyjętych założeń/ działań oraz zmianami w otoczeniu zewnętrznym i niewłaściwą reakcją na te zmiany skutkujących realizacją wyniku finansowego poniżej wymagań wynikających z potrzeb prowadzenia bieżącej działalności i rozwoju, głównie w celu zasilenia bazy kapitałowej. Wymóg kapitałowy szacowany jest w oparciu o potencjalne straty w relacji do planowanego wyniku finansowego.
- ryzyko makroekonomiczne - ryzyko wynikające ze zmian makroekonomicznych oraz ich wpływu na wysokość minimalnych wymogów kapitałowych. Metodologia wyznaczania wymogu kapitałowego bazuje na wewnętrznych testach warunków skrajnych dla scenariusza łagodnej recesji oraz pożądanego poziomu miar adekwatności kapitałowej.
- ryzyko portfela hipotek walutowych - ryzyko wynikające z poniesienia straty finansowej z powodu konieczności przewalutowania kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych na kredyty złotówkowe. Bank wycenia to ryzyko na podstawie estymacji kosztów wdrożenia proponowanych rozwiązań oraz etapu procesu legislacyjnego na którym znajduje się regulacja.
- ryzyko płynności i finansowania - ryzyko polegające na niemożności spełnienia, przy racjonalnej cenie, zobowiązań pieniężnych wynikających z pozycji bilansowych i pozabilansowych. Bank utrzymuje płynność w taki sposób, aby zobowiązania pieniężne Banku mogły być zawsze realizowane przy pomocy dostępnych środków, wpływów z zapadających transakcji, dostępnych źródeł finansowania po cenach rynkowych i/lub z likwidacji zbywalnych aktywów. Kapitał ekonomiczny stanowi wartość przekroczenia wewnętrznych poziomów nadzorczych limitów płynnościowych.
- ryzyko modeli - ryzyko straty, jaką może ponieść Bank, w wyniku decyzji, które mogły zasadniczo opierać się na danych uzyskanych przy zastosowaniu modeli wykorzystywanych przez Bank w procesach wewnętrznych, z powodu błędów w opracowaniu, wdrażaniu lub stosowaniu takich modeli. Wymóg kapitałowy jest szacowany dla modeli istotnych i średnio istotnych o podwyższonym lub wysokim poziomie ryzyka modelu oraz bazuje na ocenie eksperckiej.
- ryzyko operacyjne - ryzyko bezpośredniej lub pośredniej straty materialnej w wyniku niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych. W zakresie ryzyka operacyjnego uwzględniane są również czynniki i skutki wystąpienia ryzyka utraty reputacji oraz ryzyka prowadzenia działalności. Do obliczenia kapitału ekonomicznego Bank wykorzystuje metodę zaawansowaną AMA. Stosowany model jest modelem hybrydowym umożliwiającym pomiar ryzyka na podstawie wewnętrznych i zewnętrznych danych dotyczących zdarzeń ryzyka operacyjnego, analizie scenariuszy oraz czynnikach środowiska biznesowego i kontroli wewnętrznej.

W każdym miesiącu przygotowywane są raporty w ujęciu jednostkowym i skonsolidowanym, zawierające zrealizowane wielkości kapitał ekonomicznego dla wszystkich istotnych rodzajów ryzyka oraz planowane wartości tych mierników. Informacje w tym zakresie otrzymuje Komitet Aktywów i Pasywów (ALCO), Komitet Ryzyka Niefinansowego (NFRC) oraz Zarząd. Rada Nadzorcza na bieżąco informowana jest o adekwatności kapitałowej – w tym adekwatności kapitału wewnętrznego.

W ciągu 2017 roku poziom funduszy własnych kształtował się powyżej poziomu kapitału wewnętrznego.

Fundusze własne

Fundusze własne Banku składają się z kapitału podstawowego Tier 1 oraz kapitału Tier 2. Na dzień 31 grudnia 2017 roku w Banku nie jest identyfikowany kapitał dodatkowy Tier 1 (AT1).

	2017	2016
Fundusze własne		
A. Kapitał Tier 1	10 130,0	8 425,8
A.I. Kapitał podstawowy Tier 1	10 130,0	8 425,8
instrumenty kapitałowe kwalifikujące się jako kapitał podstawowy Tier 1	130,1	130,1
ażio	956,3	956,3
zyski zatrzymane	773,8	420,2
- zyski zatrzymane w poprzednich latach	108,4	111,7
- uznany zysk lub uznana strata	665,4	308,5
skumulowane inne całkowite dochody	274,9	108,6
kapitał rezerwowy	7 309,5	6 155,9
fundusze ogólne ryzyka bankowego	1 215,2	1 160,2
wartości niematerialne	-418,5	-419,6
niedobór korekt ryzyka kredytowego wobec oczekiwanych strat według metody IRB	-111,2	-85,3
korekta wartości z tytułu wymogów w zakresie ostrożnej wyceny	-0,1	-0,6
A.II. Kapitał dodatkowy Tier 1	0,0	0,0
B. Kapitał Tier 2	613,3	642,3
zobowiązania podporządkowane	625,6	663,6
niedobór korekt ryzyka kredytowego wobec oczekiwanych strat według metody IRB	-12,3	-21,3
Fundusze własne przyjęte do kalkulacji łącznego współczynnika kapitałowego	10 743,3	9 068,1

Wymóg kapitałowy

Na potrzeby sprawozdawcze w 2017 roku do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego Bank wykorzystywał metodę zaawansowaną wewnętrznym ratingów oraz metodę standardową. Bank uzyskał zgodę Komisji Nadzoru Finansowego oraz Narodowego Banku Holandii na stosowanie metody zaawansowanej wewnętrznym ratingów (AIRB) dla klas ekspozycji: przedsiębiorstwa oraz instytucje kredytowe dla Banku i ING Lease Sp. z o.o. W obszarze ryzyka operacyjnego Bank wykorzystuje metodę wskaźnika podstawowego BIA (Basic Indicator Approach). W obszarze ryzyka rynkowego Bank wykorzystuje metody standardowe. Bank wyznacza również wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka koncentracji, ryzyka rozliczenia, dostawy oraz ryzyka korekty wyceny kredytowej (CVA). We wszystkich przypadkach wymogi wyznaczane są zgodnie z Rozporządzeniem CRR.

Adekwatność kapitałowa

31 grudnia 2017 roku wartość współczynnika TCR dla ING Banku Śląskiego S.A. wyniosła 18,4% w porównaniu do 16,6% na koniec 2016 roku. Współczynnik Tier 1 dla Banku poprawił się w ciągu roku z 15,4% na koniec grudnia 2016 roku do 17,3% na koniec 2017 roku. Pomimo wzrostu wolumenów biznesowych, oba współczynniki poprawiały się r/r głównie dzięki:

- uwzględnieniu w funduszach własnych całego zysku netto wypracowanego w 2016 roku pomniejszonego o kwotę którą Bank zaliczył do funduszy własnych w trakcie 2016 roku

(900,2 mln zł) oraz części zysku Banku za pierwsze 9 miesięcy 2017 roku (665,4 mln zł),

- zaprzestaniu ujmowania w wymogu kapitałowym tzw. floora regulacyjnego,
- obniżeniu efektywnej wagi ryzyka na portfelu detalicznych kredytów hipotecznych (w związku ze zmianami w wagach ryzyka jakie weszły w życie 2 grudnia 2017 roku; waga ryzyka dla walutowych kredytów hipotecznych wzrosła z 100% do 150%, podczas gdy efektywna waga ryzyka dla złotówkowych kredytów hipotecznych została obniżona – wagę 35% można przypisać do 80% wartości efektywnego zabezpieczenia – wcześniej tylko do 50%).

Łączny współczynnik kapitałowy

	2017	2016
Fundusze własne przyjęte do kalkulacji łącznego współczynnika kapitałowego	10 743,3	9 068,1
Wymogi kapitałowe		
wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka kredytowego, ryzyka kredytowego kontrahenta, ryzyka rozmycia oraz dostaw z późniejszym terminem rozliczenia	4 018,9	3 631,0
wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka pozycji, ryzyka walutowego i ryzyka cen towarów	103,0	77,2
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego	540,8	496,3
wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka korekty wyceny kredytowej	10,8	15,5
uzupełnienie do ogólnego poziomu wymogów kapitałowych	0,0	149,1
Łączny wymóg kapitałowy	4 673,5	4 369,1
Łączny współczynnik kapitałowy	18,39%	16,60%
Współczynnik kapitału Tier 1	17,34%	15,43%

1.7. Dźwignia finansowa

Obliczenie regulacyjnego wskaźnika dźwigni finansowej ING Banku Śląskiego S.A. na 31 grudnia 2017 roku zostało dokonane w oparciu o postanowienia Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) 2015/62 z dnia 10 października 2014 roku zmieniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni (dalej zw. „Rozporządzeniem 2015/62”).

Wskaźnik dźwigni finansowej jest kalkulowany poprzez podzielenie miary kapitału Tier 1 przez miarę ekspozycji całkowitej i wyrażany jest jako wartość procentowa. Miara ekspozycji całkowitej jest sumą wartości ekspozycji określonych zgodnie z Rozporządzeniem 2015/62 z tytułu wszystkich aktywów i pozycji pozabilansowych nieodliczonych przy wyznaczaniu miary kapitału Tier 1.

Kalkulacja wskaźnika dźwigni finansowej ING Banku Śląskiego S.A.

	2017	2016
Kapitał Tier 1	10 130,0	8 425,8
Ekspozycja całkowita	119 616,4	110 073,4
Wskaźnik dźwigni finansowej (%)	8,47	7,65

Na podstawie Dyrektywy CRD IV oraz aktów wykonawczych Bank przygotował i wdrożył „Procedurę sporządzania sprawozdania Leverage Ratio”. Dokument ten określa odbiorców oraz szczegółowe zasady wyznaczania wskaźnika dźwigni finansowej w aplikacji LIREP w ramach raportów przesyłanych do NBP.

Bank wdrożył procesy zarządzania tym ryzykiem, w tym m.in. zaimplementował „Politykę zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej” oraz „Procedurę planowania dźwigni finansowej”. Dokumenty te opisują odpowiedzialność poszczególnych departamentów oraz Komitetu ALCO w procesie zarządzania tym ryzykiem. W Polityce określono również pożądany poziom

wskaźnika dźwigni oraz zdefiniowano działania służące utrzymaniu tego wskaźnika na wymaganym poziomie. Bank uwzględnił również przedmiotowe ryzyko w testach warunków skrajnych.

W 2017 roku wskaźnik dźwigni finansowej utrzymywał się na poziomie powyżej wewnętrznego i regulacyjnego minimum. Największy wpływ na jego kształtowanie miała dynamika kredytów, włączenie do kapitału Tier 1 zysków za 2016 rok i za trzy pierwsze kwartały 2017 roku.

1.8. Testy warunków skrajnych

Zgodnie z *Polityką przeprowadzania testów warunków skrajnych w ING Banku Śląskim S.A.*, Departament Zarządzania Kapitałem jest odpowiedzialny za koordynację przeprowadzania testów warunków skrajnych dla kapitału ekonomicznego i wymogu kapitałowego. Departament ten w ramach swojej funkcji gromadzi wyniki testów z zaangażowanych departamentów oraz sporządza raport, który przedstawiany jest Komitetowi ALCO, Zarządowi Banku oraz Radzie Nadzorczej Banku.

Według stanu na 30 czerwca 2017 roku, Bank przeprowadził testy warunków skrajnych w ujęciu skonsolidowanym w oparciu o wypracowane przez Głównego Ekonomistę scenariusze i wewnętrzne narzędzia, w tym nowe narzędzie dla ryzyka kredytowego. Test warunków skrajnych obejmowały:

- testy scenariuszowe: scenariusz łagodnej recesji, scenariusz długoterminowej recesji;
- testy wrażliwości (wzrost stopy procentowej o 400 p.b. oraz 200 p.b.; spadek cen nieruchomości o 30%; osłabienie kursu złotego o 30% oraz o 50%; spadek dynamiki PKB do poziomu -5%; wzrost poziomu bezrobocia do 20%; spadek wynagrodzeń o 10%).
- testy koncentracji,
- testy wskaźnika dźwigni finansowej.

W efekcie przeprowadzonych testów warunków skrajnych, Bank otrzymuje informację jak zachowają się wymogi kapitałowe, kapitał ekonomiczny oraz fundusze własne przy wystąpieniu zadanych wielkości parametrów makroekonomicznych.

1.9. Polityka dywidendowa

15 września 2016 roku Rada Nadzorcza zatwierdziła zaproponowaną przez Zarząd politykę dywidendową Banku, która została zaktualizowana 3 marca 2017 roku. Główne założenia polityki dywidendowej wskazują:

- stabilne realizowanie wypłat dywidend w długiej perspektywie z zachowaniem zasady ostrożnego zarządzania oraz wszelkich wymogów regulacyjnych, do których zachowania Bank jest zobowiązany,
- możliwość realizowania wypłat dywidendy z nadwyżki kapitału powyżej minimalnych współczynników adekwatności kapitałowej oraz powyżej określonego przez Komisję Nadzoru Finansowego dla celów wypłaty dywidendy przez Bank minimalnego poziomu współczynnika kapitału Tier 1 na poziomie 13,75%.

Ustalając proponowaną kwotę wypłaty dywidendy, Zarząd w szczególności będzie brał pod uwagę:

- aktualną sytuację ekonomiczno-finansową Banku, w tym ograniczenia w sytuacji generowania strat finansowych lub niskiej rentowności (niski zwrot z aktywów / kapitału),
- założenia strategii zarządzania Banku, w tym strategii zarządzania ryzykiem,
- stanowisko KNF w sprawie polityki dywidendowej banków,
- ograniczenia wynikające z art. 56 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym.

Wytyczne KNF w sprawie dywidend za 2017 rok

24 listopada 2017 roku Komisja Nadzoru Finansowego przyjęła stanowisko w sprawie polityki dywidendowej banków w 2018 roku (dywidenda za 2017 rok). KNF zaleca, aby dywidendę w wysokości do 50% wypracowanego zysku w 2017 roku mogły wypłacić jedynie banki, które spełniają jednocześnie poniższe kryteria:

- nie realizują programu naprawczego;
- otrzymały ocenę końcową BION nie gorszą niż 2,5;
- osiągają poziom dźwigni finansowej na poziomie wyższym niż 5%;
- posiadają współczynnik kapitału Tier 1 nie niższy niż wymagane minimum podwyższone o 1,5 p.p.: $6\% + 75\% \cdot \text{add-on} + \text{wymóg połączony bufora} + 1,5\%$;
- posiadają łączny współczynnik kapitałowy nie niższy niż wymagane minimum podwyższone o 1,5 p.p.: $8\% + \text{add-on} + \text{wymóg połączony bufora} + 1,5\%$;

Ponadto KNF wskazał możliwość wypłaty do:

- 75% wypracowanego w 2017 roku zysku przez banki spełniające zarówno wszystkie powyższe kryteria, jak i wymóg w zakresie bufora zabezpieczającego na poziomie docelowym, tj. 2,5% całkowitej ekspozycji na ryzyko,
- 100% z wypracowanego w 2017 roku zysku przez banki spełniające wszystkie powyższe kryteria (w tym bufor zabezpieczający na docelowym poziomie) z uwzględnieniem, w ramach kryteriów kapitałowych, wrażliwości banku na niekorzystny scenariusz makroekonomiczny (ST).

Zgodnie z tymi wytycznymi, wymogi KNF wobec ING Banku Śląskiego S.A. na potrzeby wypłaty dywidendy za 2017 rok w wysokości do 50% zysku netto są następujące:

- współczynnik kapitału Tier 1 $> 12,875\%$
- łączny współczynnik kapitałowy $> 14,875\%$

Zadeklarowane i wypłacone dywidendy

Zarząd Banku zamierza rekomendować Walnemu Zgromadzeniu dywidendę za 2017 rok w łącznej wysokości 416,3 mln zł, co stanowi 30,9% jednostkowego zysku ING Banku Śląskiego. Proponowana wartość dywidendy na jedną akcję to 3,20 zł brutto.

ING Bank Śląski S.A. nie wypłacił dywidendy z zysku za 2016 rok. 9 marca 2017 roku Zarząd otrzymał pismo z KNF dotyczące indywidualnego zalecenia zwiększenia funduszy własnych poprzez zatrzymanie całości zysku wypracowanego od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku. Zarząd zarekomendował zwiększenie funduszy Walnemu Zgromadzeniu, a Walne Zgromadzenie 21 kwietnia 2017 roku podjęło uchwałę o przeznaczeniu całości zysku netto za 2016 rok na zasilenie funduszy własnych Banku.

1.10. Plan naprawy i przymusowej restrukturyzacji

W dniu 4 października 2017 roku, ING Banku Śląski S.A. otrzymał pozytywną decyzję administracyjną KNF w odniesieniu do opracowanego Planu naprawy, jako jeden z pierwszych banków w Polsce. W procesie wydawania przez KNF tej decyzji uczestniczył, jako opiniujący, również Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Plan naprawy jest zgodny z przepisami polskiego prawa transponującymi wymogi Dyrektywy BRR, to znaczy z Ustawą o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym z dnia 10 czerwca 2016 roku oraz przepisami wykonawczymi do niniejszej ustawy.

Równoległe do prac po stronie Banku nad Planem Naprawy, BFG - w ramach zadań opisanych w Ustawie - zobligowany jest do przygotowania, aktualizacji i oceny wykonalności Planów Przymusowej Restrukturyzacji dla podmiotów krajowych. Na podstawie informacji uzyskanych od

KNF i od Banku, BFG przeprowadził w 2017 roku pierwszy etap przygotowania i aktualizacji Planu przymusowej restrukturyzacji. Dla ING Banku Śląskiego S.A. została określona strategia restrukturyzacji w postaci umorzenia i konwersja zobowiązań (ang. „bail-in”) w celu pokrycia poniesionych strat oraz w celu rekapitalizacji Banku, a także przywrócenia zaufania rynku do Banku w zakresie możliwości wywiązywania się z zobowiązań. BFG wyznaczył dla Banku wymóg MREL. Bank będzie zobowiązany do jego spełnienia od dnia 1 stycznia 2023 roku. Wymóg MREL może podlegać zmianom w przyszłości, w szczególności w związku z toczącymi się na forum unijnym i krajowym pracami legislacyjnymi.

2. Ryzyko kredytowe

2.1. Wstęp

Ryzyko kredytowe rozumiemy jako:

- ryzyko poniesienia przez Bank straty finansowej w wyniku nie wywiązania się dłużnika w całości i terminie ze swoich zobowiązań kredytowych wobec Banku, lub
- ryzyko zmniejszenia się wartości ekonomicznej ekspozycji kredytowej lub grupy ekspozycji kredytowych w wyniku pogorszenia zdolności dłużnika do obsługi zadłużenia w uzgodnionych terminach.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

	2017	2016
Kredyty i inne należności udzielone innym bankom	2 234,5	1 113,4
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	530,1	2 826,8
Wycena instrumentów pochodnych	784,7	1 117,1
Inwestycje (z wyłączeniem instrumentów kapitałowych)	25 902,1	25 672,5
Pochodne instrumenty zabezpieczające	967,2	1 338,6
Kredyty i inne należności udzielone klientom	87 338,9	78 038,0
Należności od klientów z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	19,8	0,0
Należności w innych aktywach	64,4	50,6
Udzielone zobowiązania pozabilansowe, w tym:	28 844,2	26 994,5
- niewykorzystane linie kredytowe	21 598,6	21 135,2
- gwarancje	4 439,9	3 195,5
- niewykorzystane kredyty w rachunku bieżącym	1 336,1	1 273,7
- limity na kartach kredytowych	1 079,4	998,3
- akredytywy	390,2	391,8
Razem	146 685,9	137 151,5

Polityka Banku w zakresie ryzyka portfela ekspozycji kredytowych uwzględnia fakt, że działalność generująca ryzyko kredytowe może być powiązana również z innymi rodzajami ryzyk, tj.: ryzykiem płynności, rynkowym, operacyjnym, środowiskowym, społecznym, prawnym i reputacyjnym, które mogą się wzajemnie wzmacniać.

Straty wynikające z działalności kredytowej są pochodną ww. ryzyk oraz działań Banku zmierzających do ich ograniczenia. Bank oddziałuje na wielkość strat poprzez zaakceptowane limity ryzyka, kwotę ekspozycji na ryzyko, zabezpieczenie ponoszonego ryzyka oraz w przypadku, gdy ryzyko się zmaterializuje, poprzez bezpośrednie działania ograniczające straty.

Naszym podstawowym celem w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym jest wspieranie efektywnej realizacji celów biznesowych poprzez proaktywne zarządzanie ryzykiem i działalność na rzecz wzrostu organicznego, przy jednoczesnym:

- utrzymaniu bezpiecznego poziomu wypłacalności i płynności oraz odpowiedniego poziomu rezerw,

- zapewnieniu zgodności z przepisami prawa i wymaganiami instytucji nadzorczych.

Ryzykiem kredytowym zarządzamy w sposób zintegrowany w oparciu o:

- planowanie strategiczne,
- spójny system limitów, polityk i procedur oraz
- narzędzia służące do zarządzania ryzykiem, w tym do identyfikacji, pomiaru i kontroli ryzyka.

Na ten zintegrowany system składają się wszystkie procesy w naszym banku realizowane w związku z działalnością kredytową.

Szczegółowe cele zarządzania ryzykiem kredytowym to:

- wspieranie inicjatyw biznesowych,
- utrzymywanie strat kredytowych na założonym poziomie,
- ciągła weryfikacja, ocena adekwatności i rozwoju stosowanych procedur, modeli i innych elementów systemu zarządzania ryzykiem;
- dostosowywanie działalności do zmieniających się warunków zewnętrznych;
- utrzymywanie adekwatnego poziomu wymogów kapitałowych na ryzyko kredytowe oraz rezerw;
- zapewnienie zgodności z wymogami regulatora.

2.2. Strategia zarządzania ryzykiem i parametry apetytu na ryzyko

Zarządzanie ryzykiem kredytowym traktujemy jako fundamentalną i integralną część całościowego zarządzania Bankiem. Kluczowymi elementami zarządzania ryzykiem są ustalanie i monitorowanie wykonania strategii oraz parametrów RAS (ang. Risk Appetite Statement).

Strategia zarządzania ryzykiem kredytowym

Strategia zarządzania ryzykiem kredytowym wspiera wdrożenie celów biznesowych przy zachowaniu bezpiecznego poziomu wypłacalności i płynności Banku oraz adekwatnego poziomu rezerw. Wyznaczamy ją w celu zapewnienia optymalnego rozwoju portfela kredytowego, przy zachowaniu odpowiedniej jakości i dochodowości operacji kredytowych oraz alokacji kapitału. Podstawowym celem określenia strategii zarządzania ryzykiem kredytowym jest optymalizacja relacji między ryzykiem a zwrotem na kapitale, przy uwzględnieniu informacji o aktualnym i perspektywicznym otoczeniu makroekonomicznym, portfelu Banku oraz poziomie realizacji limitów RAS.

Strategia zarządzania ryzykiem kredytowym wskazuje cele do realizacji w perspektywie krótko, średnio i długoterminowej, a także sposób ich realizacji. Uwzględnia „spojrzenie w przyszłość”, w tym potrzebę utrzymania konkurencyjności, atrakcyjności oraz rozwoju oferty Banku.

Ustalanie apetytu na ryzyko (RAS)

RAS to apetyt na ryzyko Banku, który definiujemy poprzez wyznaczenie kluczowych i szczegółowych limitów. Ustalanie i monitorowanie poziomu apetytu na ryzyko (parametrów RAS) to integralna część procesu planowania w Banku oraz zarządzania przez Bank ryzykiem koncentracji.

Rodzaje limitów RAS dla ryzyka kredytowego:

- limity wielkości portfela,
- limity dla wartości parametrów ryzyka portfela i nowej sprzedaży,
- limity koncentracji, w tym limity dla portfela ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wynikające z wymogów „Rekomendacji S” Komisji Nadzoru Finansowego.

Oprócz limitów RAS, ustalamy w Banku limity na ryzyko kredytowe dla poszczególnych obszarów, linii biznesowych, produktów oraz limity transakcji, które są akceptowane przez właściwego

decydena kredytowego. Dodatkowo ustalamy wewnętrzne limity koncentracji w odniesieniu do branż, przyjmowanych form zabezpieczeń i na bieżąco monitorujemy zjawisko koncentracji w obszarach geograficznych naszej działalności. Bieżące wykonanie limitów RAS monitorujemy i raportujemy w trakcie roku, w okresach miesięcznych.

Koncentracja zaangażowań wobec klientów korporacyjnych w branży gospodarki narodowej

branża	zaangażowanie (bilansowe i pozabilansowe)			
	2017		2016	
	kwota zaangażowania w mln PLN	udział w zaangażowaniu ogółem	kwota zaangażowania w mln PLN	udział w zaangażowaniu ogółem
pośrednictwo finansowe	12 865,8	17,8%	11 830,3	17,8%
handel hurtowy	8 502,2	11,8%	7 683,4	11,6%
obsługa nieruchomości	6 137,0	8,5%	6 122,9	9,2%
administracja publiczna i obrona narodowa	3 790,7	5,3%	3 458,2	5,2%
przemysł energetyczny	3 552,1	4,9%	3 142,4	4,7%
budownictwo	3 055,1	4,2%	2 984,9	4,5%
produkcja artykułów spożywczych i napojów	3 037,2	4,2%	3 510,2	5,3%
handel detaliczny	2 674,8	3,7%	2 546,6	3,9%
produkcja metalowych wyrobów gotowych	2 159,0	3,0%	1 729,3	2,6%
pozostała działalność związana z prowadz. interesów	2 118,2	2,9%	1 791,0	2,7%
rolnictwo, leśnictwo, rybactwo	1 706,6	2,4%	1 545,4	2,3%
przemysł gumowy	1 661,4	2,3%	1 722,9	2,6%
przemysł drzewny i papierniczy	1 507,8	2,1%	1 141,6	1,7%
wynajem sprzętu	1 497,0	2,1%	1 349,5	2,0%
pozostały przemysł surowców niemetalicznych	1 332,4	1,9%	1 219,9	1,8%
informatyka i działalność pokrewna	1 202,0	1,7%	1 072,9	1,6%
poczta i telekomunikacja	1 168,1	1,6%	1 042,1	1,6%
produkcja chemikaliów, wyrobów chemicznych	1 117,4	1,5%	912,3	1,4%
działalność pomocnicza dla transportu	1 115,8	1,5%	1 061,5	1,7%
pozostałe	11 967,2	16,6%	10 501,1	15,8%
Razem	72 167,8	100,0%	66 368,4	100,0%

Największe zaangażowania Banku

Poniższa tabela prezentuje zestawienie 20 największych zaangażowań Banku wobec podmiotów / grup podmiotów powiązanych (w tym grup podmiotów, w których jednostką dominującą jest Bank). W kwocie zaangażowań ujęto wartość aktywów bilansowych (udzielonych kredytów, złożonych lokat, dłużnych papierów wartościowych), udzielonych zobowiązań pozabilansowych oraz wartość ekwiwalentu bilansowego instrumentów pochodnych. Zaangażowania zostały pomniejszone o kwoty wyłączeń dopuszczalne w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku oraz w Uchwale nr 208/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 sierpnia 2011 roku.

Podmiot/grupa podmiotów powiązanych	zaangażowanie w mln PLN	
	2017	2016
Grupa 1 (bankowa)	1 649,5	617,5
Grupa 2	1 246,7	1 255,5
Grupa 3 (bankowa)	1 212,5	640,0
Grupa 4	1 074,4	779,2
Grupa 5	1 058,9	1 061,6
Grupa 6	863,5	938,0
Grupa 7	757,1	706,8
Grupa 8	725,0	854,0
Grupa 9	665,0	847,0
Grupa 10	615,0	598,0
Grupa 11	529,0	550,6
Grupa 12	509,3	273,4
Grupa 13	504,2	288,5
Grupa 14	467,8	442,8
Grupa 15	459,5	459,1
Grupa 16	458,8	463,2
Grupa 17 (bankowa)	407,9	472,9
Grupa 18	391,9	453,2
Grupa 19	379,8	579,9
Grupa 20	348,5	256,8

2.3. Proces zarządzania ryzykiem kredytowym

Zarządzanie ryzykiem kredytowym jest procesem ciągłym, na który składają się wszystkie działania Banku związane z wykonywaniem działalności kredytowej. Wszystkie jednostki i osoby, które wykonują zadania w ramach procesu kredytowego ściśle współpracują ze sobą w celu:

- zwiększenia efektywności zarządzania ryzykiem, oraz
- utrzymania ryzyka na poziomie zgodnym ze strategią, apetytem na ryzyko i planami finansowymi Banku oraz zatwierdzonym poziomem RAS.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym realizujemy w Banku w ramach trzech niezależnych organizacyjnie i funkcjonalnie linii obrony.

- Pierwsza linia obrony - Jednostki biznesowe i operacyjne Banku. Prowadzą codzienną działalność operacyjną w ramach zatwierdzonej polityki kredytowej i limitów ryzyka.
- Druga linia obrony:
  - Ryzyko kredytowe. Prowadzi bieżącą identyfikację i pomiar ryzyka generowanego przez działalność komercyjną oraz kontroluje jego pozostawanie w ramach zatwierdzonych parametrów ryzyka.
  - Inspekcja kredytowa. Prowadzi obiektywną ocenę skuteczności, adekwatności

i efektywności działań podejmowanych w ramach procesu kredytowego oraz ich zgodność z regulacjami wewnętrznymi Banku.

- Trzecia linia obrony – Audyt wewnętrzny. Prowadzi okresowo szczegółową weryfikację zgodności działań podejmowanych przez pierwszą i drugą linię obrony z wymogami regulacyjnymi i najlepszymi standardami stosowanymi w bankowości.

W Banku stosujemy rozwiązania organizacyjne uwzględniające rozdzielanie funkcji sprzedaży produktów bankowych od funkcji akceptacji ryzyka na wszystkich szczeblach struktury organizacyjnej, w tym Zarządu Banku. Rozdzielenie funkcji monitorowania i kontroli ryzyka ekspozycji kredytowych (w tym ryzyka koncentracji) od funkcji sprzedaży produktów bankowych i funkcji akceptacji ryzyka utrzymujemy na wszystkich szczeblach struktury organizacyjnej Banku poniżej poziomu Zarządu Banku, a dla detalicznych ekspozycji kredytowych również na poziomie Zarządu.

W przypadku uproszczonych, zautomatyzowanych ścieżek procesu kredytowego rozdzielanie funkcji sprzedaży produktów bankowych od funkcji akceptacji ryzyka ekspozycji kredytowych opieramy na niezależności procesu budowy i walidacji narzędzi wspierających proces akceptacji ryzyka od funkcji sprzedażowych i operacyjnych. Kompetencje w zakresie decyzji kredytowych odnoszących się do indywidualnych transakcji kredytowych są oddzielone od kompetencji decyzyjnych w sferze kształtowania polityki kredytowej i zasad zarządzania ryzykiem kredytowym.

2.4. Struktura organizacyjna zarządzania ryzykiem

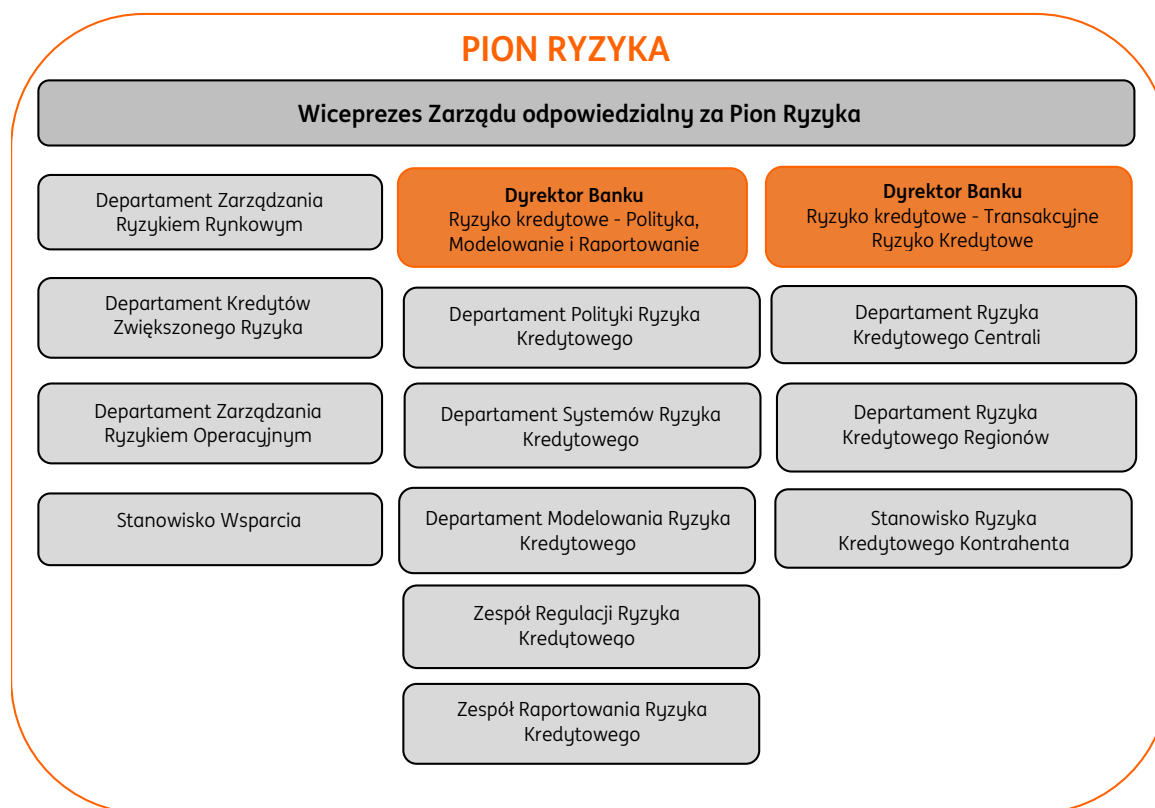
W ramach Pionu Ryzyka wyodrębnione zostały dwa obszary ryzyka kredytowego, podlegające Dyrektorom Banku:

- Ryzyko Kredytowe – Transakcyjne Ryzyko Kredytowe, w skład którego wchodzi:
  - Departament Ryzyka Kredytowego Centrali,
  - Departament Ryzyka Kredytowego Regionów,
  - Stanowisko Ryzyka Kredytowego Kontrahenta.
- Ryzyko Kredytowe – Polityka, Modelowanie i Raportowanie Ryzyka, w skład którego wchodzi:
  - Departament Polityki Ryzyka Kredytowego,
  - Departament Systemów Ryzyka Kredytowego,
  - Departament Modelowania Ryzyka Kredytowego,
  - Zespół Regulacji Ryzyka Kredytowego,
  - Zespół Raportowania Ryzyka Kredytowego.

Każdy z tych obszarów sprawuje kontrolę i nadzór nad powierzonym mu zakresem działalności Banku i procesem zarządzania ryzykiem.

Funkcje polityki, modelowania i raportowania ryzyka kredytowego są połączone w zakresie detalicznego i korporacyjnego portfela kredytowego w ramach odpowiednich departamentów. Dzięki temu podejmowane działania są spójne w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym obu portfeli.

Zestawienie jednostek, które biorą udział w procesie zarządzania ryzykiem

Główne zadania jednostek w Pionie Ryzyka podlegających Dyrektorom Banku

Wszystkie jednostki i osoby realizujące zadania w ramach Pionu Ryzyka ściśle współpracują ze sobą, aby zwiększyć efektywność zarządzania ryzykiem oraz utrzymać ryzyko na poziomie zgodnym ze strategią, apetytem na ryzyko i planami finansowymi Banku.

Departament Ryzyka Kredytowego Centrali:

- udziela konsultacji w zakresie ryzyka kredytowego jednostkom sprzedażowym Banku,
- współpracuje z jednostkami sprzedażowymi Banku w celu wypracowywania optymalnych struktur transakcji oraz zawartości i jakości pakietów kredytowych,
- analizuje ryzyka, opiniuje transakcje i podejmuje decyzje kredytowe,
- weryfikuje i akceptuje klasy ryzyka klientów, również w ramach procesu apelacji,
- monitoruje zaangażowania obciążone ryzykiem kredytowym, poprzez weryfikację:
  - spełnienia warunków wstępnych kredytowania,
  - przekroczeń zatwierdzonych limitów,
  - sytuacji ekonomiczno-finansowej klientów,
  - terminowości spłat,
  - realizacji warunków umownych i zabezpieczeń.
- bierze udział w procesie dotyczącym portfela Watch List, identyfikuje klientów o pogorszonym profilu ryzyka, w tym klientów nieregularnych oraz podejmuje wobec nich odpowiednie działania,
- przeprowadza kontrolę funkcjonalną procesów ryzyka kredytowego,
- zapewniania doradztwo z zakresu ryzyka w procesie podejmowania decyzji kredytowych,

- rekomenduje i opiniuje zmiany w procesie kredytowym, obszarze produktów, polityce kredytowej.
- akceptuje rating i ryzyko kredytowe związane z transakcjami dla klientów korporacyjnych i strategicznych,
- zarządza ryzykiem kredytowym związanym z finansowaniem klientów dzięki: zapewnianiu doradztwa z zakresu ryzyka w procesie podejmowania decyzji kredytowych, egzekwowaniu realizacji decyzji kredytowych, rekomendowaniu wymaganych zmian w zarządzaniu procesem kredytowym,
- zapewnia istotne dane dla zasad polityki kredytowej oraz procesów i procedur, aby zatwierdzać akceptowalny poziom ryzyka klienta,
- zwiększa świadomość ryzyka kredytowego i ryzyka kontrahenta wśród pracowników banku,
- rekomenduje i opiniuje zmiany w zarządzaniu procesami kredytowymi, definiowaniu produktów, polityce kredytowej.

Departament Ryzyka Kredytowego Regionów:

- udziela konsultacji w zakresie ryzyka kredytowego jednostkom sprzedażowym Banku,
- współpracuje z jednostkami sprzedażowymi Banku w celu wypracowywania optymalnych struktur transakcji oraz zawartości i jakości pakietów kredytowych,
- analizuje ryzyka kredytowe, opiniuje transakcje i podejmuje decyzje kredytowe,
- weryfikuje i akceptuje klasy ryzyka klientów, również w ramach procesu apelacji,
- obsługuje logistycznie proces decyzyjny na regionalnych poziomach z udziałem decydentów kredytowych po stronie Ryzyka,
- uczestniczy w procesie monitorowania ekspozycji kredytowych, tj.:
  - monitoringu sytuacji ekonomiczno-finansowej klientów, terminowości spłat i realizacji pozostałych warunków kredytowych, w monitoringu zabezpieczeń,
  - procesie identyfikacji klientów o pogorszonym profilu ryzyka oraz w podejmowaniu wobec nich odpowiednich działań.
- zarządza jakością procesów ryzyka kredytowego dla dedykowanego portfela, w tym:
  - stanowi centrum wiedzy eksperckiej w zakresie analizy kredytowej i oceny ryzyk,
  - dba o jakość wniosków kredytowych i przeprowadza odpowiednie szkolenia,
  - monitoruje jakość kredytowego procesu decyzyjnego.
- bierze udział w procesie dotyczącym portfela Watch List, identyfikuje klientów o pogorszonym profilu ryzyka, w tym klientów nieregularnych oraz podejmuje wobec nich odpowiednie działania,
- przeprowadza kontrolę funkcjonalną procesów ryzyka kredytowego,
- rekomenduje i opiniuje zmiany w zarządzaniu procesami kredytowymi, definiowaniu produktów, polityce kredytowej.

Stanowisko Ryzyka Kredytowego Kontrahenta:

- nadzoruje przestrzeganie limitów nałożonych na kontrahentów oraz ich transakcji przez upoważnione do tego jednostki Banku oraz jednostki zewnętrzne nadzorujące Bank,
- nadzoruje proces zarządzania zabezpieczeniami transakcji Rynków Finansowych.
- opiniuje i definiuje ryzyka związane z działalnością Banku na rynkach finansowych oraz transakcjami Banku związanymi z obsługą instytucji finansowych i banków,
- współpracuje z dedykowanymi jednostkami Banku w zakresie definiowania procesów

związanych z obsługą transakcji zawieranych przez kontrahentów, za pośrednictwem Banku.

- analizuje ryzyka, opiniuje transakcje w procesie podejmowania decyzji kredytowych oraz dokumentację dla transakcji instytucji finansowych i banków,
- weryfikuje i akceptuje klasy ryzyka kontrahentów.

Departament Polityki Ryzyka Kredytowego:

- kreuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym oraz nadzoruje jej realizację, w celu zapewnienia kontrolowanego z punktu widzenia ryzyka rozwoju działalności kredytowej Banku,
- opracowuje i wdraża polityki i procedury zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym standardy i zasady oceny ryzyka kredytowego dla wszystkich klientów Banku,
- opracowuje wytyczne w zakresie kierunków kredytowania oraz wytyczne sektorowe w oparciu o wnioski płynące z analiz portfelowych oraz otoczenia gospodarczego (makroekonomicznego i branżowego),
- promuje wśród pracowników Banku kulturę świadomości ryzyka kredytowego, a także możliwości i metody jego kontroli.

Departament Systemów Ryzyka Kredytowego:

- buduje i rozwija narzędzia oraz systemy wspomagające zarządzanie ryzykiem kredytowym,
- dokonuje implementacji modeli ryzyka kredytowego, w tym modeli tworzenia odpisów aktualizacyjnych z tytułu utraty wartości i modeli szacowania wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego,
- promuje wśród pracowników Banku świadomość ryzyka kredytowego, a w szczególności metod jego kontroli i pomiaru.

Departament Modelowania Ryzyka Kredytowego:

- opracowuje metodologie budowy i monitorowania regulacyjnych modeli ryzyka kredytowego (w tym dla testów skrajnych warunków) zgodnych z wymaganiami organów nadzorczych i wewnętrznymi standardami Banku i Grupy ING,
- opracowuje metodologie budowy i monitorowania decyzyjnych modeli ryzyka kredytowego wykorzystywanych w celu wsparcia oceny ryzyka i rozwoju sprzedaży produktów bankowych,
- regularnie monitoruje regulacyjne i decyzyjne modele ryzyka kredytowego,
- poszukuje nowych metod i sposobów modelowania dla wzrostu skuteczności działania modeli i możliwości wykonywania zaawansowanych analiz z wykorzystaniem m.in. dużych baz danych,
- współpracuje z Departamentem Walidacji Modeli, audytorami zewnętrznymi i wewnętrznymi oraz odpowiednimi jednostkami organizacyjnymi Grupy ING w zakresie regulacyjnych i decyzyjnych modeli ryzyka kredytowego, pod kątem utrzymywania stałej zgodności metodologii ich budowy i monitorowania oraz zasad zarządzania modelami z regulacjami nadzorczymi i standardami ING.

Zespół Regulacji Ryzyka Kredytowego:

- nadzoruje i kontroluje realizację polityki zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku, w celu zapewnienia, z punktu widzenia ryzyka, rozwoju działalności kredytowej Banku,
- identyfikuje obszary działalności biznesowej Banku wpływające na profil ryzyka kredytowego,
- identyfikuje luki w procesach biznesowych, które mogą w niekorzystny sposób wpływać na profil ryzyka kredytowego Banku,

- podejmuje działania w celu utrzymania zakładanych parametrów dotyczących jakości portfela kredytowego,
- sprawuje nadzór nad skuteczną realizacją polityki zarządzania ryzykiem kredytowym,
- ocenia i dostosowuje rozwiązania w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym, produktów kredytowych i praktyki biznesowej z wymaganiami wynikającymi z:
  - polityki zarządzania ryzykiem kredytowym,
  - przepisów prawa,
  - regulacji nadzorczych, rekomendacji i zaleceń organów nadzoru,
  - dobrych praktyk i standardów Banku oraz Grupy ING.
- współpracuje z audytorami wewnętrznymi i zewnętrznymi, organami nadzoru bankowego, Związkiem Banków Polskich oraz odpowiednimi jednostkami organizacyjnymi Grupy ING w zakresie:
  - polityki zarządzania ryzykiem kredytowym, oraz
  - utrzymywania stałej zgodności regulacji Banku z regulacjami nadzorczymi i standardami ING.
- przygotowuje coroczną samoocenę Banku w zakresie zgodności z nadzorczymi regulacjami dla zaawansowanej metody wewnętrznych ratingów AIRB,
- obsługuje sekretariat Komitetu Polityki Kredytowej.

Zespół Raportowania Ryzyka Kredytowego:

- opracowuje zasady raportowania ryzyka kredytowego,
- realizuje zadania w zakresie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego, w tym kalkulacji odpisów aktualizacyjnych metodą kolektywną i wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego,
- rozwija i utrzymuje narzędzia oraz systemy wspomagające zarządzanie ryzykiem kredytowym,
- wykonuje Stress Testy zgodnie z wymaganiami organów nadzorczych i wewnętrznymi standardami Banku i Grupy ING oraz przygotowuje raporty związane z procesem zarządzania modelami (np. automatyczne monitoringi),
- planuje i prognozuje poziom odpisów aktualizacyjnych metodą kolektywną i według wymogów kapitałowych ryzyka kredytowego,
- ocenia proces monitorowania ryzyka kredytowego na podstawie odpowiednich raportów,
- współpracuje z audytorem, organami nadzoru bankowego, Związkiem Banków Polskich oraz odpowiednimi jednostkami organizacyjnymi Grupy ING w zakresie raportowania ryzyka kredytowego,
- współpracuje z Biurem Informacji Kredytowej oraz innymi dostawcami zewnętrznych baz danych wykorzystywanych do celów zarządzania ryzykiem kredytowym.

2.5. Zasady działalności kredytowej

Podstawową zasadą, którą kierujemy się w Banku w ramach prowadzonej działalności kredytowej jest przestrzeganie prawa i przepisów zewnętrznych związanych z działalnością kredytową, tj. np.:

- Ustawa Prawo bankowe,
- Ustawa o nadzorze makroostrożnościowym,
- Prawo dewizowe,
- przepisy dot. zapobiegania praniu brudnych pieniędzy, itp.

Bank nie zawiera transakcji kredytowych oraz nie angażuje się w działania, których aspekt etyczny budzi wątpliwości i które mogłyby przynieść szkodę dobremu imieniu naszego banku.

Realizując działalność kredytową stosujemy następujące zasady:

- pozyskujemy i utrzymujemy w portfelu kredytowym ekspozycje kredytowe, które zapewniają bezpieczeństwo depozytów i kapitału Banku,
- działamy w interesie klienta, uwzględniając zarówno jego potrzeby jak i możliwości; unikamy sytuacji, w której udzielone finansowanie przyczyniłoby się do wejścia klienta w spiralę długów,
- pozyskujemy klientów zgodnie z obowiązującymi regulacjami i wymogami dotyczącymi dostarczenia niezbędnych informacji, dokumentacji, przestrzegania procedur,
- świadczymy usługi kredytowe efektywnie i profesjonalnie, respektując interes klientów oraz oczekiwania akcjonariuszy Banku w zakresie wzrostu wartości ING Banku Śląskiego S.A.,
- nie zawieramy transakcji, zaangażowań kredytowych bez poznania i zrozumienia podłoża ekonomicznego transakcji,
- akceptujemy ryzyko kredytowe, jeśli możemy skutecznie je kontrolować oraz - w przypadku zaniechania spłaty - realizować procedury odzyskania należności,
- nie udzielamy zaangażowań w przypadkach, w których narażamy się na ryzyko reputacyjne,
- podejmujemy decyzje dotyczące nowych rodzajów lub kierunków zaangażowań kredytowych (np. nowe rynki, segmenty rynku, grupy klientów, produkty) po wcześniejszej analizie i ocenie nowych możliwości oraz związanych z nimi ryzyk,
- w relacjach biznesowych stosujemy zasadę „równych praw”, tj. wymagamy takich samych dokumentów i informacji od takich samych – z perspektywy ryzyka kredytowego – klientów i zwracamy szczególną uwagę na ich równe traktowanie,
- prowadzimy otwartą komunikację z klientami w zakresie wymagań informacyjnych w procesie kredytowym.

W ramach współpracy z partnerami biznesowymi przestrzegamy następujących zasad:

- prowadzimy weryfikację partnerów biznesowych, z którymi współpracujemy w procesie udzielania kredytów,
- posiadamy procedury obiegu dokumentacji pomiędzy klientem, partnerem biznesowym i Bankiem,
- posiadamy procedury kontroli jakości partnerów biznesowych,
- nie udzielamy pełnomocnictwa lub prawa do podejmowania decyzji kredytowych w imieniu i na rzecz Banku przy udzielaniu (dystrybucji) kredytów,
- określamy akceptowalny poziom ryzyka dla poszczególnych kanałów sprzedaży,
- monitorujemy jakość portfela kredytowego udzielonego za pośrednictwem poszczególnych partnerów biznesowych.

2.6. Zarządzanie ryzykiem kredytowym

Ryzykiem kredytowym zarządzamy zarówno na poziomie portfela ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie poszczególnych transakcji.

Zarządzanie ryzykiem portfela ekspozycji kredytowych

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym portfela Banku jest zapewnienie rozwoju portfela zgodnie z przyjętą strategią, przy utrzymaniu współczynnika wypłacalności Banku na akceptowalnym poziomie oraz w ramach określonych i zatwierdzonych parametrów ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym portfela ekspozycji kredytowych realizujemy przez:

- określanie strategii zarządzania ryzykiem kredytowym,
- uzgadnianie ze stroną biznesową poziomu RAS,
- rozwój, wdrożenie i monitorowanie realizacji polityki kredytowej,
- analizę sytuacji makroekonomicznej i poszczególnych branż oraz formułowanie wytycznych w zakresie kierunków kredytowania,
- rozwój i wdrożenie produktów kredytowych,
- wyznaczanie poziomów kompetencyjnych dla akceptacji odstępstw od polityki kredytowej i odstępstw produktowych,
- rozwój i wdrażanie narzędzi wspomagających pomiar i ocenę ryzyka,
- analiza i ocena sposobu realizacji procesu kredytowego oraz zakresu kontroli funkcjonalnej,
- zarządzanie portfelem ekspozycji kredytowych,
- szkolenia pracowników uczestniczących w realizacji procesu kredytowego,
- tworzenie i utrzymywanie systemu motywacyjnego pracowników, ukierunkowanego na przestrzeganie wewnętrznych standardów kredytowych.

Zarządzając profilem ryzyka kredytowego:

- ustalamy, monitorujemy i raportujemy wewnętrzne limity koncentracji dla branż gospodarki, typów zabezpieczeń, regionów i ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
- monitorujemy i analizujemy jakość przyjętych zabezpieczeń,
- monitorujemy i raportujemy zgodność z normami ostrożnościowymi wynikającymi z ustawy Prawo bankowe,
- ustalamy, monitorujemy i raportujemy wewnętrzne limity koncentracji, z uwzględnieniem poszczególnych pod-portfeli,
- definiujemy zmiany w polityce kredytowej oraz ofercie produktowej uwzględniając cykliczność gospodarki oraz zmiany zachodzące na rynku nieruchomości,
- pozyskujemy dane rynkowe o jakości portfeli kredytowych i dokonujemy ich porównania z własnymi portfelami kredytowymi.

Adekwatność kapitałowa i tworzenie rezerw na ryzyko kredytowe

Bank zabezpiecza utratę wartości ekspozycji kredytowych poprzez tworzenie rezerw na pokrycie utraty wartości wynikającej z oczekiwanych strat kredytowych. Bank zabezpiecza także wahania strat względem przeciętnego poziomu straty oczekiwanej (tzn. stratę nieoczekiwaną), poprzez zapewnienie odpowiedniego poziomu kapitału regulacyjnego i kapitału ekonomicznego.

Kalkulacja aktywów ważonych ryzykiem oraz wymogu kapitałowego w Banku odbywa się:

- dla ekspozycji detalicznych – zgodnie z metodą standardową,
- dla korporacyjnych ekspozycji kredytowych – zgodnie z metodą zaawansowaną wewnętrznych ratingów, z wyłączeniem ekspozycji wobec rządów, banków centralnych, jednostek samorządu terytorialnego oraz podmiotów sektora publicznego, dla których stosujemy metodę standardową.

Kalkulacja rezerw na ryzyko kredytowe w Banku dla wszystkich ekspozycji kredytowych odbywa się zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej.

Testy warunków skrajnych

Celem przeprowadzania testów warunków skrajnych jest:

- ocena i pomiar wpływu niekorzystnych (skrajnych) warunków z otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego na sytuację Banku np. na portfel kredytowy, adekwatność kapitałową,
- identyfikacja istotnych czynników ryzyka poprzez określenie wrażliwości Banku na zmiany określonych czynników,
- identyfikacja potencjalnych zagrożeń i możliwość opracowania strategii zabezpieczających.

W Banku realizujemy testy wrażliwości i testy scenariuszy warunków skrajnych dla kapitału ekonomicznego i regulacyjnego oraz rezerw. Analiza i raportowanie wyników dla obu rodzajów testów obejmuje wpływ zmian wskaźników makroekonomicznych na poziomy parametrów ryzyka kredytowego takich jak:

- prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD),
- poziom nieodzyskania części ekspozycji kredytowej (LGD) w przypadku wystąpienia zdarzenia niewykonania zobowiązania przez klienta,
- kwotę ekspozycji kredytowej w przypadku wystąpienia zdarzenia niewykonania zobowiązania przez klienta (EAD),
- stosunek wartości ekspozycji kredytowej do wartości zabezpieczenia (LTV),
- stosunek wydatków związanych z obsługą zobowiązań kredytowych i zobowiązań finansowych (innych niż kredytowe) do dochodu klienta detalicznego (DTI).

Wyniki testów skrajnych warunków uwzględniamy między innymi w procesach:

- ustalania limitów RAS oraz limitów wewnętrznych ograniczających ryzyko kredytowe,
- definiowania zasad kalkulacji wiarygodności i zdolności kredytowej, a w szczególności do ustalenia maksymalnych poziomów DTI i LTV.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym indywidualnych ekspozycji kredytowych

Zarządzanie ryzykiem kredytowym indywidualnych ekspozycji kredytowych obejmuje:

- określenie procesu zarządzania ryzykiem kredytowym dla transakcji obciążonych ryzykiem kredytowym,
- zarządzanie wymaganiami dokumentacyjnymi wobec klienta kredytowego Banku,
- określenie standardu analizy kredytowej,
- określenie maksymalnego poziomu wskaźnika DTI, LTV, oraz minimalnego poziomu wkładu własnego dla określonych produktów, rodzajów transakcji,
- opracowanie zasad podejmowania decyzji kredytowych oraz zarządzanie kompetencjami kredytowymi,
- zarządzanie zasadami:
  - określania miar ryzyka z zastosowaniem modeli ryzyka wykorzystywanych w Banku,
  - weryfikowania terminowości spłat,
  - monitorowania sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta,
  - monitorowania spełnienia przez klienta warunków umownych,
  - monitorowania innych zdefiniowanych sygnałów ostrzegawczych,
  - przyjmowania i monitorowania zabezpieczeń przyjętych przez Bank,
  - wykorzystania i monitorowania limitów dostępnych w Banku.

- zasady tworzenia odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym klientów z portfela nieregularnego.

W ramach procesu udzielania i zarządzania indywidualnymi ekspozycjami kredytowymi realizujemy następujące działania:

- ocena ryzyka klienta i transakcji,
- podjęcie decyzji kredytowej,
- monitoring.
- restrukturyzacja i windykacja.

Ocena ryzyka klienta i transakcji

Do najważniejszych elementów w ramach oceny ryzyka kredytowego klienta i transakcji należą:

- ocena wiarygodności kredytowej klienta.

Wiarygodność kredytową klienta oceniamy poprzez:

- weryfikację spełnienia kryteriów minimalnych,
- wyznaczenie ratingu lub scoringu klienta odpowiednio w procesie ratingowym lub scoringowym.

Pomiar ryzyka klienta w procesie ratingowym lub scoringowym bazuje na szacowanym PD (prawdopodobieństwie defaultu). Warunkiem udostępnienia klientowi finansowania jest ustalenie dla klienta ratingu lub oceny scoringowej na określonym minimalnym poziomie dla danego typu klienta, procesu kredytowego lub produktu.

Ocenę wiarygodności kredytowej klienta korporacyjnego w procesie ratingowym dokonujemy w oparciu o:

- rating nadawany podmiotom wnioskującym o zaangażowanie kredytowe, udzielającym zabezpieczenia (poręczyciele, gwaranci) oraz innym podmiotom, jeżeli wymaga tego specyfika zabezpieczenia lub transakcji (np. dłużnicy wierzytelności scedowanej na Bank),
- zasadę „dwóch par oczu”, tj.:
  - funkcje komercyjne są oddzielone od funkcji zatwierdzania ratingu, którą realizują jednostki Pionu Ryzyka, lub
  - zasady działania automatycznych modeli ratingowych, które są zatwierdzone przez Komitet Polityki Kredytowej.

Ocenę wiarygodności kredytowej klienta detalicznego przeprowadzamy w oparciu o:

- punktową ocenę ryzyka kredytowego (scoring),
- analizę historii obsługi zobowiązań w Banku oraz w innych instytucjach finansowych,
- cechy kredytobiorcy mające istotny wpływ na wywiązywanie się z zaciągniętych zobowiązań kredytowych (analiza jakościowa), np.:
  - cechy osobowe klienta: wiek, stan cywilny, liczba osób będących na jego utrzymaniu, status mieszkaniowy i majątkowy, wykształcenie, staż pracy, forma zatrudnienia, wykonywany zawód, itp.,
  - historia współpracy klienta z Bankiem: okres współpracy oraz historia prowadzenia rachunku.

W Banku stosujemy modele scoringowe (modele aplikacyjne, behawioralne oraz scoring BIK) oddające statystyczny poziom ryzyka klienta. Stosowane modele oceny wiarygodności kredytowej klienta podlegają cyklicznemu monitoringowi oraz walidacji w celu zapewnienia dobrej jakości tych narzędzi.

- ocena zdolności kredytowej (ocena ilościowa).

Zdolność kredytową oceniamy poprzez rozpoznanie źródła spłaty oraz jego wysokości i stabilności w całym okresie kredytowania. Jest to ocena możliwości spłaty przez klienta ekspozycji kredytowej w określonej kwocie, terminach i na warunkach określonych przez Bank. Oceniając zdolność klienta uwzględniamy ocenę wiarygodności kredytowej klienta ustaloną w procesie ratingowym lub scoringowym.

W procesie oceny zdolności kredytowej klienta:

- weryfikujemy źródło spłaty,
- oceniamy jego wysokość i stabilność,
- oceniamy perspektywiczną zdolność kredytową na podstawie prognoz lub przyjętego założenia, że wyniki będą się utrzymywać na poziomie analogicznym jak w bieżącym okresie,
- uwzględniamy również ponoszone przez dłużnika ryzyko walutowe oraz ryzyko stopy procentowej.

Analiza zdolności kredytowej klienta korporacyjnego i przedsiębiorcy może obejmować następujące obszary:

- struktura własnościowa klienta,
- rodzaj prowadzonej działalności,
- strategia biznesowa i inwestycyjna,
- pozycja na rynku,
- rynki zbytu i dostawcy,
- analiza finansowa, w tym prognoza finansowa,
- identyfikacja i ocena źródeł spłaty,
- pozycja finansowa na tle porównywalnych podmiotów z branży,
- czynniki z otoczenia globalnego, makroekonomicznego, regionalnego oraz branżowego oddziałujące obecnie i mogące wpływać w przyszłości w istotny sposób na kondycję finansową przedsiębiorstwa.

Analiza zdolności klienta indywidualnego obejmuje:

- ustalenie wysokości i stabilności uzyskiwanych dochodów (analiza ilościowa),
- ustalenie wysokości zobowiązań klienta o charakterze finansowym (zarówno kredytowych, jak i niekredytowych),
- ustalenie wysokości wydatków gospodarstwa domowego.

Przy ocenie zdolności kredytowej wykorzystujemy miary finansowe oparte na formułach matematycznych.

- ocena zabezpieczenia.

W Banku stosujemy zabezpieczenia w celu ograniczenia ryzyka kredytowego oraz wysokości strat poniesionych w przypadku niewywiązania się klienta z obowiązku spłaty kredytu. Przed przyjęciem zabezpieczenia dokonujemy oceny przedmiotu zabezpieczenia oraz jego wartości i efektywności. Przyjmujemy wszystkie dopuszczalne prawnie formy zabezpieczeń, przy czym na wybór zabezpieczenia wpływają różne czynniki:

- możliwości klienta w zaoferowaniu zabezpieczeń,
- rodzaj i okres ekspozycji,
- poziom ryzyka klienta,
- poziom ryzyka transakcji,
- płynność zabezpieczenia (tj. możliwość szybkiej sprzedaży),
- wartość zabezpieczenia.

Oprócz klasycznych form zabezpieczenia (rzeczowych i osobistych) stosujemy dodatkowo instrumenty ograniczania ryzyka utraty należności w formie warunków i klauzul umownych.

Dla celów kalkulacji wymogu kapitałowego Bank wykorzystuje zatwierdzone modele LGD, w których każdemu zabezpieczeniu przypisana jest odpowiednia stopa odzysku. Polityką Banku jest udzielanie kredytów w wysokości i na warunkach, które umożliwiają regularne spłaty bez konieczności odzyskiwania należności z zabezpieczeń.

- ocena ryzyka transakcji.

Oceniając transakcję bierzemy pod uwagę:

- wyniki z oceny wiarygodności i zdolności kredytowej klienta,
- zgodność z polityką kredytową,
- cel kredytowania i strukturę transakcji,
- adekwatność wnioskowanego produktu,
- parametry LTV, LGD, wkład własny (jeżeli wymagany),
- klauzule umowne,
- inne występujące ryzyka, takie jak:
  - biznesowe – makroekonomiczne, rynkowe, branży, sezonowości,
  - strukturalne – struktura transakcji, wartość parametrów LTV oraz LGD, wkład własny (jeżeli jest wymagany), siła klauzul, pozycja Banku względem innych kredytodawców,
  - kadry zarządczej – staż, doświadczenie, ryzyko zastępowalności decydentów i sukcesji,
  - finansowe – w tym ryzyko kursowe i stopy procentowej,
  - koncentracji – czy wnioskowany wzrost zaangażowania łączy się z wykorzystaniem wewnątrz ustalonych przez Bank limitów,
  - reputacyjne – czy współpraca z klientem może mieć negatywny wpływ na reputację Banku.
- warunki cenowe, itp.

Podjęcie decyzji kredytowej

Zakres kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych w zakresie akceptacji ryzyka indywidualnych ekspozycji kredytowych ustala Komitet Polityki Kredytowej. Brak danych niezbędnych do oceny ryzyka wyklucza możliwość jego akceptacji i podjęcia decyzji.

Zaangażowania na niższe kwoty, krótsze terminy, obciążone niższym ryzykiem, podejmowane są na niższych szczeblach kompetencyjnych. W miarę wzrostu ryzyka kredytowego - tj. wzrostu wielkości pojedynczego lub łącznego zaangażowania kredytowego, wydłużenia okresu kredytowania, pojawienia się niestandardowych elementów we wniosku lub odstępstw od obowiązujących regulacji wewnętrznych – decyzje podejmowane są na wyższych szczeblach kompetencji kredytowych.

Ocena ryzyka i jego akceptacja jest oparta na ocenie eksperckiej bazującej na wynikach pomiaru ryzyka z zastosowaniem narzędzi wspomagających określonych polityką kredytową i procedurami. Wyjątek stanowią tzw. decyzje automatyczne, podejmowane przez system informatyczny lub półautomatycznie podejmowane w ramach uproszczonych ścieżek procesu kredytowego.

Decyzje kredytowe podejmowane są w odpowiedniej ścieżce, w oparciu o kompleksową analizę ryzyka transakcji w zależności od stopnia złożoności i kwoty transakcji. Dla ścieżek o wyższym poziomie automatyzacji, analiza ryzyka transakcji bazuje na jasno zdefiniowanych kryteriach, w tym behawioralnych oraz na automatycznym wyliczeniu limitu kredytowego w oparciu o algorytm zatwierdzony przez Komitet Polityki Kredytowej.

Decyzje kredytowe dla portfela regularnego podejmowane są:

- kolegialnie w trybie Komitetu Kredytowego Banku – dotyczy to największych ekspozycji kredytowych,
- w trybie dwuosobowym – przez jednostki biznesowe i jednostki transakcyjnego ryzyka kredytowego,
- w trybie jednoosobowym – przez Menedżera Ryzyka w przypadku małych ekspozycji kredytowych.

Tryb podejmowania decyzji nie zwalnia żadnego z uczestników procesu decyzyjnego od osobistej odpowiedzialności za podejmowane decyzje.

Decydentom kredytowym w ramach dwuosobowego trybu decyzyjnego przyznawane są indywidualnie personalne kompetencje kredytowe, których wysokość zależy od posiadanej wiedzy oraz doświadczenia. Poziom kompetencyjny koreluje z poziomem ryzyka kredytowego. Jeśli ryzyko kredytowe jest większe, decyzje podejmują osoby z większym doświadczeniem. Zasady nadawania i odwoływania kompetencji kredytowych są odrębne w ramach poszczególnych segmentów klientów.

Przy ustalaniu odpowiedniego szczebla kompetencji kredytowych dla klientów korporacyjnych bierzemy pod uwagę łączne zaangażowanie Banku wobec grupy podmiotów powiązanych, do której należy klient, a w przypadku osób fizycznych oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, poziom kompetencji wynika z łącznego zaangażowania Banku wobec tego klienta. Akceptacja wszystkich transakcji dokonywana jest zgodnie z jasno określonymi zasadami podejmowania decyzji i kompetencji kredytowych.

Decyzje kredytowe dotyczące portfela nieregularnego podejmowane są w trybie dwuosobowym lub przez Komitet ds. Restrukturyzacji.

Monitoring

Monitorowaniu podlegają wszystkie ekspozycje kredytowe generujące ryzyko kredytowe, w tym ryzyko koncentracji oraz transakcje rynków finansowych. Celem monitorowania jest wczesna identyfikacja sygnałów ostrzegawczych i podjęcie działań zapobiegających powstaniu trudnego kredytu oraz wczesna identyfikacja przesłanek lub obiektywnych dowodów utraty wartości ekspozycji kredytowej i podjęcie działań ograniczających straty Banku. Monitoring udzielonej ekspozycji kredytowej obejmuje:

- terminowość spłaty,
- realizację przez klienta pozostałych warunków umownych,
- sytuację finansową oraz/lub majątkową klienta,
- przebieg wykorzystania środków pieniężnych zgodnie z celem finansowania (jeżeli został określony),
- stopień realizacji inwestycji (w przypadku kredytów inwestycyjnych),
- weryfikację sygnałów ostrzegawczych dotyczących klienta lub transakcji,
- występowanie obiektywnych dowodów lub przesłanek utraty wartości,
- okresową ocenę jakości i wartości zabezpieczenia.

Restrukturyzacja i windykacja

Służymy wsparciem naszym klientom na każdym etapie finansowania. Oferujemy produkty dostosowane do ich potrzeb a w przypadku wystąpienia niewielkich opóźnień w spłacie zobowiązań proponujemy elastyczne harmonogramy spłat. W przypadku większych trudności w spłacie możemy zaproponować restrukturyzację zadłużenia. Wówczas wspólnie z klientem ustalamy najlepszą formę wsparcia lub zawarcie ugody.

Głównym celem działań podejmowanych w ramach portfela nieregularnego jest minimalizacja ryzyka powstania strat Banku lub wielkości straty.

Przyjmujemy następujące strategie postępowania w ramach portfela nieregularnego:

- restrukturyzacja zadłużenia – w oparciu o współpracę z klientem, która w szczególności może polegać na zmianie warunków umownych w celu dostosowania warunków spłaty zadłużenia do możliwości finansowych klienta, np.:
  - wydłużeniu okresu spłat,
  - sprzedaży aktywów,
  - sprzedaży części działalności gospodarczej kredytobiorcy,
  - umorzeniu części zobowiązań finansowych.

Decyzję o rozpoczęciu restrukturyzacji podejmujemy po szczegółowej ocenie oraz po akceptacji przez odpowiedni organ decyzyjny w Banku. Po pomyślnie zakończonym procesie restrukturyzacji kredytobiorca z powrotem podlega standardowym procedurom monitoringu ryzyka kredytowego.

- windykacja zadłużenia – tj. dochodzenie przez Bank należności z ustanowionych zabezpieczeń prawnych lub z innego majątku klienta albo z majątku zobowiązanych osób trzecich. Bank może dochodzić swoich należności w drodze wszczęcia postępowania egzekucyjnego lub udziału w postępowaniu upadłościowym lub, w odniesieniu do klientów detalicznych – w drodze polubownej windykacji, tj. umożliwienia klientowi dobrowolnych spłat w ramach strategii windykacyjnej.

Forbearance

Forbearance występuje, jeżeli Bank uzna, że klient nie będzie mógł wywiązać się ze swoich zobowiązań finansowych z uwagi na trudności finansowe (stwierdzone lub spodziewane w krótkim czasie) i zdecyduje się udzielić mu udogodnienia.

Forbearance identyfikujemy, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:

- u klienta stwierdziliśmy trudności z regulowaniem zobowiązań finansowych lub spodziewamy się tych trudności w krótkim czasie,
- zdecydowaliśmy się zastosować udogodnienia wobec klienta posiadającego trudności, aby umożliwić mu spłatę zobowiązań umownych lub aby zapobiec powstaniu trudności,
- udogodnienie nie wynika ze względów komercyjnych i przyznajemy je na warunkach odbiegających od rynkowych,
- klient zaakceptował udogodnienie, a więc zmieniły się dotychczasowe warunki umowy, zawarta została umowa o refinansowanie lub weszła w życie wbudowana klauzula udogodnienia, albo Bank zaniechał podjęcia działań w sytuacji istotnego złamania przez klienta kluczowej klauzuli finansowej.

Klient ze zidentyfikowanym forbearance może pozostać w portfelu regularnym jeżeli nie ma podstaw do przeklasyfikowania go do portfela nieregularnego.

Podział portfela kredytowego na portfolio pracujący i niepracujący z wyszczególnieniem ekspozycji z udzielonym udogodnieniem typu forbearance

2017	Portfel kredytowy pracujący (performing exposure)	w tym zaangażowania forbearance				Portfel kredytowy niepracujący (non-performing exposure)	w tym zaangażowania forbearance				
			Modyfikacja warunków	Refinansowanie	Kwarantanna*			Modyfikacja warunków	Refinansowanie	Portfel przeterminowany	Portfel z rozpoznaną utratą wartości
Portfel kredytowy brutto, w tym:	83 050,7	350,8	348,8	2,0	350,8	2 110,4	582,8	582,3	0,4	579,1	579,1
Bankowość korporacyjna, w tym:	46 916,0	181,3	179,3	2,0	181,3	1 430,7	452,2	451,7	0,4	452,2	452,2
- kredyty i pożyczki	44 383,1	181,3	179,3	2,0	181,3	1 415,3	452,2	451,7	0,4	452,2	452,2
- dłużne papiery wartościowe korporacyjne i komunalne	2 532,9	-	-	-	-	15,4	-	-	-	-	-
Bankowość detaliczna, w tym:	36 134,7	169,5	169,5	0,0	169,5	679,7	130,6	130,6	0,0	126,9	126,9
- kredyty i pożyczki hipoteczne	27 741,4	92,3	92,3	-	92,3	218,0	59,8	59,8	-	56,9	56,9
- kredyty i pożyczki pozostałe	8 393,3	77,2	77,2	-	77,2	461,7	70,8	70,8	-	70,0	70,0
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, w tym:	-233,2	-8,8	-8,8	0,0	-8,8	-1 300,6	-270,9	-270,9	0,0	-270,6	-270,6
Bankowość korporacyjna, w tym:	-70,7	-4,8	-4,8	0,0	-4,8	-837,3	-205,5	-205,5	0,0	-205,5	-205,5
- kredyty i pożyczki	-70,0	-4,8	-4,8	-	-4,8	-821,9	-205,5	-205,5	-	-205,5	-205,5
- dłużne papiery wartościowe korporacyjne i komunalne	-0,7	-	-	-	-	-15,4	-	-	-	-	-
Bankowość detaliczna, w tym:	-162,5	-4,0	-4,0	0,0	-4,0	-463,3	-65,4	-65,4	0,0	-65,1	-65,1
- kredyty i pożyczki hipoteczne	-53,6	-1,5	-1,5	-	-1,5	-129,9	-27,8	-27,8	-	-27,6	-27,6
- kredyty i pożyczki pozostałe	-108,9	-2,5	-2,5	-	-2,5	-333,4	-37,6	-37,6	-	-37,5	-37,5
Portfel kredytowy netto, w tym:	82 817,5	342,0	340,0	2,0	342,0	809,8	311,9	311,4	0,4	308,5	308,5
Bankowość korporacyjna, w tym:	46 845,3	176,5	174,5	2,0	176,5	593,4	246,7	246,2	0,4	246,7	246,7
- kredyty i pożyczki	44 313,1	176,5	174,5	2,0	176,5	593,4	246,7	246,2	0,4	246,7	246,7
- dłużne papiery wartościowe korporacyjne i komunalne	2 532,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankowość detaliczna, w tym:	35 972,2	165,5	165,5	0,0	165,5	216,4	65,2	65,2	0,0	61,8	61,8
- kredyty i pożyczki hipoteczne	27 687,8	90,8	90,8	0,0	90,8	88,1	32,0	32,0	0,0	29,3	29,3
- kredyty i pożyczki pozostałe	8 284,4	74,7	74,7	0,0	74,7	128,3	33,2	33,2	0,0	32,5	32,5

*) do klasy Kwarantanna Bank klasyfikuje ekspozycje, dla których w przeszłości zastosowano udogodnienia, a które obecnie znajdują się w okresie obserwacji przed pełnym uzdrowieniem

2016	Portfel kredytowy pracujący (performing exposure)	w tym zaangażowania forbearance				Portfel kredytowy niepracujący (non-performing exposure)	w tym zaangażowania forbearance				
			Modyfikacja warunków	Refinansowanie	Kwarantanna*			Modyfikacja warunków	Refinansowanie	Portfel przeterminowany	Portfel z rozpoznaną utratą wartości
Portfel kredytowy brutto, w tym:	73 669,9	321,4	321,4	0,0	321,4	1 698,0	599,9	599,1	0,8	597,6	597,6
Bankowość korporacyjna, w tym:	43 069,9	197,5	197,5	0,0	197,5	1 160,1	483,9	483,1	0,8	483,2	483,2
- kredyty i pożyczki	40 555,4	197,5	197,5	-	197,5	1 144,7	483,9	483,1	0,8	483,2	483,2
- dłużne papiery wartościowe korporacyjne i komunalne	2 514,5	-	-	-	-	15,4	-	-	-	-	-
Bankowość detaliczna, w tym:	30 600,0	123,9	123,9	0,0	123,9	537,9	116,0	116,0	0,0	114,4	114,4
- kredyty i pożyczki hipoteczne	23 693,6	75,9	75,9	-	75,9	193,5	53,8	53,8	-	52,7	52,7
- kredyty i pożyczki pozostałe	6 906,4	48,0	48,0	-	48,0	344,4	62,2	62,2	-	61,7	61,7
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, w tym:	-205,6	-8,8	-8,8	0,0	-8,8	-1 122,9	-294,3	-293,5	-0,8	-294,1	-294,1
Bankowość korporacyjna, w tym:	-64,6	-6,2	-6,2	0,0	-6,2	-737,7	-226,1	-225,3	-0,8	-226,0	-226,0
- kredyty i pożyczki	-62,9	-6,2	-6,2	-	-6,2	-722,3	-226,1	-225,3	-0,8	-226,0	-226,0
- dłużne papiery wartościowe korporacyjne i komunalne	-1,7	-	-	-	-	-15,4	-	-	-	-	-
Bankowość detaliczna, w tym:	-141,0	-2,6	-2,6	0,0	-2,6	-385,2	-68,2	-68,2	0,0	-68,1	-68,1
- kredyty i pożyczki hipoteczne	-64,6	-1,2	-1,2	-	-1,2	-130,4	-32,1	-32,1	-	-32,0	-32,0
- kredyty i pożyczki pozostałe	-76,4	-1,4	-1,4	-	-1,4	-254,8	-36,1	-36,1	-	-36,1	-36,1
Portfel kredytowy netto, w tym:	73 464,3	312,6	312,6	0,0	312,6	575,1	305,6	305,6	0,0	303,5	303,5
Bankowość korporacyjna, w tym:	43 005,3	191,3	191,3	0,0	191,3	422,4	257,8	257,8	0,0	257,2	257,2
- kredyty i pożyczki	40 492,5	191,3	191,3	0,0	191,3	422,4	257,8	257,8	0,0	257,2	257,2
- dłużne papiery wartościowe korporacyjne i komunalne	2 512,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankowość detaliczna, w tym:	30 459,0	121,3	121,3	0,0	121,3	152,7	47,8	47,8	0,0	46,3	46,3
- kredyty i pożyczki hipoteczne	23 629,0	74,7	74,7	0,0	74,7	63,1	21,7	21,7	0,0	20,7	20,7
- kredyty i pożyczki pozostałe	6 830,0	46,6	46,6	0,0	46,6	89,6	26,1	26,1	0,0	25,6	25,6

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według klas ryzyka – klienci bankowości korporacyjnej

klasa ryzyka (risk rating)	zaangażowanie brutto w mln PLN				zaangażowanie brutto w mln PLN			
	2017				2016			
	portfel pracujący (performing)		portfel niepracujący (non-performing)		portfel pracujący (performing)		portfel niepracujący (non-performing)	
	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe
Bankowość korporacyjna								
12	0,8	-	-	-	1,1	-	-	-
13	0,6	-	-	-	29,5	22,6	-	-
14	31,0	14,0	-	-	0,1	-	-	-
15	56,5	15,3	-	-	51,3	6,5	-	-
16	16,6	-	-	-	26,4	1,2	-	-
17	14,2	0,1	-	-	9,0	-	-	-
18	21,1	1,0	-	-	46,9	18,6	-	-
19	40,5	5,6	-	-	33,3	6,0	0,7	-
20	-	-	333,9	29,5	-	-	423,4	39,7
21	-	-	-	-	-	-	0,4	-
22	-	-	118,3	-	-	-	59,4	-
Razem	181,3	36,0	452,2	29,5	197,6	54,9	483,9	39,7

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według klas ryzyka – klienci bankowości detalicznej

klasa ryzyka (risk rating)	zaangażowanie brutto w mln PLN				zaangażowanie brutto w mln PLN			
	2017				2016			
	portfel pracujący (performing)		portfel niepracujący (non-performing)		portfel pracujący (performing)		portfel niepracujący (non-performing)	
	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe
Bankowość detaliczna								
02	3,3	-	-	-	2,1	-	-	-
04	-	-	-	-	8,8	-	-	-
05	8,4	-	-	-	4,5	-	-	-
06	14,3	-	0,2	-	13,8	-	-	-
08	5,8	-	-	-	-	-	-	-
09	1,0	-	-	-	14,6	-	-	-
10	13,7	-	0,1	-	2,7	-	0,1	-
11	5,9	-	-	-	16,1	-	0,4	-
12	21,6	-	-	-	3,0	-	-	-
13	14,5	-	-	-	12,5	-	0,2	-
14	25,9	-	1,3	-	13,8	-	0,1	-
15	20,0	-	0,5	-	9,9	-	0,1	-
16	2,3	-	-	-	6,3	-	-	-
17	17,3	-	0,2	-	3,8	-	-	-
18	5,0	-	-	-	3,9	-	-	-
19	10,5	-	1,3	-	8,0	-	0,7	-
20	-	-	127,0	-	-	-	109,2	-
22	-	-	-	-	-	-	5,2	-
Razem	169,5	0,0	130,6	0,0	123,8	0,0	116,0	0,0

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według okresów przeterminowania

liczba dni przeterminowania	zaangażowanie brutto w mln PLN				zaangażowanie brutto w mln PLN			
	2017				2016			
	portfel pracujący (performing)		portfel niepracujący (non-performing)		portfel pracujący (performing)		portfel niepracujący (non-performing)	
	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe
Bankowość korporacyjna	181,3	36,0	452,2	29,5	197,6	54,9	483,9	39,7
0	175,3	36,0	124,8	29,5	177,8	54,9	354,7	39,7
1-30	1,3	-	7,1	-	2,8	-	0,1	-
31-60	2,0	-	5,2	-	9,4	-	0,7	-
61-90	2,7	-	9,8	-	7,6	-	27,4	-
91-180	-	-	49,5	-	-	-	11,4	-
181-365	-	-	26,1	-	-	-	34,8	-
>365	-	-	229,7	-	-	-	54,8	-
Bankowość detaliczna	169,5	0,0	130,6	0,0	123,8	0,0	116,0	0,0
0	149,6	-	61,6	-	109,9	-	61,3	-
1-30	16,5	-	22,6	-	11,8	-	21,1	-
31-60	2,4	-	11,7	-	1,6	-	10,4	-
61-90	1,0	-	6,2	-	0,5	-	3,0	-
91-120	-	-	2,5	-	-	-	2,6	-
121-150	-	-	1,4	-	-	-	1,5	-
151-180	-	-	1,4	-	-	-	1,1	-
>180	-	-	23,2	-	-	-	15,0	-
Razem	350,8	36,0	582,8	29,5	321,4	54,9	599,9	39,7

W rachunku zysków i strat za rok 2017 w pozycji *Przychody odsetkowe – odsetki od kredytów i innych należności udzielonych klientom* ujęto przychód odsetkowy od ekspozycji z udzielonym udogodnieniem typu forbearance w wysokości 30,4 mln zł (29,1 mln zł za rok 2016), z czego 14,9 mln zł dotyczy ekspozycji w portfelu pracującym a 15,5 mln zł dotyczy ekspozycji w portfelu niepracującym (za rok 2016 odpowiednio 12,9 mln zł i 16,2 mln zł).

2.7. System zarządzania ryzykiem

System zarządzania ryzykiem stanowi zintegrowany zbiór zasad, mechanizmów i narzędzi w tym m.in. polityk i procedur odnoszących się do procesów dotyczących ryzyka. Rolą systemu zarządzania ryzykiem jest stała identyfikacja, pomiar lub szacowanie oraz monitorowanie poziomu ponoszonego przez Bank ryzyka oraz zabezpieczenie ewentualnych strat poprzez odpowiednie mechanizmy kontrolne, system limitów oraz adekwatny poziom rezerw, a także kapitałów i buforów płynnościowych.

Na system zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku składają się:

- ogólne zasady zarządzania i ograniczania ryzyka kredytowego,
- strategie i limity RAS,
- polityki, instrukcje i procedury z zakresu zarządzania ryzykiem kredytowym,
- systemy, narzędzia i modele odnoszące się do ryzyka kredytowego,
- system sprawozdawczości zarządczej umożliwiający monitorowanie poziomu ryzyka kredytowego,
- struktura organizacyjna dostosowana do wielkości i profilu ponoszonego przez Bank ryzyka kredytowego.

Działania, które podejmujemy w ramach systemu zarządzania ryzykiem mogą polegać na:

- unikaniu ryzyka – likwidacji bądź ograniczaniu rodzajów działalności, które generują zbyt wysoki poziom ryzyka lub rodzaj ryzyka, który nie może być skutecznie kontrolowany,
- ograniczaniu ryzyka – podejmowaniu działań mających na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa niekorzystnych zdarzeń lub ograniczanie skutków takich zdarzeń,
- przenoszeniu ryzyka – przeniesieniu w całości lub części ryzyka na inny podmiot, np. poprzez ubezpieczenie lub sekurytyzację portfela kredytowego,
- akceptowaniu ryzyka – nie podejmowaniu powyższych czynności ze względów ekonomicznych lub praktycznych, w ramach apetytu na ryzyko Banku.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem w Banku stosujemy sformalizowane:

- zasady określania wielkości podejmowanego ryzyka i zasady zarządzania ryzykiem,
- procedury mające na celu identyfikację, pomiar lub szacowanie oraz monitorowanie ryzyka, uwzględniające również przewidywany poziom ryzyka w przyszłości,
- limity ograniczające ryzyko i zasady postępowania w przypadku przekroczenia limitów.

Dodatkowo:

- stosujemy przyjęty system sprawozdawczości zarządczej umożliwiający monitorowanie poziomu ryzyka,
- posiadamy strukturę organizacyjną dostosowaną do wielkości i profilu ponoszonego przez Bank ryzyka,
- posiadamy odpowiednio zdefiniowany proces oceny i pomiaru ryzyka kredytowego, niezależny od funkcji udzielania kredytów, obejmujący:
  - skuteczny system ratingowy,
  - skuteczny proces pozyskiwania odpowiednich informacji, w tym prognoz, wykorzystywanych do wyceny oczekiwanych strat kredytowych,
  - politykę oceny, która zapewnia, że wycena oczekiwanych strat kredytowych odbywa się metodą indywidualną lub kolektywną,
  - skuteczny proces walidacji modeli, który zapewnia, że modele generują na bieżąco dokładne, spójne i obiektywne prognozy i szacunki,

- jasno sformułowaną, formalną komunikację i koordynację działania wszystkich pracowników zaangażowanych w proces oceny ryzyka i wyceny oczekiwanych strat kredytowych.

Funkcjonujący w Banku system zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym struktura organizacyjna, organizacja procesu kredytowego, system regulacji wewnętrznych, stosowane narzędzia i modele, podlegają bieżącej weryfikacji i dostosowaniu w celu zapewnienia realizacji strategii Banku, w tym apetytu na ryzyko. W ten sposób realizujemy cel jednoczesnego zachowania adekwatności prowadzonych działań w zakresie identyfikacji, oceny, pomiaru, monitorowania i zarządzania działalnością obciążoną ryzykiem kredytowym oraz zachowania spójności i zgodności z wymogami regulacyjnymi.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w Banku prowadzimy w oparciu o zaawansowane modele oceny ryzyka kredytowego. Kalkulacja wymogów kapitałowych dla korporacyjnego portfela kredytowego odbywa się w oparciu o metodę zaawansowaną Wewnętrznych Ratingów (ang. Advanced IRB Approach). Również w zakresie portfela detalicznego dążymy do uzyskania zgody KNF na stosowanie tej metody dla portfela kredytów hipotecznych oraz konsumpcyjnych. Modele wykorzystywane przez Bank do zarządzania ryzykiem są systematycznie walidowane i rozwijane.

Systemy i modele wspierające ocenę wiarygodności i zdolności kredytowej klienta

- korporacyjnego - są budowane i monitorowane zgodnie z wymogami stosowania metody zaawansowanej kalkulacji wymogów kapitałowych na ryzyko kredytowe oraz standardami Grupy ING,
- detalicznego - to modele scoringowe (modele aplikacyjne, behawioralne oraz scoring BIK) oddające statystyczny poziom ryzyka klienta, zbudowane zgodnie z wymogami zawartymi w regulacjach nadzorczych,

W ocenie ryzyka kredytowego ekspozycji kredytowych, wykorzystujemy posiadane modele:

- PD (ang. Probability of Default) - miara prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania,
- LGD (ang. Loss given Default) - strata dla Banku wynikająca z niewykonania zobowiązania przez klientów,
- EAD (ang. Exposure at Default) - miara zaangażowania klienta wobec Banku w momencie niewykonania zobowiązania.

Modele te są zbudowane zgodnie z wymogami zawartymi w regulacjach nadzorczych i stosowane m.in. do określania wielkości rezerw, kapitału ekonomicznego na ryzyko kredytowe dla wewnętrznych i zewnętrznych wymagań sprawozdawczych, raportowania zgodnie z wymaganiami nadzorca, określania ceny kredytów i rentowności klientów. Skuteczność działania stosowanych modeli oceniamy na podstawie procesów monitoringu i walidacji.

2.8. Struktura portfela zaangażowań wobec klientów

Portfel zaangażowań wobec klientów*	zaangażowanie w mln PLN			
	2017		2016	
	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe
Zaangażowania brutto wobec klientów korporacyjnych, w tym:	48 346,7	23 821,1	44 230,0	22 138,4
portfel ekspozycji, co do których nie wystąpiły przesłanki utraty wartości	46 640,7	23 720,4	42 776,7	22 005,4
portfel ekspozycji, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono**	275,7	68,6	294,3	73,1
portfel ekspozycji, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości, w tym:	1 430,3	32,1	1 159,0	59,9
- ekspozycje wyceniane indywidualnie	1 099,4	29,2	884,7	47,6
- ekspozycje wyceniane portfelowo	330,9	2,9	274,3	12,3
Zaangażowania brutto wobec klientów detalicznych, w tym:	36 814,4	3 936,6	31 137,9	3 455,8
portfel ekspozycji, co do których nie wystąpiły przesłanki utraty wartości	36 142,7	3 933,8	30 606,9	3 454,5
portfel ekspozycji, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości	671,7	2,8	531,0	1,3
Zaangażowania ogółem	85 161,1	27 757,7	75 367,9	25 594,2

*) Zaangażowania bilansowe przyjęte do analizy uwzględniają kwoty kapitału pozostałego do spłaty, naliczone odsetki oraz korekty wartości z tytułu efektywnej stopy procentowej.

**) Wśród ekspozycji, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono znajdowały się ekspozycje o wartości 102,4 mln zł (166,9 mln zł wg stanu na 31.12.2016 r.) w przypadku których w zdyskontowanych oczekiwanych przyszłych przepływach pieniężnych uwzględniono wartość zabezpieczeń (hipoteki na nieruchomościach, poręczenia, zastawy lub cesje wierzytelności) natomiast ekspozycje opóźnione w spłacie kapitału lub odsetek stanowiły 8,3 mln zł w porównaniu z 29,2 mln zł wg stanu na 31.12.2016 r.

Zaangażowanie wobec klientów według klas ryzyka

2017

klasa ryzyka (risk rating)	Zaangażowanie wobec klientów korporacyjnych (w mln PLN)										Zaangażowanie wobec klientów detalicznych (w mln PLN)						
	ekspozycje, co do których nie wystąpiły przesłanki utraty wartości		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości - wyceniane indywidualnie		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości - wyceniane portfelowo		RAZEM		ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości		ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości - wyceniane portfelowo		RAZEM		
	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	6 585,9	453,5	-	-	6 585,9	453,5
4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	12,0	383,0	-	-	12,0	383,0
5	849,0	35,1	-	-	-	-	-	-	-	849,0	35,1	5 603,4	342,2	-	-	5 603,4	342,2
6	985,5	101,4	-	-	-	-	-	-	-	985,5	101,4	8 914,4	797,0	-	-	8 914,4	797,0
7	1 030,7	913,3	-	-	-	-	-	-	-	1 030,7	913,3	-	-	-	-	0,0	0,0
8	5 173,5	4 306,5	-	0,2	-	-	-	-	-	5 173,5	4 306,7	1 935,1	270,0	-	-	1 935,1	270,0
9	8 095,7	3 511,2	-	-	-	-	-	-	-	8 095,7	3 511,2	423,0	439,0	-	-	423,0	439,0
10	6 037,7	3 417,7	0,2	0,5	-	-	-	-	-	6 037,9	3 418,2	2 209,2	211,5	-	-	2 209,2	211,5
11	2 296,4	1 529,4	0,2	-	-	-	-	-	-	2 296,6	1 529,4	1 478,5	333,3	-	-	1 478,5	333,3
12	7 298,8	3 844,8	2,4	-	-	-	-	-	-	7 301,2	3 844,8	2 796,0	349,5	-	-	2 796,0	349,5
13	6 404,1	2 741,3	0,9	0,9	-	-	-	-	-	6 405,0	2 742,2	1 275,2	112,0	-	-	1 275,2	112,0
14	3 869,0	1 532,9	33,7	16,6	-	-	-	-	-	3 902,7	1 549,5	2 285,2	160,0	-	-	2 285,2	160,0
15	3 836,1	1 186,2	57,7	15,6	-	-	-	-	-	3 893,8	1 201,8	1 268,4	57,4	-	-	1 268,4	57,4
16	580,5	424,9	16,6	-	-	-	-	-	-	597,1	424,9	210,2	11,4	-	-	210,2	11,4
17	153,2	103,4	54,3	7,1	-	-	-	-	-	207,5	110,5	621,7	11,1	-	-	621,7	11,1
18	30,4	71,6	44,4	1,3	-	-	-	-	-	74,8	72,9	170,8	1,3	-	-	170,8	1,3
19	0,1	0,7	65,3	26,4	-	-	-	-	-	65,4	27,1	353,7	1,6	-	-	353,7	1,6
20	-	-	-	-	646,0	28,5	150,7	2,5	-	796,7	31,0	-	-	566,4	2,7	566,4	2,7
21	-	-	-	-	-	-	4,4	-	-	4,4	0,0	-	-	-	0,1	0,0	0,1
22	-	-	-	-	453,4	0,7	175,8	0,4	-	629,2	1,1	-	-	105,3	-	105,3	0,0
Razem	46 640,7	23 720,4	275,7	68,6	1 099,4	29,2	330,9	2,9	48 346,7	23 821,1	36 142,7	3 933,8	671,7	2,8	36 814,4	3 936,6	

2016

klasa ryzyka (risk rating)	Zaangażowanie wobec klientów korporacyjnych (w mln PLN)										Zaangażowanie wobec klientów detalicznych (w mln PLN)						
	ekspozycje, co do których nie wystąpiły przesłanki utraty wartości		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości - wyceniane indywidualnie		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości - wyceniane portfelowo		RAZEM		ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości		ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości - wyceniane portfelowo		RAZEM		
	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	516,2	5,9	-	-	516,2	5,9
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	1 172,1	10,9	-	-	1 172,1	10,9
4	-	35,1	-	-	-	-	-	-	-	0,0	35,1	4 739,1	501,3	-	-	4 739,1	501,3
5	272,7	0,1	-	-	-	-	-	-	-	272,7	0,1	2 499,5	136,3	-	-	2 499,5	136,3
6	805,9	271,9	-	-	-	-	-	-	-	805,9	271,9	8 234,5	933,8	-	-	8 234,5	933,8
7	1 538,1	944,6	-	-	-	-	-	-	-	1 538,1	944,6	85,8	183,8	-	-	85,8	183,8
8	5 117,4	4 209,4	-	-	-	-	-	-	-	5 117,4	4 209,4	30,9	117,1	-	-	30,9	117,1
9	6 888,3	3 297,9	-	-	-	-	-	-	-	6 888,3	3 297,9	5 298,6	737,7	-	-	5 298,6	737,7
10	5 155,5	3 326,7	-	-	-	-	-	-	-	5 155,5	3 326,7	592,8	262,9	-	-	592,8	262,9
11	4 351,5	1 297,1	-	-	-	-	-	-	-	4 351,5	1 297,1	2 246,3	277,1	-	-	2 246,3	277,1
12	6 196,5	3 170,7	1,1	-	-	-	-	-	-	6 197,6	3 170,7	738,5	85,7	-	-	738,5	85,7
13	5 054,9	2 840,5	29,5	22,5	-	-	-	-	-	5 084,4	2 863,0	982,3	67,2	-	-	982,3	67,2
14	3 359,5	1 440,1	0,1	-	-	-	-	-	-	3 359,6	1 440,1	1 511,9	93,8	-	-	1 511,9	93,8
15	3 045,0	863,6	51,3	6,5	-	-	-	-	-	3 096,3	870,1	912,8	23,1	-	-	912,8	23,1
16	789,6	226,6	26,4	1,3	-	-	-	-	-	816,0	227,9	342,3	12,2	-	-	342,3	12,2
17	170,9	48,1	9,0	-	-	-	-	-	-	179,9	48,1	203,9	2,5	-	-	203,9	2,5
18	11,8	30,4	68,6	28,2	-	-	-	-	-	80,4	58,6	115,0	2,3	-	-	115,0	2,3
19	19,1	2,6	108,3	14,6	-	-	-	-	-	127,4	17,2	384,4	0,9	-	-	384,4	0,9
20	-	-	-	-	489,9	44,9	93,4	10,5	-	583,3	55,4	-	-	411,7	1,2	411,7	1,2
21	-	-	-	-	-	-	5,1	-	-	5,1	0,0	-	-	-	-	0,0	0,0
22	-	-	-	-	394,8	2,7	175,8	1,8	-	570,6	4,5	-	-	119,3	0,1	119,3	0,1
Razem	42 776,7	22 005,4	294,3	73,1	884,7	47,6	274,3	12,3	44 230,0	22 138,4	30 606,9	3 454,5	531,0	1,3	31 137,9	3 455,8	

Zaangażowanie wobec klientów według okresów przeterminowania

2017

liczba dni przeterminowania	Zaangażowanie wobec klientów korporacyjnych (w mln PLN)										Zaangażowanie wobec klientów detalicznych (w mln PLN)					
	ekspozycje, co do których nie wystąpiły przesłanki utraty wartości		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości - wyceniane indywidualnie		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości - wyceniane portfelowo		RAZEM		ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości		ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości - wyceniane portfelowo		RAZEM	
	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe
0	46 099,9	23 710,9	267,4	68,6	237,9	29,2	57,0	2,8	46 662,2	23 811,5	35 221,4	3 907,9	98,7	2,1	35 320,1	3 910,0
1-30	523,1	0,5	3,2	-	65,1	-	6,6	0,1	598,0	0,6	773,9	24,6	42,4	0,1	816,3	24,7
31-60	13,9	0,1	2,3	-	12,9	-	21,7	-	50,8	0,1	104,6	1,0	28,2	0,1	132,8	1,1
61-90	3,3	-	2,8	-	25,9	-	21,6	-	53,6	0,0	39,7	0,2	23,2	-	62,9	0,2
91-180	0,4	5,0	-	-	161,3	-	29,5	-	191,2	5,0	1,9	0,1	74,6	0,5	76,5	0,6
181-365	-	-	-	-	47,1	-	59,1	-	106,2	0,0	0,4	-	106,7	-	107,1	0,0
>365	0,1	3,9	-	-	549,2	-	135,4	-	684,7	3,9	0,8	-	297,9	-	298,7	0,0
Razem	46 640,7	23 720,4	275,7	68,6	1 099,4	29,2	330,9	2,9	48 346,7	23 821,1	36 142,7	3 933,8	671,7	2,8	36 814,4	3 936,6

2016

liczba dni przeterminowania	Zaangażowanie wobec klientów korporacyjnych (w mln PLN)										Zaangażowanie wobec klientów detalicznych (w mln PLN)					
	ekspozycje, co do których nie wystąpiły przesłanki utraty wartości		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości - wyceniane indywidualnie		ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości - wyceniane portfelowo		RAZEM		ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości		ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości - wyceniane portfelowo		RAZEM	
	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe	pozabilansowe
0	42 394,9	22 000,0	265,1	73,1	404,0	47,6	50,0	12,2	43 114,0	22 132,9	29 913,2	3 421,0	88,8	1,1	30 002,0	3 422,1
1-30	375,9	1,3	2,8	-	-	-	3,7	0,1	382,4	1,4	557,5	32,2	33,7	0,1	591,2	32,3
31-60	4,6	-	18,0	-	-	-	14,4	-	37,0	0,0	100,8	0,8	21,1	-	121,9	0,8
61-90	1,0	-	7,6	-	27,2	-	6,7	-	42,5	0,0	30,9	0,4	15,7	-	46,6	0,4
91-180	0,2	0,2	0,8	-	20,5	-	19,9	-	41,4	0,2	2,1	0,1	54,5	0,1	56,6	0,2
181-365	-	-	-	-	72,1	-	30,2	-	102,3	0,0	0,8	-	73,0	-	73,8	0,0
>365	0,1	3,9	-	-	360,9	-	149,4	-	510,4	3,9	1,6	-	244,2	-	245,8	0,0
Razem	42 776,7	22 005,4	294,3	73,1	884,7	47,6	274,3	12,3	44 230,0	22 138,4	30 606,9	3 454,5	531,0	1,3	31 137,9	3 455,8

3. Ryzyko rynkowe

3.1. Wstęp

Głównymi celami zarządzania ryzykiem rynkowym w ING Banku Śląskim S.A. są: zapewnienie, że istnieje świadomość i zrozumienie ekspozycji Banku na ryzyko rynkowe, oraz że ta ekspozycja jest odpowiednio zarządzana, i tam gdzie ma to zastosowanie, mieści się w granicach przyjętych limitów.

Ryzyko rynkowe definiuje się jako potencjalną stratę, którą może ponieść Bank w związku z niekorzystnymi zmianami cen rynkowych (takich jak krzywe dochodowości, kursy walutowe, ceny na rynku kapitałowym), parametrów rynkowych (zmienności cen rynkowych, korelacji pomiędzy ruchami poszczególnych cen) oraz zachowań klientów (np. wcześniejsze spłaty kredytów).

3.2. Proces zarządzania ryzykiem rynkowym

Proces zarządzania ryzykiem rynkowym w Banku obejmuje identyfikację, pomiar, monitorowanie oraz raportowanie ryzyka. Departament Zarządzania Ryzykiem Rynkowym (DZRR) dostarcza menedżerom Pionu Rynków Finansowych oraz Departamentu Skarbu, wybranym członkom Zarządu oraz Komitetowi ALCO regularne raporty ryzyka. Ponadto, ALCO, Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza otrzymują okresowe raporty zawierające najważniejsze miary ryzyka rynkowego. Pracownicy Departamentu Zarządzania Ryzykiem Rynkowym są wykwalifikowanymi specjalistami, a niezależność departamentu jest zapewniona poprzez jego oddzielenie od jednostek generujących ryzyko.

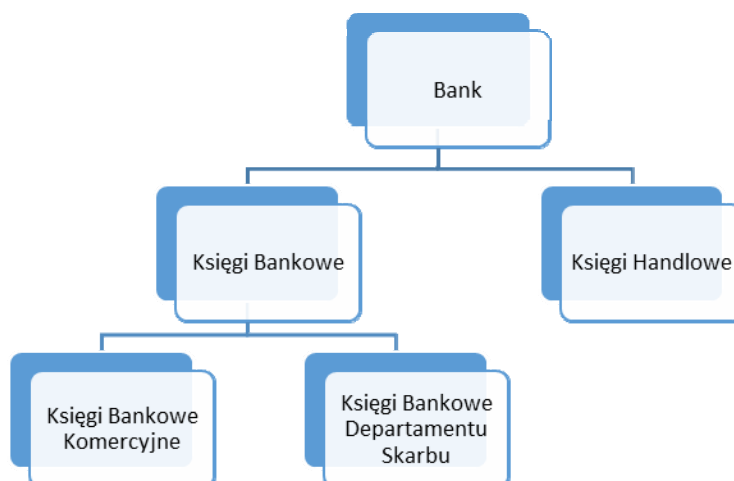
Zarządzanie ryzykiem rynkowym w Banku obejmuje również funkcję Kontroli Produktów („Product Control”), która zapewnia poprawność wyceny produktów Rynków Finansowych i Departamentu Skarbu poprzez monitoring poprawności modeli wyceny oraz kontrolę jakości danych rynkowych stosowanych do wyceny i kalkulacji wyniku finansowego. Decyzje związane z kwestiami dotyczącymi procesu wyceny, takie jak: źródła danych rynkowych używanych do wyceny, kalkulacja rezerw dotyczących modeli wycen rynkowych, są podejmowane przez Komitet Parametryzacji, w którego skład wchodzi przedstawiciele DZRR, Pionu Rynków Finansowych, Departamentu Skarbu oraz Pionu Finansów.

3.3. Struktura ksiąg Banku i metody pomiaru ryzyka

Bank utrzymuje strukturę ksiąg bazującą na intencji, co przekłada się na wiele procesów, w tym zarządzanie ryzykiem rynkowym. Struktura ksiąg jest odzwierciedleniem typów ryzyka rynkowego, które są oczekiwane oraz akceptowane w poszczególnych obszarach Banku oraz tego, gdzie ryzyko rynkowe powinno być wewnętrznie transferowane/zabezpieczane. Księgi są pogrupowane według intencji utrzymania pozycji na:

- handlowe - pozycje zajmowane w celu uzyskania korzyści w krótkim okresie wynikających z ruchów cen rynkowych oraz
- bankowe - wszystkie pozostałe pozycje.

Ogólna struktura ksiąg Banku wygląda następująco:

Księgi Bankowe dzieli się na Księgi Bankowe Komercyjne oraz Księgi Bankowe Departamentu Skarbu. Księgi Bankowe Komercyjne, to księgi pionów działalności detalicznej oraz korporacyjnej, zawierające depozyty oraz kredyty komercyjne. Ryzyko wynikające z tych pozycji jest transferowane do:

- ksiąg bankowych Departamentu Skarbu (dla ryzyka stopy procentowej, ryzyka bazowego i płynności), oraz
- ksiąg handlowych Pionu Rynków Finansowych (dla ryzyka walutowego) poprzez transakcje wewnętrzne.

Proces ten zapewnia, że w bankowych księgach komercyjnych nie pozostaje istotne ekonomiczne ryzyko rynkowe. Jednakże, jak zostanie to opisane bardziej szczegółowo w dalszej części dokumentu, krótkoterminowy wynik finansowy w tych księgach jest wrażliwy na zmiany stawek rynkowych. Działalność komercyjna spółek zależnych należy do komercyjnych ksiąg Banku.

Księgi Bankowe Departamentu Skarbu, to księgi służące do zarządzania:

- ryzykiem płynności Banku jako całości, oraz
- ryzykiem stopy procentowej księgi bankowej.

Utrzymywanie otwartych pozycji jest tu dopuszczalne w granicach przyjętych limitów ryzyka rynkowego:

- NIIaR (Net Interest Income at Risk) – limit dotyczy całej księgi bankowej.
- EVE (Economic Value of Equity) – limit dotyczy całej księgi bankowej.
- Slope,
- CS01 – jest to zmiana wartości rynkowej papieru wartościowego na skutek wzrostu spreadu kredytowego o 1 punkt bazowy,
- CS RRaR (ang. Credit Spread Revaluation Reserve at Risk) – miara ta pokazuje potencjalny wpływ zmiany spreadu kredytowego na poziom rezerwy rewaluacyjnej,
- IR RRaR (ang. Interest Rate Revaluation Reserve at Risk) – miara ta pokazuje potencjalny wpływ zmiany stóp procentowych na poziom rezerwy rewaluacyjnej,
- BPV (Basis Point Value).

Księgi Handlowe są to księgi obszaru Rynków Finansowych: walutowe oraz stopy procentowej. Księgi te zawierają pozycje utrzymywane w krótkim okresie w celu:

- odsprzedaży, bądź

- uzyskania korzyści finansowych na aktualnych lub oczekiwanych w krótkim okresie zmianach cen,
- bądź pozycje zawarte w celach arbitrażowych.

Otwarte pozycje w księgach handlowych są limitowane poprzez następujące miary ryzyka:

- Value at Risk - VaR pokazuje potencjalny poziom straty, który nie powinien zostać przekroczony przy pewnym założonym poziomie ufności (prawdopodobieństwa). Bank wyznacza miary VaR dla portfeli stopy procentowej oraz walutowego stosując metodę symulacji historycznej,
- Slope - Ryzyko „slope” określa ryzyko niekorzystnego wpływu na wynik spowodowanego nierównomiernym przesunięciem krzywej dochodowości – założeniem jest zmiana nachylenia krzywej o punkt bazowy co rok. Ryzyko „slope” jest kalkulowane dla poszczególnych walut oraz łącznie na poziomie portfela handlowego (uwzględniając nettowanie pozycji pomiędzy walutami),
- Basis Point Value (BPV) - BPV jest definiowane jako zmiana wartości przyszłych przepływów (NPV) na skutek równoległego przesunięcia krzywej dochodowości. Jest to miara wrażliwości portfela na zmiany stóp procentowych.

3.4. Pomiar ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej

W pomiarze ryzyka stopy procentowej księgi bankowej Bank stosuje miary wymagane przez regulacje Europejskiego Nadzoru Bankowego (EBA/GL/2015/08). Głównymi miarami są:

- dochód narażony na ryzyko (Net Interest Income at Risk) - pomiar wrażliwości raportowanych wyników pozycji księgowanej na zasadzie memoriału w oparciu o zestaw scenariuszy stóp procentowych, które zakładają różne możliwości przesunięcia krzywej rentowności. Analizowane są scenariusze zakładające stopniowe:
  - równoległe przesunięcie krzywej,
  - wystromienie krzywej,
  - spłaszczenie krzywej.
- wartość bieżąca netto zdyskontowanych przyszłych przepływów narażonych na ryzyko (Economic Value of Equity - EVE) - pomiar wrażliwości wartości ekonomicznej pozycji stopy procentowej na nagłe zmiany stóp procentowych. W pomiarze EVE Bank stosuje scenariusze opisane w regulacji EBA jako szokowy scenariusz regulacyjny. Idea wyliczenia EVE opiera się na odejmowaniu od odpowiednich wartości NPV dla scenariuszy regulacyjnych, wartości NPV z scenariusza bazowego.

Jako miary dodatkowe w obszarze księgi bankowej Bank mierzy:

- ryzyko opcyjności - potencjalne straty na tych pozycjach wynikające z wcześniejszego wycofywania depozytów i/lub wcześniejszej spłaty kredytów,
- ryzyko rezydualne - potencjalna strata na tych pozycjach wynikająca ze stosowania niestandardowych mechanizmów cenowych, które nie są transferowane do Departamentu Skarbu zarządzającego ryzykiem stopy procentowej.

Powyższe ryzyka mają status nieistotnych (potencjalne straty mają bardzo nieznaczny udział w historycznych i prognozowanych wynikach).

Metoda dochodu narażonego na ryzyko (NIIaR)

Pomiar dochodu narażonego na ryzyko jest stosowany dla wszystkich pozycji w księgach bankowych. Stosowane są dwa podejścia do pomiarów:

- „bazowe” - wykorzystywane jest dla pozycji złożonych z transakcji terminowych oraz niewielkich wolumenów pozycji na żądanie. Podejście to zakłada, iż:

- ceny dla pozycji o zmiennej stopie procentowej podlegają aktualizacji w dacie ich przeszacowania zgodnie z przypisanym indeksem stopy procentowej,
- pozycje o stałej stopie procentowej są odnawiane zgodnie ze strukturą wyznaczoną na dzień analizy,
- wynik na pozycjach Departamentu Skarbu jest wyliczany przy założeniu, że struktura pozycji nie ulegnie zmianie w czasie analizy;
- “zaawansowane” - stosowane jest do znaczących wolumenów pozycji na żądanie. Obecnie jest to baza depozytów na żądanie w złotych i EUR oraz ich wewnętrzne inwestycje w księgach bankowych Departamentu Skarbu. Pomiar wyznacza zmiany w wynikach Banku wynikające z:
  - obecnych (wewnętrznych) inwestycji tych funduszy oraz inwestycji odnawialnych, ponieważ dokonane inwestycje wygasają i/lub pojawiają się nowe wolumeny; przyszłe inwestycje (re-inwestycje) są prognozowane przy założeniu kontynuacji obecnie obowiązujących reguł inwestycyjnych,
  - oceny relacji pomiędzy zmianami stawek rynkowych oraz stawek, które Bank musi płacić klientom celem utrzymania wolumenów.

Obydwa podejścia obejmują roczny horyzont czasowy i pokazują możliwe zmiany wyniku w przypadku zmian rynkowych wynikających z analizowanych scenariuszy.

Metoda wartości bieżącej netto zdyskontowanych przyszłych przepływów narażonych na ryzyko (EVE)

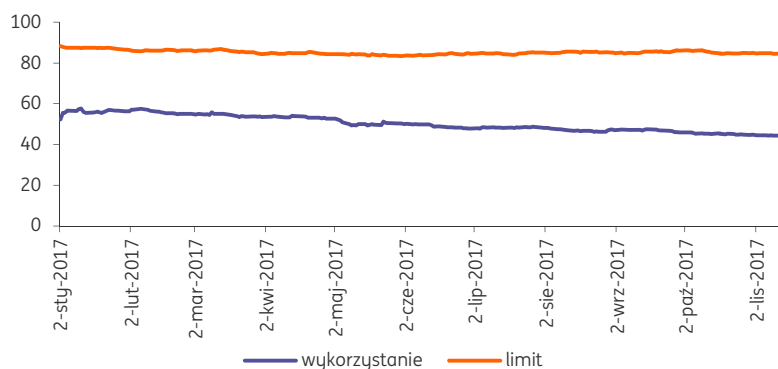
Pomiar wartości bieżącej netto zdyskontowanych przyszłych przepływów narażonych na ryzyko (EVE) jest pomiarem wrażliwości wartości ekonomicznej pozycji stopy procentowej na nagłe zmiany stóp procentowych. Pomiar jest dokonywany przy następujących założeniach:

- zmiany krzywej o +/-2% (z zastosowaniem ograniczenia poziomu (floor) dolnego do 0%),
- do dyskontowania używana jest krzywa wolna od ryzyka,
- kapitał jest wyłączony z pozycji pasywów,
- dyskontowane są przepływy wynikające z stóp procentowych (pomijane są odsetki naliczone z tytułu marż kredytowych).

Pomiar ten jest stosowany dla wszystkich pozycji w księgach bankowych oraz podlega limitom regulacyjnym wynoszącym 20% kapitałów własnych.

Metoda Value at Risk (VaR)

Departament Skarbu utrzymywał pozycje w portfelu bankowym na umiarkowanie wysokich poziomach w odniesieniu do zaaprobowanych limitów. Po przeglądzie limitów, który miał miejsce w listopadzie 2017 roku, miara VaR dla Departamentu Skarbu nie jest już limitowana. Wynika to z faktu, że miara VaR szacuje ryzyko ekonomiczne, natomiast pozycja Departamentu Skarbu w zdecydowanej większości podlega wycenieniu według zamortyzowanego kosztu. W takiej sytuacji miarą, która w sposób bardziej odpowiedni limituje ryzyko ekonomiczne jest miara BPV ograniczająca niedopasowanie ekonomiczne pozycji na stopie procentowej. Wahania poziomu rezerwy rewaluacyjnej są ograniczane poprzez limit CS01, IR RRaR i CS RRaR.

Limit VaR dla Departamentu Skarbu oraz jego wykorzystanie (w mln zł)

Poniższa tabela przedstawi miarę VaR dla Departamentu Skarbu:

Stan w tys. zł na:	Limit	Stan	Średnia	Min	Max
29 grudnia 2017 roku	-	40 473,2	49 338,6	40 473,2	57 694,2
31 grudnia 2016 roku	88 480,0	52 712,9	55 158,5	42 910,6	62 321,8

3.5. Pomiar ryzyka rynkowego w księdze handlowej

Pomiar VaR stosowany przez Bank jest zgodny z najlepszymi praktykami rynkowymi. Przy obliczaniu VaR Bank wykorzystuje następujące założenia:

- jednodniowy okres utrzymywania pozycji, 99% poziom ufności,
- 260-dniowy okres obserwacji.

Adekwatność modelu VaR dla ksiąg handlowych jest sprawdzana podczas dziennego testowania wstecznego (tzw. „VaR backtesting”). Wynik finansowy, „dzienny” oraz „hipotetyczny” (wyznaczany jako dzienna zmiana wartości pozycji utrzymywanej na koniec dnia, a więc wykluczający wszystkie transakcje intra-day) jest porównywany z miarą VaR. Przypadki przekroczeń są szczegółowo badane i wyjaśniane.

W celu wzmocnienia kontroli ryzyka, Bank dodatkowo wprowadził w obszarze księgi ryzyka walutowego jego pomiar i monitoring w kontekście przyznaných limitów, w ciągu dnia (intra-day).

Bank jest świadomy faktu, iż miara VaR nie daje pełnego obrazu ryzyka rynkowego poszczególnych portfeli, ponieważ nie uwzględnia potencjalnych strat w ekstremalnych przypadkach zmian warunków rynkowych. W związku z powyższym, Bank kalkuluje tzw. „Stressed VaR”. Stressed VaR jest miarą replikującą kalkulację symulacji historycznej przy założeniu, że do pomiaru wykorzystujemy bieżący portfel oraz historyczne dane rynkowe pochodzące z ciągłego dwunastomiesięcznego okresu charakteryzującego się znacznymi wahaniami parametrów rynkowych istotnymi z punktu widzenia danego portfela.

W cyklu półrocznym jest przeprowadzany ogólnobankowy stress-test obejmujący m.in. ryzyko rynkowe, ryzyko płynności i ryzyko kredytowe wykorzystujący scenariusz regulacyjny oraz scenariusze przygotowywane przez ekonomistów Banku i zaakceptowane przez ALCO. Dodatkowo, w cyklu kwartalnym przeprowadzany jest test warunków skrajnych instrumentów pochodnych pokazujący wpływ szokowych zmian rynkowych na wycenę tych instrumentów.

Metoda Value at Risk (VaR)

Obszar Rynków Finansowych aktywnie zajmował pozycje handlowe na stopie procentowej, minimalizując jednocześnie handlowe ryzyko walutowe. Średnie wykorzystanie limitów VaR wyniosło w 2017 roku:

- 38% dla stopy procentowej, oraz
- 5% dla pozycji walutowej.

W listopadzie 2016 roku zamknięta została działalność handlowa dla opcji walutowych poprzez zawarcie transakcji przeciwstawnych do transakcji żyjących. Od tego momentu transakcje opcyjne są zawierane na zasadach back-to-back (brak ryzyka rynkowego).

W trakcie roku nie odnotowano żadnych przekroczeń limitu VaR dla działalności handlowej. Podczas rocznego przeglądu limitów, z uwagi na ograniczoną działalność handlową, został obniżony limit VaR na ryzyko walutowe z 850 tys. EUR do 550 tys. EUR.

Poniższe tabele przedstawiają miarę VaR* (w tys. zł) za 2017 i 2016 rok:

Obszar	Limit	stan na 31.12.2017	Średnia	Min	Max
Stopa procentowa	4 170,9	764,8	1 603,4	501,7	4 125,3
FX	2 294,0	440,9	162,5	45,4	440,9

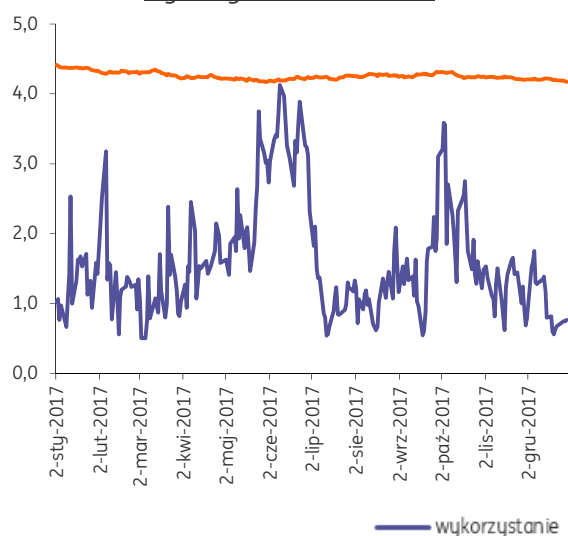

Obszar	Limit	stan na 31.12.2016	Średnia	Min	Max
Stopa procentowa	4 424,0	1 216,4	1 948,9	492,9	4 544,6
FX	3 760,4	189,3	273,5	20,1	743,4
FX Opcje	0	0	712,4	0	1 201,0

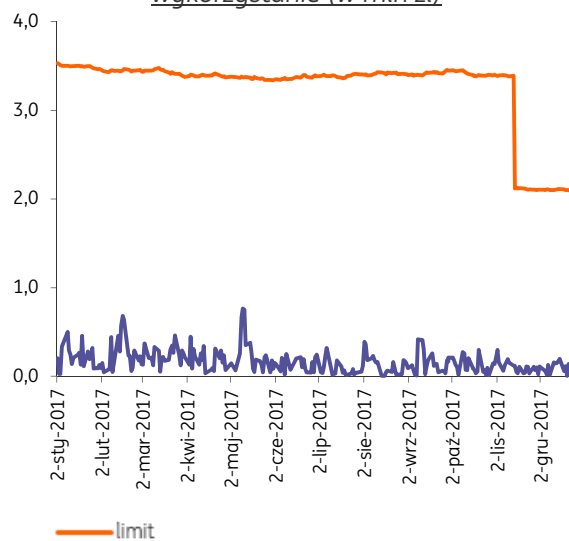
*) Wszystkie limity VaR i ich wykorzystanie w ING Banku Śląskim S.A. są wyrażone w EUR. Poziomy limitów oraz ich wykorzystanie w tabelach i na wykresach zostały przeliczone na zł z wykorzystaniem dziennych kursów fixingowych NBP specjalnie dla celów tego dokumentu; w kolumnie „Limit” kwoty wyznaczone z wykorzystaniem kursu fixingowego z ostatniego dnia w roku.

Poniższe wykresy przedstawiają limit VaR dla obszaru Rynków Finansowych:

Limit VaR dla ryzyka stopy procentowej oraz jego wykorzystanie (w mln zł)

Limit VaR dla ryzyka walutowego oraz jego wykorzystanie (w mln zł)

3.6. Wrażliwość wyniku i kapitału na ryzyko stopy procentowej

Poniższe tabele prezentują przegląd skonsolidowanej wrażliwości Banku na ryzyko stopy procentowej:

- księgi bankowej – obserwowane zmiany w pomiarze zarówno dla miary NII jak i EVE wynikają w głównej mierze z dwóch czynników:
  - zmian (wzrostu) wolumenów produktowych oraz
  - zmian parametrów modelowych stosowanych do wyznaczania wartości ekonomicznej portfeli produktów bez terminu zapadalności
- wartości rynkowej instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży

(AFS) w portfelu Departamentu Skarbu:

- zaobserwowano nieznaczne zmiany wrażliwości portfela AFS w porównaniu do poprzedniego roku. Miara BPV portfela (pozycja krótka BPV) wzrosła z 1,1 mln zł do 1,3 mln zł.

Wrażliwość wyników skonsolidowanych na zmiany stóp wynikająca z księgi bankowej:

(w mln zł)	Zmiana w wyniku ekonomicznym		Zmiana w raportowanym wyniku finansowym	
	przy zmianie krzywej		przy zmianie krzywej	
	-2%	2%	-2% stopniowy	2% stopniowy
2017	-607,1	230,7	-29,6	60,3
2016	-592,3	-177,2	52,5	-6,0

Uwaga: Wdrożenie pełnej metodologii spełniającej wymagania Europejskiego Nadzoru Bankowego miało miejsce w 2017 roku, zgodnie z zaleceniami KNF. Ponieważ zmiana ta wpływa istotnie na miary, odnoszenie ich do wartości zamieszczonych w sprawozdaniu za 2016 roku jest nieporównywalne. Aby zapewnić porównywalność, zaprezentowane w tabeli powyżej wyniki pomiarów wrażliwości na ryzyko stopy procentowej, prezentują pomiary za 2016 rok wykonane z wykorzystaniem nowej metodologii. Dodatkowo poniżej prezentowane są wyniki dla pomiaru NIIaR dla pełnego zakresu analizowanych scenariuszy.

Wrażliwość kapitału na zmiany stóp wynikająca z papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży:

(w mln zł)	Przybliżona zmiana w bazie kapitału regulacyjnego przy ruchu krzywej			
	-2%	-1%	+1%	+2%
2017 rok	159,5	80,1	-94,5	-190,0
2016 rok	141,0	72,0	-77,4	-160,2

3.7. Podsumowanie

W raportowanym okresie profil ryzyka rynkowego oraz sposób zarządzania tym ryzykiem nie uległ istotnym zmianom. W kwestii pomiaru ryzyka główne zmiany dotyczyły IRRBB i wynikały z wytycznych EBA.

4. Ryzyko płynności i finansowania

4.1. Wstęp

ING Bank Śląski S.A. uznaje proces stabilnego zarządzania ryzykiem płynności i finansowania za jeden z najważniejszych procesów w Banku.

Ryzyko płynności i finansowania jest rozumiane przez Bank jako ryzyko polegające na niemożności spełnienia, przy racjonalnej cenie, zobowiązań pieniężnych wynikających z pozycji bilansowych i pozabilansowych. Bank utrzymuje płynność w taki sposób, aby zobowiązania pieniężne Banku mogły być zawsze realizowane przy pomocy dostępnych środków, wpływów z zapadających transakcji, dostępnych źródeł finansowania po cenach rynkowych i/lub z likwidacji zbywalnych aktywów.

4.2. Proces zarządzania ryzykiem płynności i finansowania

W celu optymalizacji procesu zarządzania ryzykiem płynności i finansowania, Bank stworzył Politykę zarządzania ryzykiem płynności i finansowania w ING Banku Śląskim S.A., której celem jest opisanie zasad zapewniających odpowiednie źródła finansowania oraz zminimalizowanie ryzyka i kosztów związanych z finansowaniem. Polityka opisuje ogólne podejście do procesu zarządzania ryzykiem płynności i finansowania w Banku. Głównym celem procesu zarządzania ryzykiem płynności i finansowania jest utrzymanie odpowiedniego poziomu płynności w celu zapewnienia bezpiecznego i stabilnego działania Banku w normalnych warunkach rynkowych oraz w trakcie kryzysu.

Polityka wynika z zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą strategii zarządzania ryzykiem prowadzonej działalności (w tym strategii zarządzania ryzykiem płynności i finansowania). W szczególności odzwierciedla ona określony w strategii i zaakceptowany przez Radę Nadzorczą apetyt na ryzyko.

Dodatkowo, Bank przygotowuje raport procesu ILAAP. Prezentuję on, w sposób całościowy i spójny, kluczowe wskaźniki i dane liczbowe dotyczące profilu ryzyka płynności Banku. Uwzględnia on strategię, plan finansowania oraz tolerancję Banku na ryzyko. Wyniki raportu akceptowane są przez Zarząd oraz Radę Nadzorczą.

Ogólne podejście do zarządzania ryzykiem płynności i finansowania składa się z cyklu pięciu powtarzających się działań: identyfikacji ryzyka, oceny ryzyka, kontroli ryzyka, monitorowania i raportowania.

- Identyfikacja i ocena ryzyka. Identyfikacja ryzyka jest wykonywana corocznie poprzez organizację warsztatów identyfikacji ryzyka. Każde zidentyfikowane ryzyko jest oceniane w celu określenia znaczenia takiego ryzyka dla Banku. Ryzyka są kontrolowane poprzez działania, które obniżają prawdopodobieństwo zajścia ryzyka, lub działania, które zmniejszają skutki w przypadku materializacji ryzyka. Jednym z elementów kontroli ryzyka jest zdefiniowanie dopuszczalnego poziomu ryzyka.
- Kontrola. Ważnym elementem zarządzania ryzykiem jest ciągłe sprawdzanie, czy wdrożona kontrola ryzyka jest wykonywana. Regularna kontrola pozwala wykazywać, czy działania w zakresie kontroli ryzyka są efektywne. Istotnym elementem procesu zarządzania ryzykiem płynności i finansowania jest odpowiednie raportowanie, które dostarcza zarządzającym informacji potrzebnych do zarządzania ryzykiem.
- Monitorowanie i raportowanie. Zgodnie z wymogami uchwały KNF 386/2008 i Rekomendacji S, Bank przygotowuje pogłębioną analizę płynności długoterminowej, ze szczególnym uwzględnieniem kredytów hipotecznych. Powyższa analiza płynności pokazuje poziom ryzyka związany z finansowaniem długoterminowych kredytów hipotecznych.

Bank prowadzi aktywną politykę zarządzania płynnością w odniesieniu do walut głównych. Dla tych walut, pomiar i limitowanie ryzyka płynności odbywa się per waluta, a zarządzanie płynnością operacyjną przeprowadzane jest osobno dla każdej z walut oraz uwzględnia się je w systemie transferu ryzyka.

Płynność śróddzienna jest aktywnie zarządzana przez Departament Skarbu. W tym procesie zarządza się pozycją i ryzykiem płynności krótkoterminowej (jednodniowej i w ciągu dnia). Jego celem jest spełnienia obowiązków płatniczych i rozliczeniowych w sposób terminowy w warunkach regularnej działalności oraz w sytuacjach nadzwyczajnych/stresowych.

W Banku funkcjonuje system transferu ryzyka, w ramach którego ryzyka rynkowe, w tym ryzyko płynności, są przekazywane do Departamentu Skarbu. Z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi, zarządza on ryzykami w sposób zcentralizowany w ramach przyjętego w Banku systemu limitów.

4.3. Rodzaje ryzyka

Ryzyko płynności Bank dzieli na dwie grupy:

- ryzyko płynności wynikające z czynników zewnętrznych, oraz
- ryzyko czynników wewnętrznych związanych z danym bankiem.

Celem Banku jest konserwatywne podejście do zarządzania ryzykiem płynności, które pozwoli w sposób bezpieczny przetrwać zdarzenia specyficzne dla ING Banku Śląskiego S.A. oraz dla całego sektora bankowego.

W kontekście horyzontu czasowego, Bank dzieli ryzyko płynności na:

- operacyjne - skupione na bieżącym finansowaniu pozycji Banku oraz zarządzaniu płynnością śróddzienną,
- strategiczne - skupione na zapewnieniu, aby strukturalne pozycje płynnościowe Banku były

na akceptowalnym poziomie.

Biorąc pod uwagę termin oraz sposób zachowania się klientów (dwa aspekty wpływające na płynność Banku), Bank rozróżnia trzy typy ryzyka płynności i finansowania:

- strukturalne - rozumiane jako potencjalnie negatywny wpływ na dochody Banku ze względu na niedopasowania pomiędzy oczekiwanymi terminami płatności aktywów i pasywów Banku, jak również ryzyko braku możliwości refinansowania w przyszłości,
- związane z zachowaniem klientów - rozumiane jest jako potencjalnie negatywny wpływ na dochody Banku ze względu na wbudowane opcje płynnościowe w produktach oferowanych przez Bank,
- związane z warunkami skrajnymi - rozumiane jest jako ryzyko braku możliwości spełnienia przez Bank własnych zobowiązań finansowych w momencie gdy staną się one wymagalne z powodu braku odpowiedniego poziomu dostępnych środków pieniężnych, lub ich wygenerowanie nie jest możliwe za żadną cenę, co skutkuje natychmiastową niewypłacalnością Banku.

4.4. Struktura i organizacja procesu zarządzania ryzykiem

Struktura ryzyka i kontroli w Banku opiera się na modelu trzech linii obrony. Model ten ma na celu zapewnienie stabilnych i efektywnych ram dla zarządzania ryzykiem poprzez zdefiniowanie i wdrożenie trzech „poziomów” zarządzania ryzykiem, z odmiennymi rolami, zakresem obowiązków i obowiązkami związanymi z nadzorem.

- Pierwsza linia obrony - Zarządzający Biznesem w Banku. Zarządzający daną jednostką biznesową ponoszą główną odpowiedzialność za działanie, operacje, przestrzeganie norm, oraz skuteczną kontrolę ryzyka mającego wpływ na daną jednostkę biznesową. Zarządzający Biznesem biorą udział w procesie zarządzania ryzykiem płynności i finansowania na wszystkich poziomach organizacji.
- Druga linia obrony - Funkcje Zarządzającego ryzykiem i finansami. Funkcje zarządzania ryzykiem, oraz w stosownych przypadkach, zarządzania finansami realizowane są poprzez:
  - stworzenie polityki, standardów oraz wytycznych dla poszczególnych obszarów ryzyka,
  - koordynację, nadzór oraz kontrolę działań podejmowanych przez pierwszą linię obrony w zakresie zrealizowanych zadań, zarządzanie, kontrolę oraz raportowanie ryzyka generowanego przez pierwszą linię obrony,
  - eskalowanie/wetowanie działań jednostki, które mogłyby tworzyć niemożliwe do zaakceptowania ryzyka dla Banku.
- Trzecia linia obrony - Departament Audytu Wewnętrznego. Departament Audytu Wewnętrznego odpowiedzialny jest za zapewnienie niezależnej oceny i wydanie opinii o:
  - zaprojektowaniu i skuteczności kontroli wewnętrznych nad ryzykami wynikającymi z działalności Banku,
  - zaprojektowaniu i skuteczności zarządzania ryzykiem zrealizowanym przez pierwszą i drugą linię obrony.

Szczególną rolę w procesie zarządzania ryzykiem płynności i finansowania pełni Zarząd Banku oraz Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO).

Zarząd Banku odpowiada za:

- ustanowienie strategii w zakresie ryzyka płynności i finansowania, docelowej pozycji płynnościowej, metod jej finansowania oraz profilu ryzyka płynności,
- ustanowienie akceptowanego poziomu ryzyka (apetytu na ryzyko), tolerancji ryzyka płynności i przedstawienie go do zatwierdzenia przez Radę Nadzorczą,

- akceptacja polityki zarządzania ryzykiem płynności i finansowania i istotnych zmian w polityce, w tym w szczególności limitów dostosowanych do ogólnego poziomu akceptowalnego ryzyka zatwierdzonego przez Radę Nadzorczą,
- zapewnianie alokacji odpowiednich zasobów ludzkich oraz zasobów teleinformatycznych w ramach Banku w celu wdrożenia polityki.

Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO) odpowiada za:

- realizację strategii Banku w zakresie ryzyka płynności i finansowania,
- zarządzanie buforem płynności w ramach odpowiednich polityk i limitów zatwierdzonych przez Zarząd Banku, działania operacyjne w tym zakresie są delegowane na Departament Skarbu,
- nadzorowanie i monitorowanie poziomu ryzyka płynności, jak również struktury finansowania w ramach bilansu Banku,
- comiesięczną analizę krótko-, średnio- i długoterminowego profilu płynności (strategiczne pozycje płynności) prezentowaną w raportach zdefiniowanych przez regulatora i raportach wewnętrznych,
- wdrażanie limitów w ramach przyjętego apetytu na ryzyko (zatwierdzanego przez Zarząd Banku), zatwierdzanie założeń do raportów i modeli,
- analizę wszelkich zaproponowanych zmian w niniejszej polityce oraz przekazanie pozytywnie rozpatrzonych zmian do Zarządu Banku.

4.5. Ramowe zasady zarządzania ryzykiem

Ramowe zasady zarządzania ryzykiem płynności i finansowania zawierają wszystkie istotne metody w odniesieniu do dziennego, krótkoterminowego, średnioterminowego i długoterminowego zarządzania ryzykiem płynności i finansowania. Składają się na nie następujące kluczowe elementy:

- system limitów i pomiar ryzyka płynności,
- monitorowanie źródeł finansowania i ryzyka koncentracji,
- zarządzanie rezerwami płynności,
- zarządzanie płynnością śróddzienną,
- zarządzanie pozycjami zabezpieczeń,
- testy warunków skrajnych i plany awaryjne.

System limitów i pomiar ryzyka płynności

Formalne limity są określane przez regulatora sektora bankowego i/ lub Bank w formie różnych miar ryzyka płynności. Dopuszczalny poziom ryzyka finansowania i płynności jest zdefiniowany poprzez dwuelementowy system: ogólny poziom akceptowalnego ryzyka Banku, który jest zatwierdzany przez Radę Nadzorczą Banku, oraz system limitów, który jest zatwierdzany przez Zarząd Banku. Rada Nadzorcza otrzymuje informacje o zgodności z tymi miarami co najmniej kwartalnie.

Poziom limitów opiera się na strategicznych celach Banku, zidentyfikowanych ryzykach płynności, wynikach testów warunków skrajnych oraz zasadach określonych przez organy regulacyjne. Limity są brane pod uwagę w procesach planowania (tj. realizacja przyjętych planów nie może prowadzić do przekroczenia limitów). W większości przypadków limity mają zdefiniowany poziom ostrzegawczy ustalony powyżej (lub poniżej) limitów nadzorczych. Dopuszczalny poziom ryzyka płynności jest określany i aktualizowany, co najmniej raz w roku.

System limitów jest bardziej szczegółowy niż poziom ryzyka akceptowany przez Radę Nadzorczą.

Dopuszczalny poziom ryzyka jest zagwarantowany poprzez monitorowanie ryzyka w różnych raportach dotyczących ryzyka płynności i finansowania w zakresie normalnej/regularnej działalności

Banku oraz w sytuacjach nadzwyczajnych/ekstremalnych. Bank monitoruje między innymi ryzyko koncentracji finansowania, wewnętrzny bufor bezpieczeństwa płynności oraz bada stabilność środków obcych.

M1-M4

Uchwała Komisji Nadzoru Finansowego 386/2008 zobowiązuje Bank do kalkulacji 4 miar ryzyka płynności:

- M1 - luki płynności krótkoterminowej (wartość minimalna: 0,00),
- M2 - współczynnika płynności krótkoterminowej (wartość minimalna: 1,00),
- M3 - współczynnika pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi (wartość minimalna: 1,00), i
- M4 - współczynnika pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi (wartość minimalna: 1,00).

Bank jest zobligowany do dziennego monitorowania tych miar i przestrzegania limitów określonych w uchwale KNF. W roku 2017 Bank utrzymywał wszystkie normy płynnościowe powyżej wartości minimalnych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku nadzorcze miary płynnościowe dla ING Banku Śląskiego S.A. wynosiły:

Miary płynności		Wartość minimalna	2017	2016
M1	Luka płynności krótkoterminowej (w mln zł)	0	11 381,3	15 329,8
M2	Współczynnik płynności krótkoterminowej	1	1,40	1,56
M3	Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi	1	13,73	11,46
M4	Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1	1,19	1,27

Stabilność bazy depozytowej

Jednym z istotniejszych elementów kalkulacji nadzorczych miar płynności jest badanie stabilności bazy depozytowej poprzez kalkulację części stabilnej środków obcych stabilnych. Analiza przeprowadzana jest w oparciu o wewnętrzny model. Model uwzględnia następujące aspekty:

- finansowanie otrzymane od znaczących depozytariuszy,
- rozkład zmian,
- szacowanie zmienności i skalowanie czasem,
- trendy długo- i krótkoterminowe,
- wpływ zmienności kursów walut na stabilność bazy depozytowej.

Model podlega rocznemu przeglądowi, który obejmuje szczegółową analizę jego funkcjonowania, analizę przyjętych założeń i weryfikację historyczną (backtesting).

Wskaźnik pokrycia płynności (LCR) oraz stabilnego finansowania (NSFR)

Zgodnie z obowiązkami i zasadami określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013, Bank dokonuje obliczeń nadzorczych miar płynności:

- miary płynności krótkoterminowej (LCR - Liquidity Covered Ratio, czyli wskaźnik pokrycia płynności) – ma on zapewnić, że Bank posiada odpowiedni poziom płynnych aktywów o wysokiej jakości, które pokrywają potrzeby płynnościowe w okresie 30 dni kalendarzowych w warunkach skrajnych. Zgodnie z zapisami Rozporządzenia wymóg jest wprowadzany etapami. W 2017 roku limit wzrósł o 10 p.p. r/r do 80%. Docelowy poziom 100% wprowadzony został od 1 stycznia 2018 roku,

- miary płynności długoterminowej (NSFR – Net Stable Funding Ratio) – ma on na celu zapewnienie minimalnego poziomu dostępnego finansowania w średnim i długim okresie.

Bank jest zobligowany do raportowania wielkości miar płynności do regulatora miesięczne i kwartalne.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku nadzorcze miary płynnościowe dla ING Banku Śląskiego S.A. wynosiły:

Miary płynności		Wartość minimalna	2017	2016
LCR	Wskaźnik pokrycia płynności	80%	151%	160%
NSFR	Wskaźnik stabilnego finansowania	n/a*	119%	122%

*) zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013, docelowy limit regulacyjny dla NSFR jeszcze nie obowiązuje, jednak przyjmuje się, że poziom wskaźnika będzie docelowo wynosić co najmniej 100%

Zgodnie z Wytycznymi w sprawie ujawniania wskaźnika pokrycia wypływów netto, w uzupełnieniu do ujawniania informacji na temat zarządzania ryzykiem płynności wydanymi przez EBA, Bank jest zobowiązany do prezentacji części składowych powyższego wskaźnika w formie poniższej tabeli (wskaźnik pokrycia wypływów netto - total). Zawiera ona informację na temat:

- aktywów płynnych wysokiej jakości - wartość „ważona” po zastosowaniu redukcji wartości,
- wypływów środków pieniężnych - ważne i nieważne wypływy,
- wpływów środków pieniężnych - ważne i nieważne wpływy.

Wartości ważne wpływów i wypływów są obliczone jako wartość po zastosowaniu wskaźników wpływu i wypływu. Zaprezentowane dane liczbowe obejmują wartości za każdy z czterech kwartałów kalendarzowych w 2017 roku. Są to średnie z obserwacji na koniec miesiąca w dwunastomiesięcznym okresie poprzedzającym koniec kwartału. Jako że wskaźnik LCR DA jest raportowany od września 2016 roku, zatem dla pierwszych dwóch kwartałów średnia obejmuje mniej niż 12 miesięcy (szczegóły w czwartym wierszu tabeli).

Zaprezentowane w tabeli informacje obejmują wszystkie pozycje bez względu na walutę, w której są denominowane, oraz są prezentowane w złotych. Wskaźnik pokrycia wypływów netto zawiera wszystkie istotne elementy z punktu widzenia profilu płynności Banku.

Poza zaprezentowanymi wartościami wskaźnika pokrycia wypływów netto kalkulowanego dla wszystkich walut, Bank monitoruje także wskaźniki liczone dla walut znaczących tj. złotych i EUR.

W przypadku wskaźnika w EUR, Bank identyfikuje niedopasowanie walutowe we wskaźniku pokrycia wypływów netto, które powoduje, że jego wartość plasuje się poniżej wskaźnika liczonego dla wszystkich walut.

Powyższe niedopasowanie polega na istnieniu długoterminowych aktywów z tytułu udzielonych kredytów w EUR oraz sposobie ich finansowania. W ujęciu LCR, wpływy z tych kredytów ograniczają się do najbliższej raty kapitałowo-odsetkowej. Depozyty finansujące te pozycje tylko w części są depozytami detalicznymi o relatywnie niskim wskaźniku odpływów. Pozostałe pozycje finansujące kredyty w EUR w ujęciu LCR, charakteryzują się wyższym stopniem odpływów. Tak skalkulowana wartość odpływów w EUR, nie jest w pełni pokryta przez aktywa płynne w tej walucie co powodując niższy poziom wskaźnika wypływów netto w EUR w stosunku do wskaźnika liczonego dla wszystkich walut.

Wskaźnik pokrycia wypływów netto

Zakres konsolidacji: indywidualne		CAŁKOWITA WARTOŚĆ NIEWAŻONA (ŚREDNIA)				CAŁKOWITA WARTOŚĆ WAŻONA (ŚREDNIA)			
Waluta i jednostki: RAZ mln		31 marzec 2017	30 czerwiec 2017	30 wrzesień 2017	31 grudzień 2017	31 marzec 2017	30 czerwiec 2017	30 wrzesień 2017	31 grudzień 2017
Koniec kwartału (DD miesiąc RRRR)		31 marzec 2017	30 czerwiec 2017	30 wrzesień 2017	31 grudzień 2017	31 marzec 2017	30 czerwiec 2017	30 wrzesień 2017	31 grudzień 2017
Liczba punktów danych użytych do obliczenia średnich		7	10	12	12	7	10	12	12
AKTYWA PŁYNNE WYSOKIEJ JAKOŚCI									
1	Aktywa płynne wysokiej jakości ogółem					29 326	28 853	28 418	27 963
WYPŁYWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH									
2	Depozyty detaliczne i depozyty klientów będących małymi przedsiębiorstwami, w tym:	79 741	80 274	81 173	82 772	6 316	6 332	6 383	6 495
3	Depozyty stabilne	50 126	50 761	51 541	52 753	2 506	2 538	2 577	2 638
4	Depozyty mniej stabilne	29 615	29 513	29 632	30 019	3 810	3 794	3 806	3 857
5	Niezabezpieczone finansowanie hurtowe	14 234	14 255	14 500	14 950	8 319	8 324	8 522	8 678
6	Depozyty operacyjne (wszyscy kontrahenci) i depozyty w ramach sieci współpracy banków spółdzielczych	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Depozyty nieoperacyjne (wszyscy kontrahenci)	14 234	14 255	14 500	14 950	8 319	8 324	8 522	8 678
8	Dług niezabezpieczony					0	0	0	0
9	Zabezpieczone finansowanie hurtowe					0	0	0	0
10	Dodatkowe wymogi	17 795	17 940	17 557	16 968	2 544	2 524	2 461	2 421
11	Wpływy związane z ekspozycją na instrumenty pochodne i inne wymogi w zakresie zabezpieczeń	1 145	1 111	1 063	1 038	1 145	1 111	1 063	1 038
12	Wpływy związane z utratą finansowania z tytułu produktów	0	0	0	0	0	0	0	0
13	Instrumenty kredytowe i instrumenty wsparcia płynności	16 650	16 829	16 494	15 930	1 399	1 413	1 398	1 383
14	Inne zobowiązania umowne związane z finansowaniem	5 190	5 357	5 408	5 701	5 103	5 286	5 338	5 630
15	Inne zobowiązania warunkowe związane z finansowaniem	10 079	10 043	10 637	11 428	0	0	0	0
16	WYPŁYWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH OGÓŁEM					22 282	22 466	22 704	23 224
WPLWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH									
17	Zabezpieczone transakcje kredytowe (np. z udzielonym przyrzeczeniem odkupu)	30	42	40	61	4	3	2	1
18	Wpływy z w pełni obsługiwanych ekspozycji	1 857	1 942	2 041	2 198	973	1 053	1 143	1 280
19	Inne wpływy środków pieniężnych	2 256	2 235	2 270	2 484	2 256	2 235	2 270	2 484
EU-19a	(Różnica pomiędzy sumą ważonych wpływów ogółem a sumą ważonych wpływów ogółem wynikających z transakcji w państwach trzecich, w których występują ograniczenia transferu lub transakcji denominowanych w walutach niewymienialnych)								
EU-19b	(Nadwyżka wpływów z powiązanych wyspecjalizowanych instytucji kredytowych)								
20	WPLWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH OGÓŁEM	4 143	4 219	4 351	4 743	3 233	3 291	3 415	3 765
EU-20a	Wpływy całkowicie wyłączone	0	0	0	0	0	0	0	0
EU-20b	Wpływy podlegające ograniczeniu wynoszącemu 90%	0	0	0	0	0	0	0	0
EU-20c	Wpływy podlegające ograniczeniu wynoszącemu 75%	4 143	4 219	4 352	4 743	3 233	3 290	3 415	3 765
WARTOŚĆ SKORYGOWANA OGÓŁEM									
21	ZABEZPIECZENIE PRZED UTRATĄ PŁYNNOŚCI					29 326	28 853	28 418	27 963
22	WYPŁYWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NETTO OGÓŁEM					19 048	19 175	19 288	19 459
23	WSKAŹNIK POKRYCIA WYPŁYWÓW NETTO (%)					154	151	148	144

Dodatkowe wskaźniki monitorowania płynności (ALMM)

Zgodnie z Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) 2016/313, Bank raportuje zestaw dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności. W skład raportów wchodzi:

- koncentracja finansowania według kontrahenta,
- koncentracja finansowania według rodzaju produktu,
- ceny za różne okresy finansowania,
- prolongowanie finansowania,
- koncentracja zdolności równoważenia płynności.

Dodatkowo, w marcu 2018 roku zostanie wprowadzony dodatkowy raport ALMM dotyczący niedopasowania terminów zapadalności.

Wewnętrzne raporty płynnościowe

Kolejnym istotnym elementem procesu zarządzania ryzykiem płynności Banku są wewnętrznie zdefiniowane raporty, które prezentują szczegółowe i różnorodne podejście Banku do pomiaru i zarządzania ryzykiem. Bank modeluje charakterystyki płynnościowe, zarówno aktywów, jak i pasywów, Banku w celu uwzględnienia oczekiwanych/rzeczywistych zachowań klientów. Podejście do modelowania jest mieszane. Oznacza to, że analiza zachowań klientów opiera się na danych historycznych oraz na podejściu eksperckim.

Jednym z wewnętrznych raportów płynnościowych jest raport płynności strukturalnej. Raport ten przedstawia lukę pomiędzy aktywami a pasywami Banku w przedziałach czasowych na prawidłowo funkcjonujących rynkach. Raport jest wykorzystywany do monitorowania i zarządzania pozycjami średnio- i długoterminowej płynności. Służy on jako wsparcie w procesie planowania bilansu i finansowania. Wskazuje on również wszelkie istotne potrzeby finansowania w przyszłości.

Raport ten jest scenariuszem dla aktualnego bilansu w normalnych warunkach rynkowych. Nie obejmuje on żadnych dodatkowych prognoz rozwoju bilansu. Jednakże uwzględnia typowe zachowania klientów obserwowane w poprzednich okresach. Przykładowo, przepływy pieniężne dla kredytów hipotecznych uwzględniają przedpłaty, a przepływy pieniężne dla rachunków oszczędnościowych i rachunków bieżących alokowane są z uwzględnieniem charakterystyki płynności.

Raport płynności strukturalnej:

	1-6 m-cy	7-12 m-cy	1-5 lat	6-10 lat	11-15 lat	pow. 15 lat
2017 (w mln zł)						
Luka płynnościowa	24 233,1	7 147,91	13 658,3	-3 261,8	-30 754,5	- 11 023
Skumulowana luka płynnościowa	24 233,1	31 381,0	45 039,2	41 777,4	11 023,0	0,0
2016 (w mln zł)						
Luka płynnościowa	25 443,9	5 749,8	20 852,1	-1 539,1	-42 049,0	- 8 458
Skumulowana luka płynnościowa	25 443,9	31 193,7	52 045,8	50 506,7	8 457,7	0,0

Bank stosuje monitorowanie i limitowanie ryzyka płynności oparte na pomiarze luki skumulowanej.

Monitorowanie źródeł finansowania oraz ryzyka koncentracji

Bank ustala, przynajmniej raz w roku, ogólną strategię biznesową Banku oraz wynikający z niej średnioterminowy (3-letni) plan finansowy wraz z ogólną strategią ryzyka wprowadzoną w Banku w 2017 roku. Nieodłącznym elementem strategii jest plan finansowania, który zapewnia skuteczną dywersyfikację źródeł i terminów finansowania.

Komitet ALCO aktywnie zarządza bazą finansowania. Ponadto, monitoruje źródła finansowania, w celu:

- zweryfikowania zgodności ze strategią i planem finansowania,
- zidentyfikowania potencjalnych ryzyk związanych z finansowaniem.

Głównym źródłem finansowania w ING Banku Śląskim S.A. są depozyty klientowskie (detaliczne i korporacyjne). Bank monitoruje strukturę finansowania, a zarazem bada ryzyko koncentracji poprzez analizę swojej bazy depozytowej w podziale na:

- rodzaj finansowania,
- segment klienta,
- typ produktów,
- waluty,
- region geograficzny oraz
- koncentrację dużych depozytów.

W cyklicznych analizach monitorowane jest również ryzyko generowane przez klientów powiązanych (w ramach grup kapitałowych).

Obecna struktura finansowania jest dobrze zdywersyfikowana. Poniżej przedstawiono strukturę finansowania na koniec 2017 i 2016 roku, w podziale na finansowanie bezpośrednie i wzajemne. Finansowanie bezpośrednie dostarczane jest głównie przez klientów detalicznych i korporacyjnych, natomiast finansowanie wzajemne stanowiły przede wszystkim środki pozyskiwane od innych banków.

Finansowanie bezpośrednie (w mln zł)

Główne segmenty klienta	2017		2016	
	finansowanie bezpośrednie	udział %	finansowanie bezpośrednie	udział %
Banki	156,7	0,1%	1 093,2	1,0%
Klienci korporacyjni	35 168,9	30,4%	30 812,6	28,8%
Klienci detaliczni	67 941,8	58,8%	63 487,3	59,4%
Emisja własna	925,6	0,8%	1 528,6	1,4%
Kapitał	11 351,7	9,8%	9 917,5	9,3%

Finansowanie wzajemne (w mln zł)

Główne segmenty klienta	2017		2016	
	finansowanie wzajemne	udział %	finansowanie wzajemne	udział %
Banki	12 741,9	97,8%	19 535,6	98,5%
Klienci korporacyjni	293,1	2,2%	306,1	1,5%
Klienci detaliczni	0,0	0,0%	0,0	0,0%

Zarządzanie rezerwami płynności

Istotnym elementem zarządzania płynnością Banku jest utrzymywanie odpowiedniego bufora płynności. Bufor płynności prezentuje dostępną płynność, niezbędną do pokrycia luki pomiędzy skumulowanymi odpływami i wpływami w relatywnie krótkim czasie. W jego skład wchodzi aktywa, które są „nieobciążone” i łatwo dostępne dla celów pozyskania płynności. Aktywa nieobciążone są rozumiane, jako wolne od jakichkolwiek prawnych, regulacyjnych, umownych ograniczeń dla upłynnienia ich przez Bank. Bufor płynności jest kluczowy w okresie kryzysu, gdy Bank musi w krótkim czasie pozyskać płynność, podczas gdy standardowe źródła finansowania są niedostępne lub niewystarczające.

Bufor płynności jest utrzymywany, jako zabezpieczenie przed realizacją różnych scenariuszy sytuacji nadzwyczajnych, zapewniając zaspokojenie dodatkowej potrzeby płynności, która może pojawić się w określonym czasie w warunkach nadzwyczajnych, jak również w warunkach normalnych.

Tabela poniżej prezentuje strukturę bufora płynnych aktywów wg stanu na 31 grudnia 2017 roku:

Struktura bufora płynności	udział %
obligacje emitowane przez rząd lub bank centralny (w zł)	76%
obligacje emitowane przez rząd lub bank centralny (w EUR)	13%
obligacje BGK	10%

Bank uwzględnia realistyczne obniżki z tytułu utraty wartości papierów wartościowych, których poziom jest cyklicznie przeglądany i akceptowany przez Komitet ALCO. Obniżki te oceniane są m.in. na podstawie płynności rynku, zmienności cen rynkowych, wymogów banku centralnego.

Bank obserwuje również koncentrację aktywów zapewniając ich bezpieczną dywersyfikację pod względem emitenta, zapadalności i waluty.

Zarządzanie płynnością śróddzienną

Bank aktywnie zarządza pozycjami i ryzykami płynności krótkoterminowej (jednodniowej i intraday/śróddzienną) w celu spełnienia obowiązków płatniczych i rozliczeniowych w sposób terminowy w warunkach regularnej działalności i w sytuacjach nadzwyczajnych/stresowych.

Proces zarządzania płynnością intraday jest procesem krytycznym z punktu widzenia poprawnego funkcjonowania Banku, jako całości, i dotyczy działalności prowadzonej w warunkach normalnych jak i w sytuacjach nadzwyczajnych (kryzysowych). Jest elementem składowym zarządzania bieżącą płynnością operacyjną. W zarządzaniu płynnością intraday Bank wykorzystuje wskaźniki intraday. Wskaźniki płynności intraday monitorowane są na bieżąco, jak również prezentowane odpowiednim jednostkom zarządzającym ryzykiem płynności oraz na Komitecie ALCO.

Jednym z elementów zarządzania płynnością intraday jest utrzymanie gotowości do realizacji zobowiązań Banku również w warunkach kryzysowych. W związku z powyższym, konieczne jest utrzymanie odpowiedniego bufora płynności w oparciu o informacje o zakresie możliwego pogorszenia dostępu Banku do płynności intraday na skutek wystąpienia stresu rynkowego. W celu zabezpieczenia odpowiedniego bufora płynności, Bank w ramach programu testów warunków skrajnych, stosuje stres testy płynności intraday.

Zarządzanie pozycjami zabezpieczeń

Zarządzanie pozycjami zabezpieczeń obejmuje zarówno pozycje wynikające z umów typu CSA i GMRA, jak również pozycje płynnych aktywów pod operacje z bankiem centralnym. Odbywa się ono na poziomie odpowiadającym świadczonym usługom, portfelowi Banku, profilowi finansowania oraz wymogom w zakresie płynności.

Większość kontrahentów, z którymi Bank zawiera transakcje pochodne, ma podpisane umowy zabezpieczające (CSA - Credit Support Annex) będące aneksem do umowy ISDA. Regulują one kwestie zabezpieczenia portfela transakcji pochodnych. Dają one prawo do żądania wniesienia depozytu zabezpieczającego stronie, której wycena portfela za dany dzień jest dodatnia (portfel strony jest in-the-money) oraz prawo do żądania zwolnienia zabezpieczenia w przypadku zmiany tej wyceny. W ramach strategii ustanawiania zabezpieczenia dla każdego kontrahenta objętego umową CSA, portfel transakcji jest codziennie wyceniany pod kątem wymagalności zabezpieczenia.

Instrumenty pochodne, takie jak FRA i IRS, rozliczane są za pomocą izb rozliczeniowych CCP (Central Clearing Party). Umożliwia to sprawne zarządzanie zabezpieczeniami oraz mityguje ryzyko braku rozliczenia ze strony kontrpartniera. ING Bank Śląski S.A. ma podpisane umowy z KDPW CCP oraz London Clearing House (LCH).

Testy warunków skrajnych i plany awaryjne

Zgodnie z wymogami stawianymi przez organy regulacyjne, Bank wprowadził program testów warunków skrajnych. Gwarantuje on, że są one planowane, konstruowane, przeprowadzane i analizowane w celu wskazania źródeł potencjalnie ograniczonej płynności. Ponadto określa on, jak można takim sytuacjom zapobiec, aby obecne ekspozycje pozostały w obrębie ustalonych limitów. Bank zwraca szczególną uwagę na proces przeprowadzania testów, w ramach którego półrocznie przeprowadza pomiary i analizę wrażliwości ryzyka płynności w różnych scenariuszach.

Wyniki testów warunków skrajnych są uwzględniane w zakresie:

- tworzenia strategii,
- podejmowania działań naprawczych, bądź działań mających na celu ograniczenie ekspozycji Banku na ryzyko,
- kształtowania awaryjnych planów działania na wypadek pojawienia się warunków skrajnych,
- codziennej praktyki zarządzania ryzykiem,
- określaniu apetytu na ryzyko i limitów wewnętrznych, oraz
- dostosowania i ulepszania regulacji wewnętrznych w Banku.

Program testów składa się z analizy scenariuszowej, analizy wrażliwości i odwróconych testów. W trakcie analizy scenariuszowej łączone są elementy szokowe, dla których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia w tym samym czasie.

W ramach testów analizowane są trzy warianty:

- idiosynkratyczny – specyficzny dla Banku, warunki rynkowe generalnie pozostają na dobrym poziomie, sektor bankowy jako całość nie jest objęty warunkami skrajnymi,
- systemowy – zewnętrzny kryzys rynkowy, Bank jest dotknięty warunkami skrajnymi w wyniku pogorszenia się warunków rynkowych,
- mieszany – kombinacja obu wariantów wymienionych powyżej.

W ramach każdego wariantu analizowanych jest szereg czynników ryzyka i budowany jest zestaw scenariuszy. Co do zasady scenariusze testowe są budowane przyjmując konserwatywne założenia.

Celem prowadzonych analiz wrażliwości jest zrozumienie wrażliwości Banku na poszczególne czynniki ryzyka.

Dodatkowym elementem są testy odwrócone, których celem jest analiza potencjalnych zagrożeń dla Banku. Testy są przeprowadzane w obrębie całego Banku i obejmują różne ryzyka w celu uzyskania kompletnego i kompleksowego obrazu ryzyk istniejących w Banku. W procesie testów płynnościowych ważny element stanowią specyficzne scenariusze dla zagrożeń płynności w ciągu dnia oraz wskaźniki i miary płynności w ciągu dnia.

Wyniki prowadzonych w 2017 roku testów potwierdzają stabilną i bezpieczną pozycję Banku. Bank posiada rezerwy płynności na adekwatnym poziomie.

Jednym z istotnych procesów zarządzania ryzykiem płynności jest opracowanie awaryjnego planu utrzymania płynności Banku, który jest wzajemnie powiązany z programem testów warunków skrajnych. Przygotowany przez Bank Awaryjny Plan Finansowania ma na celu zapewnienie wytycznych w zakresie identyfikowania kryzysu związanego z płynnością oraz w przypadku takiej identyfikacji, przedstawienia opisu działań, które należy podjąć w celu przezwyciężenia kryzysu. Zakres Awaryjnego Planu Finansowania obejmuje całą działalność Banku. W sytuacji konieczności realizacji (uruchomienia) Awaryjnego Planu Finansowania kluczową rolę odgrywa Zespół ds. Kryzysu Płynności.

4.6. Analiza wymagalności zobowiązań finansowych i pochodnych instrumentów finansowych według umownych terminów płatności

Poniższa tabela przedstawia zobowiązania finansowe w podziale na pozostałe – licząc od dnia sprawozdawczego – umowne terminy wymagalności. Prezentowane wartości uwzględniają przyszłe kwoty płatności odsetek. W przypadku udzielonych zobowiązań warunkowych przy analizie wymagalności wzięto pod uwagę najwcześniejsze możliwe terminy realizacji przez Bank wspomnianych zobowiązań.

2017 (w mln zł)	do 1 m-ca	1- 3 m-cy	3 - 12 m-cy	1-5 lat	pow. 5 lat
Zobowiązania wobec innych banków	1 041,6	3,0	0,0	0,0	0,0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	0,0	0,0	0,0	619,8	115,3
Zobowiązania wobec klientów	100 734,0	1 928,5	1 237,1	82,7	101,9
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	0,0	0,0	0,0	300,3	0,0
Zobowiązania podporządkowane	0,0	3,1	9,1	48,8	665,3
Zobowiązania warunkowe udzielone	28 844,2	0,0	0,0	0,0	0,0

2016 (w mln zł)	do 1 m-ca	1- 3 m-cy	3 - 12 m-cy	1-5 lat	pow. 5 lat
Zobowiązania wobec innych banków	1 998,0	5,2	16,7	0,0	0,0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	21,6	0,0	7,8	424,6	20,8
Zobowiązania wobec klientów	91 933,5	1 188,2	1 966,7	86,7	2,7
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	0,0	0,0	588,0	315,4	0,0
Zobowiązania podporządkowane	0,0	3,3	9,7	52,2	719,1
Zobowiązania warunkowe udzielone	26 994,5	0,0	0,0	0,0	0,0

W poniższych tabelach zaprezentowano analizę wymagalności pochodnych instrumentów finansowych, których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna. Analiza oparta jest na pozostałych umownych terminach wymagalności.

Pochodne instrumenty finansowe rozliczane w kwotach netto

Pochodne instrumenty finansowe rozliczane przez Bank na bazie netto obejmują transakcje IRS, FRA, opcje oraz transakcje FX Forward NDF. Poniższe dane odzwierciedlają – w przypadku transakcji IRS - niezdykontowane przyszłe przepływy pieniężne z tytułu odsetek, a w przypadku pozostałych transakcji jako kwotę przepływu przyjęto wartość wyceny odpowiednio na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

2017 (w mln zł)	do 1 m-ca	1- 3 m-cy	3 - 12 m-cy	1-5 lat	pow. 5 lat
transakcje IRS, w tym:	69,2	29,5	99,4	-136,2	-307,7
transakcje zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń	28,1	15,5	75,6	-36,8	-157,6
pozostałe instrumenty pochodne	-17,0	-30,3	-57,5	-24,1	-0,2

2016 (w mln zł)	do 1 m-ca	1- 3 m-cy	3 - 12 m-cy	1-5 lat	pow. 5 lat
transakcje IRS, w tym:	-74,3	-52,1	37,2	272,8	-217,7
transakcje zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń	-31,6	-25,9	41,6	85,8	-129,3
pozostałe instrumenty pochodne	-11,6	-12,6	-26,9	-64,4	-0,1

Pochodne instrumenty finansowe rozliczane w kwotach brutto

Pochodne instrumenty finansowe rozliczane przez Bank na bazie brutto obejmują transakcje FX Swap, FX Forward oraz CIRS. Poniższe dane odzwierciedlają niezdykontowane umowne wypływy i wpływy pieniężne z tytułu nominalów oraz – w przypadku transakcji CIRS – z tytułu odsetek odpowiednio na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

2017 (w mln zł)	do 1 m-ca	1- 3 m-cy	3 - 12 m-cy	1-5 lat	pow. 5 lat
wypływy	-3 743,1	-1 776,8	-3 719,5	-736,3	-199,1
wpływy	3 663,2	1 719,2	3 604,7	732,7	191,9

2016 (w mln zł)	do 1 m-ca	1- 3 m-cy	3 - 12 m-cy	1-5 lat	pow. 5 lat
wypływy	-6 282,3	-2 287,6	-5 818,2	-1 689,0	-628,4
wpływy	6 205,9	2 239,6	5 717,9	1 714,6	582,8

4.7. Centralizacja procesu zarządzania ryzykiem

Proces zarządzania ryzykiem płynności jest w pełni scentralizowany na poziomie funkcji skarbowych jak i zarządzania ryzykiem. Ryzyko płynności (wraz z generowaną pozycją płynnościową) poszczególnych linii biznesowych jest transferowane do Departamentu Skarbu w celu centralnego zarządzania.

Bank uwzględnia koszty i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności w systemie wewnętrznych cen transferowych, w pomiarze rentowności i w procesie zatwierdzania nowych produktów we wszystkich znaczących obszarach działalności biznesowej (zarówno bilansowej, jak i pozabilansowej). Departament Skarbu zarządza pozycjami przeniesionymi do swoich ksiąg poprzez system transferu ryzyka, w tym zarządza ryzykiem płynności związanym z resetem premii za płynność.

W celu zapewnienia prawidłowego, niezależnego i scentralizowanego wykonywania zadań niezbędnych w procesie zarządzania ryzykiem płynności (w tym pomiar i raportowanie ryzyka oraz przygotowanie, przegląd i aktualizacja dokumentacji), w Banku funkcjonuje Departament Zarządzania Ryzykiem Rynkowym, który w strukturze Banku podlega Wiceprezesowi Zarządu.

4.8. Systemy raportowania i pomiaru ryzyka płynności

Raportowanie i pomiar ryzyka płynności jest procesem zautomatyzowanym. Bank posiada narzędzia generujące zestaw raportów płynnościowych w sposób automatyczny w częstotliwości dziennej lub miesięcznej. Informacja o miarach ryzyka pozwala na bieżące monitorowanie profilu płynności i kontrolę bazowych miar.

Raporty prezentujące ryzyko płynności prezentowane są jednostkom zaangażowanym w proces zarządzania tym ryzykiem.

4.9. Podsumowanie

W raportowanym okresie profil ryzyka płynności i finansowania oraz sposób zarządzania tym ryzykiem nie uległ istotnym zmianom. W kwestii pomiaru ryzyka główne zmiany wynikały z wytycznych organów nadzorczych, w tym KNF i EBA.

5. Ryzyko niefinansowe

5.1. Wstęp

Ryzyko niefinansowe obejmuje funkcje zarządzania ryzykiem operacyjnym i ryzykiem braku zgodności (Compliance) oparte na wspólnych ramach określających jasne zasady i standardy identyfikacji, oceny, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka. Nadzór nad procesami zarządzania ryzykiem niefinansowym pełni powołany przez Zarząd Banku Komitet Ryzyka Niefinansowego. Zarząd Banku akceptuje wspólną Deklarację Apetytu na Ryzyko Niefinansowe, która jest zatwierdzana przez Radę Nadzorczą na podstawie rekomendacji Komitetu Ryzyka. Zgodność z deklarowanym apetytem na ryzyko monitorowana jest z wykorzystaniem okresowego Raportu o stanie ryzyka niefinansowego (NFRD).

Wspólne ramy zarządzania ryzykiem niefinansowym pozwalają nam aktywnie identyfikować główne zagrożenia i luki oraz związane z nimi ryzyka, które mogą powodować niepożądane zdarzenia. Wspierają je takie procesy jak samoocena ryzyka i kontroli, analizy scenariuszowe, monitorowanie kluczowych wskaźników ryzyka czy testowanie kluczowych kontroli. Wyniki analiz zdarzeń wewnętrznych i zewnętrznych stale poprawiają adekwatność i efektywność funkcjonującego w Banku systemu kontroli wewnętrznej.

5.2. Ryzyko operacyjne

Wstęp

Ryzyko operacyjne rozumiemy jako możliwość wystąpienia bezpośredniej lub pośredniej straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych. Jako element ryzyka operacyjnego uznajemy ryzyko prawne.

Definicja ryzyka operacyjnego jest szeroka i obejmuje następujące obszary:

- Ryzyko błędów w kontroli - ryzyko straty spowodowanej niezastosowaniem mechanizmów kontrolnych – ustanowionych w ramach procedur zarządczych lub metod zarządzania projektami w naszym banku.
- Ryzyko niedozwolonych działań - ryzyko straty spowodowanej nieuprawnionymi działaniami pracowników lub przekroczeniem posiadanych uprawnień.
- Ryzyko błędów w przetwarzaniu - ryzyko straty powstałej w wyniku błędu ludzkiego lub przeoczenia podczas przetwarzania danych – z powodu wystąpienia nieoczekiwanych lub nieprzewidzianych problemów. To także ryzyko straty z powodu błędu przetwarzania lub niewłaściwego zarządzania procesem przetwarzania. Błędy te są zazwyczaj niezamierzone i powstają podczas dokumentowania lub finalizowania bieżących transakcji biznesowych.
- Ryzyko niewłaściwych praktyk kadrowych i bezpieczeństwa miejsca pracy - ryzyko straty spowodowanej niezastosowaniem praktyk i zasad zatrudnienia, prawa pracy, przepisów BHP, porozumień zawartych z pracownikami lub z wypłat odszkodowań za wypadki przy pracy oraz zdarzeń z zakresu dyskryminacji.
- Ryzyko naruszenia bezpieczeństwa osób i zasobów - dotyczy zagrożeń kryminalnych, cywilizacyjnych lub środowiskowych, które mogą zagrażać bezpieczeństwu lub mieć negatywny wpływ na nasz personel, klientów, a także zasoby Banku.
- Ryzyko informacji (ang. IT risk) - ryzyko straty z powodu utraty poufności, integralności lub dostępu do informacji z powodu nieprawidłowego zabezpieczenia informacji lub zasobu informacji.
- Ryzyko zakłócenia ciągłości działalności - ryzyko wystąpienia zdarzenia zagrażającego ciągłości prowadzonej działalności lub niemożności wznowienia działalności po awarii. Może to wynikać z takich zdarzeń jak katastrofy, klęski żywiołowe, awarie i niedostępność personelu.

- Ryzyko oszustw wewnętrznych i zewnętrznych - ryzyko starty z powodu zamierzonego nadużycia procedur, systemów, środków, produktów lub usług w celu bezprawnego lub nieuczciwego osiągnięcia korzyści własnej lub dla innych osób.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym

Naszym celem w zarządzaniu ryzykiem operacyjnym jest ciągła poprawa bezpieczeństwa Banku i naszych klientów, obniżenie kosztów funkcjonowania i poprawa efektywności działania.

Zarząd Banku – po uzyskaniu akceptacji Rady Nadzorczej – określił strategię zarządzania ryzykiem operacyjnym. Wprowadził spójny pakiet wewnętrznych dokumentów normatywnych. Uregulowany tam zakres, zasady i obowiązki jednostek organizacyjnych oraz pracowników mają na celu ograniczanie skutków i prawdopodobieństwa strat finansowych i reputacyjnych w tym obszarze. Strategia zarządzania ryzykiem operacyjnym naszego banku uwzględnia wymagania prawne i regulacyjne oraz wykorzystuje dobre praktyki Grupy ING.

Ponadto Zarząd – także w porozumieniu z Radą Nadzorczą – w deklaracji apetytu na ryzyko określił maksymalne dopuszczalne limity strat, limity kapitałowe oraz zakres ryzyka, jaki jest skłonny podjąć, realizując zaplanowane cele biznesowe – przy zachowaniu pełnej zgodności z prawem i regulacjami. Poziom wykorzystania limitów jest monitorowany i przedstawiany okresowo Zarządowi, Komitetowi Ryzyka oraz Radzie Nadzorczej.

System zarządzania ryzykiem operacyjnym dotyczy wszystkich sfer naszej działalności oraz działalności grupy kapitałowej, współpracy z klientami, dostawcami i partnerami. Stanowi spójną, stałą praktykę. Obejmuje ona następujące elementy:

- identyfikację i ocenę ryzyka,
- ograniczanie ryzyka i monitorowanie działań ograniczających,
- wykonywanie kontroli,
- monitorowanie i zapewnienie jakości.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym w naszym banku opieramy na następujących ogólnych zasadach:

- utrzymujemy kompletną, spójną i transparentną strukturę zarządzania ryzykiem operacyjnym z jasno przypisanym zakresem zadań i odpowiedzialności.
- rozpoznajemy charakter środowiska wewnętrznego i zewnętrznego – w tym ograniczenia oraz słabości – wyciągamy wnioski ze zdarzeń zewnętrznych i wewnętrznych, aby ustalić przyczyny zdarzenia oraz rozpoznać ewentualne nieprawidłowości w środowisku kontrolnym lub określić nierozpoznane ekspozycje na ryzyko.
- identyfikujemy przyczyny, rodzaje i poziomy ryzyka, które jesteśmy gotowi podjąć. Wyznaczamy standardy działań kontrolnych i ograniczających.
- mamy skuteczną i spójną identyfikację i kontrolę ryzyka dla wszystkich produktów, działań, procesów i systemów funkcjonujących w Banku.
- monitorujemy i raportujemy wielkość wymaganego kapitału, profil ryzyka oraz ekspozycji na ryzyko.
- ciągle zwracamy uwagę na podnoszenie świadomości pracowników oraz managerów. Zapewniamy, aby pracownicy posiadali odpowiednie kwalifikacje w celu wykonywania czynności związanych z zarządzaniem ryzykiem niefinansowym oraz byli wyposażeni w odpowiednie narzędzia.

Priorytetem jest efektywność procesów zarządzania ryzykiem oraz wysoka jakość wykorzystywanych danych.

Jako główne czynniki mające wpływ na poziom ryzyka uznajemy:

- wiedzę i kompetencje pracowników,
- warunki pracy,
- odpowiedni podział obowiązków i nadzór nad ich wypełnianiem,
- integralność procesów biznesowych oraz systemów informatycznych i technicznych,
- jakość dokumentacji wewnętrznej i zewnętrznej,
- poziom bezpieczeństwa informacyjnego,
- zdarzenia zewnętrzne związane ze zmianami w środowisku biznesowym,
- klęski żywiołowe, awarie i katastrofy,
- czynności zlecone na zewnątrz (outsourcing).

5.3. Ryzyko braku zgodności (Compliance)

Wstęp

Misją Banku w zakresie zapewnienia zgodności jest budowanie kultury korporacyjnej opartej na znajomości i przestrzeganiu przepisów prawa, regulacji wewnętrznych, standardów rynkowych oraz Wartości i Zachowań ING, określonych w Pomarańczowym Kodzie.

Proces zarządzania ryzykiem braku zgodności

Rada Nadzorcza Banku sprawuje nadzór nad zarządzaniem ryzykiem braku zgodności w Banku, a Zarząd Banku odpowiada za efektywne zarządzanie w Banku ryzykiem braku zgodności, w tym za: wdrożenie rozwiązań organizacyjnych, regulacji i procedur, umożliwiających efektywne zarządzanie ryzykiem braku zgodności oraz za zapewnienie adekwatnych zasobów i środków wymaganych dla realizacji zadań.

Departament Compliance jest jednostką organizacyjną, która pełni rolę komórki ds. zarządzania ryzykiem braku zgodności. Działania Departamentu Compliance obejmują: identyfikowanie, ocenę, ograniczanie, monitorowanie oraz raportowanie ryzyka braku zgodności w odniesieniu do następujących, kluczowych zagrożeń dotyczących: działań klientów, działań pracowników, świadczenia usług finansowych oraz funkcjonowania organizacji.

6. Ryzyko modeli

6.1. Wstęp

Zarządzanie ryzykiem modeli jest realizowane zgodnie z *Polityką zarządzania modelami ryzyka i modelami wyceny w ING Banku Śląskim S.A.* Polityka ta określa m. in.:

- cykl życia modeli,
- zasady oceny istotności modeli,
- zasady funkcjonowania rejestru modeli,
- zasady wyliczania kapitału z tytułu ryzyka modeli,
- zasady przeprowadzania walidacji.

6.2. Proces zarządzanie ryzykiem modeli

Departament Zarządzania Kapitałem prowadzi rejestr modeli, który stanowi repozytorium informacji na temat funkcjonujących w Banku modeli ryzyka i modeli wyceny. Rejestr i dzienniki modeli zawierają m.in. informacje o istotności modeli, wynikach ich monitorowania oraz rezultatach walidacji modeli i poziomach ich ryzyka.

Bank regularnie ocenia ryzyka poszczególnych modeli oraz szacuje kapitał ekonomiczny z tego tytułu zgodnie z zasadami przyjętymi w regulacjach wewnętrznych. Sposób wyliczania kapitału w przypadku identyfikacji istotnych i średnio istotnych modeli o ryzyku podwyższonym lub wysokim określa metodyka kalkulacji kapitału ekonomicznego na ryzyko modeli.

Jakość funkcjonowania modeli podlega weryfikacji w ramach monitoringu i walidacji modeli, w trakcie których dokonywana jest także ocena stopnia ich narażenia na ryzyko modeli. Walidacja modeli jest wykonywana zgodnie z *Polityką Walidacji Modeli w ING Banku Śląskim S.A.* oraz instrukcjami walidacji.

Raportowanie zarządcze do Komitetów, Zarządu oraz Rady Nadzorczej statusu działań w zakresie zarządzania modelami oraz walidacji obejmuje m. in. wyniki walidacji oraz oceny ryzyka modeli, ocenę zagregowanego poziomu ryzyka modeli w kontekście przyjętego poziomu tolerancji na to ryzyko, a także poziom kapitału na ryzyko modeli.

W 2017 roku kapitał ekonomiczny na ryzyko modeli pozostawał na poziomie zerowym w związku z brakiem identyfikacji modeli o ryzyku podwyższonym i wysokim.

7. Ryzyko biznesowe

7.1. Wstęp

W ramach ryzyka biznesowego Bank wyróżnia następujące istotne ryzyka:

- ryzyko wyniku finansowego,
- ryzyko makroekonomiczne,
- ryzyko portfela hipotek walutowych.

7.2. Ryzyko wyniku finansowego

Ryzyko wyniku finansowego, uznane za trwale istotne, zdefiniowane jest w Banku jako ryzyko związane z podejmowaniem niekorzystnych lub błędnych decyzji, brakiem lub wadliwą realizacją przyjętych założeń/ działań oraz zmianami w otoczeniu zewnętrznym i niewłaściwą reakcją na te zmiany skutkujących realizacją wyniku finansowego poniżej wymagań wynikających z potrzeb bieżącej działalności i rozwoju, głównie w celu zasilenia bazy kapitałowej.

Ryzyko wyniku finansowego rozpoznawane jest zasadniczo w obszarze planowanych na rynku połączeń i przejęć. W przypadku organicznego wzrostu Banku ryzyko uznawane jest za ograniczone.

Za główne czynniki wpływające na ryzyko wyniku finansowego uważa się nieosiągnięcie założonego dochodu bądź też przekroczenie założonych kosztów. Na wymienione czynniki wpływ ma osiągnięcie założonej liczby klientów, wolumenu i udziału w rynku, oferta dla klientów i kontrola kosztów. Dodatkowo istotną rolę odgrywa innowacyjność i atrakcyjność Banku oraz to jak jest postrzegana przez swoich klientów i rynek.

7.3. Ryzyko makroekonomiczne

Ryzyko makroekonomiczne to ryzyko wynikające ze zmian czynników makroekonomicznych oraz ich wpływu na wysokość minimalnych wymogów kapitałowych. Bank zarządza tym ryzykiem poprzez regularne przeprowadzanie wewnętrznych testów warunków skrajnych, co pozwala na bieżący monitoring wrażliwości minimalnych wymogów kapitałowych na czynniki makroekonomiczne.

W 2017 roku Bank przeprowadził pełne testy kapitałowe dwa razy: według stanu na IV kwartał 2016 roku oraz na II kwartał 2017 roku.

W oparciu o wyniki wewnętrznych testów warunków skrajnych dla scenariusza łagodnej recesji, Bank szacuje dodatkowy wymóg kapitałowy, aby zabezpieczyć się przed skutkami materializacji wspomnianego scenariusza. Wyniki testów warunków skrajnych pokazują, że materializacja scenariusza łagodnej recesji nie spowoduje spadku adekwatności kapitałowej poniżej wymaganego poziomu. W związku z tym, Bank oszacował dodatkowy kapitał ekonomiczny z tego tytułu na poziomie zerowym.

7.4. Ryzyko portfela hipotek walutowych

Ryzyko portfela hipotek walutowych to ryzyko wynikające z poniesienia straty finansowej z powodu konieczności przewalutowania walutowych kredytów hipotecznych na kredyty złotówkowe.

W zarządzaniu ryzykiem Bank bazuje na aktualnych propozycjach legislacyjnych w zakresie przewalutowania hipotecznych kredytów walutowych.

Szczególnie ważnym do podkreślenia jest fakt, że Bank nie otrzymał domiaru kapitałowego z tytułu tego ryzyka (nakładanego przez KNF na banki o znaczącej pozycji hipotek walutowych), ale mając na uwadze ryzyko płynące z niepewności legislacyjnej w tym obszarze Bank postanowił zabezpieczyć się wyliczając dodatkowy kapitał ekonomiczny.

Na koniec 2017 roku wartość portfela walutowych kredytów hipotecznych Banku wynosiła 1,0 mld zł.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe ING Banku Śląskiego S.A. za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku liczy 186 kolejno ponumerowanych stron.

PODPISY CZŁONKÓW ZARZĄDU ING BANKU ŚLĄSKIEGO S.A.

2018-03-06	Brunon Bartkiewicz <i>Prezes Zarządu Banku</i>	.....
2018-03-06	Michał Bolesławski <i>Wiceprezes Zarządu Banku</i>	.....
2018-03-06	Joanna Erdman <i>Wiceprezes Zarządu Banku</i>	.....
2018-03-06	Marcin Giżycki <i>Wiceprezes Zarządu Banku</i>	.....
2018-03-06	Bożena Graczyk <i>Wiceprezes Zarządu Banku</i>	.....
2018-03-06	Justyna Kesler <i>Wiceprezes Zarządu Banku</i>	.....
2018-03-06	Patrick Roesink <i>Wiceprezes Zarządu Banku</i>	.....

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH

2018-03-06	Jolanta Alvarado Rodriguez	Dyrektor Departamentu Rachunkowości, Główny Księgowy Banku	.....
------------	-----------------------------------	--	-------

